MAGYAR REGÉNYIRÓK

KÉPES KIADÁSA

Szerkeszti

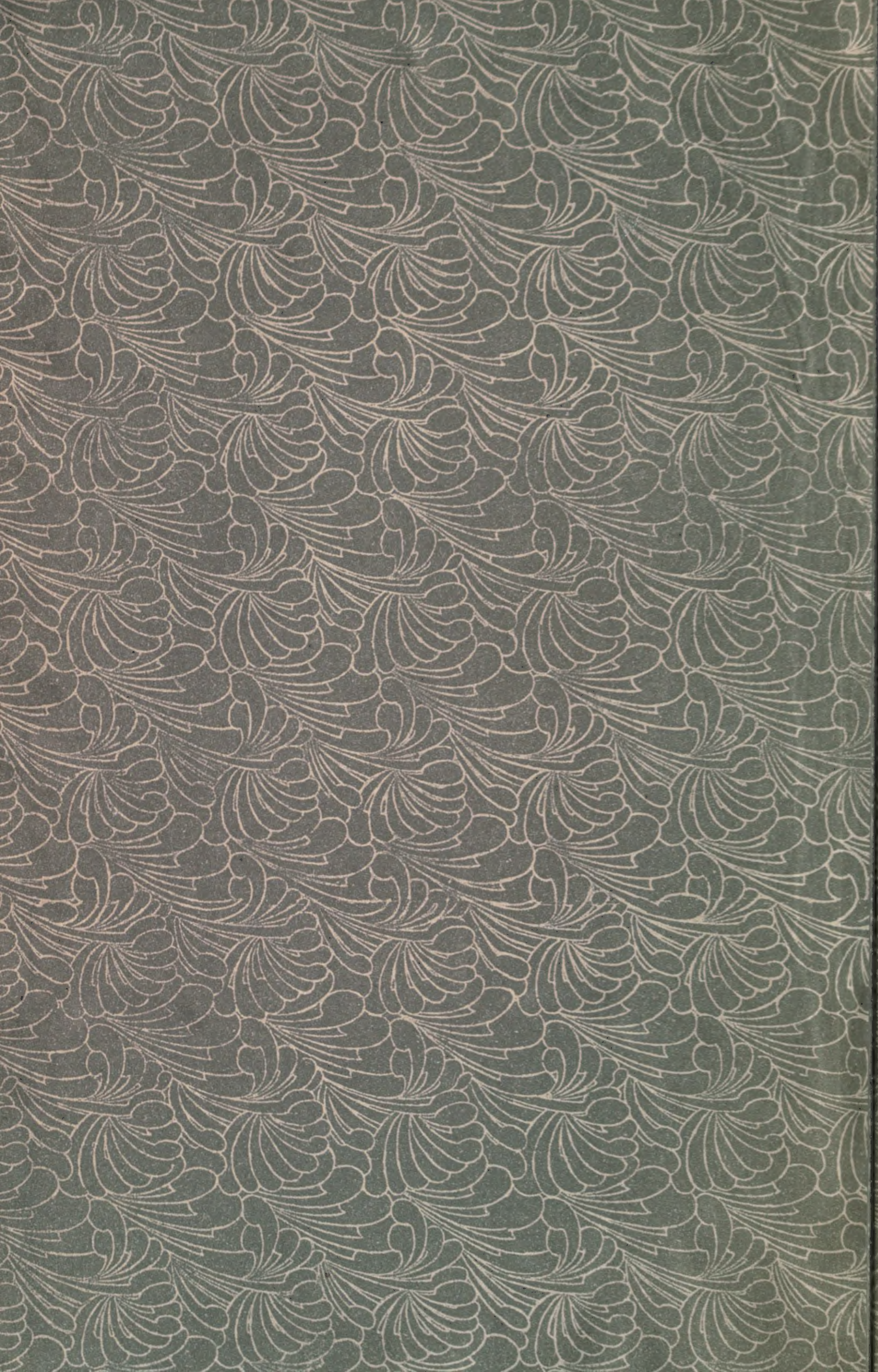
MIKSZÁTH KÁLMÁN

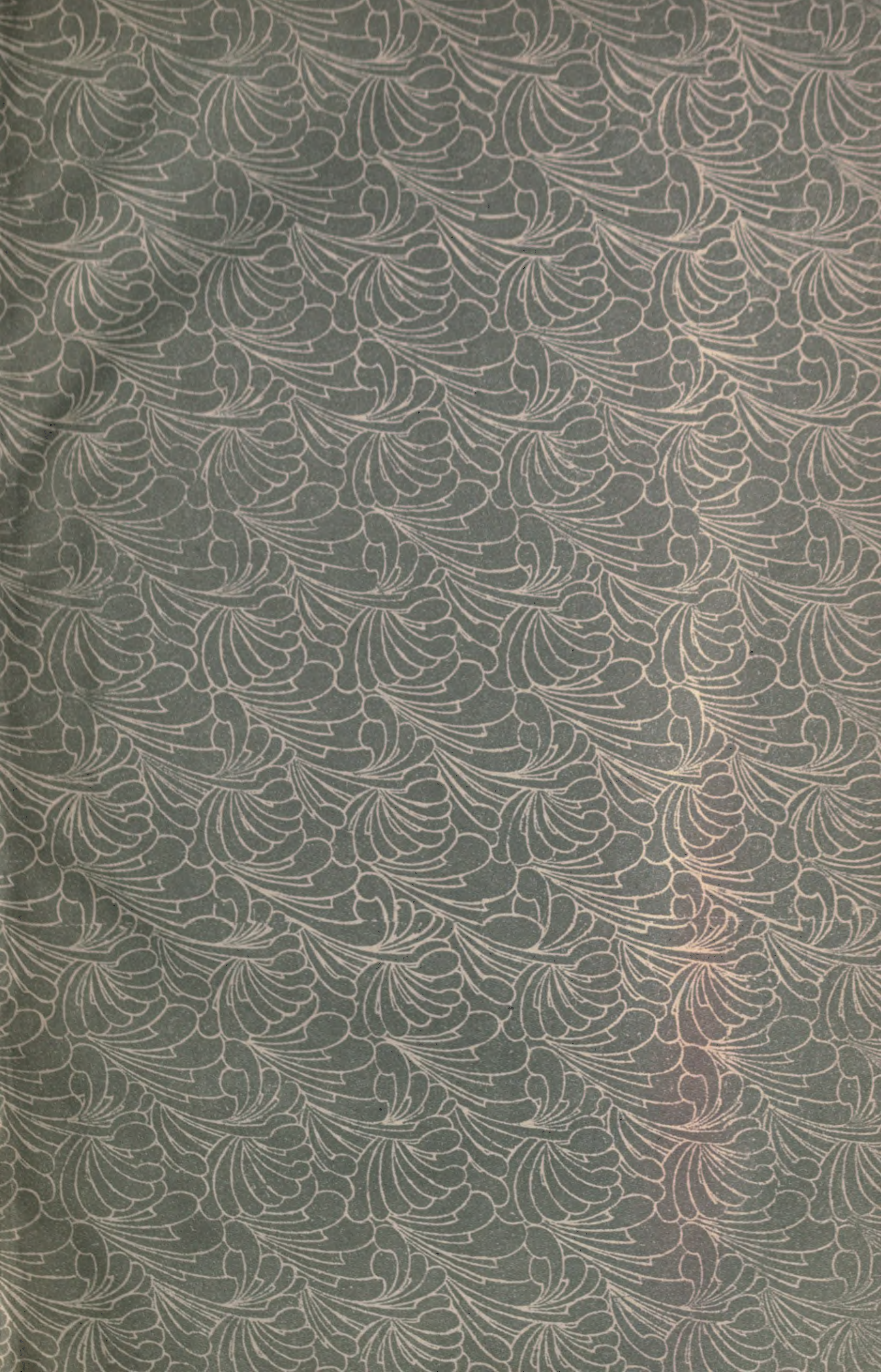
45

Iványi Ödön

A püspök atyafisága

II. Kötet

MAGYAR REGÉNYIRÓK

KÉPES KIADÁSA

Szerkeszti és bevezetésekkel ellátja

MIKSZÁTH KÁLMÁN

45. KÖTET

A PÜSPÖK ATYAFISÁGA

Irta

IVÁNYI ÖDÖN

II.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1905

A
PÜSPÖK ATYAFISÁGA

REGÉNY

IRTA

IVÁNYI ÖDÖN

MÁSODIK KÖTET

GERGELY IMRE RAJZAIVAL

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda.
1905

Franklin-Társulat nyomdája.

I.

Gridi Biás estélyén, esti tíz órától éjfél után háromig, rémségesen unatkozott Fülöp. Már a vacsoránál elhatározta, hogy a ma éjszakai unalomért a kaszinóban fog kárpótlást keresni. Tudta, hogy ott ma reggelig kártyáznak. Ha az estélyről szép szerével megszökhetik, odamegy üdülni.

Az utolsó órában máskép határozott. Biás papa estélye nem untatta többé. Valami jött közbe, a mi a figyelmét nagyon lekötötte. Azzal kezdődött ez, hogy a mint a kisebbik Biás leányt karonfogva vezette az egyik termen át: elhaladtak egy sarokpamlag előtt s ott látták ülni, egy törpe pálma legyező-levelei alatt Szenczy Flórát s Kanutot. A szép operetteistennő, beleszédülve a sok keringőzésbe a Kanut karján ide jött pihenni. A hattyúpihés legyező mozgása hűs levegőt hajtott a lángoló arczba, a mélyen kivágott derék csipkéi között magasan hullámzó selyemfényű, fehér mellre. Kanut, a ki odahaza, Mármarosban suhanczlánykorában ismerte már a népszinház divájját: e régi összeköttetés czímén, a «földi» bizalmas protektorátusát gyakorolta a prima-

donna fölött. Most is, hogy jeges vízzel akarta magát a szép gyerek lehűtni, a poharat egyszerűen kivette kezéből. A diva a jó indulatú közbelépésre a legkaczérabb duzzogással felelt s hosszú szempillái alól egy pár olyan tekintetet sütött a miniszter úr szemébe, hogy Kanutot kivéve, akárki fölgyúlt volna tőle. Kanutra mindössze annyi hatása volt, hogy megjegyezte magában: milyen sokat haladt Flóra, a mióta szinésznő; a szemjátéka nem hagy fönn semmi kivánni valót sem. Szépen játszik a szemgolyóival, az egyszer bizonyos.

A mint Fülöp és Hajnalka elhaladtak a búvócska előtt, Kanut, a ki kezdte már sokalni ezt a pamlag-idyllt, melynek se czélja, se értelme s a melyet még majd félremagyaráznak: halkan utána szólott az elvonuló párnak. Azt akarta, hogy hozzájuk csatlakozzanak s véget vessenek szép földije tüzes kaczérkodásának.

Fülöp meg is akart állani, hogy visszaforduljon. Hajnalka úgy tett, mintha a megszólítást nem hallotta volna. Tovább sietett s hevesen, indulatosan rántotta magával s úgyszólván kiragadta társát a teremből.

Fülöp elbámult. Mi lelte ezt a lányt? Két, három termen úgy mentek keresztűl, mint a kiket kergetnek. Fülöp alig tudott lépést tartani a szaladó lánynyal. Végre oly terembe értek, a hol senki sem volt. Hajnalka elbocsátotta kisérője karját s úgy állt ott, mint a ki nem tudja, hogy hol van és mért van itt? . . . észrevette, hogy Fülöp reá néz. Összeszedte magát s olyan arczczal, mely nevetni akart,

de a mely zavart és kínos felindulást fejezett ki inkább, szólott a férfihoz:

— Látott ilyet! Elfeledtem, hogy miért jöttünk ki a tánczteremből.

Fölnevetett s Fülöp, ki jól ismerte a női nevetés skáláját, ez éles, erőltetett hang mögött visszafojtott keserűséget gyanított, mely sirni szeretne. No — csak az kellene. Hirtelen segítségére ment a kisasszony emlékezetének:

— Azt hiszem, egy legyezőt keresünk.

— Igaz, a legyezőt. Itt kell lenni valahol. Kérem Fülöp, segítsen megtalálni.

És egy keringő dalt dudorászva, fürgén járta körül a szobát. Fülöp is úgy tett, mintha keresne, de félszemmel a leányra sandított. Hajnalka már harmadszor ment el a szék előtt, a melyről az eltévedt legyező szinte rákiáltott. A leány nem látta, de egyáltalán nem látott ő semmit; a szemei saját sósvizükben úsztak . . . És mialatt a keringőt dúdolta, fogai összeverődtek — az erőlködésben, hogy zokogásban ne törjön ki.

Fülöp tette magát, mintha semmit sem látna. Tulajdonkép nem sokat törődött az egész leánynyal. Nyilván szerelmes a kis bús gerlicze — gondolta — és mert az ideál két tourt tánczolt egy másik leánynyal, most szeretné magát derekasan kisirni. Legjobb lesz, ha itt hagyom magára.

Ez alatt Kanut kezdte észrevenni, hogy a termen átmenők óvakodnak észrevenni, hogy egy hölgy és egy úr ül a pálma-lombok alatt. E tüntető diskréczióból azt következtette, hogy az estély közvéle-

ménye őt és Flórát afféle turbékoló párnak tekinti, a kiket nem illik békéjükben zavarni. Kanut nem akart nevetségessé válni. Fölállott.

— Itt nagyon útban van az ember.

Az énekesnő nem értette Kanutot. Azt hitte, még csöndesebb, félreesőbb zug után vágyódik.

— Igaza van. Keressünk más helyet.

S mialatt, egyetértése jeléül, Kanut karját lefoglalta s melléhez szorítá, szép kis fejét kényesen hordozta. Büszke volt kisérőjére, a ki, a mellett, hogy miniszter, a legszebb férfi Budapesten ... Legzajosabb szinpadi sikeréért nem adta volna ezt a jelenetet.

Kanut nem viszonozta a gömbölyű kar szorítását, hanem azon volt, hogy rátaláljon Fülöpre és Hajnalkára. Nem zúgot keresett ő, hanem társaságot. Szép földijének ragaszkodása határozottan terhére volt ma este. Szeretett volna már szabadulni tőle.

A mint Hajnalka meglátta a közeledő Kanutot, Fülöp mellé szökött, karon ragadta s indulattól reszkető hangon suttogott:

— Kérem, vigyen el innen engem.

Fülöp indulni akart a belső termek felé. A leány riadtan hátrált.

— Nem arra . . . nem . . . nem . . .

És egy oldalajtón kiragadta magát és Fülöpöt egy rosszul világított, hideg folyosóra, a hol a tánczteremmé átalakított nagy szalon butorai voltak egymás tetejébe rakva.

Fülöp elsőben is azt állapítá meg, hogy az elhagyott folyosón beretvaéles szél süvít keresztül.

Fülöp és Hajnalka elhaladtak a búvócska előtt.

Kezdődő köszvénye megrémült és visszahátrált. Egy aggodó nagybácsi hangján kezdte korholni a leányt.

— Hogy jut magának eszébe fölhevült állapotban ilyen helyre jönni? Hisz ez valóságos farkasordító itt. Jöjjön. Menjünk vissza.

— Nem, nem megyek. Itt várom meg, a míg elmennek. Nem akarom látni azt a, azt a . . .

Fülöpöt, köszvénye daczára, elragadta ez a szép, dühös leány, a mint a szót csak úgy kisziszegte fogai közt s a lábával szilajon toppantott.

— Az istenért, Hajnalka, hát kit nem akart látni!

— Azt a komédiásnőt. Azt a szinpadi kaczért. Azt a haszontalan Szenczy Flórát. Azt a . . .

Mérgében a kicsi valami hallatlant akart még mondani, de gyűlöletének szótárában nem talált arra kellő kifejezést. E helyett a makranczosság elszántságával ült le egy háromlábú alacsony márványasztalkára s egy, lábaival égnek meredő karosszék bársonybojtjait kezdette tépdesni.

Fülöp csettentett ujjával. Ez a rossz szokása még katonakorából származott. A mikor valami váratlanra bukkant, olyankor mindig csettentett. Ez nála a fölfedező felkiáltása volt. Most ez a fölkiáltás volt a csettentésben: Így vagyunk, galambom! Szenczy Flórára féltékenykedel? Hisz ez nagyon pompás! . . .

És egy szempillarezgésnyi idő alatt átczikázott fején egy sereg gondolat és egy nagy csomó terv: Kanut helyzete, mindkettőjük adósságai, Hajnalka elárult érzése, Gridi Biás milliói, egy fényes, pom-

pás lakodalom, az új idő, mely a gazdagság és hatalom ragyogását árasztja a Bacsó névre . . .

A perspektiva, a mit a magát elárult leány szavai nyitottak előtte, önző, rideg lelkét szinte elragadta. A kilátásban elég előnyt pillantott meg a maga javára, hogy érdemesnek találja fölhevülni azon. A mint a fölfedezett ténynyel tisztába jött, meg volt már a terve is, a mely szerint eljár. Az az ember volt, a ki tudta ütni a vasat, míg tüzes.

És ha nem lett volna olyan czudar légjárás ezen az elhagyott, homályos folyosón, a tüzes vasat mindjárt itt kezdte volna verni. A pillanat igen alkalmas volt, hogy ennek a szerelmes gyereknek a bizalmát megnyerje, szövetségesül magát felajánlja s a házasságközvetítő szerepét megkezdje. De köszvénye nem hagyott magával alkudni. Csontig vágott bele vékony frakkján keresztül a légjárás éle.

Beérte azzal, hogy pár nyájas szóval mintegy megsimogatta a haragos kis cziczát s aztán nyomban, egy jól kiszámított czélzással hirtelen ismét úgy felingerelte, hogy a kicsi felugrott s most már ő akart visszamenni s a vetélytárs szeme közé nézni.

Odavitette magát Kanuthoz, a ki még mindig nem tudott szabadulni Flórától. Fülöp egy végkép elspleenesedett angol szenvtelen képével, de bensőleg kaczagva nézte, mint próbálja meg ez a gyermekleány — nőiessége, okossága, kedvessége hatalmát szembe állítani Szenczy Flóra pompás szépségével, finom, tanult kaczérkodásával. A harcz heve a kicsit vakmerővé tette s mikor a hölgyek keringője

járta, formálisan kitépte Kanutot a szinésznő karjából. Kanut szabadkozott ugyan, hogy régen nem tánczolt, eltéveszti a taktust s a parkett sem biztos már a lába alatt, de ez mind nem használt. Hajnalka őt elvitte magával.

Az estély közönsége, mely még soha nem látott keringelő minisztert, majdhogy meg nem tapsolta a kegyelmes úr hőstettét. Gridi Biás, a ki épen összekerült Fülöppel, büszkeségtől, ellágyulástól és pezsgőtől nedves szemekkel intett az elsuhanó pár után és *már is* atyafiságosan szorongatta Fülöp hideg kezét.

— Te, ugy-e szép egy pár?

Fülöp kapott rajta:

— Mintha csak egymásnak lennének teremtve.

— Ugy-e, te is azt hiszed?

Nem mondhatott többet, de nagy kiülő szemei elbeszélték a többit . . . Fülöp megint csettentett ujjával: Nini! Biás papa is szerelmes Kanutba! Hisz ez a dolog egészen rendben van. Akár egyenest a templomba menjünk . . . . Kanuttól függ minden.

A mint észrevette később, hogy Kanut készülődik, utána sietett. Kanut meg volt lepetve, mikor Fülöp azzal hárította el rokonának búcsúzásra nyújtott kezét:

— Ha megengeded: hozzád megyek. Megiszom nálad egy csésze theát.

II.

Mikor a kaszinó előtt robogott a fogat, Fülöpben megmozdult a szenvedélyes kártyás. Hátha kiszállana. Ma tele van jó előérzettel. Kanuttal lehetne holnap is beszélni . . . De a fogat szélgyorsasággal kanyarodott ki a muzeum-körútra... Ez is játszma, a mibe most fogok — vígasztalta magában az alkalom elszalasztásán töprengő játékost — még pedig érdekes és sokba menő játszma. Ha ezt megnyertük: úgy mindent megnyertünk.

Kanut gondolta, hogy Fülöp nem hiába csatlakozott hozzá. Az a föltevés, hogy talán pénzt fog kérni, elvette a kedvét attól, hogy a kocsiban társalgásba kezdjen. Fülöp se szólt egy szót sem. Azon tünődött, hogy mint fogjon majd bele. Abban állapodott meg, hogy minden hosszas kerülgetés nélkül rátér a dologra.

Úgy is tett. Alig ültek le a thea-asztal mellé: ráütött a szeg fejére.

— Mondok neked valamit, ha netán nem tudnád.

— És mi az?

— Biás leánya, a kisebbik, a homloka tetejéig

szerelmes te beléd. Majd megölte a féltékenység, mikor együtt látott Szenczy Flórával.

Kanut nevetett.

— Oh, ez régi szerelem! Akkor kezdődött már, mikor még Hajnalka az ölembe csücsült s czukor után motozott zsebemben. Tudom. Gyerekség az egész.

— Csalódol. Hajnalka nem gyerek már. Ne felejtsd el, hogy keleti vér: örmény. Ez a faj korán fog tüzet s ha egyszer ég: akkor lángol.

És elmondta, mi történt közöttük.

Kanutra kellemetlenül hatott Fülöp elbeszélése. Mi köze neki a Biás-kisasszonyhoz? Mit avatkozik Fülöp ily kényes dolgokba? Bosszankodott erősen. És nem is titkolta. Kelletlenül nézett maga elé.

Fülöp hagyta, hogy boszankodjék. Nem tágított.

— Nem, ez nem gyerekség, barátom! Egy leány szerelme, a kinek egy millió forint a hozománya, soha sem gyerekség... És élesen, hosszan ránézve Kanutra, nyomatékkal kérdezte:

— Nincs a kegyelmes úrnak *szüksége* egy millió forintra?

Kanut egy büszke, rendreutasító felelettel akarta letorkolni a rokont, a ki kezd magának sokat megengedni. De aztán arra gondolt, hogy ez az ember, a ki ismeri bajait, tulajdonkép csak javát akarja s buzgalma teszi ily tolakodóvá. Lecsillapítva, de meg is szégyenítve a kellemetlen jóakarat által, ennyit felelt csupán:

— Szegény ember vagyok, de nem adom el ma-

gamat. Ezt tenném, ha Gridi Biáshoz egy millió forintért vőnek szegődném el. Kérlek, ne beszéljünk erről.

— Ha csak magadról lenne szó, azt mondanám: dixi et salvavi — és a többi. De, kedvesem, itt nem csak rólad van ám szó, de édes magamról is. Nem tagadom, önző szempontok vittek rá, hogy ezt a házasságot ajánlatba hozzam. A dolog úgy áll, barátom, hogy te én rám nézve életszükséglet vagy. Mióta Gergely meghalt: úszom, és egyre mindig csak úszom. Még most birom szuszszal és tempóval, de nem tudom meddig. Vénülök, barátom, erősen vénülök. Elég volt az úszásból. Szeretnék már egyszer biztos talajra lépni. Reád számítottam. Azt gondoltam, hogy te, a miniszter, elég szilárd támpont vagy. Az ám. Te is úszol, akár csak én. Igaz, hogy jó úszóöv az a miniszterség, de többnyire ép akkor veszik el az embertől, mikor sülyedni kezd. És ha te egyszer elsülyedsz, magaddal vinnél engem is. Én pedig még szeretnék felszinen maradni.

Többet mondok: becsvágyam támadt, hogy közpályára lépjek. Nem afféle olcsó szinekúrákra aspirálok, a milyenekbe egyik-másik atyánkfiát itt-ott eldugdostad. Olyat akarnék, a hol érvényesülhetek. Van elég intelligencziám, műveltségem, ravaszságom és hidegvérem ahhoz, hogy a ti tuczat-diplomatáitok közt helyt tudjak állani. Szóval: be akarok szegődni a diplomácziához. Ez az egyetlen tér, a hol magamat érvényesíthetem. De összeköttetés nélkül lépni e térre — annyi, mint csatát kezdeni tartalék hijjával. Ha te, a befolyásos, respektált miniszter, nem

állasz a hátam mögött, úgy próbát se tegyek. Nélküled én meg sem mocczanhatok.

Láthatod, hogy őszintén beszélek. Azért féltelek, mert szükségem van reád. És hidd meg, nem féltelek hiába. Kanut, neked vagyon kell, különben nem birod sokáig. Olyan életmód mellett, a milyent megszoktál, azokkal az igényekkel, a mikhez hozzád tartozóidat szoktattad: előbb-utóbb szélhámoskodnod kell, hogy fentarsd a látszatot. Már pedig egy miniszter nem sokáig szédeleghet minálunk. A ki megpróbálja: hamar nyakát szegi.

Kanut, neked meg kell házasodnod és pedig gazdagon és mentül hamarabb. A kaszinóban már emlegetni kezdik adósságaidat. A pártklubban is tudnak felőle s csak azért hallgatnak, mert tudják, hogy jobbkeze vagy a miniszterelnöknek. Egy pénzintézetnél közelebb a váltóbirálók közül egy fejet csóvált egyik váltód fölött. Még nem mert semmi kifogást sem tenni, de ez a fejcsóválás nem jót jelent néked. A börzéről nem is szólok. Holzknecht Poldi a multkor csaknem sírva panaszkodott előttem, hogy nem hallgatsz reá s hogy rossz időben alkalmazott közbelépésiddel elrontod a dolgot.

A dolgok ily állása mellett három teendő közül válogathatsz.

Vagy gazdagon házasodol és akkor megmaradsz úrnak és miniszternek és mint ilyen, férjhez adod rangosan Esztikét (tudod te, hogy kihez), katonaöcsédet pedig és jó magamat átsegítesz pályánk első nehézségein.

Vagy nem nősülsz gazdagon, de megmaradsz miniszternek s úszol addig, a míg el nem merülsz. Vagy nem várod be az elmerülést, hanem jóval előbb lemondasz és elmégysz vissza Mármarosba a megyéhez főnótáriusnak.

Kanut eddig azt hitte, hogy az ő magán pénzzavarai minden oldalról maszkírozva vannak. Fülöp szavai kínosan lepték meg. Micsoda erőfeszítéseket tett, hogy eltitkolja bajait! Tehát mindez hasztalan volt? A világ szemét nem lehetett bekötni. Belátnak a zsebébe s találgatják, hogy meddig birja még? . . .

Ez a gondolat messze terelte el a figyelmét attól, a mit Fülöp mondott. De rokonának ráfüggesztett, vallató tekintete a választ követelte. Kanut olyan hangon adta meg, a mely kifejezte azt is, hogy erről a tárgyról nem lehet ma véle tovább beszélgetni.

— Eh! Azt teszem, a mit jónak látok. Megyek a magam útján; menjen más is a magáén.

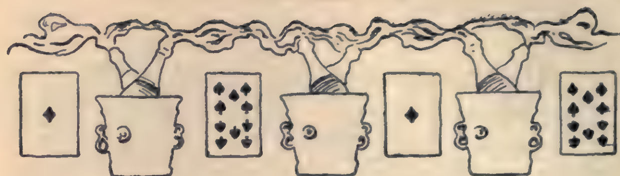
Fülöp nem erőszakolta tovább is a dolgot. Hiába használt Kanut ily kategórikus, erélyes szavakat, Fülöp keresztül látott rajta és észrevette, hogy meg van döbbenve. Azt gondolta, hogy egyelőre ezzel a hatással is be lehet érni. Kanut olyan, mint a hideg vas: az első ütéseknek keményen ellenáll. Majd megpuhul, ha az ütésektől lassan átmelegszik.

Egy darabig még ott maradt s unatkozva mondott egyet-mást Biás papa estélyéről. Ugyancsak kicsinylően, szinte megvetéssel beszélt az estély közönségének túlnyomó részéről.

— Ez a mi pénzarisztokrácziánk jó részben még olyan, hogy is mondjam? — olyan levantei szagú. Öt lépésnyire érzik rajtuk a mindenféle csatornán hirtelen összefolyt, kétes, új vagyon sajátságos illata. Egy úrral beszéltem, a kit Biás papa úgy hordozott körül, mint Úrnapkor az oltári szentséget. Ez a lipótvárosi Wertheim-hatalmasság, akármi legyek, ha nem hagymaszagú volt. Pedig fogadok, hogy nem evett hagymát. De olyan a fellépése, a hangja, a viselete, hogy az ember egy milliomosnak maszkírozott, dunaparti zsibárusnak nézi és fölteszi róla, hogy hagymaszaga van. Sőt érzi is rajta.

Kanut, hogy mondjon valamit, azt állította, hogy a mi új, az mindig valami különös kellemetlen szaggal bir. Az új könyv, az új ház, mind festékszagú. Ismer egy képviselőt, a ki a harmadik padból megérzi, ha valakin új czipő van. Budapesten magán is érzik az új város szaga. Lehet, hogy így van az új vagyonokkal is.

Fülöp látta Kanut arczának feszült vonásaiból, hogy szeretne már egyedül maradni. Megitta theáját, rövidesen elbúcsúzott s a Kanut kocsiján a kaszinóba hajtatott.

III.

A kaszinóban erősen folyt a — munka. A mi nem ritkán esik meg: magas vendége volt a kaszinónak. Egy idegen uralkodóháznak politikai misszióban Keletre utazó tagja állott meg egy éjszakára, hogy magyar czigányt halljon. Az már bevett szokás a magas utazóknál, hogy a nemzeti kaszinóban magukat muzsikáltatják. Nem különben szokássá lett az is, hogy az ilyen díszmuzsika után előkerül a kártya és vagy a fenséges vendég koppasztja meg a kaszinót, vagy a kaszinó szedi el a magas passasértől az utiköltséget.

Mikor Fülöp a kapu előtt kiszállott: ismerős alakokat látott, felhajtott kabátgallérokba húzódva, kisérteties gyorsasággal tünni el fogatokba, fiakkerekbe. A kocsik aztán lóhalálban rohantak szét az éjszakába.

Fülöp megszólított egy ilyen siető alakot, de az csak a kezével jelezte, hogy nincs ideje megállni. Fülöp utánuk nézett az éjbe tünő fogatoknak s azt gondolta magában, hogy ily veszett gyorsasággal csak kegyelmet szoktak vinni a vesztőhelyre az utolsó

perczben — vagy pedig segítséget a zöld asztalhoz a megkopasztott játékos számára.

A mint hogy így is volt. A magas vendég valóságos királyi szerencsével játszott s a kaszinó kártyakrözusainak az ingük is veszendőben volt már. Hajnalfelé elkezdődött a staféták futása. Előkelő kibiczek, zsebükben az ismeretes, hosszú, keskeny levélkével, (melyre történelmi nevek voltak irva — keresztbe) szelek szárnyán jártak az alvó városban.

Budapestnek sok híres bankárja emlékszik vissza e nagy éjszakára. Paplan alól húzták ki őket el nem utasítható, elszánt látogatók. A bankár úr sebtiben magára kapott háló-kaftánban, papucsban megy ki az alvó-szobából, mialatt az álmából fölriasztott feleség aggódva suttogja, hogy vigyen magával revolvert, mert hátha nem igazi mágnások, de betörők várják künn.

A bankár, álomtól ragadós szemekkel, egy szál gyertyánál vizsgálja odakünn a váltót s rendben találva mindent, tettetett álmossággal és kedvetlenséggel csoszog a pénztárhoz s belső elégedettséggel olvassa ki a váltó-összeget.

A staféta visszavillámlik a kaszinóba, a bankár pedig visszabújik a takaró alá s ravasz nevetés közt beszéli el asszonyának az éjszakai üzletet.

Ez a jelenet többször és több helyen ismétlődik ezen az éjszakán. A staféták, mint a csatában a segédtisztek, beszáguldozzák az egész nagy várost és üres kézzel egyik sem tér vissza.

Fülöp, ki újabb időben szerencsével játszott s szépen el volt látva pénzzel: leült és osztatott magá-

nak. Pár óra mulva kerék alá jutott. A királyi szerencse leteperte őt is . . . Akkor már a nap kelőben volt s ő királyi fenségének tovább kellett utaznia.

Fülöp ott reggelizett a kaszinóban, de nem volt annyi pénze, hogy fizetni tudjon. Az reggelen azonban megtörtént ez ott nagy vagyonok hires uraival is.

Zányi Gábor szemben ült Fülöppel a reggelizőasztalnál. A gróf, ki ma éjjel legtöbbet veszített, mint aféle szangvinikus játékos, nem tudta szó nélkül tűrni, hogy ennyire lefőzték. Nem a pénzét sajnálta, hanem azt, hogy vén, tapasztalt játékos létére egy fiatal kocza-kártyástól így meghagyta magát veretni. Ő fensége ugyanis egy bajusztalan tiszteeske volt, a kinek a keverésén, osztásán meglátszott a tehetséges bár, de gyakorlatlan kezdő. Zányi Gábor le is szólta:

— Az az egész, hogy kolosszális szerencsével játszott. Különben fogni is alig tudja a kártyát. Aztán a képéről leolvastam, hogy mi van a kezében. Hidegvére nincs egy mákszem. Lábai az asztal alatt Vitus-tánczot jártak. Úgy izzadt, hogy a kezéhez hozzáragadt a kártya. Szóval: ő fensége egészen zöld kártyás még. Szégyenlem, hogy lefőzött bennünket. Még azt hiszi, hogy kontárok vagyunk . . . Teringettét, ha Bacsó Kanut itt van, az kifogott volna ő királyi fenségén. Annak az embernek még nagyobb a szerencséje. Ott voltam, mikor a walesi herczeget gyönyörűen kikészíté. Kár, hogy nem játszik már. Többet ér az, mint társalkodónők után bolondúlni.

Fülöp a gróf izetlen nagyszájuskodására oda se

hallgatott. Vesztesége nagyon elfoglalta. Csak mikor Kanut nevét hallotta fölemlíteni, akkor figyelt a grófra. A társalkodónőkre vonatkozó triviális czélzás megütötte fülét.

— Hogyan? talán Bacsó Veron! ... Nem, az lehetetlen. Hisz' ez a leány a megtestesült tisztesség s azonfelül okos és hideg nő. Éppen maga Zányi Gábor beszélte el egyszer, boros poharak közt, hogy mennyire nem lehet hozzá közelítni. Lehet, hogy a visszautasított, szemtelen udvarló arczúl csapott hiúsága beszél belőle most.

Annyi bizonyos, hogy Veron pompás és gyönyörű leány. A gyanú önként támad, hogy nem lehet közömbös iránta egy férfi, a ki, mint Kanut is, erősen kifejlett érzékkel bir a női szépség iránt. Az is igaz, hogy Kanutot sem ok nélkül tartják Budapest egyik legérdekesebb férfi-alakjának. Nem volna csoda, ha Veron is osztaná a világ nézetét. És végre is, ha tetszenek egymásnak: a kettejük dolga, hogyan egyeznek meg.

A mint Fülöp idáig jutott okoskodásában: megakasztá magamagát. Hohó, barátom! A kettejük dolga, hogy mint egyeznek meg? Igazán? ... Hátha éppen ez a megegyezés zárja ki a gazdagon nősülést? Hátha épp' a Veron maddonnaképe kápráztatja úgy a Kanut szemét, hogy azonkívül nincs számára más kép.

És mint a kopók a gyanus bozótot, úgy kerülgették gondolatai e gyanakvó föltevést.

Eszébe jutott, hogy Kanut karácsonykor leutazott a Rivierára. Azt mondta, Esztikét megy látogatni, meg hogy idegeinek pihenésre van szükségük.

Tény, hogy nem úgy jött vissza, mint egy olyan testvér, a ki beteg nővérét ismét viruló egészségben látta, de úgy sem, mint egy agyondolgozott miniszter, a ki magát kipihente. Hazahozta titkolt töprenkedését, nyugtalankodását és idegességét. Fülöp mindezt az «úszás»-sal járó izgalmaknak tulajdonította. Ő is átélte ezt az állapotot, mikor még kezdő volt. Az úszás első tempóival együtt jár ez a testi és erkölcsi tréma.

De most, egyszerre csak gyanakodni kezdett, hogy Kanut töprenkedésébe belsőbb motivumok is belejátszanak. A rendetlen pénzügy mögött föltételezte a rendezetlen szívügyet. Mert ha szerelem van Veron és Kanut közt: az nem lehet aféle, titokban, lopva, de mindkét fél megelégedésére elintézett szerelem. Veron nem az a lány, a ki nyitva hagyja szive ablakát, hogy a tolvaj belopódzék rajta; ámbár az is igaz, hogy Kanutból a nők mesteri tolvajt neveltek a maguk számára. Fülöp a nők felől általában rossz véleménynyel volt; érzés dolgában úgy tekinté őket, mint kártyázásban a hamis játékost; de Veron okos, nyugodt tisztasága zavarba hozta, sőt imponált is neki.

IV.

Fülöp elhagyta a kaszinót s gyalog indult hazafelé. Az átvirrasztott éj, a kártyaasztalnál való ülés zsibbasztó tespedése után jól esett a reggel tiszta, friss hidege. A koránkelő Budapestnek dolga után rohanó népe közönyösen tért ki az elegáns korhely előtt. Egy rendőr, a ki fölismerte benne a miniszter atyafiát, esze nélkül szalutált a posztján. Fülöp a régi grand seigneurök imponáló fejhordozásával büszkén haladt a járdán ... mialatt összes pénze, egy rossz, pecsétes egyforintos vala.

Mikor négy órai mély alvás után odahaza fölébredt: az inas egy névjegyet adott át Fülöpnek. Erling Róbert báró nevét olvasta a lapon. Egy bécsi bankház egyik feje volt ez, a ki a ház magyarországi üzleteinek vezetése végett Budapesten lakott. Mikor Fülöp Bécsben huszárkodott: a fiatal Erling mint önkéntes Fülöp századában szolgált és sok víg éjszakát töltött a kapitány úrral. Később, mikor már tartalékos hadnagy volt a báró: benső czimboraság támadt közte és volt főnöke közt. Nem volt ennek a barátkozásnak semmi mélyebb alapja, annyi volt

az egész, hogy segédkeztek egymás párbajainál, lovagolták egymás hátas lovát, ki-kicserélgették a szeretőiket s tivornyák után a józanabbik hazavitte a berugottabbat.

És még ez a léhaságokból, semmiskedésekből szövődött barátság is kitartott az idővel. Most, hogy Fülöp is Budapestre került, a két régi katonapajtás felújította a hajdani szövetséget. A báró még mindig a régi víg legény volt s ha kiszabadult az irodából, szivesen föleleveníteтte Budapesten is a Fülöppel kettesben űzött bécsi kalandokat. Fülöp, a rokkant viveur, óvatosan koczogott czimborája nyomában; ő már nem merte a gyeplőt a lovak közé dobni; úgy tett, mint Géczy Gyuri; lassú tempót tartott az élvezetekben.

A báró sejtve, hogy egykori parancsnoka nem él a legfényesebb pénzviszonyok között, megértette véle, hogy az úgynevezett pillanatnyi zavarokban számíthat ő reá. Fülöp ezt a kamat nélkül járó szivességet meglehetősen igénybe is vette — a nélkül, hogy azzal vissza is élt volna eddig. Egy közönséges bankár bizalmával vissza tudott volna élni, de ez előtt a gavallér hitelező előtt, a ki kaszinótag is volt, a látszatot fönn kellett tartani.

A mint Fülöp meglátta a vizitkártyát, az a rossz érzés, mely ma reggel az ágyba kisérte, de a melyet könnyű természete kialudott magából: előfogta újfent. Eszébe jutott, hogy az Erlingtől kapott legutolsó kölcsön visszafizetésének ma vagyon a napja. Honnan fizessen, mikor az éjjel az ingét is majd a kaszinóban hagyta! . . . Kanuttól nem kérhet, an-

Kissé be voltak kapva mind a ketten.

nak magának sincs. Gridi Biás Máté, a ki a lelkét is odaadná Kanutnak, vele szemben egyre tartózkodóbb. Egy vevő alkuszik vele arra a kis birtokra, melyet egy rég meghalt nagynénje hagyott rá. A birtokon azonban minden fűszálra kölcsön van táblázva. A vételárból neki alig jut valami.

Megfordította a látogató-jegyet. Ez volt reá írva: «Fontos beszélni valóm van. Gyere hozzám ebédre.»

Ez egy kissé megnyugtatta. A kit ebédre hívnak, azt nem ekzekválják. Hogy is lehetett olyan ostoba, hogy megijedt egy névjegytől! Gondolhatta volna, hogy egy olyan ember, mint a báró, nem fog gavallér-barátja nyakára fizetési meghagyást küldeni névjegy alakjában. Fülöp megkönnyebbülten fogott az öltözködéshez s mikor félóra mulva beállított a báróhoz, már tisztában volt magával, hogy elmondva az éjszakai nagy krachot, nemcsak fizetési halasztást, de új kölcsönt is kér a pénzes czimborától.

A báró rendesen a házon kívül étkezett, de ma az ebédet lakására hozatta. Egészen egyedül akart lenni Fülöppel.

Az ebéd pompás volt. A Rajna és a Hegyalja borai egymásután voultak föl. A házi gazda ismét a régi, pompás, bécsi ficzkó, a parancsnokát megtraktáló, víg katona volt. Tele szájjal ettek s tele szájjal beszélték egymásnak tizenöt év előtti bolondságaikat, a kaszárnya-visszaemlékezéseket, a bécsi éjszakák hóbortjait, operettebe való szerelmi kalandjaikat. A báró, mintha az ördög bújt volna belé, nem fért a bőrében; minduntalan felugrott, hogy az el-

beszélt helyzethez testtartása, mozdulatai szolgáljanak illusztrácziókul.

Kitünő utánzó volt. Bécs valamennyi vén generálisát úgy tudta mimelni beszédben, járásban, hogy Fülöp ráismert valamennyire s nevükön nevezte: Ez Lobkovitz herczeg... Ez a Pókhas altábornagy... Ez a toszkánai nagyherczegnő Bumbum hófmájsztere... Ez meg a nyakigláb szárnysegéd... Fülöp halálra kaczagja magát ezeken a hű paródiákon, ha beteg félarcza óvatossá nem tette volna.

Az inas, a ki egy szertartást tevő valóságos belső titkos tanácsos szenvtelen pofájával töltögetett az uraknak, különösnek találta, hogy míg ura majd a falra mászik, ez a másik, sáppadtképű gentleman a szempilláját sem mozdítja, csak a száján keresztül ad valami süvítésféle hangot, mely, úgy látszik, nevetést fejez ki.

Az ebéd vége felé már kissé be voltak kapva mind a ketten. A báró úgy itta a pezsgőt, mint huszárkorában. Fülöp csöndesen, számítással itta a ménesi vörös bort, ezt az édes pirosságot, mely olyan lágy, olyan enyhe, mint a friss tej s olyan tüzes, mint a pokol, vagy — mint a szerelem.

Az a fontos beszélni való, a mely miatt összejöttek, csak akkor jutott a báró eszébe, mikor már a nyelve is meg-megbicsaklott néha. Elküldte az inast s azután így szólott:

— Pajtás! Hallgass ide. Mondok neked valamit... Tudd meg, czimbora, hogy ez a te Kanutod, köztünk legyen mondva, miniszter létére egy naiv kis csacsi

Fülöpben felbuzdult a rokonsági érzés. A ménesi kezdett tüzelni a fejében.

— Kanutot ne bántsd. Az *egy fej*, barátom, még pedig ritka fej.

— Hát legyen ritka fej, de akármi legyek, ha nem ritka *tökfej*.

Fülöp átmelegedett agyvelején keresztülvillant a Kanuttal folytatott éjszakai beszélgetés. Rokonának a gazdag házasság eszméjétől való nyakas vonakodása e pillanatban menthetetlen ostobaság gyanánt tünt előtte föl. Iménti felbuzdulása lelohadt s szigorú birája lett a szegény atyafinak:

— Rosszabb a tökfejnél: ideálista.

Aztán, a bortól feloldódzott nyelvvel, szegről-végre elbeszélte Erlingnek, mi történt az éjjel Gridi Biáséknál s mint torkolta le Kanut őt, mikor a helyzetet előtte feltárta. Az elbeszélés alatt egyre dühösebb lett s egész fölfortyanva fejezte be szavait:

— Ördögadta embere! Hogy fenhordja az orrát! Neki nem kell egy millió.

Erling a millió szóra mintha felocsudott volna könyű mámorából. Telivér bankár volt. A számok, összegek úgy hatottak rá, mint a trombitaszó a katonalóra: csupa fül és figyelem lett. Attól kezdve nem volt többé a víg bécsi ficzkó; bortól piros képpel, de hidegülő agygyal kezdett beszélni:

— Most én mondok el valamit neked az uradöcsédről, az ideális miniszterről... Azt tudod, hogy házunk Budapesten egy óriási vállalatba fogott: magára vette a belső körút tervének reálizálását. A szerződést ugyan egy konzorczium kötötte, de

a konzorczium mögött a mi czégünk áll. Ezt tudja mindenki.

A vállalat, a mily nagyszabású, oly jövedelmező is, de van egy hátránya: tíz évre leköti házunk egész erejét. Ez csak most tünt ki, hogy az üzletet folyamatba tettük. A dolog úgy áll, hogy házunk ennyi időre nem kötheti le magát egyetlenegy helyhez. Ha feladjuk a többi piaczokat: oly összeköttetéseket, befolyásokat veszítünk el jó időre, mik nekünk érzékeny veszteséget okoznak.

Nekünk tehát oda kellett hatni, hogy ettől a lekötelezettségtől fölmentessük magunkat. Van egy más czég, a mely hajlandó lenne, a szerződési feltételek csekély változtatása mellett, a mi helyünkre lépni. Csakhogy a kormány nem enged bennünket és mi egy milliónyi óvadékunk által kötve vagyunk a szerződéshez.

Bécsben, Párisban, Pétervárott az ilyen helyzet a vállalkozót nem hozza zavarba. Az ember elmegy ahhoz, a ki a kormány elhatározására befolyást gyakorol s a személyes informáczió meggyőzi az illetőt a felől, hogy a közérdeket és a vállalkozó érdekeit egy kis méltányosság mellett egészen igazságosan össze lehet egyeztetni.

Minden üzlet lebonyolításánál, kivéve a börzeüzleteket, a hol a harcz élet-halálra megy, a méltányossági szempontoknak érvényesülniök kell. A szerződés holt betű, de a szerződött felek élő emberek, a kik az üzlet rideg, abstrakt kétszerkettőjébe beleviszik az élet konkrét kölcsönösségi elvét.

Nos — hát én elmentem Kanuthoz. Az elnök

után ő a kabinetben a döntő tekintély. Megmondtam neki, hogy informálni jövök. Tudod, mit tett? Nem is engedte, hogy tovább beszéljek. Szárazon, kurtán odautasított az országos közmunkatanács elnökéhez, hogy beszéljek azzal. Tudnod kell, hogy éppen a közmunkatanács elnöke az, a ki a szerződés felbontásáról hallani sem akar s a ki úgy ül az egy millió kauczión, mint valami kősó.

Már most mondd meg, kérlek, hogy eljárás az ilyen? Hát miniszter az olyan ember, a kinek a hatalma holt tőke, a miből sem neki, sem másnak nincs haszna. Micsoda fej az olyan, a melylyel beszélni sem lehet? Végre is, a mit én kivántam...

Fülöp kissé reszkető kézzel letette poharát, a miből éppen ivott és hirtelen közbevágott:

— Mondd csak: mennyivel kináltad meg Kanutot?

A kijózanult czinikus által odavetett, a csupaszságig meztelen kérdésre Erling báró egy pillanatra meghökkent. Az ő finom körülirásai után nagyon hamar következett ez a durva egyenesség. Előbb kiivott egy pohár pezsgőt s aztán nevetve fújta szivarja füstjét a szoba-mennyezetnek:

— Ez aztán határozott egy kérdés, barátom! Jól van. Én is úgy felelek. Én a közbenjárásért felajánlottam százezer forintot. Nem proviziós levélben, hanem valóságos pénzben.

Fülöpnek megdobbant a szíve — attól, a mit gondolt. Hogy felindulását palástolja: inni akart, de krónikus idegessége egész erővel tört ki rajta. Hogy ne árulja el keze remegését, nem nyúlt a pohárhoz.

Dobolni kezdett ujjaival az asztalon, hogy elnyomja szíve hangos verését.

A két barát némán, sokáig nézte egymást, mintha mindketten éreznék, hogy a beszélgetés olyan dülőre ért, a honnan visszafordulni nem lehet, előre menni pedig nagyon bajos. Találgatta magában mindenik, mit gondolhat a másik. Fülöp eleinte még önmaga előtt is rejtegette gondolatát, de ez a belső megilletődése nem sokáig tartott. A kártyás természet került benne felül. Ki a színnel! Va banque! Vagy — vagy!

— Kanut jól tette, hogy elutasított.

— Hogy elutasított százezer forintot?

— Nem. Hogy *téged* elutasított.

Erling megértette a hangsúlyozott distinkcziót. Vagy úgy! A miniszter úr hátrateszi kezét, a miniszter atyafia pedig előre nyújtja. Ez a berendezés. Kanut megközelíthetetlen. Ő nem akar tudni semmiről. A rokon azonban hagy magával beszélni. Nem rossz a beosztás. A miniszter fedve van. A báró, ki a pénz körül a legkülönösebb dolgokat is megszokta már, egyátalán nem ütközött meg, hogy a volt parancsnok, az egykori gentleman-katona, ily sajátságos szerepet tölt be rokona oldalán. A pénz mindenható, mindent átformáló befolyását, erejét látta ez átváltozásban ... Azzal többé nem törődött vele. Figyelmét társalgásuk lényegére összpontosította. Halkan kezdett beszélni

— Értem. Tehát hiba volt elkövetve. Jól van. Korrigáljuk ki. Akarod te helyrehozni?

— Ha kívánod, neked — megteszem.

— Átadod?

— Igen.

Erling fölkelt az asztaltól, átment a másik szobába s egy nagy nyolczadrét borítékkal tért vissza, mely dagadt volt a tartalomtól. Fülöp az elébe tett kincs fölött czigarettára gyújtott s a borítékra hullott gyufaszenet végtelen egykedvűséggel fújta le. A kártyás hidegvére visszatért, a mint maga előtt bankjegyeket érzett.

— Nyugtázzam?

— Nem szükséges. Gentlemanek közt az írás fölösleges. Elég nyugta lesz nekem — az *eredmény*.

Fülöp a «gentleman» szóra fogait szívta. Eddig, úgy a hogy, fenntartotta gentleman voltának legalább — látszatát. A mint azonban zsebrevágja a nehéz borítékot, oda van a gentlemanség. Az ő kedves báró barátja alighanem csúfolódik, hogy ilyen pillanatban jut eszébe kimondani a szót, melynek viselése összeférhetlen az ilyen üzlettel.

Egy kissé meghökkentette az a mondat is, hogy a nyugta — az eredmény lesz . . . De vajjon lesz eredmény? És ha nem lesz, akkor mi történik? . . . És egész sereg formátlan, de aggasztó föltevés czikázott e fölvetett kérdés nyomán.

Egy perczig tartott az egész. A vakmerő játékos véget vetett az aggódó ember töprenkedéseinek — egy kézmozdulattal . . . A százezer forint már zsebre volt vágva . . . Fülöp azt gondolta magában, hogy pénztelen gentleman állapotában felényire sem érezte olyan jól magát, mint most, gentlemansége haldokló

perczében, — oldalán egy köteg nagy bankjegy nyomásának gyönyörét élvezve . . .

Erling becsengette az inast, friss bort hozatott; a két barát, mintha mi sem történt volna, tovább poharazott egész késő délutánig. Erlingbe ismét belebújt az ördög s elülről kezdte korábbi mókáit. Fülöp azonban, akármily hosszú kortyokban szürcsölgette is a ménesi vöröset, nem tudott többé fölmelegedni. Száraznak és teletömöttnek érezte a fejét. mintha oldalzsebéből az a csomó bankjegy beköltözött volna a koponyája alá. A legkülönösebb gondolatok, tervek oly sűrűen rajzottak fejében, hogy a bor finom gőze sem tudott azokon keresztül utat törni magának . . .

V.

Mikor este elváltak, Fülöp egyenesen Kanuthoz hajtatott. Az előszobában az inas egy utazótáskát lakatolt be éppen. Fülöp megszólította:

— Ki utazik?

— A kegyelmes úr.

— Hova?

— Olaszországba.

— Mikor?

— Ma este.

A mint Fülöp átment a szalonon, Holzknecht Poldit látta, a mint az egyik ablaknál lehorgasztott fővel bámult ki az éjszakába. Úgy el volt merülve, hogy észre sem vette, a mint Fülöp a szőnyegen elhaladt mögötte.

Kanut éppen levelet írt. A kormányelnökkel s az államtitkárral tudatta, hogy néhány napra magánügyben el kell utaznia. Kanut, a mint a levélből föltekintett, hogy a rokon köszöntését fogadja: izgatottnak és levertnek látszott. Fülöp megvárta, míg elkészül a levelekkel.

— Hallom, hogy utazol.

— Igen.

Kanut az iróasztal fiókjában kezdett kotorászni, de hirtelen becsukta azt — a nélkül, hogy abból kivett volna valamit. Aztán az inasnak csöngetett, s más kabátot adatott magára. Kanut, mikor az inas kiment, egypárszor végig sétált a szobán s e közben kétszer is megnézte óráját s úgy látszott, hogy, a fölindult emberek szokásaként, csak nézte az órát, de nem látta, hogy az mennyit mutat. Fülöp kérdést intézett hozzá?

— Idegesnek látszol. Bánt valami?

Kanut habozott, hogy feleljen vagy ne feleljen? Ebben a habozásban büszkesége és szegénységének érzékeny szemérme küzdött az anyagi kényszer-helyzet piszkos marka által torkon ragadt ember kétségbeestével. Ennek az embernek panaszkodjék, ennek, a kit megtűr maga körül, mert vérbelije, de a kit megvet, mert haszontalan, léha ... De végre is a torkon ragadt ember szólalt ki belőle. Panaszkodott:

— Boszus vagyok. Éppen készülök leutazni hugomhoz, akkor jön ez a Holzknecht s az utolsó perczben áll elő azzal, hogy adjak neki pénzt, mert holnap a tőzsdén határidő lejáratom van. Honnan vegyek én most pénzt? Alig van annyim, a mi az útra kell. A vonat félóra mulva indul. Nem akarok lekésni. És ez az ember itt ül a nyakamon.

Fülöp úgy okoskodott, hogy ha ő most kiveszi a zsebéből a borítékot, azzal a szóval, hogy: «itt az Erling báró százezer forintja»: Kanut, nem bizonyosan, de valószinüleg ajtót mutat neki. Más mód

után kutatott. A jövendőbeli diplomata fortélyosan, simán akart végezni a megszorult emberrel.

— Ha megengeded, majd végzek én Holzknechttel. Te csak készülj az utra.

És nem adva több magyarázatot a kérdőképpel utána néző Kanutnak, kiment a szalonba és pár percz mulva visszatért.

— Holzknecht eltávozott. Nyugodt lehetsz. Rendezve van az ügy.

— De kérlek, tizenötezer forint fizetése forog itten szóban.

— Már ki van fizetve ... A magyarázat az, hogy kezemügyébe esett a szerencse s én ugyancsak üstökön ragadtam. El vagyok látva pénzzel. Tudom, hogy neked a tőzsde-kötelezettségen kívül vannak egyéb tartozásaid is. Engedd meg, hogy egyszer én is segítsek rajtad. Van rá elég czímem. Ezúttal nem véres pénz, a mivel megkinállak.

Kanut szabadkozott, de egyúttal megkönnyebbült, hogy a dolga a tőzsdében váratlanul rendezve van. Az ottani ügyek nagyon aggasztották. Most, egyelőre, lélegzetet vehet.

Fülöp bankjegyeket számolt az asztalra ... és a kegyelmes úr nem mondta most neki, de csak egy szóval sem, hogy a dolgot hagyja abban; elfordult és hagyta tenni Fülöpöt ... szegénységének érzékeny szemérme jobbnak látta behunyni a szemét.

Mikor Fülöp kész volt a dolgával, úgy tett, mint a ki menni készül. Kanut nem marasztotta. A siető ember kapkodásával folytatta készülődéseit, a miket pedig már befejezett. E közben szakadatlanul folyt

benne a küzdelem. Lényének jobbik fele még mindig nem adta meg magát s a hányszor felibe került az anyagi, a szorult ember kapzsi önzésének, mindannyiszor ösztönözte Kanutot, hogy markolja föl azt a csomó bankót s dobja vissza Fülöpnek.

De ilyenkor a *holnap* gondjától rémüldöző ember saját magának állott az útjába s nem engedte, hogy visszaadja a pénzt . . . A bankjegycsomó érintetlenül maradt az asztalon . . .

Fülöp kissé maga is elfogódott — attól, a mit most tett. Ő, a ki másfél órával ezelőtt olyan könynyen megalkudott a magára vállalt, piszkos dologgal: most habozni kezdett. Nem a lelkiismeret szólalt meg ő benne: ez nála régen, nagyon régen néma. Annyi volt az egész, hogy nem bízott Kanutban. Úgy érezte magát, mint egy tolvaj, aki társat visz magával egy vállalkozásba s mikor már belefogott a munkába, akkor támad az az aggodalma, hogy a társ, a ki még soha sem lopott, hátha nem válik be jó tolvaj-czimborának, hátha ő, a hidegvérű és dolgában biztos tolvaj épp e miatt az ügyetlen kompanista miatt fog rajtaveszteni.

Műértő, mustráló szemekkel méregette rokonát, a kin észrevette, hogy tekintetével kerüli a szoba ama részét, a hol az íróasztal áll . . . Milyen szemérmes az istenadta — gondolta magában Fülöp — szégyenli magát előttem, hogy *tőlem* kell pénzt elfogadnia. Hátha még tudná, hogy honnan került a kölcsön . . . Mennyire ostoba az olyan ember, a ki pénz-dolgában kényes, válogatós! . . .

Hogy véget vessen ennek a nyomasztó hallgatásnak: félig indulóban — beszélgetni kezdett:

— Soká maradsz oda?

— Nem tudom. Attól függ, hogy a baj...

Hirtelen abbanhagyta és csak annyit mondott:

— Majd onnan értesítelek, hogy mikorra várj vissza.

Fülöpnek a fülét megütötte a «baj» szó.

— Csak nem fordult tán rosszra az Esztike állapota?

— Nem, ő teljesen kigyógyult.

— Talán Veron?

— Igen. Himlő ütött ki rajta. Gondolhatod, hogy micsoda helyzetben vannak ők most oda lenn! Esztike leveléből láttam, hogy a szegény gyerek elvesztette egészen a fejét. Külön költöztették Verontól s most Esztike kétségbe van esve, hogy betegét idegenek ápolják.

Fülöp most értette csak meg az iménti helyzet kényes, sőt kínos jelentőségét. Biz ez keserves egy szituáczió volt — sopánkodott magában Kanuton. — A szegény, megijedt szerelmes madárszárnyakon akar a féltett kedves ágyához sietni s akkor betoppan Holzknecht Poldi, megfogja a kabátja szárnyát s nem akarja ereszteni... Fülöp megsajnálta Kanutot, de ebben a sajnálatban volt valami a Mefisztó gúnyos részvétéből. Úgy találta, hogy sok tragikomikum volt abban a helyzetben.

Végre elbúcsuzott s egyenest a kaszinóba ment, hogy a mult éjjeli kudarcz után kárpótlást keressen.

Kanut, mikor már egészen útrakészen állott, odament a pénzhez, megszámlálta s meghökkenve az összeg nagyságán, mintha tudná, hogy *rossz* az, a mit most tesz, szívdobogva vette az összeget magához.

VI.

Bacsó Péter és lakótársa egy reggel hiába várták kicsi takarítójukat. Bizony Pepi nem jött. Már nyolcz felé járt az idő s a sáros czipőket nem vitte ki senki. A vén Bacsó nem bánta. Mikor belébújt a piszkos lábbelikbe, azzal vigasztalta magát, hogy legalább nem kell a sarat kerülgetni: mehet toronyiránt. De Valér dühös volt. Az inge után a czipőire volt a legkényesebb. Apró csinos lábai voltak: szerette azokat ragyogó, feszes lábbelikben mutogatni. Nem akarta felhúzni a sáros czipőket. Mezítláb ment az ajtóhoz s ötször is beleordította a sötétes folyosó hideg csöndjébe Bizony Pepi nevét.

De csak nem jött senki. Valér kikelt a kis leány ellen, szidta a lusta, haszontalan fruskát. Még az öreg medve is megsokalta a hiú lakótárs lármás dühösségét s rászólt korholóan:

— Ugyan hagyja, kérem. Az a gyerek nem érdemel szidást. Soha sem mulasztott, soha se késett, csak most az egyszer. Bizonyosan van rá oka.

Volt bizony. A házmester, a ki megsokalta Valér kiabálását, a mitől az egész ház visszhangzott: fel-

jött a lakásba s megmondta az okát, hogy mért nem jön a Pepi.

— Beteg a kis jószág. Ágyban fekszik, talán nem is kel föl többé. Jó lesz, ha az urak új takarítóról fognak gondoskodni. Addig, ha kell valami, itt vagyok én és a feleségem.

Valér elröstelte magát. Mennyire igaztalanná tette hiúsága! Valósággal megdöbbentette az a gondolat, hogy dühös kiabálása talán behallatszott a Bizonyék szobájába s a durva hang megzavarta a beteg kis lány nyugalmát. És a lármázó dühösségből az ellenkező végletbe csapott át: mint a kit halálos vétek tudata nyom, úgy elkomorodott.

Az öreg Bacsó találgatta, hogy mi lelhette Pepit?

— Bizonyosan apja döngette el szegényt. Tegnap benyalva jött haza a gyárból s a nagyobbik lányát, azt a jó madarat, itt kapta a folyóson. A kisasszony ugyanis, az öreg távollétében, vizitbe volt a familiánál. A mint jött az öreg, lemenekült a hátsó lépcsőn. Ha el nem szalad, az a dühös ember leszedi a turnűrt róla. Lehet, hogy a Pepi kapott ki a nénje helyett. Ha ettől beteg a kicsi, akkor Bizony úrnak még baja lesz a rendőrséggel... Egyébiránt — tette hozzá végszóként — ezeknek a lányféléknek minden hamar megárt. Micsoda erős lány az enyém! És tessék! Szeles időben csolnakázik egyet, meghül, lefekszik, kiüt rajta a himlő... és bizony majd rároment.

Valér kővéváltan hallgatott az öregre. Egy szót sem tudott a felől, hogy Veron beteg volt. Most hallja először. Arról tudott csak, hogy Bacsó Kanut

Sietve akarta ott hagyni a leányt.

három héttel ezelőtt lement a hugához s oda volt egy hétig. Ez a leutazás őt felingerelte s lelkét eltöltötte a legaljasabb gyanuval.

Azt hitte, hogy a szerelmi vágy, a szenvedély türelmetlensége, az érzékek éhe vitte Kanutot Veronhoz. Felizgatott képzelete elviselhetetlen képeket rajzolt maga elé: pásztorórákat a tengerparton, az örökzöld pálmák alatt, vagy hullám játékainak átadott csolnakon, a széltől emelt vitorla árnyában.

Ilyenkor, hogy szabaduljon fantáziájának e lázas, gyötrő játékától fölkeresett valami víg léha társaságot s mint a ki vesztit érzi: tombolt, a míg birta. Egy ilyen vad mulatás közben összekerült Bizony Birivel. A tévedt leány valóságos eleven ördög volt. Az igaz, hogy kissé be volt csípve. Valért megkapta a szilaj leány jó kedve. És értett hozzá, mint kell a kicsapongást a végleten túl is messze vinni. Valér egy őrült bachanáliát élt át e leánynyal... Mikor a tivornya végén hazavitte Birit ennek lakására s a jómagával tehetetlen teremtést földobta az ágyra, hogy kialudja mámorát: kijózanúlva a nőiség ez utálatos lealacsonyodása láttán — sietve akarta ott hagyni a leányt, de az megfogta kezét s odahúzta magához. A leány kóválygó fejében egy különös gondolat fogamzott meg akkor. A mámor betegsége szentimentálissá tette s ebben az állapotban eszébe jutott családja és az, a ki által ő kis hugaival közlekedett: Veron... És azt mondta Valérnak: Látom, utálsz, azért hagysz itt... Menj csak, menj... De ha Veron kisasszonynyal találkozol, ne mondd meg neki, hogy engemet így láttál... Tudod, én is vol-

tam, mint ő, olyan tiszta... Most már ilyen vagyok! Ne mondd meg neki, hogy Biri részeg volt. De azt mondd meg neki, hogy ne szeressen nagy urat... Az soh'se jó nekünk... Én is urat szerettem és most, most... részeg vagyok...

Valér borzasztóan felindult állapotban hagyta ott a leányt. Abban a pillanatban, mikor a nyomorult teremtés nehezen forgó nyelvével eldadogta gondolatát: Valérnak úgy tetszett, mintha Pythia önkivületbe esett papnőjének szája mondana jóslatot. Idegei, a mikkel egy idő óta annyiszor visszaélt, különben is túlfeszült állapotban voltak. Babonás érzés fogta el s az ittas nő beszéde sötét sejtelmeket ébresztett föl benne. Mikor reggel hazatért s átment Bacsó Péter szobáján: a vén mester látva tanítványa ekzaltált, viaszsárga képét: elégületlenül mormogott utána: Micsoda lump lett ebből a fiúból!...

Valér, ettől kezdve, még gyakrabban kínozta magát a gondolattal, hogy Kanut légyottokra jár le a Rivierára. Nem hugához: a szeretőjéhez megy.

E föltevéssel megalázta és megbélyegezte az ideál emlékét. És csak magát kínozta meg ezzel. Mert minél inkább elhitette magával, hogy Veron szeretőjévé lett Bacsó Kanutnak: annál kétségbeejtőbb bizonyosság lett az, hogy érzései mindenüvé, a bukásba is követik azt a lányt.

Mindaz az öngyötrelem, a mit hetek óta átélt, közös forrásból fakadt: abból a gondolatból, hogy ez az alábukás bevégzett ténynyé vált... És ime — nem igaz. Nem pásztorórákra ment Kanut. Vesze-

delmes ragály tartotta fogva a gyönyörű testet... A szerető és a halál együtt álltak az ágy mellett s ott várták, hogy melyikőjüké lesz a drága préda?

Valér az első pillanatban szerette volna torkon ragadni öreg mesterét, a miért nem szólt mindaddig arról, hogy Veron beteg volt. Ez a vén ember volt az oka annak, hogy megalázta szerelmét s vérig gyötörte önmagát. Ha egy szót szól Bacsó: a féltés vad dühe helyett átadja magát annak a rezignált, csöndes fájdalomnak, a mit az érez, a kinek valahol, megközelíthetlenül messze drága betege van.

Ezért a hallgatásért meggyűlölte akkor Bacsót. Visszament a szobájába s maga mögött az ajtót becsapta... Micsoda apa ez, a ki leányát halálos betegen tudja s nem érzi szükségét, hogy valakivel beszéljen felőle. Jól van. Legyen valaki filozófus, kommünard, czinikus, vesse meg a világot, kritizáljon mindent, taposson rá mindenre; de *a maga vére* iránt legyen érzés benne. A legvadabb erdei medve is szereti a bocscsát. Az érzés benne van a meleg vérben. Ha hiányzik: természetellenes.

Elhatározta, hogy itthagyja az öreget. Egy ily emberrel, kőszívű apával nem lakik egy fedél alatt. De a mint első haragját kifújta: ismét arra gondolt, hogy Veron közt és közte az egyetlen összekötő kapocs mégis csak e mogorva, vén ember... Nem, nem szakítja el mégsem ezt a kapcsot.

Rohamosan támadt ellenszenvét leküzdve, visszatért az öreghez. Veron felől akart megtudni valamit. Úgy kérdezett, mintha tudná az esetet és csak a részletek iránt érdeklődnék.

Az öreg kurta, hideg válaszokat adott. Látva, hogy rövid válaszokkal nem éri be a lakója, ezzel vetett véget a dolognak:

— Ha többet akar tudni: átadom a levelet, a mit a lányom irt. Elolvashatja. Titok nincsen benne... Hova is tettem csak?

Sorra kutatta valamennyi zsebét. Csak nehezen akadt rá. A levélbe egy csomó cabanos volt begöngyölve. Az öreg a szivarokat kifejtette s a levelet átadta.

— Egy kicsit hiányos biz ez, mert a széléből fidibusznak valót téptem, de azért nagyjából el lehet olvasni. No de most már megyek. Munkás-gyűlés van a lövöldében. Engem kértek fel, hogy elnököljek. Megyek, meghallgatom, mit fecsegnek ottan.

Bacsó eltávozott, Valér pedig, kezében a Veron levelével, nem tudta, mit tegyen. Illetlen dolog másnak szóló levelet olvasni. Ez annyi, mint meglopni a levéliró bizalmát. De ha titok nincsen benne! Annyi az egész, mintha jelen lenne, mikor Veron az apjával beszél... És kisimítva az összegyűrt papirt, sokáig jártatta szemeit a sorokon. A határozott, szabatos írás nem mutatta, hogy lábbadozó beteg kezének munkája.

Noha az apa bárbár keze a levelet megcsonkította: az értelmét ki lehetett venni. A tartalom fölizgatta Valért. Veron hazakívánkozott, e mellé a szeretetlen, rideg apa mellé...

A levélben nyoma sem volt annak az örömnek, a mit nagy betegek éreznek a visszanyert élet fölött. A halálos veszélylyel megküzdött fizikum diadalán

ujjongó léleknek az a kedves dicsekvése, melyet oly szivesen hallgatnak vagy olvasnak a lábbadozó hozzátartozói: nem szólt ki e levélből. Mintha nem is magáról írna: olyan nyugodt, naplószerű tárgyilagossággal írta meg az esetet, mint a ki jó eleve lemond arról, hogy azzal, a mit ír, megindulást tudjon fölkelteni. Csak az utolsó soroknak volt valami bús értelmük:

«*... Nem sokára haza megyek. Visszatérek az iskolába. Nem a fővárosban, hanem a vidéken. Valami jó, csöndes helyen. Jöjjön velem apa is. A főváros, ha együtt laktunk is, szétválasztott bennünket. A vidéken majd össze fogunk szokni. Apának nincs senkije rajtam kívül, nekem sincsen — apán kívül senkim. És mégis, mintha idegenek lennénk. A vidéken majd máskép lesz. Jöjjön oda velem apa ...*»

Valér zavaros érzések közt olvasta újra, meg újra át a levelet. Egy bizonyosság volt csak abban: az, hogy Veron veszélyben forgott és hogy megmenekült. A levél többi része talány volt előtte, a minek a kulcsát hiába kereste.

Valaminek kellett történni, valami rendkívülinek! ... Mintha az alatt a vidéki csöndbe, nyugalomba kivánkozás alatt — *a menekülés vágya* rejtőznék... Ki elől, mi elől akar menekülni? ... Mi visszhangzik apjához intézett felszólításának rezignált hangjában? Mi birta rá e büszke, kizárólagos természetet arra, hogy egyszerre, igazi lányos ellágyulással emlegesse apjának, hogy az élet őket egymásra utalta.

Valami történt e lány érzés-világában, valami elhatározó, valami fájdalmas, valami bántó, de a mi-

nek nincsen önvádja, szégyene. Valér egy perczig se gondolt arra, hogy Veron levelében a megcsalt nő ellepiezett kétségbeesését lássa a sorok közt. A levél nyugodt és minden lelki disszonancziától ment hangja ezt a gyanut elutasította... Lemondás szól e sorokból, lemondás, mely emelt fővel távozik... Eddig jutott Valér a következtetésben és itt az útját álló, megfejthetetlen *miért* előtt megállt...

VII.

Fülöp Bécsben járt, hogy mint leendő diplomata, a külügyminiszteriumnál az első tapogatódzásokat megtegye: mikor Veron és Esztike, a Rivieráról hazatértökben, érintették az osztrák fővárost. Miután Fülöp néhány befolyásos nagyfejűnél tisztelgett s tisztába jött azzal, hogy a vasat hol kell majd ütni: az első lépés eredményével elégedetten hajtatott ki az állomáshoz. Tudta, hogy Veronékat ott fogja találni. A nők azonban meg voltak lepetve, és pedig kellemetlenül, mikor Fülöp rajtuk ütött a restauráczióban. Megrémültek, hogy a hátralevő utat véle kell megtenni.

Fülöp észrevette a mosolygások alá rejtett ijedelmet. Megjelenésének e frappáns hatását már annyira megszokta, hogy nem mulatott rajta. Sietett a kedvezőtlen hangulat okát eloszlatni.

— Kijöttem, hogy üdvözöljem magukat. Sajnálom, hogy nem csatlakozhatom, de még maradnom kell. Mondhatom, mindketten pompás színben vannak. Mennyire örülök, hogy *így* látom magukat!

E viszontlátási közhelyek elmondása közben olyan

tekintettel nézett rá Veronra, mely azt fejezte ki, hogy kivánna vele tanútlanul beszélni. Veron megértette. Gondolta már előbb, hogy ez az ember nem azért jött elibük, hogy kinézésükre mondjon egy pár banális megjegyzést. Azt is gyanította, hogy a mit ő neki ez a férfi mondhat: az csak rosszabb lehet a rossznál is, a mit már tőle tud. De mégis kész lett volna meghallgatni. Csakhogy nem volt rá mód, hogy tanútlanul beszélhessen vele.

A villásreggelinél a szót Fülöp vitte. A nőket megtörte az éjszakai utazás; ezenkívül mindkettőnek volt egy gondolata, mely minél inkább közeledtek Magyarország felé, annál jobban elfoglalta őket. Fülöp nem mutatta, hogy észrevette a nők elfogódottságát; elfecsegett egy csomó otthoni ujságot s mialatt beszélt, többször ismételte azt a tekintetet, a mely Veront nyugtalanná tette.

Egyszer csak egy emanczipált megjelenésű, öregecske, szemüveges dáma haladt el az asztaluknál. Esztike kiejtette kezéből a kávéskanalat s megragadta a nő sárgáscsíkos, fehér beduinját.

— Madame Boutillé! Kedves madame Boutillé!...

Az volt, az... madame Boutillé testestől-lelkestől, levendulaszagos beduinostól, sovány halántékaira fényesen rápomádézott hajfürtöstől és, természetesen, kis kutyástól, Madame Boutillé, a mármaros-keszi franczia nyelvtanítónő, a ki félszázad óta oktatja Mármaros-Keszi mindkét nembeli ifjuságát La Fontaine meséire.

Madame Boutillé, a mint Esztikét fölismeri, leteszi öléből a pincsit egy székre s aztán egy racheli

mozdulattal kitárja karjait s megöleli a volt tanítványt.

— Milyen édes meglepetés! Kedves kis angyalom!

A madame zajos öröme tele tölti az egész ebédlőt és Esztike jó tíz perczig el van tünve a felette összecsapott beduin szárny alatt.

A mint madame Boutillé jó szivének első rohama annyira lecsillapult, hogy kis kutyáját is ölbe vehette: Esztike bemutatta őt Veronnak és Fülöpnek. A madame egy Lajos Fülöp korabeli bókkal tisztelte meg új ismerőseit s aztán újra Esztikére vetette rá magát. Öt percze volt mindössze a derék madame-nak és ezalatt az öt percz alatt meg akarta ismertetni Esztikével az életdrámáját annak a derék unokatestvérnek, a ki meghalt májbetegségben és Normándiában, miután szép kis vagyonkáját a madamera hagyta. Ennek a váratlan örökségnek az átvételére siet most a madame Párison át a szülőföldjére.

A fecsegő vén asszony annyira lefoglalta Esztikét, hogy Fülöp alkalmasnak látta a pillanatot arra, hogy a mit akart, megmondja Veronnak. Közelhajolt hozzá. Mentséggel kezdette:

— Fájdalmat okozhattam önnek a levéllel. Bocsásson meg. Higyje el: mindnyájan szenvedünk a visszás helyzet miatt.

Veron arcza, melyet a betegség keskenyebbé, finomabbá tett, semmit sem árult el. Halkan válaszolt és meglehetős hidegen:

— Érzéseimről csak magamnak számolok. Hagyjuk ezt.

Fülöp még halkabban folytatta:

— Kétségbeejtő igazságok azok, a miket én megírtam. És azóta még inkább *azokká* váltak. Odáig jutottunk, hogy ő a megvásárolhatóság hirébe kezd jönni. Esküdni merek, hogy tisztább kezü ember nincs a parlamentben. Mit használ? A rossz hír mégis utána károg. Anyagi függése a legaljasabb föltevésekre bátorítja az irígyeket, a kik, mint az éhes varjak, ott keringnek minden siker körül és lesik a kudarczot.

Veron hátrább tolta székét, hogy azzal is távolabb legyen Esztikétől. Szentséges Isten! Ha ez a gyermek meg találná hallani, érteni, mit beszélnek bátyja felől!...

Fülöp megértette ezt a mozdulatot. Fölösleges volt ez óvatosság. Madame Boutillé kereplője elnyomta a kívülről behallatszó gőzfütyülő sivító hangját is.

— Önnek, mint a család belső barátjának meg kellett tudnia, hogy a dolgok mint állanak. Bizony, a fényes látszat mögött ijesztő a valóság. Feltártam, hogy tudjon meg mindent. Most már arra kérem: tegye meg, a mit csak ön tehet meg...

Veron összefonta karjait reszkető szíve fölött. Nem tudhatta, mit fog Fülöp mondani, de szíve remegésében már benne volt a még ki sem mondott szó hatása... Maga elé nézve, szívverését hallgatva, csak annyit mondott:

— Mit tehetek én!...

Fülöp hirtelen villantotta ki e szót:

— Mentse meg Kanutot.

Veron hallgatott. Megértette Fülöpöt. Ez a felszólítás annyi volt, mint hivatkozás szerelmére... Szereted. A szerelemben erő van és hatalom. Mentsd őt meg ezzel... Igen, úgy hitte, hogy ez volt benne Fülöp szavaiban... Mentse meg! De hogyan? Mit tehet ő *azonkívül*, a mire már akkor határozta magát, mikor Fülöptől egy levelet kapott. Fülöp megadta fölszólításához a magyarázatot:

— Ön az egyetlen, a ki Kanutra befolyást gyakorol. A helyzet csak azért nem reménytelen, mert ez a befolyás megvan és mert ön gyakorolja. Ez az egy jó ellensúlyozza a többi sok rosszat. És most megmondom, mi vitt engem arra, hogy megismertessem önt Bacsó Kanut helyzetével. A levélben nem írtam meg. A levél útközben elveszhet, idegen kézbe juthat. Kényes, diszkrét dolgot jobb — szóval tudatni. Csak azért jöttem ki, hogy kérjem önt, kisasszony...

Fülöp még közelebb hajolt Veronhoz. Madame Boutillé, a mint kereplőjét forgatta, Esztike, vállán keresztül odavillantotta szemüvegét Veronra s Fülöpre: Ezek ugyan nem férj és feleség — gondolta magában — de, úgy látszik, értik egymást. Szinte botrány, úgy egymásba bújnak!...

Fülöp igen halkan folytatta, de hangsúlyozott minden szót:

— Hogy kérjem önt mindenre, a mi szent, használja föl befolyását úgy, hogy Kanut megragadja az egyetlen módot, a mi még megszabadíthatja őt az anyagi nyügöktől. Mert csak egy mód van, a mi megmentheti: a gazdag házasság. Gridi Biás egyik

leánya szereti Kanutot. Ennek a leánynak egy millió a hozománya. Ez a menekülés... Ne válaszoljon semmit. Elég az, hogy meghallgatott.

Elég — bizony! Nagyon elég. A szíve csaknem megszakadt alatta... A jó madame Boutillé-t majd megette a kiváncsiság. Mit súghatott a monsieur a mademoiselle fülébe, hogy annak úgy is sápadt arcza egészen átlátszóvá fehérült...

Érkező és távozó utasok csoportja jött-ment közel az asztalhoz, a hol egy dráma indult meg e perczben. Evőeszközök, tányérok bántó csörömpölése, türelmetlen, éhes emberek zavart kiabálása, a pálya-udvaron robogó vonatok fenyegető dübörgése, a nyugtalan, a siető élet zavaros, prózai lármája közepett, egy szegény, szerelmes leány-szív dobogott, vergődött s az ő egyhangú, de végtelen sokat kifejező nyelvén ezt hajtotta egyre: Nem adom őt!... nem adom őt... De egy büszke, tiszta fej leszólt keményen a nyugtalan szívre és ráparancsolt arra: Oda fogod adni, hogyha belehalsz is!... Fülöp éles, megfigyelő szeme leolvasta Veron arczából e belső küzdelmet...

Jelezték a Magyarország felé menő vonat indulását. Veronéknak be kellett szállniok. Madame Boutillé ismét kénytelen volt a pincsit letenni s Esztike ismét eltünt a beduin szárnyak alatt... Fülöp a kocsiig kisérte a nőket s érdeklődő arczczal hallgatta Esztikét, a ki a madame Boutillé-val való találkozástól fölvidulva — mulatságos visszaemlékezéseket beszélt el a mármaros-keszi franczia-órákról. A reminiszczencziákon csak önmaga nevetett, de annyira

elfoglalta a saját jó kedve, hogy két társa szótlansága sem tűnt fel előtte.

Mikor a vonat elindult, Fülöp sokáig nézett utána. Gondolatai Veronnal foglalkoztak... Mindig imponált nekem ez a leány. Nem, ez *nem olyan*, mint *a többi*. Ilyen nőt én nem ismertem soha. Nem kellett, hogy beszéljen: abból a tartásból, a hogy rám hallgatott, értettem, hogy el van határozva... Ez tehát az a hősies szerelem, a mely, ha kell, föláldozza magát és elvérzik titkon, panasztalan...

Hát csakugyan létezik szenvedély, a melyben nincsen önzés? Hiszen szerettek egykor engem is; vére- és idegeivel szeretett minden nő... Ez itt máskép szeret... Tudja-e Kanut fölfogni, hogy van ő szeretve!... Ha engem így szeretett volna egykor *egy*: Milyen más lenne most az élet: Egy *ilyen* nőtől és *így* szeretve!... Én, ha Kanutnak vagyok, ott hagyom a világ minden dicsőségét, ha kell, eldobok mindent magamtól, s gazdag, király vagyok e nő szerelme által... Ha csak ösztönére hallgat: Kanut ezt fogja tenni. De ő államférfi, miniszter, a ki szereti a szerelmet, de talán lemondana inkább az életről, mint hogy feláldozza becsvágyát és azt a hitvány hatalmat, a mit tőle annyi bolond irigyel... Én csak ezt a nőt irigylem tőle. Tudom, nem érek föl a miniszter úrral. Az élet engem nagyon elkoptatott. Rossz ember is vagyok. A tisztességnek már a máza is kezd lemaradni rólam. De egy ilyen nőt bárki másnál jobban tudnék most is megbecsülni... Akármi legyek, ha nem bánt, hogy kénytelen vol-

tam neki fájdalmat okozni. Majdnem azt óhajtom, hogy ne sikerüljön, a mibe most fogtam...

Fülöp ugyan nem érzékenyült el, mert a fogékonyság erre — rég kiszikkadt belőle, hanem egész napra idegessé, nyugtalanná lett... Mi lelt engem? kérdezte magától, mikor tapasztalta, hogy ez az állapot akkor is tart, mikor már a Veron által okozott benyomások megszüntek... Úgy látszik, hogy ez a játszma nincs egészen inyemre. Minthogy ha nem biznám benne!... Pedig mellettem szól minden eshetőség. És mégis csupa rossz előérzés van bennem...

VIII.

A viszontlátás Budapesten — olyan volt, mint lenni szokott oly emberek között, kik szeretik egymást és örülnek egymásnak. De mégis egész más volt az a fogadtatás, mikor a két leány Arcóból tért vissza. Ugyanazok az emberek mosolyogtak egymás szeme közé most is — ugyanazzal a nagy szeretettel és mégis *másként* hatottak egymásra. A különbség az volt, a mi egy szép, napos időben rendezett királyfogadás és az olyan közt van, a mely esős időben megy végbe. Ugyanaz a szeretett király, ugyanaz a lelkes nép, de mégis másként örülnek egymásnak, ha nap süt felettük és másként, ha eső veri őket.

Úgy látszott, mintha az újból összekerült család feje fölött felhős lenne az ég. A jó öreg nagymama, a ki *akkor* feljött unokáit látni, most sulyos betegen fekszik odahaza. Kanut *akkor* egy első virágzású, friss államtitkár volt, most pedig egy hervadt, ideges, lehangolt miniszter . . . És a Laczi gyerek! . . Az egykori eleven, víg ficzkó, most egy éjjelezésektől sápadt és titokban elkeseredett huszárhadnagy úr,

a kit két nap óta esz a méreg a miatt, hogy Kanut eladta alóla az egyik hátas lovat. Zányi Feri, a ki hosszú szakállt eresztett, tiz évvel látszik vénebbnek, és magaviseletében van valami elszánt komolyság, a mi Esztikét szinte megijeszti. Csak Veronon nincs semmi változás. A betegség óta valamivel halványabb, de egyszerű nyugodtsága, tiszta, finom kedélye, okossága — egészen a régi.

A mint a nők, az első üdvözlések után, körülnézhették otthon magukat: úgy találták, hogy megváltozott a ház. A régi, pompás szakács, a ki a legegyszerübb polgári ebédnek is az előkelő lakoma *szinét* tudta adni: átengedte helyét egy igen egyszerű, öreg szakácsnénak, a ki, mint a vacsoránál kitünt, jól főzött ugyan, de minden becsvágy és művészet nélkül. A szolga-személyzet száma általában megapadt és az uj cselédeken meglátszott, hogy nem sok idejük van a naplopásra s hogy megszolgálják, mit gazdájuktól kapnak. A ház hangulata magán viselte hátrányos nyomait a hirtelen változásnak, mely akkor áll elő, ha egy nyilt, pazar háztartás rendszere átmenet nélkül zökken a takarékosság kényelmetlen, rögös útjára át.

Esztikét mulattatta a megváltozott házi rend s komikusan túlozva a dolgot — így ijesztgette magát s barátnőjét:

— Szentséges ég! Kanut egész Harpagon lett! Félek, hogy a czipőinket is magunknak kell tisztítani s reggelire nem kapunk mást, csak köménymagos levest.

Veron nem tudott az ötlet fölött nevetni. Ő tudta

a változás okát s értette jelentőségét, de nem magyarázhatta meg Esztikének. Csak annyit mondott neki:

— Édesem, az nem is lenne nagy baj. Én már tisztítottam a magam czipőit, rántáslevest is reggeliztem s nem mondhatnám, hogy akkor voltam a legboldogtalanabb. Csak legyen az embernek czipője, a mit kitisztíthasson, és levese, a mit megegyék!

— Igazad van, de mégis furcsa lenne, ha Zányi Feri vizitbe jönne s az inas azzal állaná útját, hogy a kisasszonyok nem fogadnak, mert most kefélik a czipőiket. Mit gondolsz, mit tenne Zányi? Eljönne még egyszer?

Veron mosolygott a különös kérdésre.

— Azt te jobban tudhatod, édesem.

Esztike elvörösödött. Nem a miatt, mire e szavak czéloztak, hanem azért, a mit ő e czélzás mögé gondolt. A képmutatás önvádját érezte lelkében. E vád meg volt érdemelve. Ez bántotta Esztit . . .

Mikor Zányi Feri, Veron felgyógyulásakor leutazott a Rivierára: a hármasban üzött tengerparti séták alatt Veron, a kit a járás még hamar kifárasztott: megült egy plaidekből rakott ottománon, míg a fiatalok csigát kerestek a parti homokban. Egy ilyen csigakutatás után Esztike lángoló képpel tért Veronhoz vissza. Ez azt hitte, hogy a kisasszony kimelegedett a homokban való fárasztó járástól. Azonban a valóság az volt, hogy Zányi Feri, egy homokbuczka mögött, megragadta a leányka kezét és szerelmet vallott. Mint a legtöbb szerelmi vallomás: ez is egy már tudott dolog fölösleges konsta-

tálása volt. De mégis zavarba jöttek akkor mindketten. Esztike röstelte, hogy egy homokbuczka mögött, egy tengeri rák üres héjja felett történt a vallomás, de méginkább azt, hogy egy csolnak épp akkor fordult az öbölbe s egy csomó angol látta, a mint őt Zányi magához ölelte. Annyira szégyelte ezt a jelenetet, hogy nem mert arról Veronnak szólani . . . És most azt hitte, hogy Veron tud a homokbuczka romantikájáról és a czélzás arra vonatkozik.

De Veron akkor még nem tudott a dologról. A következő napon értesült csak, hogy a két fiatal sorsa hogyan fordult.

Kanut magához kérette Veront. Ez, bár maga is akarta, hogy Kanuttal négyszemközt beszéljen, mégis, most, hogy itt volt a kivánt pillanat, összerezzent egész valójában. De csak egy perczig tartott ez. Akarata úr volt érzései fölött. Nyugodtsága teljes volt, mikor Kanuttal szemközt helyt foglalt. A mint így közelről látta Kanutot, most lepte csak meg az, hogy a szép, erős fejen a szürke hajzat a halánték körül mint kezd fehérbe átmenni s hogy az a könnyü redő a két szemöldök közt, milyen erős barázdává mélyedt.

Kanut letette czigarettjét s a nélkül, hogy akarta volna, bizonyos ünnepies hangsúlyt adott szavainak:

— Önnek mondom meg legelsőbb, hogy Zányi Feri itt volt s hugom kezét megkérte tőlem. Én azt mondtam, hogy Erzsike maga határoz abban, hogy kezét kinek adja. Zányi erre kijelentette, hogy Erzsikével a dolog már el van intézve. Úgy látszik, a Rivierán történt meg a nyilatkozás.

Veron, földerülve kis barátnője boldogságán, mosolyogva adta a méltatlankodót:

— És én, a gardedame semmit sem tudtam erről. Kijátszottak a hátam mögött. Ezért kikapnak mindaketten ... Ön pedig, uram, engedje meg, hogy sok szerencsét kivánjak.

Egymás kezét fogták. És a mint érezték egymás vére melegét, nem arra gondoltak, a kiért ez a kézfogás megtörtént. Két szenvedélyes szív hevesen lüktetett s egymás felé hajtották vérüket ... Veron csak most érezte, micsoda csáb, veszély, van a fizikai érintkezés fellobanó izgalmában. Csaknem ijedten kapta vissza kezét.

Kanutot ez a mozdulat meglepte. Fél tőlem — gondolta — és nem értette, hogy miért? A hangján is megérzett, hogy a míg beszél, ezen a kérdésen tünődik magában.

— Esztike még nem tudja, hogy Zányi ma mint kérő járt nálam. Estére a kérő itt lesz nálunk vacsorán. Akkorra tartjuk ezt a meglepetést. Addig Zányi értesíti apját, hogy megkérte hugomat. A gróf ellenzi ezt a házasságot. A fiú azonban nagykorú és ura tetteinek. Miután engemet e kérdésben más nem vezet, mint hugom boldogsága: szivesen türöm el azt a sértést, a mit az apa ellenkezése foglal magában. De mégis megnyugtatóbb lenne mindnyájunkra, ha Zányi és apja meg tudnának egyezni.

— Ha csak ez a megegyezés fog hiányzani boldogságukból, úgy annak nem lesz semmi hijja.

— Igaza van. Gábor apai áldásának magam sem tulajdonitok nagy jelentőséget. De itt nem az ő

áldásának erkölcsi értékéről, vagy szükségességéről van szó, hanem a fiúról. Zányi Ferire nézve nem puszta formaság, hogy apja ott lesz-e az esküvőn, vagy demonstrál ellene. Ő reá ez vagyonkérdés.

A dolog úgy áll, hogy a fiú anyagilag egészen az apától függ. Ha apja ellenére nősül, ez azzal válaszolhat, hogy kitagadja mindenből. Czélzott is már korábban erre. És akkor Feri egy szegény mágnás lesz, a ki elvett egy szegény nemes kisasszonyt. Mert nincs mit tagadni, hugommal én semmit nem adhatok, legalább nem annyit, a mit érdemes volna vagyonnak nevezni. Szegény hivatalnok vagyok magam is, a ki kész fizetésből él.

Anyagi helyzetének e nyílt bevallásához Kanut kissé fanyarul, tartózkodva mosolygott. Veront fellázította e mosoly, mert szégyenkezésnek vette. Mi van abban szégyenletes, hogy az ember szegény! Hiszen a becsületes, dolgos szegénységnek is megvan a maga büszkesége . . . Veront ellentmondásra ingerelte az, a mit Kanut arczkifejezéséből magyarázott ki.

— A hogy én Zányit ismerem, tudom, hogy le tud mondani akármilyen vagyonról, hogy Esztikét bírhassa. Szivesen lesz szegény gróf, hogy boldog ember lehessen. És Esztike azzá fogja tenni. Zányi pedig eléggé férfi arra, hogy e boldogságért megküzdjön az élettel.

Kanut az életküzdelem romantikus fölfogását következtette Veron szavaiból. A mit ő e küzdés természete felől tapasztalt, az meghazudtolt minden romantikát. Hol sáros, hol poros, de mindig megle-

hetős piszkos volt biz' e küzdés. Most ő mondott ellent:

— Oh, nemcsak a boldogságért, de magáért a puszta életért is meg kell küzdeni, ha az ember szegény. Csakhogy a szegénység gyakran azzá válik a küzdőre, a mivé a sáros talaj vivóra nézve: alkalommá arra, hogy egyensúlyát épp egy elhatározó perczben veszítse el.

Aztán, mintha bántaná e théma, másra vitte a szót:

— Az eljegyzés után Esztikének nagyanyjához kell utaznia. A szegény nagymama erősen hanyatlik. Valakinek mellette kell lenni. Én most nem hagyhatom el a hivatalom. Laczi ezrede meg holnap indúl a nagy gyakorlatra. Közülünk csak Esztike mehet el. Kérni akartam önt, kisérje el őt még erre az egy útra. Félek, a nagymama nem soká' viszi már. Ilyen állapotban nem lehet őt idegenek gondjaira bízni. Menjenek le, kérem, Esztikével s ha a dolog válságosra fordul, értesitsenek majd.

IX.

Mikor Veron Kanuthoz indult, el volt határozva, hogy a háztól való eltávozását bejelenti neki. Apját még a Rivieráról értesítette, hogy a szobát tartsa készen számára. De Kanut kérését lehetetlen volt neki megtagadni. Veron szerette a nagymamát, a ki úgy bánt vele, mintha ő is egy lenne az unokái közül. Kész volt lemenni Mármaros-Keszibe, de onnan nem akart többé ide visszatérni.

— El fogom kisérni hugát, uram, és vele maradok, a míg reám szükség lesz ottan .... Hanem aztán engedje meg, hogy visszavegyem szabadságomat.

Kanut barna szemei belemélyedtek a közel, szemben ült lány nyílt tekintetébe. A férfi valami fájdalmas és mégis erélyes elhatározottságot látott e tiszta, komoly tekintetben. Egy rossz sejtelem, mint valami hidegség szaladt keresztül rajta. Úgy kérdezett, mint a ki fél a felelettől:

— Nem akar többé ide visszatérni?

— Nem térhetek vissza.

Kanut olyan felindulást érzett, hogy nem tudott helyén maradni. Elment az ablakig s egy urat látott

a ház előtt egy kocsiból kiszállani. Annyira el volt fogódva, hogy nem ismerte fel a kiszálló emberben Fülöpöt .... Csak arra eszmélt, hogy a «most vagy soha» pillanata itt van. A döntő szót, a mely vagy egyesíti őt e nővel, vagy örökre elválasztja tőle: most kell kimondani. Felindúlása még mindig erős volt, de már tisztába jött azzal, hogy mit fog mondani. De mikor ismét szemközt ült Veronnal és beszélni kezdett, egészen mást mondott, mint a mit kigondolt.

A szónok, a ki a leghevesebb felindulások közt is megadja a kifejezés formáját: elrendezte fejében az érzéseinek és ez alkalomnak megfelelő szavakat. A megszólamlás perczében azonban felbomlott a gondolatok logikai rendje. Mert az a felindúlás, a mi rajta most uralkodott, nem a politikai tribün komédiázó felhevülése volt. A szerelmes férfi nyelve nem ment rá a rethorika csinált, szinpadi útjára. Váratlan irányban, egyenesen tört ki.

— Ne mondja azt, hogy nem térhet vissza. Hisz jól tudja, mennyire szeretem. Veron, önnek vissza kell térnie, visszatérni a karomon, visszatérni, mint feleségemnek. Veron, nézzen reám. Mondja! Akarna-e, tudna-e feleségül menni egy ily szürkefejü, öreg legényhez?

Mindketten fölállottak, mintha a kimondott vallomás után vége lenne nyugalmuknak, vagy mintha itéletet hirdetnének ... Úgy is volt, egészen úgy ... A nyugalmuk is odavolt, itéletet is hoztak maguk fölött ...

Egy perczig némán állottak — szemközt egy-

mással — a férfi lángolva attól, a mit mondott, a nő szinte reszketve attól, a mit mondani fog ... Az áprilisi napnak egy fényes fénypásztája rézsutosan szögelt be a szobába. A rezgő csillámlás, mint valami aranyfolyam ömlötte körül az egymásra néző két fejet. A fényhullám úgy tánczolt köröttük, mintha egymás felé, egymáshoz akarta volna őket sodorni ...

Veron sápadtan támaszkodott egy szék magas hátához. Nem kereste a szót, a mit mondjon. Rég elkészült már ő e döntő pillanatra. Lelkének elhatározásában ott volt a szó készen, csak ki kellett mondani.

— A mit ön mond, uram, az álom. A valóság az, hogy mi nem lehetünk egymáséi — soha.

Kanut hangjának szenvedélyes rezgéséből a megbántott szerető szemrehányása szólt, a mikor ezt mondta:

— Mért mondja ezt, Veron? Hiszen szeret, érzem, tudom, régen.

— Igen, szeretem önt. Miért tagadnám? Szeretem, és mégis azt mondom, hogy nekünk nem kellett volna összetalálkozni az életben soha. Mi, ha *valakije* lehetünk egymásnak, csak fájdalmai lehetünk.

Kanut egy lépést tett Veron felé, de a lány szomorú, könyörgő nézése megállította őt.

— Miért lennénk mi fájdalmai egymásnak? Szeretünk, szabadok vagyunk. Semmi sem gátol minket abban, hogy egymás által legyünk boldogokká.

— Nem, uram, mi nem vagyunk mindketten szabadok. Ha ön, mint a hogy az imént mondta, nem lenne más, egy szegény hivatalnok, én a szegény

leány, büszke és boldog lennék, ha sorsomat az önéhez köthetném. Akkor az lenne a sorsunk, a mi talán Zányira és Esztikére vár: a szegénység türelmes és egyszerű boldogsága. De ön, uram, nem Zányi. Becsvágya és tehetsége kiemelték önt a tömeg sorából. De ha engem föl akarna emelni magához, akkor az történnék, hogy én levonnám önt magammal oda, a honnan fölemelkedett. Ön nem érthet félre engem. Tudja, hogy ezzel nem azt mondom, mintha én nem tudnám igazolni a világ előtt azt a férfit, a ki engem nőül választ. Önérzetem rovására én nem szoktam szerénykedni. Tudnék olyan asszony lenni, a ki Bacsó Kanutnak méltó felesége... De nem magamról, önről van szó. Az a kérdés, hogy megmaradhat-e ön *annak, a mi,* ha feleségül vesz egy szegény leányt? Azért, a mit egy ily leány szerelme nyújt önnek, le tud-e ön mondani mindarról, a mit az ön férfias becsvágyának megszerzett az ön lelkének, eszének egész eddigi életét betöltő küzdelme; le tud-e mondani a hatalomról, mely életczélja volt s mely által mindazt érvényesíti, a mi nagy tettek vágyától nyugtalan férfilélek erőit képezi. Mondja, tudna-e egész nagy fényes jelenével szakítani, hogy egy szegény asszony szegény urának bizonytalan jövőjébe fogjon.

Veron halkan beszélt, de az érzései mélyéből felfakadó szavaknak hevük volt. Pedig e szavak eszén át, e nyugodt, hideg értelmen át jöttek napvilágra... Kanut, a ki mindent várt, csak azt nem, hogy szenvedélyes vallomása perczében hatalmát, miniszterségét, becsvágyát, mint szerelme győzelmének akadá-

lyait hallja emlegetni: egy pillanatig nem fogta föl ama szavak valódi értelmét. Aztán újra végig futott rajta az a rossz, hideg érzés, a mit az imént sejtelemnek gondolt. Daczára, hogy férfi nem léphet nő elé őszintébb, tisztább szándékkal, mint a milyennel ő lépett volt Veron elé: még is úgy érezte magát, mint a kinek nincs egészen tisztázott helyzete. Az volt a legfonákabb, hogy «igen» szót vágyott hallani a szeretett lény ajkáról és e helyett most magyarázatot kellett attól kérni.

— Miért kellene nekem — azért, a mit bírni vágyom, lemondani arról, a mit bírok. Én azt hiszem, soha sincs az embernek, különösen a foglalkozásából élő embernek több oka arra, hogy pályájához ragaszkodjék, mint mikor magának feleséget választ. Lemondani a hatalomról! Miért? Hát előbb semmivé kellene válnom, hogy boldoggá lehessek?...

Veron csüggedten hajtotta meg fejét. Kanut nem értette őt meg, de ő megértette Kanutot.

Megértette, hogy ez a nagy ember, ez a politikai és szónoki lángész — egy naiv gyerek nem fontolgató, türelmetlen hevével követi érzéseit. Boldoggá akar lenni, hevesen tör e czél felé s a vágy elragadtatásában nem lát mást, csak a czélt; az élet kegyetlen akadályai, fenyegető mélységei, a mik útját keresztezik, kikerülik tekintetét. Meg kell neki azokat mutatni.

— Ne beszéljünk most a boldogságról, uram. Azt mondta ön, hogy a puszta életért is meg kell küzdeni, ha szegény az ember — és hogy a szegénység, sokszor, veszedelmes talaj a küzdőre nézve.

Én értem, mit jelent ez. Senki nálam jobban nem bízhatik önben, de senki jobban nem is félti önt. Féltem, mert azon a talajon látom önt állani, a melyet önmaga veszedelmesnek mond.

Kanut elhalványodott. Most már mindent értett. Ez a leány ismeri azt a kínos *garasbarczot*, melyet ő, a miniszter, nyilvános élete fényes dekoráczióinak fakó visszája mögött folytatott s a mely, minél tovább tartott, annál inkább reménytelenné vált... Szerelmi fölhevülésében mily fennen hangoztatta az imént, hogy — szabad... és most eszébe juttatják azokat a nehéz békókat, a mik megcsörrennek minden lépten, sebeket vágnak rajta minden mozduláskor. A boldogság vágya feledtette vele, hogy az élet őt fogva és megalázva tartja. Kitárta karjait az imádott nő felé, s *ez* így szólott hozzá: Szabadítsd meg magad és a tied leszek!... Szabadulni! De hogyan?... Kanut meghajtott fővel, nyugodtan, de oly hangon beszélt, a mely elárulta önmagával való elégületlenséget:

— Nem titkoltam ön előtt, hogy egy, napról-napra élő, szegény hivatalnok kenyérküzdelmét folytatom. Ez a küzdelem csak erőimet, talán nyugalmamat is emészti, de lelkiismeretem illetetlen attól. A mint e küzdés lelkiismeretem rovására menne: tudnám, mi a kötelesség. Keresnék más munkatért. Emberre, a ki dolgozni tud, szükség van mindenütt.

Veron látta, hogy utolsó illuziójától is meg kell fosztani az ábrándozó nagy embert.

— Nem, uram. Helyét ön nem hagyhatja el. Nemcsak azért, mert a nyilvánosság az ön éltető

eleme, a min kívül tán lélegzeni se tudna; hanem azért is, mert kötelességek kötik állásához. Elhiheti, együtt szenvedek önnel, mikor kimondom a kegyetlen valót. Ön, mint miniszter élt sokaknak bizalmával s csak mint miniszter felelhet meg azoknak. Kanut — most szólította Veron először Bacsót keresztnevén — azoknak a bizalmaknak mielőbb meg kell felelnie, hogy fölemelt fővel járhasson az emberek közt. Azt mondtam az elébb, hogy le tudna-e ön mondani a hatalomról? Oh, mily balga kérdés volt ez! Arra gondoltam akkor, hogy hagyjon itt mindent s meneküljünk együtt. Mert mi csak szökve, lopva lehetnénk boldogok. De az ily boldogság olyanokat, mint mi ketten, nem elégíthet ki ... Maradjunk hát a kötelességnél. Helyt kell állania, Kanut, becsülettel helyt állania. Boldog lennék, ha odaállhatnék oldalához én is. Ha csak érzéseimre hallgatnék: ezt tenném. Egy rövid boldogság várna ránk, egy futó, szép álom, melyből keserű lenne a valóra ébredés ... Én azt mondom önnek, Kanut, hogy azért az álomért életemet adnám oda. Az életemet, de nem a kettőnk nyugalmát. A mi nyugalmunk abban áll, hogy örökre lemondjunk egymásról.

Minél világosabban tüntették föl Veron szavai a kettőjük helyzetét, minél inkább szélesedni látta Kanut azt a mesgyét, melyet a nő, szerelme hevében is meglátott s megjelölt, mint egyesülésüknek veszély nélkül át nem léphető akadályát: annál nagyobb lett a férfi felindulása. Felingerelte az a gondolat, hogy e nő szerelméhez való jogát akkor veszíti el, mikor azt már birtokában hitte. Vére, a Bacsók

forró, ingerlékeny vére föllázadt a kényszer ellen. Agyáról, mint a tüzes vasról a vízcseppek, lepattantak az okoskodások, a mikkel önmagát meg akarta nyugtatni. Csak egy érzés volt benne: szenvedélyes, önző félelem, hogy a leányt elveszti. Pedig mennyi szerelem néz reá e lágy, sötét szemekből, mennyi szenvedély rejtőzhet e szép, erős mell heves hullámzása alatt, mekkora vágy éghet azon az eltitkolt, belső hevüléstől égő tüzes, piros szájon . . . Őrült vágyat érzett, hogy erre a közeledést tiltóan összeszorult ajakra, a mely neki lemondásról beszélt, odanyomja tiltakozását — egy emésztő csókban.

— Az én szerelmem nem ismer lemondást — suttogta Kanut forróságtól száradt nyelvvel s két keze közé fogva Veron két kezét, annál fogva vonta őt mellére s égő ajkai tűzrózsákat égettek a leányarcz hamvas fehérségén.

A következő perczben Kanut az asztalig tántorodott vissza a mellét ért lökéstől . . . . Veron, a mint visszaverte a brutális megrohanást és látta a kétségbeesett megdöbbenést az ellökött és magához tért ember zavarodott képén: ellágyult, nőiségének ellenálló energiája fölengedett — abban a bánatban, a mit ez indulatos szerető és önmaga fölött érzett e szégyenteli perczben. A helyt, hogy magát büszkeségében érezte volna sértve, a helyt, hogy harag, méltatlankodás támadt volna benne: szomorú volt — végtelenül . . . . Elfödte két kezével pirosfoltos, fehér arczát s ott áll a szoba közepén — sokáig, némán, mozdulatlan . . . .

És Kanut érezte, hogy nem mondhat neki semmit,

a mivel e bánatot enyhíteni tudná . . . . Lehorgasztott fővel támaszkodott az asztalhoz és csak az az öntudat élt benne, hogy nincs nála nyomorultabb lény e perczben a világon.

Fülöp ezalatt a szalonban várt Kanutra. Tudta, hogy Veron van benn rokonánál, sejtette, hogy most mi történhet köztük. Hogy mint folyik le a drámai pillanat? Arra nem volt kiváncsi. Az eredmény érdekelte csak. De e felől nyugodt volt. Veron ereje tette őt nyugodttá.

Mikor Kanut belépett, Fülöp csak ránézett és látta, hogy *megtörtént.* Ez a hirtelenében, rosszúl összeszedett *álhidegvér,* ez a rendetlen lélegzés, ez a sápadt homlok, eleget mondottak. Ez az ember le van győzve. Fülöp szinte megsajnálta. De a mint arra gondolt, hogy mint szenvedhet *a másik:* más szemmel nézte Kanutot s gúnyos gondolatokra késztette a kárvallott, siralmas ábrázat.

Fülöp, azért jött, hogy üzleti dologról beszéljen Kanuttal. Megegyezett azzal az emberrel, a ki birtokára régóta alkuszik. Ez a föld ott fekszik a nagymama mármaros-keszii birtokának egy beszögellésében. A vevő szeretne Fülöp birtokával a nagymama földjéből is megvenni egy darabot. Fülöp Kanut véleményét kérte e dologban.

Kanut enyhülést talált abban, hogy a heves felindúlás után belemélyedhet ebbe a száraz üzleti kérdésbe. Erősen érdeklődött az eladási föltételek iránt s megigérte, hogy a nagymamának írni fog ez ügyben. Akkor jutott eszébe, hogy a szegény öreg beteg nővel nem lehet most alkudni . . . . Milyen

zavart a fejem! gondolta magában s felállott, hogy távozzék. Fülöp nem akart tőle elmaradni. Felült mellé a kocsiba s együtt hajtattak ki a városligetbe.

Mikor az épülő körutat érinték, Fülöp, mintha csakúgy véletlenül ötlenék eszébe, odaszólt Kanutnak:

— Hogy áll az Erlingék ügye? Ki fogjátok ereszteni a czéget a szerződésből?

Kanutnak máshol járt az esze. Hallotta is, nem is, a mit Fülöp mondott. Ráhagyta a kérdést:

— Igen.

Fülöp csettentett az ujjával. Majd hogy ki nem mondta, a mit mostan gondolt: Azt ugyan jól teszitek, mert különben megjárhatnánk — *ketten* . . .

Mikor este Zányi Ferencz megjelent Kanutnál, egy lemondó kézmozdulattal tudatta vele, hogy apja megegyezését az eljegyzéshez nem sikerült kinyerni. Aztán, mint a ki szerencsésen átesett egy előrelátott kellemetlen állapoton: a megkönnyebbülés, a fölszabadulás gondtalan élénkségével ölelte meg Kanutot. Ez, bármennyire szerette is ezt a derék fiút: nem tudott vele most együttörvendezni. Sőt meglehetős fanyar hangon aposztrofálta a föllelkesült ifjút:

— És nem fogod te soha megbánni, hogy miattunk, hugom miatt szakítottál atyáddal?

— Minő kérdés! Azt kell hinnem, hogy soha sem szerettél, mert különben tudnád, hogy mindenről lemondhat az ember, csak a szerelemről nem, soha.

Kanut találva érezte magát s bizonyos meg-

szégyenülés közt nézte ezt a fiatalt, a kinek szerelme *csakugyan* nem ismert lemondást. Bántotta ez a diadalmas szenvedély, mert megalázva érezte magát vele szemközt. Nem állhatta meg, hogy így ne szóljon:

— És a jövő! Mik a terveid a jövőre nézve?

— Egy tervem van csak, illetőleg egy czélom: eltartani a feleségemet. Erre pedig van már módom.

Zányi Feri egy ív papirt vett elő zsebéből, átadta Kanutnak s vidám önérzettel simította hátra hosszú haját emelt homlokáról.

— A mint látod, fizetéses tanárnak vagyok kinevezve az országos zene-akadémiához. És most nem Zányi Ferencz gróf, hanem Zányi, a zenetanár kéri tőled hugod kezét.

Kanut most igaz, érzett örömmel ölelte magához e pompás, jó fiút . . .

Esztike először megijedt, a mikor hallotta, hogy Zányival mi történt. A tanári kinevezés úgy hatott rá, mint valami nagy szerencsétlenség. Egy gróf, a ki zeneórákat ád! Nem tudta mással, mint a szerencsétlenség fogalmával kötni össze ezt a visszás gondolatot. De látva Zányi sugárzó, boldog arczát, megértette, hogy ez az érte hozott áldozat büszkévé és önmagával elégedetté teszi e férfiút . . . Akkor, érezve, hogy mily nagy szerelemmel környezi őt, e, miatta, érette mindenre kész ember: elérzékenyült s egész este oly elfogódott, túláradó érzésektől annyira megszállt volt, hogy Zányi nem tudta mire vélni az elmélyedő komolyságot. Azt hitte, hogy Esztit megijesztették a szükös kilátások,

Kanut visszatántorodott a mellét ért lökéstől.

a mikre, mint egy szegény zeneprofesszor felesége számíthatott; de mikor látta, mily kimondhatatlan gyöngédséggel néznek reá a leány szemei: a lelke ujjongott s azt gondolta magában, hogy boldogsága nem lenne ily teljes, ha szerelméért nem kellett volna neki áldozatot hozni . . .

X.

Veron csak tíz napig volt lenn Mármaros-Keszi-ben. Attól kezdve, hogy lejött, a nagymama mindennap jobban lett. Gond, aggodalom nem emésztette többé az öreget. A mint Veront látta járni-kelni maga körül, visszatért a nyugalma. A kulcsait jó kezekben tudta. Ez több jót tett neki, mint a patikaszer. Azok az ezüstkarikára fűzött, mindenféle kulcsok! A vén nemesi kuria vagyonát, rendjét, méltóságát képviselték azok. Az öreg asszony valahányszor ágyba esett, nem élete miatt, de kulcsaiért aggódott. Kire maradnak a kulcsok. A «lenni vagy nem lenni» kérdés másodrendű dolog volt e mellett. Az öreg nő szétnézett a családban, de nem talált senkit, a kire a kulcsait nyugodtan hagyhatná. Veronnak is elpanaszolta ezt:

— Ne nevess ki, lelkem, de én azt hiszem, hogy azért nem tudom a szemem behúnyni, mert a kulcsaimmal nincs a dolog rendben. Kire bizhatnám rá! Kanutnak nincs felesége. Laczi most járja még a bolondját s eszébe sincs asszony után nézni. Esztike asszonykorában is csak olyan gyerek lesz, a milyen

eddig volt. Mi lesz a kulcsokkal? Ki fogja velük nyitogatni a szekrényeket, ládákat, a mikben a Bacsó-család ereklyéit, titkait, értékeit, hagyományait őrizték a Bacsók asszonyai... Lelkem, Veron, ha ezeket a kulcsokat én *te reád* hagyhatnám! Te gondját tudnád viselni ennek a vén háznak s a bennevalóknak. Bizony, ha én Kanutnak lennék...

Veron képe lángvörössé vált — attól, a mit ez öreg nő *csak akart* mondani. Mert Veron megelőzte, közbevágott s szelid szemrehányást tett a nagymamának:

— Ugyan, édes néni, hagyjon föl az ilyen rossz gondolatokkal. Mire való azt a halált annyit emlegetni, mikor a néni olyan jól megalkudott vele! Bizonyosan, kerekszám száz évet kötött ki magának. Addig bizony nincs mit a felett tűnődni, hogy kire marad a kulcs?

Mikor a nagymama egészen fölépült, Veron hazakészült. Esztikének még maradnia kellett. Vőlegényét, Zányi Ferit várta, a ki bejelenté, hogy látogatóba jön Mármaros-Keszibe. Sem Esztike, sem a nagymama nem tudta, hogy Veron végkép válni akar tőlük. Veron csak annyit mondott, hogy apját megy látogatni. Azért tette ezt, hogy könnyebben váljék Esztikétől s hogy elejét vegye oly magyarázatoknak, melyek az ő részéről, a dolog természeténél fogva, egészen őszinték, nyiltak nem lehetnek. Úgy határozta el, hogy Budapestről ír barátnéjának. Addig majd csak talál valami állomást és ha talál, ez elég ürügy lesz, hogy elpalástolja azzal a valódi okot, a mi miatt Bacsóéktól válik.

Az elutazás napján, mikor utoljára volt a nagymamával négyszemközt, az öreg nő ismét kulcsairól beszélt. Száraz, redős képén nyoma sem volt annak a jóságos derünek, a mit máskor a halál gondolata sem tudott elűzni. Olyan hideg, búsongó mélázás ült vonásain, mint milyen a falon függő családi képekről szokott leszomorkodni, mikor a téli, borús esték homályában elmosódik a Bacsó-matrónák arczán a festőecset által megrögzített, évszázados mosoly.

— Megszomorítsz, lelkem, azzal, hogy itten hagysz. Pedig most örülnöm kellene. Kanut levelet írt; rövid a levél, de nagyon sok van benne. Azt írja . . . Istenem, tán tréfál az a fiú! Tudod, édes, én azt írtam neki, hogy . . . hogy a kulcsaim sorsát szeretném már egyszer elintézve látni. Tudod, nem egészen *komolyan* írtam azt. Csak — úgy czéloztam rá, hogy ideje lenne, ha unokámuram asszony után nézne. Oh, hisz' ezt a nótát tíz éve már, hogy dúdolom neki. Hát csak úgy szokásból érintettem most is ezt a régi thémát ... Tudod, hogy mit felelt? ... Azt, hogy *házasodik* . . . Azt kérdezi tőlem, hogy a Gridi Biás lányát akarom-e unokám nejének? Ha akarom, hát meglesz. Hazahozza asszonynak . . .

A nagymama az oldalán függő nagy kulcscsomót tapogatta, mintha meg akarna a felől győződni, hogy házi hatalma jelvényei nincsenek-e még idegen kezekben? Öregasszonyos bőbeszédüséggel a mint tovább folytatta, hangjából csalódottság s szemrehányás szólott.

Hát jól van. Hozza haza. A ki unokámat szereti azt én is szeretem . . . De isten tudja, hol elhiszem,

hol nem, hogy ez való, igaz ... Az én lassú eszem oly nehezen érti már meg az eféle dolgokat. Aztán az én ábrándozó, vén fejem nem így álmodta ezt ki.

Veront ismét megíjesztette az öreg fej ábrándja. Nem akarta meghallgatni. Elég volt neki az, a mit eddig hallott. Beteggé lett a hírtől a lelke. Oh, hiszen ő maga kivánta, hogy ez így történjék. De mégis! *Nagyon korán* történt. Ez a sietség fölháborította. Az ő szivén még nyitott, friss a seb, a mit abban a szomorú győzelemben kapott ... és a míg ő szive vére hulló csepjeit számlálja, *az a másik*, a kí miatt vérzik, az ... Veront elfogta a keserüség. Hát ez a férfi az, a ki miatt ő halni tudott volna. Sirni szeretett volna haragjában ... De ott volt előtte ez a szegény, öreg nő, a kit nem volt szabad még búsabbá tenni:

Oh, nyugodt lehet édes néni. A kit unokája választ, az csak derék, jó nő lehet.

És oly hévvel, okossággal helyeselte Kanut választását, hogy a meggyőzött nagymama kénytelen volt megadni magát. Hanem azért néha különös, szinte szemrehányó szemmel nézett a leányra s ilyenkor csöndesen motyogta magában:

— Igaz, de mégis — nem így képzeltem én ezt...

Csak mikor Veron fennült a vasuton, egyedül egy kupéban s mikor a pálya egy fordulójanál elvesztette szeme elől Esztikét, a ki sírva-mosolyogva lengette utána fehér zsebkendőjét: csak akkor roskadt vissza magába, csak akkor adhatta magát a hangulatnak, a mit Kanut tette fölött érzett.

Ugyanaz a csüggedés fogta el, a mit akkor ére-

zett, mikor Kanuttal folytatott, utolsó beszélgetésük forduló-pontra ért s Veron kétségbeesve látta, hogy a miben még mindig reménykedett: ez az ember *nem tudja* őt afelől meggyőzni, hogy szerelmük ügye nem végkép vesztett ügy.

Tulajdonkép nem érzett most semmit. Behuzódva egy sarokba, ölébe ejtett kezekkel ült ottan. Hallgatta a vastengelyek vad, lázas lármáját. Ennek a rohanó zajnak a monotóniája még inkább elkábította. Azt kezdte képzelni, hogy ez az önmagát szünetlen ismétlő, szakgatott, komor kattogás ő benne hallatszik. Hogy a szíve indúlt őrült dobogásnak.

És minél vadabb volt a kerekek lármája, annál élénkebbé vált a képzelet benne. Úgy érezte, hogy szíve majd vadabbúl vergődik s hogy előbb-utóbb meg kell szakadnia . . . Egész a legközelebbi állomásig tartott ez az öntudatlan, kínos elmerültség.

Akkor, mint a hogy egy hirtelen szél elfújja a ködöt, felriadt öntudata úgy vetett végett a szívét marczangoló képzelődés játékának. Fölocsúdott elmélyedéséből. Egyszerre nagyon tisztán látott, érzett mindent . . . Természetesnek, szükségképpeninek találta most mindazt, a mi eddig történt. Nem hibáztatta Kanutot. Hiszen ő maga vezette az útra, a melyen most látja.

Azt is értette — úgy gondolta — hogy mi vitte Kanutot oly gyorsan ez úton előre. Véget akart vetni egyszerre mindennek. Oh, bizonyára nem a visszautasított férfi bosszúvágya volt a rugó Kanutnál. Nem azzal a számítással közeledett Biás leányához, hogy e tettével fájdalmat okozzon egy úgy is

bús szívnek. Veron saját magát rákényszerítette, hogy ne fogadjon el ily föltevéseket. Hitte, hogy Kanut mindkettőjük nyugalma érdekében látta szükségesnek, hogy lekösse magát.

A helyzet az volt, mint mikor a híd egyik végét felgyújtják, a másikat pedig a légbe röpítik. A két part többé nincsen összekötve ... Ő közte és Kanut között égések és romok vannak. Közeledésről nem lehet szó többé. A reménység legvékonyabb pókhálószála is elszakadt közöttük . . . Most így itélte meg a kettejük viszonyát.

Igy van ez jól. A legridegebb bizonyosság is többet ér a nyugtalanító bizonytalanságnál. A mi megmásíthatatlan, ha lesujt is, de megnyugtat egyszersmind. A haldokló reménynek egy-egy föltevés, egy-egy álom után való kapkodása hasonlít azokhoz a görcsös erőlködésekhez, a mikkel a vizbefuló még egyszer felküzdi a víz szinére magát. Jobb már akkor végkép elmerülni! . . .

És Veron az út hátralevő részét ilyen mélyre merült állapotban tette meg . . . Emlékezett rá, hogy gyermekkorában, mikor az első mesés könyv izgalmait élte és olvasott tengermélységben élő hableányok felől: behunyta a szemét, odaképzelte magát a mély vizek alá s azt hitte, hogy hallja, mint zúgnak odafönn, a végtelen magasban, a háborgó habok . . . Most vagyok igazán eltemetve mélyen, sötét, hideg vizek hullámai alá — gondolta magában, a mint behúnyt szemmel ledőlt a kocsi pamlagára. — Életem hajója elsülyedt, itt fekszem lenn a mély fenéken s fölöttem a hullámok zuhognak ...

Vajjon örökké így fogok feküdni? . . . Most nem érzek semmit. Mintha sem emlékezet, sem gondolat nem volna többé. A szivem sem ad jelt magáról . . . Ha a halál ilyen lenne! . . .

A halál . . . Hideg borzongás futotta végig testét . . . Hirtelen fölült s kinyitotta szemét. A halál gondolatával nem szeret foglalkozni. Nem hitt a megsemmisülés komor költészetében. Előtte a halál nem misztikusnak, de iszonyúnak, visszatetszőnek és rondának tünt fel. Féltette tőle öntudatának tiszta világát, életteli ifjúságát, fehér, meleg, szűzi testét. Nem annyira lelki félelmet, mint inkább fizikai utálatot érzett a meghalás iránt. Megborzadt, ha a halottmosdatók piszkos spongyájára, a férgekre s a rothadásra gondolt.

Valamennyi Bacsó, az mind fázott a haláltól. Közöttük a legnyomorultabb sem gondolt úgy a gödörre, mint a lét végső remédiumára. Öngyilkos nem volt a Bacsók között soha. Sok bogaras, különcz ember akadt köztük, de valamennyinek meg volt az a józan vonása, hogy az élet becsét *tudták* értékelni. Csak a *kor*, a késő vénség tudta őket, nagy későn, úgy megtörni, hogy a halál elkerülhetetlenségébe beletörődjenek.

Veronban ez az egészséges életösztön erősen ki volt fejlődve s csodálkozott magán, hogy az imént, ha csak egy perczig is úgy gondolt a halálra, mint a mi éppen nem is volna rossz. Igen, talán — ha nem lenne olyan rút, a milyen! . . . Hogy vissza ne térjen e gondolatra többé, az egész úton nem húnyta be szemét.

XI.

Mikor megérkezett Budapestre, senki sem várt rá az állomáson. Apja tudta, hogy ma érkezik meg, még sem jött ki elébe. Ez a figyelmetlenség bántotta most Veront. Szokva volt hozzá, hogy ne részesüljön apja részéről semminemű gyöngédségben, de most olyan elhagyatottnak érezte magát, hogy ezt a közönyt nem tudta föl nem venni. Lehangoltságát növelte még az is, hogy az egész nap szürke égből most hóval vegyes eső kezdett hulladozni. Az időjárásnak e rideg, téli hangulata, a tavasz derekán, rossz hatást tett reá. Fázni kezdett vékony köpenykéje alatt s egy darabig elcsüggedten állott s nem tudta, mit tegyen?

Azt gondolta, hogy apja talán nem is várja. Az a fiatal ember talán még mindig ott lakik az ő szobájában. Talán megegyeztek abban, hogy nem bocsátják be őt. Talán nem is lenne tanácsos egyenesen apjához hajtatni. Hátha nem találna ott befogadtatásra . . . Jó lenne tán, ha ideiglenesen beszállana valamelyik vendéglőbe s onnan tudakolná meg, hogy állnak a dolgok otthon.

De mégis csak az lett a vége, hogy haza hajtatott. Jó öreg este volt, mikor a bérkocsi a zuhogó esőben megállt a ház előtt. Veron elbocsátotta kocsiját s kis kézi málhájával sietett az eső elől a kapu alá menekülni. Már éppen belépett, mikor egy kéz rántotta meg útiköpenyegét. Hátrafordúlt s egy nővel állott szemben, a kinek arcza el volt burkolva az előre húzott hófehér baslikban. Veron csak a hangjáról, meg a kábítóan erős pacsuli-szagról ismert reá Bizony Birikére.

Veron elbámult, hogy a szerencsétlen lány át merte lépni a kapu küszöbét. Ha az apja itt kapná s a baslik daczára felismerné lányát!

Bizony Biri suttogva szólt Veronhoz:

— Látom, most jött az útról. Akkor hát nem tudja, mi történt odafenn. Baj van. Az öreg . . . Istenem. Azt se tudom, hogy mondjam el.

Veron azt hitte, hogy az öreg Bizony forog szóban. Talán megint ivott a szerencsétlen s elkövetett ismét valami nagy garázdaságot.

— Az édes apja?

— Nem az enyém. Az öné, kisasszony. Ne menjen fel, kérem. Lakásukon rendőrök vannak.

Veronra a hír kellemetlenül hatott bár, de megijedni — nem ijedt meg. Nem az első eset, hogy rendőr lépi át lakásuk küszöbét. Ahányszor a rendőrség szoczialista hajszot indított meg Budapesten: apja iratait míndig átkutatták. Összeköttetései miatt mindig gyanúban volt. Nem tudtak ugyan semmit reá sütni: de zaklatni — megzaklatták.

Ha tán szüksége lenne valakire, kisasszony, én itt fogok várni a ház előtt az utczán.

Bizony Biri fölnyitotta esernyőjét, fölkapta szoknyája alját és kiment a kapu alól. Veron, a mint a lépcsőhöz ért, egy csoport embert látott a földszinti folyosón, a kik felbámultak az emeletre. A csoport közepén a házmester adta a szót és szidott valakit, a ki miatt a ház becsülete csorbúl. A mint azonban Veront meglátta, elharapta a szót s a középről elsomfordált.

Az emeleten egy másik csoport állt útjában Veronnak. A folyosó valamennyi lakója együtt volt s azt a rendőrt nézte, a ki hivatalos merevségben strázsát állott a Bacsóék ajtajában. A fejcsóváló, egymás fülébe suttogó emberek könyökeikkel lökdösték egymást, mikor Veron elhaladt előttük. Az eltátott szájak, felhúzott szemöldökök azt mondták egymásnak: No — most jön a java.

Bizony papa, a ki szintén ott tátotta száját a többi lakó között, utána ment Veronnak s borzasztóan pálinkaszagú, de egész elérzékenyült hangon szólott hozzá:

— Kisasszony, ne menjen oda. A mit ottan lát, csak megszomorítja. A konstáblerek felforgattak mindent.

Veron megköszönte a figyelmeztetést s azt felelte, apjával van dolga.

— Csakhogy, lelkem, kisasszonykám, nincs ottan az apa. Bekisérték szegényt. Kocsin vitték el a detektivek. Nagy sora lehet most az öreg úrnak! Lelkem kisasszonykám csak ne essék kétségbe. Vén róka az öreg. Majd kivágja magát.

Veron félretolta a becsipett vigasztalót s lakásuk küszöbéig ment. A rendőr útjába állott.

— De én itt lakom.

— Annál inkább.

Odabenn az eljáró rendőr-kiküldött meghallotta a csengő női hangot. Kinézett a folyosóra. Mikor Veron megnevezte magát, a rendőrtiszt feltárta az ajtót s udvariasan útat nyitott a szép leánynak.

Az egész lakás fenekestől fel volt forgatva. A levegő vastag a portól. A két szál gyertya sárga fényében visszataszító képe volt a feldúlt, széthányt otthonnak.

A rendőrtiszt elmondta a szokásos mentegetődzést, a mivel gyülöletes munkában eljáró tisztviselők fedezni szokták magukat az előtt, a kit kénytelenek megszomorítani. Felsőbb parancsra . . . hivatalos kényszer . . . isten látja a lelkét, mennyire nem szivesen . . . stb.

Veron az eset okát kérdezte . . . Ismét szocziálista hajsz volt Budapesten. Apja ellen gyanú támadt újra. Most azonban le is tartóztatták s hogy erre az okot megtalálják utólag: házmotozást rendeltek el.

A kutatást mindenre kiterjedő részletességgel, pontossággal végezték a megbizottak. Beütötték a kályha oldalát, fölfeszegették a padlókat, kiürítették a szekrényeket, fölfejtették a matráczokat, leszedték a képeket, kifordították a ládákat.

A két szoba hasonlított az olyan hajó kajütjéhez, melyet a viharban a hullámok egynehányszor oldalra fektettek. A szoba közepére hányt butorok közt három rendőr térdelt s egy szalmazsákot ürített ki. A negye-

dik rendőr Veron szobájában foglalatoskodott, a Mármaros-Kesziből előre hazaküldött nagy útiláda holmijában turkált s összemarkolászva a hófehér ingeket, alsókat, rajta hagyta azokon foglalkozása, durva keze piszkát. Veront ez a látvány föllázította.

— Miért bántják az én holmimat is. Ez is meg van parancsolva?

— Bocsánat! Úgy szól az utasítás, hogy mindent át kell kutatni. Végtelenül sajnálom, de . . .

Veron elfordult, hogy ne lássa ezt a vandál munkát.

— Hova vitték atyámat!

— A kerületi kapitánysághoz.

— Bebocsátanak hozzá?

— Úgy hiszem, igen. Azonban nem fog ártani, ha a kisasszony magával visz valakit, a kinek szava nyomatékkal bír ott. Jótállás mellett talán ki is bocsátják a foglyot.

— Köszönöm . . . Szabad innen elvinni valamit?

— Bocsánat! Nekem az utasításhoz kell magamat tartani. Egy tűt sem szabad addig kiadnom, a míg az eljárás tart.

— Mikor lesz vége ennek a dúlásnak?

— Azt hiszem, éjfélnél előbb nehezen leszünk kész.

Veron látta, hogy itt most már nincs mit keresnie. Hogy hova menjen innen? Azzal tisztában volt. Hova mehetne egy leány, a kinek az apját elfogták, máshová, mint apjához. Ott a helye. Veron részvétet érzett a szegény, elhurczolt öreg ember iránt. Most még inkább megerősödött az az elhatározása, hogy a vidékre költözik s öregét is elviszi magával. Ott majd nyugta lesz a hányatott embernek.

XII.

Elhagyta a szétdúlt lakást. Az emelet lakói a fal mellé húzódva eresztették el maguk előtt az otthonából kirekesztett kisasszonyt. Egyiknek se jutott eszébe sajnálkozni fölötte. No bizony! Van is rajta mit sajnálkozni! Elmegy a gazdag atyafisághoz s alszik selyem paplan alatt. Míg az apja ott gubbaszt a rendőri kóter csupasz, hideg prícscsén . . . És a hosszú folyosó ellenségesen, gúnyosan nézett a siető alak után.

Csak Bizony papának esett meg a lelke. Ma nagyon lágy volt az öreg úr szíve. Pedig be volt kapva isten igázában s ilyen állapotban máskor verekedni szokott. De ma olyan volt, mint a falat kenyér. Az oka ennek az volt, hogy a Pepi gyerek, ki a tél óta folyton ágyban feküdt, ma kelt föl először. Ez a betegség megijesztette a kis Bizonyok apját. Az asszony — föld alatt, a legnagyobb lány — rossz úton, neki meg a nyakán három neveletlen porontty. Mi lesz vele, ha Pepit is kiviszik az anyja után! Pedig majdhogy ki nem vitték. Nem az a püfölés tette tönkre Pepit, a mi legutoljára járt ki az apjá-

tól. Föl sem vette ő azt. Hozzá volt már edzve. Valami belső betegség orvtámadása dobta ágyra a liliputi anyát. De a kis lány nem engedte magát. Azt mondta mindig a kerületi orvosnak: Doktor bácsi! Én nem akarok meghalni. A gyerekeket nem hagyhatom itten. Apának is szüksége van rám. Szeretem a mamát, de nem mehetek még hozzá... Gyógyítson meg, édes doktor bácsi!... Meg is gyógyította. Ezért volt ma Bizony papának olyan széles kedve. Ezért tanusított pártfogást Veron irányában, a kit úgy tekintett, mint Pepi patronáját. Látva, hogy Veron kis házimálhájával kezében, esernyő nélkül készül elhagyni a házat a szakadó esőben: elállta az útját.

— Kisasszony! megázik a köpönyeg, ha esernyőt nem viszen magával. Ha tetszik, egygyel szivesen szolgálok.

— Köszönöm, elfogadom.

Bizony papa ügetve tünt el a folyosó sötét hátterében s pár percz mulva diadalmasan hozta a felajánlott esernyőt. De mikor tekintete a rézpántos, bunkósvégű, vastag vitorlavászon ernyőről Veron előkelő alakjára tévedt, akkor hökkent vissza:

— Egy kicsit vaskos jószág biz' ez. Ha átázik: ember, a ki birja. Ha meg a szél alá fúj: még engem is majd fölemel. De ha nincsen másik!

Veron megköszönte a jóakaratot s esernyő nélkül sietett le a lépcsőn. Majd felül egy bérkocsiba. Szükség esetén kölcsönveszi Bizony Biri esernyőjét.

A földszinten már ismét ott ágált a kapus a folyosón összebujt csoportban, ismét meghunyászkodott,

mikor Veront arra látta menni, ismét tovább szájaskodott, a mint a női czipők kopogását elnyelte a zápor zaja: Én mondom maguknak, hogy a leány derék vászoncseléd és szép is, a mint látták a szemükkel. Hanem az öregnek kutya van a hasában. Azt mondják, királyt is ölt már ez a vén ember valami más országban . . .

Veron kinézett a sötét utczára. Egy lelket sem látott; a gyalogjárót elborító fekete locs-pocsban sárgán tükröződött a légszeszlámpa tánczoló világa. Az ereszcsatornák dühösen okádták a vizet. A havas eső átváltozott sürű, hideg, tavaszi zuhanynyá. Az eső-sugarak élesen vágódtak a házak falához s kikezdték rajta a meszet.

Már neki akart vágni az omló esőnek, mikor az utczafordulónál előbukkant Biri. Meglátta Veront és hozzá sietett.

— Csak nem akar kimenni ily borzasztó időben?

Felhuzta a szoknyáját s megmutatta kicsi, takaros lábait, a miken a pillangós czipő át volt ázva egészen.

— Apámhoz kell sietnem. És sehol egy bérkocsi. Csak legalább esernyőm lenne.

Bizony Biri odakinálta neki a magáét.

— Tudja mit, kisasszony. Én majd beülök addig a kávémérésbe, a mi itt van az utcza sarkán. Ott bevárom, a míg visszatérhet. Ha van bizalma hozzám, hagyja nálam ezt a csomagot is. Biztosítom, jól megőrzöm. Magával úgy sem viheti. Az esernyőt is kell fogni, a ruhát is emelni. Ez a málha csak utjában lenne.

Veron undorodva sietett el onnan.

Egy esernyő alatt mentek a sarokig. Biri azonban csak a fejét dugta az esernyő alá. A szemöldöke ki volt festve tussal: attól félt, hogy az eső lemossa. Alakja többi részét kitette az esőnek, nehogy hozzáérjen Veron ruhájához. Úgy tisztelte Veront, mint egy szentet.

A sarkon elváltak egymástól. Biri bement a kávémérésbe s szénfekete szemöldökével, hófehér baslikjával, határozott fellépésével ámulatba ejtette a helyiségben kávét vacsoráló irnokokat, varrónőket, diákokat. Veron pedig sietve haladt tova a házak tövében s azon igyekezett, hogy megtalálja a legrövidebb utat, mely Bacsó Kanutékhoz vezet.

XIII.

Veron azzal jött fel Budapestre, hogy kerülni fogja a Kanuttal való találkozást . . . és első útja, ime, hozzá vezet. De mit tegyen? Apját nem hagyhatja a rendőrségi börtönben. Az a Biri kétségkívül könnyelmű rossz leány, de ha tudná, hogy apját becsukták: bizonyosan odamenne és mindent elkövetne, hogy kikönyörögje őt. Hogyan tudna hát ő nyugton éjszakázni, mikor apja benn ül a fogságban! Még ma ki kell őt hozni onnan. Ha valaki: Kanut megteheti ezt. Nincs itt más mit tenni, mint eltekinteni attól, a mi köztük történt s kérelmezőként járulni a hatalmas emberhez. A maga számára nem kérne tőle semmit, nem — az életet sem, de apja szabadságát kérni fogja tőle. Veron előtt oly természetesnek tünt fel ez a dolog, hogy nem is támadt semmi kétsége az iránt, hogy a mit tesz, azt máskép nem is lehet tenni.

E közben az eső alávert az esernyője alá s a hideg cseppektől nedves lett az arcza. A könnyű, vékony czipő is keresztül ázott már. A ruhája alját fölfogó kéz pedig érezte, hogy nehéz lett a szövet.

Derékon alul csúron víz volt Veron. S még nagy út volt hátra.

Egy vágtató bérkocsi lámpái közeledtek szemközt. Veron kiállt a gyalogjáró szélére s a mint a kocsi közeledett: rákiáltott s intett az esernyőjével.

A fogat megállott. Veron sietve közeledett a kocsiajtóhoz, de mielőtt a kilincsét érintette volna: magától fölpattant az ajtó és szivarfüst, vig társaság vihogása, erős likőr-illat csapódott ki rajta.

— Jőjjön, csak jőjjön bátran, édes. Üléssel már nem szolgálhatunk, de az egyik úrnak még üres az öle. Oda bele ülhet.

Veron undorodva sietett el onnan. A kocsi félhomályában ledér nőket s részeg férfiakat látott egymás ölébe ülve. A kocsiba szorult tivornya utána kaczagott a riadtan menekülő Veronnak, a kocsis káromkodva csapott a lovak közé s az utczára vitt bacchanáliát elnyelte az éj sötétje.

Veron úgy megijedt ettől a kalandtól, hogy ha találkozott is azután kocsikkal, nem merte megállítani.

A mint elhaladt egy gyárhoz hasonló, nagy épület előtt, melynek homlokzata világos volt egészen s melynek nyitott kapuján át, a sötét udvaron keresztül, tompa dübörgés neszelt ki az éjszakába: egyszerre Valér bukkant elő a félvilágos kapualjból.

Veron már elhaladt a nyomdatelep előtt — elvetve magától azt a felötlött szándékot, hogy egy kissé beálljon a kapu alá s lecsurgassa magáról a vizet. Attól tartott, hogy már is késő lesz az idő, mire Kanuthoz ér. Kettőztetett gyorsasággal sietett előre.

Valér fölismerte. Elbámult, hogy Budapesten s ily időben — az utczán s egyedül látja Veront sietni. Azt hitte, még mindig ott van Mármarosban. Mióta Valér elköltözött Bacsótól, csak annyit tudott, hogy Veron haza készül.

Most itt látta őt, tízlépésnyire magától, a fertelmes, lucskos, sötét éjszakában, magánosan kóborolva . . .

Valér egyszerre csak Veron után indult — engedve annak a fizikai ösztönnek, mely az után visz bennünket, a kit követni jól esik, ha nem vagyunk is tisztában a követés joga- és czéljára nézve.

A mint az utcza végéig követte a leányt: szégyelni kezdte magát maga előtt. Ej — hisz ez kémkedés! Mint egy valóságos, iskolázott spion, úgy ment Veron után: óvatosan, fal mellé huzódva, hogy észrevétlen maradjon . . . Férfiassága ellentmondott az ólálkodó, kémkedő szerepnek. Elhatározta, hogy beéri Veront és felajánlja kiséretét. De mikor már alig volt tőle néhány lépésnyire: féluton megállott s visszamarad ujra. Észrevette, hogy Veronnak az útja arra felé vezet, a hol Kanut lakik. Akárhova, de ide nem tudta kisérni.

De elmaradni sem tudott már tőle. Mintha ostorral vágták volna: úgy igyekezett lépést tartani a siető nővel . . . Odamegy-e csakugyan? Ha odamegy: mért éjnek idején? Mért teszi ki magát az elhagyott, sötét utczák félelmeinek, a vad zápor dühös csapkodásainak.

Ha csak egy perczczel marad tovább Valér a lap éjjeli szerkesztőségében: megtudta volna az esti

portyázásból megtért riportertől, hogy az öreg Bacsót elfogta a rendőrség. Akkor mindent megért. Akkor egész természetesnek tünik fel előtte, hogy az elfogott ember leánya belefut az éjszakába és siet oda, honnan segítséget remél.

Veron alakja futó árnyék gyanánt húzódott a házak mentén s Valér rossz, emésztő gondolatoktól nehézzé lett agygyal s az erőltetett nézéstől káprázó szemmel követte az árnyat.

A mint Kanuték utczájába értek, Veron átvágott a tulsó oldalra, Valér megmaradt a másik oldalon. Így még inkább szemmel tarthatta a leányt.

Most! ... Veron a Bacsóék kapujához ért s Valér szivdobogva leste, vajjon tovább megy-e? Megállott, becsengetett s kis vártatva belépett a kapun.

Valér eddig csak izgatott volt, de most valami hideg dühösséget érzett. Ennek a nagy, néma, magas, sötét ablaksoros háznak a látása bántotta, ingerelte. De azért a szemét le nem vette róla.

Veron nem sokáig maradt benn a házban. A kapus szemmel láthatóan elhült, mikor a Mármarosba utazott társalkodónőt ismerte föl a csúron vizes, éjszakai vendégben. A cselédség sem tudta még, hogy Veron többé nem tér ide vissza. A kapus föl akarta őt szobájába vezetni, a mely még mindig úgy volt, a hogy Veron elhagyta.

— Köszönöm. Nem tartozom a házhoz többé ... A kegyelmes úrral van sürgős beszédem.

— A kegyelmes úr nincs itthon. Estélyen van nagyságos gridi Biás Máté uraságánál ... Aztán a jól értesült cseléd bizalmas közlékenységével tette

hozzá: A kisasszony talán nem is tudja, hogy ma van az eljegyzés. Egész ma estig nem is tudta senki, hogy mi van készülőben. Aztán egyszerre kipukkant az egész. A kegyelmes úr nem sokat teketóriázott: neki vágott katonásan. Még a gyűrűt is ma délután vésték.

Ugy beszélt Veronhoz, mint az alacsony állású — a magasabb rangú cselédhez. Az egykori társalkodónő — cseléd volt az ő szemében. Örült, hogy akadt valaki, a kivel a kegyelmes úr váratlan hőstettét bizalmasan tárgyalhatja. A házi cselédség közül ugyanis senki sem volt otthon. Tudva, hogy az úr éjfél után vetődik csak haza: szétszökdöstek a városba. Csak a kapus rekedt otthon.

Veron, mialatt a vén cseléd fecsegett, mozdulatlan pillái alul azt nézte, mint csurog le a víz a becsukott esernyő végéről s mint lesz a vízből egy fényes hátu, hosszú, fekete kigyó, mely lassan, kanyarodva kuszik tovább a kapualj kőkoczkáin... Itt állva — e hideg szél járta, rosszul világított kapujárás alatt, testén az átázott ruhákkal, a fizikai rossz érzés annyira erőt vett rajta, hogy csaknem közönynyel fogadta az eljegyzés hirét. Azt a hideg borzongást, mely fejétől sarkáig le-leszaladt néha: inkább a nedvesen tapadó ruha hidegsége okozta, mint belső felindulás.

Arra gondolt, hogy már most mit tegyen? Elmenjen *oda* is? Kiszólítsa *őt* a jegyese mellől? Mint alázatos könyörgő járuljon a szine elé *akkor*, mikor lemondó büszkeségének magasra emelt fővel kellene elfordulni tőle, a ki ránézve nem létezik többé?

De nem sokáig habozott. Oda fog menni. Nem tehet mást.

Azt hitte, atyjáért hozza meg ezt az áldozatot. Az igazság pedig az volt, hogy valami megmagyarázhatlan, idegen érzés támadt benne hirtelen s ez azzá a leküzdhetlen vágygyá fokozódott, hogy még egyszer és *éppen most* és *éppen ott* nézhessen a szeme közé Kanutnak.

Ez az érzés, mely a szerető lappangó féltékenységéből, a nőnek ösztönző kiváncsiságából, az elhagyott leány oktalan reménykedéséből és még egynehány ellentétes, zavaros érzésből volt összetéve: ellenállhatatlanul vitte Veront Kanuthoz.

Ismét künn volt az utczán — az éjben, a záporban. Az, a mit érzett, annyira elfoglalta, hogy elfeledte esernyőjét kinyitni. Csak mikor a hideg víz becsurgott a köpönyeg gallérja mögé s végig futott a hátán: akkor eszmélt föl elmerültségéből.

Jókora utat kellett megtennie a Gridi Biás házáig... Valér, mint egy messze, hátraesett árnyék: úgy követte Veron nyomát.

XIV.

A Biás-ház homlokzatáról fény áradt bele a sötét utczába. A hosszú ablaksor meleg, fehér világosságot terjesztett. A sarkig nyitott kapun át látható volt az üveges lépcsőház — magnólia-, pálmabokraival, légszeszfényben szikrázó tükreivel, fehér szobraival, széles, futó szőnyegével, bérruhás inasokkal: a gazdag ház egész fitogtatott luxusával.

Veron, a mint a kapuhoz ért és szemközt találta magát e hivalkodó, ünnepi fénynyel: káprázó szemekkel hátrált meg előle. A kapuspáholy előtt egy unatkozó medve lompos nehézkességével czammogott alá s fel a kékbundás, nagykucsmáju, ezüstbotos kapus.

Veron a női természet ösztönszerű tartózkodásával hátrált meg a kapuküszöbről. Hogy állítson ő be egy félig idegen házhoz ily csatakosan, elkényszeredetten? Kihez forduljon? Mit mondjon? Mint kerülje el, hogy megjelenése ne csináljon feltünést?

Azonban a szakadó eső nem volt alkalmas hosszú tünődésre. Veron rábizta magát sorsára, bement a kapu alá s egyenesen belépett a kapuspáholyba... A kék medvét — barlangjának e váratlan megszál-

lása annyira kihozta egykedvüségéből, hogy szaladva ment Veron után. Csak akkor csillapult le kissé, mikor egy egészen csinosan öltözött, szép leánynyal látta magát szemközt.

Veron névjegyet keresett elő tárczájából s átadta a megszelídült medvének.

— Adassa át ezt Bacsó Kanut úrnak. Mondják meg neki, hogy e névjegy átadója vár rá s igen sürgős dologban akar vele beszélni.

A medve szemei gyanakvóan villogtak a süvegprém alatt. A budapesti képes ujság szenzácziós hireiből táplálkozó kapus-képzelmet e különös megbizatás élénk tevékenységbe hozta . . . Egy fiatal és szép nő, a ki szemmelláthatóan izgatott s meglehetős dúlt külsejü, találkára kér magához egy urat, a ki épen eljegyzését tartja. Akármi, de nem rendes dolog ez. A medve orra *vitriol-szagot* szimatolt a levegőben. Már-már ott látta magát lerajzolva a «Budapest» első oldalára, mint egy vitriol-dráma fül- és szemtanuját. Meghökkent a vitriol-illattól és morogni kezdett.

— Bocsánat, kisasszony, de a mit ön kiván, az lehetetlen.

De midőn megnézte a névjegyet s látta, hogy egy Bacsó kisasszony az, a ki a kegyelmes urral találkozni akart: elejtette a vitriol-drámát és Veront egy olyan szegény nőrokonnak nézte, a kit a lakomára elfeledtek meghivni s a ki maga jelentkezik. Most már csak a toilette szurt nála szemet. Ez a lucskos, csapzott külső nem arra mutat, mintha a kisasszony vendégnek jött volna.

Veron siettette. Végezzen hamar. Nincsen idő várni.

A medve meghunyászkodott a parancsoló hangra. Már bizonyos, hogy közeli rokon a kegyelmes úrhoz. Csak miniszteri rokonoknak lehet ilyen imponáló hangjuk.

— Igenis, kisasszony.

A kék medve elczammogott a névjegygyel, a lépcsőházban elfogott egy lézengő inast s rá bizta a névjegyet.

Nemsokára jött a harisnyás, livrés inas, hogy «ő nagyságát» fölvezesse «a nagyméltóságához.»

Bacsó Kanut — úgy, a mint az asztal mellől felállt, frakkban, fedetlen fővel jött a lépcsőn Veron elé. A lány soh'sem látta még őt ilyen fiatalnak, legényesnek. Egy igazi viveur sima, könnyű hetykesége nyilvánult e fesztelen mozgásban. Látszott arczán, hogy meg van lepetve, de csillogó, meleg tekintete elárulta a gazdag vacsorát és erős borokat élvezett, egészséges étvágyu ember fizikai elégedettségét.

Veron nem így képzelte őt. Bántotta ez a barnapiros arcz, ez az égő tekintet, ez a dandy-külső, mely éppen nem állott ellentétben a szürke, de hullámos és sűrű hajzattal . . . Ha Veron a maga szárnyaszegett, kuszált megjelenésére s az érzésekre gondolt, a miket *e férfi miatt* szenved: úgy találta, hogy kettejük közül a rövidebbet nagyon is ő húzza . . . Ez az ember vigasztalódott, már mulat, élvez, tán már feledett is . . . Míg ő . . .

Kanut az igazi jó rokon egyszerű, nyugodt udva-

riasságával üdvözölte Veront s Biás fogadószobájába vezette.

Mennyire itthon érzi magát most már, gondolta Veron s az a kellemetlen érzés, a mi Kanut megpillantásakor támadt benne, egyre fokozódott.

A folyosón ácsorgó inasok összenéztek, a mint az ajtó becsukódott a vőlegény s az idegen nő mögött, ... Ez aztán furcsa jelenet. Egy desperált külsejű, ördöngös szép lány kihivatja a vőlegényt a jegyese mellől s eltünnek együtt egy magános teremben?...

De összenézett odabenn a fényes társaság is. A vőlegény ép egy neki szóló toaszt közepén tünt el az asztaltól. A toasztozó úr nyitva maradt szájjal nézett az elpárolgott kegyelmesség után s aztán lenyelve a mondóka végét, dühösen ült le helyére. Valaki, az asztal végén, halkan nevetett a toasztozó felsülésén. A hüledezésnek indult társaság jókedvét e nevetés visszaadta.

A szép jegyes rózsás arczczal, boldogan ült helyén. A vőlegény után üresen maradt szék nem nyugtalanítá. Kanut távozáskor a fülébe súgta: Bizonyosan — üzenet — hazulról.

Ezüst tálczán egy csomó távirat volt Hajnalka előtt. Táviratban tudatták a hirtelen eljegyzést az atyafisággal s a szerencsekivánatok is megjöttek azonnal. Ott volt a táviratok közt a nagymama és Esztikéé is. Az «üzenet hazulról» nem érdekelte Hajnalt. Mosolyogva, egyethivően bólintott, mikor Kanut meleg lehellete, sugás közben, csiklandozta fülét; de nem törődött vele, hogy mi lehet az üze-

net. Az az üzenet, mely őt érdekelte, a gratuláczió, ott volt már előtte.

Biás papa nem hitt a hazulról jött izenetben. Először politikát sejtett a dologban. Ezeknek a minisztereknek nincs egy nyugodt perczük. A politika mindenüvé utánuk somfordál. Kiszólítja őket a jegyesük mellől is ... De mikor a névjegyhozó inas közelébe került és megtudta tőle, hogy a miniszternek nőrokona, Bacsó Veron van itt, más nézetre tért át. Ez a szegény rokon egy alkalmatlan gratuláns, a kit Kanut röstell kiüzenve utasítani el. Miniszter létére is előzékeny rokon s udvarias ember. Ő ugyan máskép tett volna, de Kanutnál ezt helyén találta, úgy okoskodva, hogy egy államférfinak politikából sem szabad gőgösnek lennie. A népszerüségnek ellensége a gőg. Mindazonáltal röstelte, hogy leendő veje ép akkor engedett a miniszteri méltóságból, mikor az egész lipótvárosi haute-finance szeme rajta csüggött.

Veron azzal az ideges sietéssel, melyet az idő, a körülmények és saját helyzete eléggé megmagyarázták, fejtette ki Kanut előtt, hogy mi hozta őt *ily* órában *ide*.

— Bocsásson meg, uram, de még ma kellett önnel beszélnem. Kerestem a lakásán. Onnan jövök. Atyámat elfogták ma este. Lakásunk fel van dulva. Sem apám, sem otthonom. Ez hozott engem önhöz. Atyám szabadságát kérem. Önnek csak egy szavába kerül. Nem hiszem, hogy apám tiltott üzelmekbe keveredett volna. Rég ideje távol áll már tőlük. Rég megszünt már ő veszedelmes agitátor lenni.

Mért bántják az ilyen öreg embert? Kérem, kegyelmes úr, adassa vissza atyám szabadságát.

Kanut néhány rövid kérdést tett, egy pillanatig gondolkozott és készen volt határozatával.

— Megteszem, ha megtehetem. Együtt megyünk a rendőrséghez. Jól tette, hogy fölkeresett. Ha a dologról tudtam volna, már korábban intézkedem.

Megnézte óráját.

— Még nincs egészen éjfél. Negyed óra mulva szabad lesz az atyja. Magam is azt hiszem, nincs része a szocziálista mozgalomban, a mi a rendőrséget most annyira izgatottá, gyanakvóvá teszi. Kérem, csak egy pillanatig legyen türelemmel.

Azzal átment a másik szobába, behivatta leendő apósát s egy pár szóval megmagyarázta annak, hogy mi dologban kell egy rövid félórára eltávozni innen.

Gridi Biás azt hitte, érti ezt a sietséget. Teringettét! Ha az ember miniszter, csak nem hagyja becsukatni az atyafiságát. Mit mondana a közönség, ha olvasná a lapokból: Érdekes vendége volt ma éjjel a rendőrségnek. Bacsó úr, Bacsó miniszter rokona, a ki a szocziálista üzelmekben való részesség gyanújából . . . stb. Ezt bizony tanácsos megakadályozni, ha lehet. Annyira belátta a sietség helyes voltát, hogy ő maga segített leendő vejére föladni a felöltőt s ő maga adta ki a rendeletet, hogy a fogat álljon elő . . .

És mikor visszament vendégei körébe, olyan arczczal, mint a ki sokat mondhatna, ha nem kellene hallgatnia, így adta meg a magyarázatot a vőlegény eltünéséhez:

— A miniszternek itt sem hagy békét a politika. Ilyenek a nagy emberek. A jegyesük mellett sincsen pihenésük. A nyilvánosság onnan is elszólítja őket... Húsz percz mulva újra itt lesz a vőlegény köztünk.

Azzal tréfás komolysággal fordult leányához:

— Kisasszony! A ki politikushoz készül férjhez menni, az szokjék hozzá jó korán, hogy az urát csak félig birja, mert az félig a nyilvánosságé. Tessék megszokni ezt az osztozkodást.

Az öreg örmény jóizüen nevetett a maga ötletén, de a szép Hajnal csak mutatta, hogy nevet. Meg volt sértve, meg volt bántva. Vagy az apja hazudott, vagy a vőlegény. Egyik közülök rá akarja szedni őt. Nem tudta, hogy a kettő közül melyik vétett ellene, csak azt érezte, hogy kis szive a füző alatt végtelenül el van keseredve.

XV.

A miniszter fogata simán, könnyen gurult ki a világos kapualjból s robogva vágtatott bele az utcza vizes homályába.

A kék medve, a mióta prémet visel, nem bámult még így — útnak indult fogat után ... A miniszter, mint szent Pál az oláhokat, itt hagyja a társaságot s elkocsizik egy utczáról beszaladt, sárosczipős, csatakos dámával. A díszportás odavolt e megfoghatlan jelenettől. De még inkább elbámult, mikor a kapualjból kihajolva — észrevette, hogy az a fiatal ember, ki az imént kétszer sétált el a kapu előtt, a fogat után iramodik és szaladva követi. A kék medvét e végső scéna úgy magával ragadta, hogy ha a bunda és a bunkó nem állanak útjában, ő maga is szaladni kezd, hogy elcsipje azt a gyanus embert, a ki veszedelmes czélzatossággal vetette magát a miniszteri kocsi után.

A szaladó fiatal Kengyel Valér volt, ki nyomon követte Veront a Biás-ház kapujáig. Látta, a mint Veront fölvezették a lépcsőn, látta, a mint Kanut kiséretében visszatért s látta őket beülni egymás

mellé a fogatba. Sejtette, hogy valami rendkívüli történt és fog is még történni . . . És mintha korbácscsal vágták volna: kényszerítve volt rá, hogy a kocsi után szaladjon. Szaladt, a míg szuszszal birta. Akkor vette csak észre, hogy a mit tesz, őrültség. Versenyt futni gyalog — két telivér kocsilóval! . . .

Már lemondott arról, hogy követhesse a kocsit, mikor egy üres fiakker jött szemközt vele. Föltartóztatta, lefoglalta, a fogat után hajtatott s a leeresztett kocsi-ablakon kidugva fejét, folyton szemmel tartotta az előtte vágtató fogat oldalán reszkető lámpafényt. Azzal nem törődött, hogy arczát a hideg eső keményen vesszőzi. Mi volt ez azokhoz a tüzes vesszőcsapásokhoz, a mikkel a féltékenység paskolta össze szivét, mikor becsapódott a kocsiajtó Veron s Kanut mögött! . . .

Veron, mikor az utcza éjszakája elnyelte a kocsit, arra gondolt, hogy az egyik ablakot le kellene ereszteni. A kocsi homályos belseje, a hová a két lámpa világa csak leskelődve nézett be, nagyon szük és nyomasztó volt. Veron megdöbbenve vette észre, hogy azt a nyugalmat, melyet rendkívüli önbizalma fegyelmezetten tartott mindig, nem érzi most magában. Az a készség, melylyel Kanut az ő egy szavára odahagyta a társaságot, a melynek ünnepelt központja volt, s a nőt, a ki szerette őt: ez a nem habozó, föltétlen készség, Veront zavarba hozta. De egy csöpp hálaféle érzés sem volt abban, valami ideges tartózkodást, majdnem félelmet érzett Kanut iránt. Bántotta, hogy ruhája egész hosszában érintkezik Kanuttal, ebben a, minden eresztékében resz-

Szaladt, a mig szuszszal birta.

kető, rugón hullámzó, selymes, puha zugban. Hiába huzódott be egészen a sarokba: a kocsi minden döcczenésekor éreznie kellett a szomszédja közelségét. Az ülés sima selymén összecsúsztak ilyenkor.

Alig haladtak pár perczig, Veron ideges izgatottsággal kereste az ablak emelőjét, hogy leeresztve az üvegtáblát, véget vessen ennek a nyomasztó elzárkózottságnak. Kanut azt hitte, hogy Veron az izgalom miatt hirtelen rosszul lett; félig fölemelkedett helyéről s áthajolva Veron ölén — leeresztette a kocsi-ablakot.

— Nem érzi magát jól?

Veron megnyugtatta. A kocsirázás fölizgatta kissé. Levegőre van szüksége. És előrehajolva — odatartá fölhevült homlokát a beáramló levegőnek, az utczalámpák világánál fel-feltünő boltczégeket olvasta, de e közben érezte, hogy Kanut őt nézi. Ez a tudat oly érzékenynyé tette, hogy azt hitte, érzi, mint jönnek halk mozgásba nyakán a hajpelyhek a mögötte ülő férfi erős, meleg lehelletétől . . .

És Kanut nem is vette le szemét e tőle elfordult alakról mindaddig, míg meg nem érkeztek a kerületi rendőrséghez. Az egész úton egyazon gondolat forgott mindig fejében: Ez a nő szeret engem és én is szeretem őt. És itt ülünk — egymástól egy lehelletnyi távolságban és nem tudunk egymásra nézni és nem tudunk egymáshoz szólani. Mert boldogtalanok vagyunk mindketten és egymás által vagyunk azok . . .

A rendőrségnél, az inspekcziós szobában ismerőssel találkozott Kanut. Az a fiatal rendőrtanácsos volt

a hivatalban, a ki a Wollnerné drámájakor a hatóságot képviselte.

A rendőrtiszt szokva volt a legváratlanabb látogatásokhoz, ennélfogva nem volt fölöttébb meglepve, mikor a miniszter alakja megjelent az ernyős éji lámpa világosságában. Veron visszamaradt az ajtó közelében: fáradtan támaszkodott egy karosszék hátához. A rendőrtiszt csak futólag villantott felé egy fürkésző tekintetet s csak ennyit gondolt magában: Ahá! A kegyelmes úr, úgy látszik, ismét valami asszonyhistóriába van belekeveredve! . . .

Kanut visszautasítá az odakínált ülőhelyet s mellőzve minden formaságot, egyszerűen rátért arra, a mi ide hozta. Az éjjeli elfogatások felől kérdezte a tisztviselőt.

A rendőrtiszt, mintha rapporton lenne, kevés szóval, szabatosan megtette a jelentést. A belügyminisztertől délután jött a rendelet és az egyének névsora, a kiket az eljárás érintett. Egyszerre harmincz helyen történt házmotozás és ugyanannyi letartóztatás is. Odanyújtotta a lisztát a miniszter úrnak.

Kanut belepillantott. A liszta élén, legelül állt Bacsó Péter neve. A miniszter rámutatott e névre s halkan hozzá tette:

— Azért jöttem, hogy ezt — jótállásom mellett bocsássák szabadon.

A rendőrtiszt fejet hajtott. Igyekezett megőrzeni hivatalos hidegvérét, de csak alig tudta palástolni örömét a felett, hogy szolgálatot tehet, most már másodízben, a hatalmas úrnak.

A rendőrtiszt megnyomta a villamos csengetyű

gombját s a szolgálattevő rendőrnek kiadta a rendeletet, hogy Bacsó Péter urat vezesse föl hozzá.

E pillanatban Kanut nem tudta, mit tegyen? Bevárja itt az öreget s azt a melodrámai pillanatot, mikor a fogolynak kijelentik, hogy: szabad. A menynyire ő ismerte a vasfejű, vén czinikust, föltette róla, hogy a visszanyert szabadság éppen nem fogja őt érzékenynyé tenni. Tartott tőle, hogy kellemetlen lesz a találkozás vele . . . Mit tegyen? Kitérjen a gyűlölködő, rossz-szájú atyafi elől s a szomszéd szobában várja be, a míg Veron és atyja együtt eltávoznak? Talán így tesz, ha nem lát az elbúvásban nevetséges gyávaságot. Elhatározta, hogy szeme közé néz az öreg ellenségnek.

Csakhogy az öreg ellenség nem akart feljönni. Azt üzente vissza a kiküldött rendőrtől, hogy súlyos gyanúval terhelt foglyokat szoktak éjszakánként kihallgatással zaklatni. Miután pedig ő nem gyilkolt, nem rabolt: nem engedi magát éjszaka is zavartatni. A kinek baja van vele: fáradjon le hozzá.

A rendőrtiszt egy kissé megzavarodva nézett a miniszter úr szeme közé. A hivatalos hatalom e kihívó megvetése érzékenyen bántotta. De jobbnak látta egy halk mosolylyal térni napirendre «a fogoly úr» tette fölött.

Kanut kisegítette zavarából a hivatalnokot.

— Annak az úrnak igaza van. Igaza van mint fogolynak, igaza van mint öreg embernek. Legyen szíves hozzá vezettetni.

XVI.

Veron és Kanut hallgatva követték a vezető rendőrtisztet a rosszul világított, alacsony folyosón, mely ronda és rosszszagú volt attól a sok társadalmi szeméttől, a mi itt nap és éj közben meg szokott fordulni. Egy régimódi szűk, tekergő lépcsőn, melynek kőfogai kicsorbultak a nehéz patkós csizmák alatt, lementek a földszintre, a hol a foglyok el voltak helyezve.

Az első ajtó mögül kihallatszott a vén Bacsó mély, lázadó hangja, súlyos lépteinek tompa hangja, a mint a szoba hosszát méregette. Az egész letartóztatott kompánia ébren volt odabenn. A folyosóra nyíló valamennyi ajtó mögül ingerült hangok, szenvedélyes beszélgetések, dühös kifakadások lármája szüremlett ki a tornáczboltozat alá, mely álmosan visszhangozta az őrjáró konstábler lépteit.

Miután az öreg Bacsó harmadmagával volt együtt, Kanut elhatározta, hogy csak maga megy be hozzá. Az előzékeny rendőrtiszt azonban minden bejelentés nélkül sarkig föltárta az ajtót a miniszter ur előtt.

A légszeszlángtól erősen világított szobából ne-

héz, állott levegő és sűrű pipafüst csapott a küszöbön álló látogatók arczába. Az öreg Bacsó hátratett kezekkel, előrehajló nyakkal az ajtó felé tartott éppen. Egyik letartóztatott levelet írt a légszeszláng alatt, a másik a vaságy szélén ülve — lábait lógázta s áhítatos pofával hallgatta Bacsó Péter dörmögését. Az ajtó kicsapódására fölrezzent társaság meglepetve nézett a folyosón állókra.

Kanutnak nem kellett belépnie. Az öreg Bacsó elébe jött egészen a küszöbig, ott a bejárást mintegy elállotta s a miniszter vállán keresztül észrevéve leányát, bosszúsan fordult el tőle s hidegen nézett a miniszter szeme közé.

— Mit akarnak? — szólt oly kurta hangon, mely már előre is visszautasított minden jóakaró közeledést. Kanut nem akarta észrevenni, a mi sértő volt e hangban. Hidegen, a pártfogás minden fitogtatása nélkül válaszolt:

— Veron kisasszony azt kívánta, hogy vezessem őt ide önhöz. És most, uram, legyen ön szíves a leányát elvezetni haza.

És, mint a ki most már fölöslegessé vált, visszalépett a küszöbről. A vén Bacsó azonban utána mormogott:

— A miniszter úr talán nem tudja, hogy nem időtöltésből ülök itt. Kérem, uram — szólt a rendőrtiszthez — magyarázza meg a kegyelmes úrnak, hogy én letartóztatott fogoly vagyok itten.

A rendőrtiszt csodálkozni látszott a fogoly nehézfejűségén. Ez, úgy látszik, nem érti a dolgot magyarázat nélkül.

— Ő nagyméltósága kezességet vállalt. Ön szabad, Bacsó úr.

Az öreg ember oldalt fordult s csak úgy félvállról beszélt vissza a künnlevőkhöz:

— Mire való ez a komédia? Holnap úgy is szabadon bocsátnak. Nincs szükségem a miniszter úr kezességére. Nem kell senki grácziája. Igazságot akarok.

Veron közelebb lépett apjához. Soha sem kért semmit e mogorva öregtől, de most igazi lányos ellágyulással, könyörgő tekintettel szólt hozzá, mintha valami rejtett baj ólálkodnék mögötte s mintha nem volna más védelme, mint ez a zord, szeretetlen apa. Annyira ellágyult, hogy a kezét is megfogta, úgy vonta őt maga felé.

— Apa, kérem, jöjjön haza!

Bacsó Péter soh' sem látta Veront ilyen megindultnak. Elcsodálkozott a hangra, meg erre az érintésre. De egyiket sem értette meg. Maga Veron sem értette meg magát . . . Mért ragaszkodik most úgy ehhez az emberhez? Nem tudta. De nagyon fájt, mikor az öreg ember elfordult s kezét az övéből kiragadva — gúnyosan rászólott:

— Csak nem fél a kisasszony odahaza egyedül aludni. Hiszen már régen nagy lány! Aztán a papától is elszokott már eléggé . . . Az az úr, a kivel magát ide kisértette, lesz olyan gavallér, hogy elkiséri hazáig . . . És most, ha megengedik, beteszem az ajtót, mert hideg jön be kívülről. Jó éjszakát, kisasszony, uraim!

Azzal becsukta az ajtót s folytatta sétáját a terem hosszában.

A rendőrtisztviselő szeretett volna föld alá sülyedni. Sokért nem adta volna, hogy ha helyette más valaki a szemtanúja a miniszter úr e megalázásának. Annyira megzavarodott, hogy már rendeletet akart kiadni, hogy a makacskodó öreget erőszakkal kivezessék. Szerencsére észrevette magát s tisztelettel teljes némasággal hajlott meg, mikor a miniszter Veronnal együtt a kijárás felé indult.

— Makacs fő — szólt Kanut menetközben Veronhoz — csupa dacz és ellenállás. Nem kellett volna magamat mutatni. Lehet, hogy látásom ingerelte úgy föl. Sajnálom, hogy mindkettőnknek jóakarata így kudarczot vallott. Most már engedje meg, hogy elkisérjem hazáig.

XVII.

Veron úgy érezte magát, mintha apja odadobta volna Kanut karjaiba. Engedte magát vitetni. Az a czinizmus, melylyel apja az ő gyermeki hűségét, lányos ragaszkodását elvetette magától, az előtte durván, sértően becsapott ajtó, az egész bántó, megszégyenítő jelenet — máskor talán csak büszke méltatlankodásra provokálta volna. De most nem tudta fejét fölemelni s hidegen távozni a helyről, hol megalázták. Hiába akarta, hogy jellemének büszkesége fölemelkedjék e pillanatban : nem találta meg a megszokott támpontot. Lehajtott fővel, égő arczczal, keserű szívvel, összeszorított szájjal ment Kanut oldalánál s mikor ismét bennült a kocsiban, lelke mélyéig elkeseredve sajtolta szét pilláival a könyeket, a miket az ideges felindulás kifakasztott szeméből. Harag tölté el szívét ; haragudott apjára, kisérőjére, önmagára s egyszerre vérig sértettnek, boldogtalannak, nevetségesnek és végtelenül elhagyottnak tünt fel maga előtt.

Kanut sejté, hogy mi történik a kocsiülés túlnansó sarkában, de sem oda nem nézett, sem pedig

nem szólott. Hogyan is tehetné! Hisz' nincs joga hozzá, hogy beavatkozzék szomszédja érzéseibe. Neki nem volt szabad észrevennie, hogy Veron könyezik. Aztán tudta azt is, hogy Veron nem az a nő, a ki azért sír, hogy valaki vigasztalja.

De mialatt nézte, hogy mint verődnek a kocsiablak üvegéhez a szomorú ég sűrűn csorgó könyei: Veron felindultságával foglalkozott magában. Már akkor, mikor a Biás-ház lépcsőjén találkozott vele, látta rajta, hogy hangulata túlfeszült, ideges. Miért? Talán mert apja baját képzelte nagyobbnak. Az elfogatás ijedtségbe ejté. Hangulatának e feszültségében érte őt apja idétlen, vad czinizmusa. E durva illetéstől a túlfeszült húr megpattant. Ez az egész... És Kanut meg akarta győzni magát a felől, hogy mire útjok czéljához érkeznek: Veron egészen száraz szemmel, lecsillapultan száll le a kocsiról.

És mintha szükségét érezte volna, elhitette magával, hogy tulajdonkép Veron nem is tudhat mélyen, nagyon felindulni. Emlékébe idézte azt a nyugodt, tiszta okoskodást, melylyel Veron kimutatta, hogy egy szegény, eladósodott miniszter nem vehet nőül egy vagyontalan kisasszonyt.

Míg ő, Kanut, a nyilatkozó szerelem akkori elragadtatásában a világon mindenről megfeledkezett volt, ez a leány az erős, mély szenvedély ostroma alatt sem tévesztette szem elől az élet reális körülményeit s nem engedte, hogy elragadja egy oly, bár igaz és őszinte indulat, melynek hullámzása szívét gyönyörbe ringatta, de a mely értelmét ki nem elégíté, sem meg nem nyugtatta.

Kanutot akkor kétségbeejtette e megfontolt, számító, nyugodt ellenállás. Mikor magához tért a visszautasított szerelem friss szégyenéből, haragjából, keservéből, szóval — abból a kritikus lelki állapotból, melybe a diadalmaskodni akaró szerelem a váratlan és reménytelen kudarcz után hanyatlik: a felocsúdás első perczében tisztában volt azzal, hogy sem vérmérséklete-, sem helyzete-, sem körülményeihez nem símul a hoppon maradt imádó sóhajtozó, bús szerepe. Mióta Veront szerette: ezen az érzésen át nézte az egész világot. Ez őt optikai csalódásba ejtette. Csak azt látta, a mi szenvedélyének körén belül esett. Az álmadozó szenvedély e gyönyörű, eszményi perspektivája egyszerre nagyon szürke, nagyon rideg valóra változott. Egy szó idézte elő ezt a változást, egy kegyetlenül okos, rettentően igaz szó — arról a szájról, a melytől ő egész más igét várt. A szó ki volt mondva és véget vetett mindennek. Kanut úgy tett, mint azok szoktak tenni, a kik életük legfőbb czélját elvesztve szem elől: a konveniencziák, a társadalmi kényszer áramlatára bízzák rá magukat. Ez az áramlat, korábban, már nem egyszer próbálta, hogy őt a Gridi Biásház felé ragadja. Akkor más irányba vitte őt egy más hatalmasabb erő. Most ez az erő elhagyta s a körülmények sodra elvitte őt ahhoz a leányhoz, a ki várta s szerette őt. Kanut érezte, hogy a mit tesz, az a férfibüszkeség rovására megy, tudta, hogy ez az önmegadás — gyávaság; de oly nagy volt már a vesztesége s Veronról lemondva — érzéseiben oly földönfutó koldusnak érezte volt magát, hogy a

a büszkeséghez való jogának elvesztését alig érezte meg. *Ezzel* már nem sokkal vált szerencsétlenebbé.

Mert az volt: szerencsétlen. Azóta, hogy az a mellére kapott lökés összetört benne valamit: egy perczre sem szűntek meg lelkében azok a disszonáns, éles rezgések, a mik, mint fájdalmas sajgások jelezték, hogy a belső seb nyitott és vérezik. Oly erősek voltak nála ezek az érzések, sajgások, hogy magasabb műveltségi fokkal járó nagy szinlelő képesség sem volt elég ahhoz, hogy mást hazudjon, mint a mit belső lénye átérez. Az eljegyzési lakomán oly nagy ellentétet érzett a közt, a mi körülötte történik s a közt, a mi benne rejlik: hogy a mi nem volt szokása, sűrűen kocczintott a jókedvű férfiszomszédokkal s a drága, erős borok izgalmába akarta fojtani hideg, nyomott öntudatát. És a bor fölhevítette.

Ezt a nervózus, lázas, mesterséges fölhevülést látta rajta Veron, mikor találkoztak. És e látszat megcsalta. Azt hitte, hogy Kanut vigasztalódott, mulat, élvez, pedig csak elkábította magát. De ez a kierőszakolt, pillanatnyi hangulat azonnal elpárolgott, a mint a pártfogás gyakorlására felkért miniszter hivatalos szerepében erre a különös éji útra indult. Veron közelsége, akaratlan érintkezéseik a kocsi szűk belsejében, a zárt helynek őket körülvevő félhomálya, mely izgatja a gondolatot s fölkelti a képzelmet, de legkivált az a körülmény, hogy Veron, a ki maga mutatott rá az őket elválasztó mélységre, most maga lép hozzá e szakadékon át s viteti magát egy alvó város kietlen éjszakáján utczáról-ut-

czára: mindez zavarba hozta, de a mely egészen más volt, mint az az édes, könnyű zavar, a mi egykor mindannyiszor elfogta e nagy szerelmes gyereket, a hányszor Veron szépsége nagyon is közelről kisértette őt. A mostan érzett zavarban volt valami a Tantalus kínjából, az érzési csődbe jutott ember keserűségéből, a tehetetlen kárvallott rezignácziójából és a saját hibája miatt zátonyra jutott hajós emésztő önszemrehányásából.

És mialatt így szenvedett Veron oldalán, mindenkép rá akarta tukmálni a hitet magára, hogy ő az, a ki kettejük közt inkább sínli ezt a pillanatot. Veron, a ki olyan hideg fővel tudott ellentállni, bizonyosan a szenvedésben is tud korlátot tartani.

Megállapította magában, hogy Veron azok közé a szerencsés véralkatú nők közé tartozik, kiket józan nyugodtságuk megóv az érzésbeli szélsőségek ellen ... És, fájdalmai közepett, elkezdett csodálkozni a fölött, hogy honnan veszi magát e nyálkás, jól temperált vérmérséklet a Bacsó-nép között, e szenvedélyes izgatott szélsőségek közt hányatott természetek körében ...

Odáig ment e sajátságos tűnődésben, hogy mikor megérkeztek az út czélpontjához s a mint Veront a kocsiból lesegíté s látta halvány, nyugodt arczát, szinte haragot érzett e nyálkásvérű, szép, élőszobor iránt, a kinek ő boldogtalan nyomorultja, s a kin nem árulja semmi azt el, hogy ő maga is osztályosa egy szerencsétlen indulatnak ... A szegény, szép szobor pedig azalatt megszenvedte a maga titkolt kínját ...

XVIII.

A kapus — egy elegáns, idegen urat látva Veron mellett, alázatos, de meglehetős szemtelen pofával bocsátotta be őt a kapu aljába.

— Hiába megy föl, kisasszony! — szólt Veronhoz, miközben Kanut arczába igyekezett vetni a kézi lámpa világát.

Kanut már búcsúzni akart, hogy megkímélje Veront és magát a kiváncsi cseléd lealázó gyanújától, a mit ez szemmelláthatóan éreztetett velük — olyan formán, mintha értené a dolgot, de jó borravaló fejében hajlandó lenne a félszemét behunyni. Kanut ezért a czinkostársi jóakaratért szerette volna felrugni a szemtelent, de türtőztette magát és várta, hogy mit fog mondani.

— Nem lehet ám bemenni a Bacsó úr lakásába — magyarázta a kapus. — A rendőrök becsukták az ajtót s elvitték a kulcsot. Ugy látszik, találtak valamit. Ujságot, írást vagy valami ilyesfélét.

Veront megijesztették e szavak. Abban a felindulásban, mely perczről-perczre fokozottabb mértékben vett rajta erőt, az tartotta fönn, hogy nemsokára

haza jut s ha egyedül lesz, majd összeszedi magát. Úgy gondolt az otthonra, mint a leszállás közben megszédült léghajós a földre: mindjárt jobban lesz, csak a kivetett horgony fogja meg a földet... A bezárt otthon előtt úgy érezte magát, mint a ki a fejét vesztette egészen.

Kanut maga sem tudta, hogy mit tegyen? Itt nem hagyhatja Veront, az bizonyos! . . . A saját lakásán ugyan érintetlenül áll a Veron szobája, de oda sem viheti. Igen, ha Esztike idehaza volna. De így! . . . Talán egy szállóba mennének, s Veront az éjszakára ottan helyezné el. Ezt az ötletet is elvetette, a mint a kapus szemtelen nézésére gondolt. A szállóban még több ilyen cselédtekintet gyanúja környékezné Veront.

A kapus, látva ezt a néma habozást, idején levőnek találta, hogy a megzavarodott párt tanácscsal segítse.

— A földszinten lakik egy kisasszony. Az ma éjjel nem hál itthon. A szobát én tőlem bírja. Nálam van a kulcsa. Reggelig, ha tetszik . . .

Veron föllázadva, undorodva fordult meg. Ismerte látásból a kapus albérlőjét. Bizony Biri angyal volt e nőszemélyhez képest. A szoba pedig botránya a háznak. A kapus ajánlata arczába kergette a vért. Ugy sietett az utczára, hogy Kanut alig tudta beérni.

— Vigyen vissza atyámhoz! — szólt könyörögve és annyira magán kívül, hogy gyalog indult neki az útnak, mintha nem is emlékeznék már rá, hogy mint jöttek ide.

Kisérője visszavezette a leányt a kocsihoz. Kanut, a mint társát a kocsiba segíté, el volt telve iránta a leggyöngédebb részvéttel. Veron hangja, mikor arra kérte, hogy vigye őt bezárt apja mellé: megindítá Kanutot. Ez a kérés kizárta azt az érzéketlen nyugodtságot, a mi miatt imént elitélte a leányt. Ez az oktalan, de megható kívánság többet mondott minden könynél és panasznál. Így csak az szólhat, a ki magát elhagyottnak érzi.

És Kanuton valóságos bűnbánat vett erőt, hogy ezt a nőt úgy félreismerte. Helyre akarta hozni, a mit ma éjjel ellene gondolatban vétett. Az idősebb fivér gyöngédsége szólott ki hangjából, viseletéből, a mint magyarázta Veronnak, hogy a mit kíván, az képtelenség. Hirtelen eszébe jutott, hogy Szenczy Flóra, az énekesnő lakása nincs messze. Legegyszerűbb lesz, ha Veronnal odahajtat. A két nő ismeri egymást s Flóra, ez a jó leány, bizonyára szívesen fogadja Veront vendégül.

Megkérdezte Veront, akarja-e, hogy Flórához menjenek? A leány, mint a ki saját akaratáról egészen lemondott, s föltétlenül másra bízta magát: ráhagyta, hogy menjenek Flórához. Flórához vagy akárhova. Csakhogy vége legyen már ennek az éjszakai hányatásnak, megszégyenítéseknek, előre-hátra bolyongásnak, rossz érzéseknek, felindulásoknak . . . Hirtelen fejébe villant, hogy valahol — valaki várakozik ő rá. Hol? ki? Bármint erőltette is emlékezetét, nem tudta kitalálni; mert gondolatai nem akartak visszafelé menni, hanem ellenállhatatlanul ragadták őt magukkal előre, Flórához, a szi-

násznő lakására, a mely vonzotta is, vissza is taszítá.

Egyszer, mikor Flóra gyöngélkedett, Esztike, ki rajongott a primadonnáért, elvitte Veront is a beteg leányhoz. Barátnőjük szinházi beteg volt. Nem akart énekelni egy nem tetsző, új szerepben. Hogy kijátszsza az igazgatót (a ki nem hitt a betegségben s egyik kémet a másik után küldte a szerepbeteg ágyához), nem röstelt két napig paplan alatt maradni s a hivatalos kémeknek szenvedést mimelő pofácskával elpanaszkodni tüdejére, májára.

De mikor magára maradt Esztikével s Veronnal: lerúgta a takarót, kiugrott az ágyból s egy ingben, mezítláb tombolt és kaczagott a fölött, hogy a kémeket sikerült rászedni. Aztán, csak egy török sált dobva vállaira, ebben a kedélyes félmeztelenségben uzsonnázott meg a két barátnővel — az uzsonna idején kétszer is visszabújt az ágypaplan alá, mikor a villanycsengetyű újabb spionok jövetelét jelezte.

De ez a bolondos jelenet ötlött mostan Veron eszébe. Maga előtt látta a jókedvű, rakonczátlan leányt, a mint törökösen maga alá szedett lábakkal csücsült az alacsony, puha ottománon, czigarettázva és sütkérezve a porczellán-kályha ropogó tüzénél.

Akkor bántotta Veront ez a furcsa komédia, az a frivol bizalmasság, melylyel az az ördöngös lány, a ki neki nem is volt benső barátnéja, csupasz vállait, karját és lábait mutogatta előttük. Veron úgy volt meggyőződve, hogy a nőnek — nővel szemben is sze-

mérmesnek kell lennie. A szinésznő túlságos fesztelensége visszásan hatott rá.

Különös. Most nem tudta őt úgy itélni meg, a mint akkor tette. Most vágyott ehhez a nyiltszájú, zajoskedvű leányhoz. Mint valami vigasztalásra, úgy gondolt ő reá, s a lámpafénytől világos, jól fűtött szobára, a tűzhelyre, a nagy, puha ottománra, a süppedő szőnyegekre, az elegáns, vidám, parfümös hálószoba egész kényelmére. Az átnedvesült ruhák hideg tapadásától fázó teste nagyon kívánta a száraz meleget és egész kimerült fizikuma a nyugvást. A fekete vízben úszó, elhagyott utczákból, a szűk, sötét kocsiketreczből — alig várta, hogy kimenekülj-jön . . . és hogy vége legyen ennek az eredménytelen együtt vándorlásnak, mely egyre kínosabbá válik mind a kettőjükre, de a melynek bántó visszássága őt bántotta legjobban.

XIX.

A kocsi megállott. Kanut egyedül szállott le, hogy Veront előbb bejelentse Flóránál. Háromszor is meg kellett rázni a kapucsengőt, míg az alvó házban megmozdult valaki. Az alatt a zápor ugyancsak vesszőzte a miniszter urat. Veron, a ki a kocsiablakon át nézte, milyen nyugodt türelemmel állja Kanut az esőt: ki akart szólani, hogy behívja magához, míg a kaput felnyitják. De még se hívta be. Csak most lélegzett föl nyugodtan, hogy egyedül maradt vissza a kocsiban. Nem akarta ezt az első nyugodt pillanatot feláldozni csak azért, hogy ne lássa Kanutot az esőnek kitéve. Belátta, hogy ez önzés, de nem tehetett róla.

Veron a ház homlokzatát vette most szemügyre. A sűrű vízfüggönyön át hidegen, sötéten látta az első emelet ablaksorát, a második emeletét csak alig hogy sejtette, a harmadik emeletét már egészen eltakarta az éjnek az utcza fölött lógó szuroksötét kortinája. A második emeleten két ablak sápadt világa ütközött keresztül a vizes sötétségen. Ott volt Flóra lakása, a miből egy szoba az utczára nyilott.

Veron le nem tudta venni szemét arról a beteges, sárga fényről. Ugy nézte azt, mint a partra igyekvő hajós a világító-tornyot, a mely szabadulást s biztosságot jelent . . . De veszélyt is néha: szirteket, örvényt, miket kerülni kell . . . Ezalatt Kanut eltűnt a felnyilt kapuban . . .

Veron úgy elmerült a fölfelé nézésben, hogy megrettent, mikor Kanut az ajtót rányitotta s kérte, hogy szálljon le. Csak mikor már a kapu alatt voltak, a hol egy kendőbe burkolt nőcseléd várakozott reájuk, akkor mondta Kanut, hogy Szenczy Flóra nincs otthon s mikor erre Veron megütközve állott meg: hozzá tette, hogy a lakás nyitva van, menjenek csak föl s várják be ott Flórát, a kit a cselédje mostanra vár haza.

A nőcseléd a szalonba vezette úrnője ismerőseit s aztán úgy eltünt, mintha a föld elnyelte volna. Mikor Kanut megnyomta a villanycsengőt, hogy egy pohár vizet hozasson Veronnak: a hivásra, bár többször ismételte, nem jelent meg senki. A nőcseléd elment az úrnője után egy szinészmulatságba, hogy bejelentse annak az éjszakai vizitet. Kanut felkutatta az egész lakást, míg végre a hálószoba éjjeli szekrényén ráakadt egy üveg vízre. Veron, ki a szalon enyhe, puha melegségében egészen ellágyult, mint valami nagy jótéteményt, hálásan vette a pohár vizet, a mely eloltotta a torkát égető, száraz, lázas szomjúságot.

Kanut lesegíté Veronról a könnyű utazóköpenyt, mely azonban most nehéz volt a víztől. E pillanatban csak arra gondolt, hogy ez a szegény nő ret-

tentően átázott és talán meg is hült. Egy könnyű, kerekes ottomán volt a kályha közelében; Kanut egészen odatolta a tűzhöz.

— Melegedjék, hisz' egészen át van ázva.

Veron engedelmesen ült le a tűz közelében és átadta magát a rásugárzó melegnek, a mely hidegvette kezeit, arczát édes inger között, puhán simogatta. A mint a hőáramlat száradó ruháin át hozzá férkőzött teste minden részéhez, mintha meleg, puha szárnyak legyezték volna: kellemes, langyos bizsergést érzett tagjaiban. Aztán, mintha ringatták volna, leküzdhetetlen bágyadtság fogta el.

Nagyon ki volt merülve. Kora hajnalban kelt föl. Egész napon át tűrte a vasuti kocsi zsibbasztó rázását s hogy megérkezett Budapestre, egyik izgalomból a másikba esett s féléjszakát töltött az utczán, testet, lelket ernyesztő felindulások közt. Félannyi izgalom is sok lett volna egy olyan női fizikumnak, melynek idegei nemrég kiállott nagy betegség folytán még mindig olyan érzékenyek voltak, mint a hárfa kifeszített hurjai, a miket a szellő egy erősebb áramlata is remegésbe ejt.

Eddig ép azok a felindulások, mik egymás után megrázták, tartották fönn benne azt az energiát, a mit Kanut nyugodt véralkatnak nézett. Most, hogy túl volt a nap és éj fizikai és érzésbeli megrázkódásain, a mint átengedte magát e nyugalmas szoba enyhe kényelmének, a tűzhely lankasztó hősugárzásának, a mint belélegzette a vidám, kecses női lakás illatos, lágy levegőjét: beállott a visszahatás s mint egy, zaklatásokon átvergődött, meghajszolt

madár, a kimerült nőtermészet elomló lágyságával adta oda egész lényét a nyugalom teljes átélvezésének.

E pillanatban egyetlen érzés, egyetlen vágy élt benne csupán, az, hogy egészen fölázott czipőit bárcsak levethetné s hideg lábait közel téve a kályha rostélyához — fölmelegíthetné.

Kanut e közben észrevette, hogy a tűzhelyen a parázs-szén hamvába kezd omlani. Lehajolt, hogy föléleszsze. Veron a fellobbanó zsarátnok piros aranyfényében látta maga előtt a szép, erős férfifejet, a sűrű, hullámos, szürke hajat. A fej csaknem térdét érintette s oly közel volt hozzá, mintha mindjárt ölébe hajlanék.

Most nem nyugtalanítá e férfi közelsége.

A mint meghajolni látta e főt maga előtt, vágyat érzett magában, hogy azt megérintse. Ujjai hegyében érezte a vágyat, mint valami különös bizsergést, mely arra ösztönözte, hogy ragadja meg a főt, vonja oda ölébe s szántson bele ujjaival e sűrű, fényes hajhullámba.

Olyan élénk volt e vágy benne, mint valami álomkép az első szendergésben. És talán az is volt. Az a félig éber, lankadt öntudat, a mibe Veront a tűzhely ejtette: olyan volt, mint az álom első szendergése. Veron nyitott szemekkel álmodott. Azt képzelte, azt álmodta, hogy Kanut és ő voltak *valahol,* rosszul töltötték az időt *valamerre* és végre fáradtan elcsigázva — *haza* jöttek. És most *itthon* vannak. Ez az ő nyugodt, enyhe otthonuk. Ez *az ő tűzhelyük.* Minden az övék itt. Magukra vannak egészen. Kanut

éleszti az ő tüzöket. Itt térdel az ő lábainál. Ide fogja fejét hajtani az ő ölébe. És az ő ujjai babrálni fognak e dús, erős hajzatban, mert hiszen e fej, e haj is az övé.

Azonban Kanut elkészült a tűzzel, fölemelte fejét s a mint Veron megpillantotta álla alatt a fehér nyakkendőt: ez ünnepi öltözetdarab láttára föleszmélt. A fehér nyakkendő hideg szinétől lehült szivének meleg álma. A pillanat illuziójából való, eme fölébredés olyan volt, mint a nehéz beteg fölserkenése, a ki azt álmodta, hogy ő egészséges. Testi fájdalmat érzett szinte, hogy felébredt a valóra... Mily édes volt az a percznyi illuzió!... Milyen kegyetlen, rossz ez a valóság!...

És a mint szemei a fölemelkedő Kanut szemeivel találkoztak: akaratlanul is szenvedélyes, néma panasz tört ki a hosszú, sötét pillák alúl. Megzavarodtak erre mind a ketten. Veron — a miatt, a mit elárult, Kanut — azért, a mit megértett... A tűzhelyen a fellobbanó láng pattogása úgy hangzott, mint valami diadalmas indulat lázas ujjongása. A két szív lángja pedig e pillanatban némán csapott fel. A váratlan fellobbanás megijesztette mindkettőt. Nekik ez a láng nem boldogság többé, de veszély!

Veron megindulást érzett magában, megindulást, a mely gyönyört és megdöbbenést okozott egyszerre. Kanut különös megzavarodásából, a melyben a saját zavarát látta visszatükröződve: megértette, mily szenvedélyesen van még mindig szeretve. A szerelmes nőszív, mindenről megfeledkezve fölujongott — a fölött, hogy ereje, hatalma még mindig a régi.

Veron nem nézett Kanutra. Előrehajolva, fölmelegült homlokkal, a tűzfénytől aranypiros arczczal, mozdulatlanul bámulta a tűzhely rácsa mögött a lángok játékát. De ez a mély, csillogó tekintet mégis Kanutnak szólt . . . Látom, hogy szeretsz, látom, hogy szenvedsz; lásd, én is szeretlek, lásd, én is szenvedek... boldogtalan vagyok és mégis gyönyörtől remeg a szív bennem, hogy szeretsz és hogy szeretni fogsz mindig... Ezt mondták a nagy lángoló szemgolyók, a felindulástól kitágult szemláták és a meleg, fénylő nedvesség, a mely zománczként vonta be a szemek fehérét.

Kanutnak nagy erőfeszítésébe került, hogy föl tudjon kelni a térdelő helyzetből s vissza tudja magát tartani attól, hogy meg ne ragadja azt az egyik, a sötét ruha szövetén szinte világító fehér kezet, a melyről már egyszer végképen lemondott. Úgyszólván: karon ragadta s eltávolította önmagát e szomorú szépség öntudatlan csábjának vonzási köréből.

Legjobb lesz, gondolta magában, ha egészen közönyös beszélgetést kezdek. A hang, a beszéd jó palástolója a megindulásoknak. A konvenczionális társalgás sok kínos, kényes helyzeten segített már át olyan embereket, a kikre nézve a hallgatásban veszélyek rejlettek. Megnézte a zsebóráját s a legközömbösebb hangon tette a legközönségesebb észrevételt:

— Ha Flóra hazajön, a mikorra várják: úgy még egy félórát fogunk reá várni.

Veron ajka szegletében sajátságos mosolygás

jelent meg. Oh engem nem csalsz meg ezzel a hanggal! ... Ezt mondotta az a mosoly ... És egyszerre valami szeszély, ötlet támadt benne, hogy közel vigye ezt a közönyösséget szinlelő embert és magát is — ahhoz a tárgyhoz, mit mindkettőjükre nézve jobb messze kerülni.

— Köszönöm, uram, hogy emlékeztet. Az a félóra nagy idő. Már is sokáig nélkülözték önt Gridi Biás házánál. Bocsásson meg, hogy erre nem gondoltam. Lássa, ilyen hálátlan az ember! Elragadom önt magammal azok közül, kik szeretik és ünneplik önt és nem jut eszembe, hogy ismét visszaadjam. Köszönöm, hogy fáradt értem. Most már magamra hagyhat. Egyedül is bevárhatom Flórát.

Veron, a míg ezt mondta, nem vette le szemeit a tűzről. Kanut oldalt állott tőle — egy asztalhoz támaszkodva. A leány érezte, hogy két elcsodálkozott szem néz reá e perczben. A nélkül, hogy látta volna szavai hatását, számot adott magának arról. Tudta, hogy Kanutot megdöbbentette a nem várt szavak értelmével.

De megdöbbent maga is. Mit is mondott csak? Hirtelen ismételte magában a kimondott szavakat ... Túlozta jelentésüket és megijedt tőlük. Mennyi gúny! Mennyi szemrehányás! Mennyi igaztalanság! ... Homlokát érinté egyik tenyerével. Mintha kezével akarna meggyőződni a felől, hogy csakugyan az ő feje az, a melyből azok az esztelen gondolatok, oktalanul provokáló szavak származtak.

Aztán az önszemrehányás égető érzését valami hideg, erős nyugodtság váltotta föl egyszerre. Da-

— *Akarja, hogy eltávozzam?*

czos keménység szállta meg. E perczben nem bánta, hogy kegyetlen és gúnyos volt. Keserű volt egész valója. Úgy gondolt Kanutra, mint mindkettőjük visszás, reménytelen, kínos helyzetének egyedüli okára... Igen. Ő az oka. Mert elhagyta magát. Mert nem küzdött. Mert gyáva volt... Szeretett volna megfordulni és szemébe mondani Kanutnak, a mit mostan felőle gondolt. De hallgatott és várt. Vajjon mit fog válaszolni?... Annál jobb, ha keserű lesz. Veron sokért nem adta volna, ha valami olyat mondana most Kanut, a mivel őt, Veront, nagyon megbántaná.

Kanut azonban egyszerüen ennyit mondott:

— Akarja, hogy eltávozzam?

A hangból azonban kiérezte Veron, hogy Kanut magát sértettnek érzi... De hát mért nem panaszkodik? Miért tűri némán? Miért akarja őt türelmével, megbocsátásával megalázni maga előtt?

Nem válaszolt Kanut kérdésére. Most egyszerre ő érezte szükségét annak, hogy valami, akármi tárgyú társalgás révén kijussanak ebből a kellemetlen, zavaros helyzetből.

— Igaz. Hiszen még nekem mondani valóm van Annyi idő óta vagyok együtt önnel és még egy szó említést sem tettünk Máramaros-Keszíről... És elkezdett a nagymamáról s Esztikéről beszélni.

Kanut — hajuknál fogva előrántott kérdéseket tett föl s Veron túlzott készséggel válaszolt azokra. A társalgás valahogy megindult. Úgy látszott, hogy végre mégis oly térre jutottak, a hol hangjuk visszhangjától nem remegnek titkos érzéseik... A háló-

szobából kihallatszó fali óra sürgető ketyegése mellett halkan s látszatra nyugodtan beszélgetett Szenczy Flóra két vendége . . .

Egyszerre csak Veron idegesen összerezzent s mint a hurpattanás, olyan éles, rövid kiáltásba tört ki. Kanut, az ijedt hangra, ott termett mellette. A leány, mint a ki ok nélkül való ijedtségből tér magához, szégyenkezve fölnevetett s jobb keze fejét nézegette közelről.

— Egy szikra pattant kezemre.

Egy parányi vörös petty piroslott a finom kéz haván.

— Megégette?

Veron odamutatta kezét. Kanut megfogta a hosszú, fehér ujjakat s műértő szemmel nézte a csöpp égési foltot.

Veron reszketett és nevetett egyszerre. Az ideges megrázkódás odáig fokozta már meglevő felindulását, hogy eszébe sem jutott visszavonni kezét. Együtt nézték Kanuttal a perzselés nyomát. Fejük összehajolt, hajuk érintkezett, egymás arczába leheltek, kezök egymásba tapadt . . . Így voltak perczekig, Kanut egy kérdést ejtett ki — suttogva, mintha félne, hogy hangja megzavarja e különös elmélyedést.

— Fáj?

— Nem.

A válasz is suttogva volt mondva.

Kanut nem tudta szemét levenni a kéz lágy fehérségébe égetett piros pontocskáról . . . Egyszerre csak mintegy rászédült a kézre s mintha ki akarta

volna szívni a megégetett hely tüzét: szája nedvesen tapadt rá...

Veron vissza akarta vonni kezét, de ezzel a mozdulattal csak Kanutot hozta magához közelébb. Ekkor oly elviselhetetlennek találta e lángoló férfiarcz látását, hogy lehunyta szemeit. Keresett egy szót, a melylyel a megfeledkezőt rendreutasítsa, de a míg ezt megtalálta: a kezére forrott száj tüzétől már égett teste, lelke. Kiáltani akart: szenvedélyes, mohó száj csukta le ajakát. Szemét akarta fölnyitni: csók tapasztá le azt is...

XX.

Veron a pamlag támlájába fogódzva, az ajtó felé fordult, mely ép becsukódott Kanut mögött. Szemei rendkívül kitágultak, a mint meg nem rebbenő pillákkal, magánkívül sokáig nézett az ajtóra, melynek függönyei még mozogtak a légjárástól, a mit a felnyilt és behúzott ajtó az imént okozott.

Perczekig tartott ez az öntudatlan, ijedt, zavart nézés... Veron első, még mindig homályos gondolata az volt, hogy — tehát elment, csakugyan elment *ő!*... Mintha az élet távozott volna tőle el és a halált várná magához: inkább halott volt, mint élő, a mint, még mindig az ajtót nézve merően, egy lépést tett előre — összekulcsolt kézzel, mint a ki könyörög. Így állott, dermedten a szoba közepén... Egyszerre a nagy alvó ház megrengett, a mint odalenn becsapták a kaput. Aztán egy megindult fogat dübörgése hallatszott az utcza felől. Az ablaküvegek remegtek, a függőlámpa nagy tejszínű gömbje szin-

tén . . . A kocsizaj mind messzebb távozott. A remegő szoba lecsendesült. Veron megszédülve fogódzott egy szék karjába s maga elé nézett.

Még mindig az az egy gondolata volt csak: elment, csakugyan elment! . . . Úgy erőszakolta folyton ezt a gondolatot, mintha nem tudná elhinni . . . Pedig ő maga kivánta, követelte, hogy menjen, elfordulva tőle, nem tudva ránézni, nem tudva őt meghallgatni. Oly szívszakadt hangon, oly kétségbeesetten könyörögve kivánta, hogy: menjen, hogy Kanut nem maradhatott. Eltávozott, gyöngéd, de szenvedélyes szavakat mondva s kérlelő, imádó, esdő tekintettel nézve vissza . . . És most, hogy elment, Veron úgy érezte magát, mint a kit az úton mindenéből kifosztottak, útfélre vetettek s megrablói otthagytak.

A mint lecsüggesztve fejét, maga elé nézett, látta, hogy ruhája derekáról néhány gomb lepattant és a ruhaszélek közül kifehérlik az ingszövet. Úgy nyomta kezét e helyre, mintha e rés — halálos nyilt seb lenne rajta, melynek száját be kell, hogy fogja, nehogy azon minden vére kifolyjon . . . A mellére nyomott ököl alatt szíve összeszorult.

Elment, csakugyan elment! . . . Csak ez a gondolat keringett fejében, zavarosan, önmagát ismételve, önmagával összebonyolódva . . . Öntudata ebből az egy gondolatból állott. Nem tudott másra eszmélni. Semmi sem létezett rá nézve, csak az az egy, hogy *elment.*

Hirtelen egy másik gondolat kapta meg. Az ablakhoz rohant s azzal a dühös gyorsasággal, melylyel

azok dolgoznak, a kik mögött halálveszély van, felnyitotta az ablakot, kinézett az utczára, arra, merre a kocsi robogott s Kanut nevét kétszer, a mint csak birta, belekiáltotta a szakadó esőbe. A homlokára, szeme közé verődött víz magához téríté:

— Őrültség!... őrültség!... — suttogta magában — vége mindennek... elment... itt hagyott...

Eltávozott a nyitva hagyott ablaktól. A betóduló szél kidagasztá, vitorlákként, az ablakfüggönyöket. A beverődő eső rápermetezett a padlószőnyegre.

Veron, a mint megfordult, megpillantá magát a nagy álló tükörben. Mint a ki rémet lát, iszonyodva fordult el magától; kezei azonban engedtek a tükör előtt álló nő ösztönének s megbomlott hajzatát egy önkénytelen mozdulattal rendbe hozták.

Néhány lépést tett a szobában. Mindig csak maga elé, a szőnyegre nézett. Egyszerre egy széttaposott rózsán akadt meg a szeme. Ez az ő rózsája volt. Esztike tűzte hajába a búcsúzás perczében... Gyorsan, irtózva átlépett a széttaposott virágon s úgy járta körül a szalont, mint a ki nem tudja, hol van, merre jár?

Ázott felsője egy szék karjára volt terítve. A mint belebotlott e székbe, egyszerre megragadta a felsőt és hirtelen magára vette... Halálos rémület fogta el a gondolatra, hogy Szenczy Flóra nemsokára hazajön és őt itt és *így* találja.

Gyorsan, gyorsan menekülni innen, e helyről, a hol vád, szégyen és gúny szól hozzá minden sarok-, minden bútorból... Menekülni... menekülni!...

Nem tudta, mint ért ki a sötét utczára. Valaki fölnyitotta a kaput, valaki utána kiáltott, valaki követte egy darabig. Az is lehet, hogy senki sem kiáltott, senki sem követte. Káprázat volt az egész. Mindazáltal Veron csaknem szaladva ment két-három utcza hosszában. Azt hitte: kergetik.

Végre úgy kimerült, hogy majdnem összerogyott. Egy szálló kapuja előtt, a gyalogjáró fölé kinyíló üvegfedél alatt megállott, míg ziháló melle lecsillapult kissé. De míg azon tünődött, hogy most már merre, hová menjen: az utcza túlsó oldalán, egy légszeszlámpa világában, ismerős alakot látott, Kengyel Valért, a mint közeledett. Ijedten hagyta oda az esőtől védett helyet s űzött vadként futott tovább.

Ment, ment, ment, míg egyszer apja lakása előtt látta magát. Rátette kezét a csengetyű gombjára, aztán ismét levette. Senkije sincs e házban, a kihez mehetne. De valahova csak mégis menni kell. Nem csavaroghat az utczán reggelig. Mit tegyen?

Elkezdte a zsebét tapogatni, hogy van-e nála pénz? Arra gondolt, hogy egy vendéglő van a szomszéd utczában. Oda fog bemenni. El is indult arra felé, mikor azonban a sarki kávémérésnek még mindig világos ablakai előtt volt elhaladóban: eszébe jutott Bizony Biri, a ki ide ment be s talán még mindig várakozik ő rá.

Benyitott a helyiségbe. Már csak két lámpa égett a füledt, füstös nagy teremben. Az egyik lámpa alatt egy korhely kompánia ivott és kártyázott, a másiknál Bizony Biri barátkozott egy fonnyadt, szomorú lánynyal, a helyiség pénztáros-kisasszonyával,

a ki kijött a kasszából, hogy eltrécselje az időt ezzel a, fél éjszakán itt ülő elegáns frajlával.

A mint Biri az ajtónyílásban megpillantá Veront, hamarosan fizetett s otthagyta a kávémérést. Elbámult, mikor Veront ilyen állapotban látta maga előtt. Ebben az összeázott, elcsüggedt, kiállott, sápadtképű alakban alig ismert rá Veronra . . . Uram isten, mi történt a kisasszonynyal! Kicsibe múlt, hogy fel nem kiáltott. De erőt vett magán.

Veron csak annyit mondott Birinek, hogy hiába járt a rendőrségnél, hogy a lakásuk zárva van és hogy vendéglőbe kénytelen megszállni. Biri sem nem kérdett, sem nem szólott semmit: elkisérte Veront a vendéglő kapujáig s nem engedte, hogy az úti málhát Veron vigye odáig.

A kicsengetett kapus végig mustrálta szemével a két leányt. Aféle künnszorult éjjeli madaraknak nézhette őket, kik csak árthatnak a vendéglő jóhirének. Kijelentette, hogy nincs szoba számukra s becsapta előttük a kapuszárnyat.

Veron, a ki már alig állt a lábán, engedte, hogy Biri karjába fűzze karját, s ment, a merre ő vezette.

— Jöjjön hozzám. Pihenje ki magát. Késő most már hotelről-hotelre járni.

Biri az alsó Duna-soron lakott. Jó hosszú út állott előttük. A míg ezt megtették, folyton Biri beszélt. A jó leány azt hitte, tartozik vele, hogy vendégét mulattassa. Azonban nem tudva, hogy járjon kedvében, legjobbnak látta: kikelni a mocskos idő, a vendégszeretetlen szállók s a szemtelen konstablerek ellen, a kik a siető két nőt gyanus szemmel nézték.

Veron az egész úton hallgatott — a nélkül, hogy csak valamit is hallott volna abból, a mit Biri összebeszélt. Egy kérdés emésztette, zaklatta, gyötörte az egész idő alatt. Visszament-e Kanut Gridi Biásékhoz ... Jövője, élete, mindene — e kérdés körül forgott most. Ha visszament: úgy vége mindennek ... És e rút, rossz éjszakánál sötétebb, gonoszabb sejtelmei támadtak. Irtózva vette észre, hogy nem tud bízni Kanutban. Keresett e sajátságos, fényes és mégis oly ingatag jellemben valamit, a mit megragadhasson, valami szilárdat, a mibe a kétség örvényétől elsodort hite belekapaszkodjék. Hasztalan ... hasztalan! ... Érezte, hogy nem talál támpontot, hogy sodortatik és sülyed lefelé ... Elvesztem, elvesztem! ... gondolta — tetőtől-talpig összeborzongva s visszaeszmélve Szenczy Flóra lakására, egyszerre őrült, vad szemrehányást tett magának, hogy mikor utána nézett Kanutnak, mért nem vetette le magát az utczára. Halt volna meg a teste is ott, a hol lelkének jobbik fele meghalt ...

XXI.

— Megérkeztünk.

Veron fölrezzent Bizony Biri hangjára. Egy régi emeletes ház előtt állottak. Veron valami haragos, mély zúgást hallott maga mögött. A mint visszanézett, a légszeszlámpák hosszú sorát látta visszatükröződni egy óriási, mozgó fekete tükörből. Csak most látta, hogy a Duna-parton vannak. Ez a sötét, rengeteg víz, a mint tompa búgás közt, mely szakadatlan, fájdalmas nyögéshez volt hasonló, hanyatthomlok, lázasan rohant alá, gázfényben reszkető hullámsörénynyel s jajkiáltásokhoz hasonló csobbanások mellett: úgy megragadta, leigázta Veront, hogy Birinek, a ki saját kulcsával nyitotta föl a kaput, erővel kellett a visszanézésbe belekábult vendéget behúzni a kapu alá.

Birinek aféle külön bejárásos, kapualatti szobája volt itten. Hármat léptek s már benvoltak a lakásban. Két, alacsony, kis szobából állott ez, olyan könnyen, léhán bútorozva, mint a milyen könnyelmű, léha volt a lakó. Meglátszott mindenen, hogy a lakó nem érzi magát otthon e lakásban. Sok csinos,

szemrevaló bútor akadt a szobákban; a szőnyegek is szépek voltak s az ablakfüggönyök divatosak, ízlésesek. De a rosszúl gondozott, szanaszét álló bútorok mintha el akartak volna egyszeribe szaladni, a szőnyegek mintha soh'sem lettek volna kiporozva, a függönyök pedig mintha kéményben lettek volna füstölőben.

A lakás erős illatszerektől, szépítő szappantól, eldobott czigarettvégektől s narancshaj- és száraz virágoktól volt szagos. Veront elkábította ez a nehéz levegő s inkább leszédült, mint leült egy pamlagra. Biri kérte, hogy csak addig tartsa magán a felöltőt, míg tüzet fog rakni. Fa volt bőségesen, de gyújtó egy szál sem. Biri a theafőzéshez használt borszeszszel akarta leönteni a fahasábokat, hogy könnyebben tüzet fogjanak. Nem volt spiritusz sem. De édes ananászlikör volt bőséggel a kasztli tetején.

— Megteszi ez is, hogyha más nincs! — ösztönözte magát a szorgoskodó leány, belocsolt a kályhába egy félüveg likört. Nemsokára az alkohol kék lángja nyaldosta a tűzhely fahasábjait.

A lakás hamar fölmelegedett s Veron engedte, hogy felöltőjét Biri levegye róla. Mialatt ez megtörtént, Biri, a mint csodálva nézte Veron erős, szoborszerű alakját, látta, hogy a derékről gombok hiányzanak. A mint vendége körül forgolódott, újra meg újra a lazán gombolt, nyílt derékre tévedt tekintete. Aztán lopvást Veron sápadt, levert arczára nézett... És elment az ő beszédes kedve is.

Veron, ha öntudata nincs úgy szanaszét kuszálva, észrevette volna, hogy ez a leány oly töprenkedő,

bús képpel jár-kel körülötte, mint a ki nyitját keresi egy szomorú titoknak. Csak akkor lett figyelmes szállásadója elborult kedvére, mikor Biri odatérdelt elébe s olyan gyengéd, résztvevő hangon, mint a ki beteghez szól, arra kérte Veront, hogy engedje meg, hadd húzza le czipőit.

Veront nem annyira e váratlan szolgálatkészség, mint inkább a lány szomorú, sajnálkozó nézése úgy megzavarta, hogy alig tudott mit mondani:

— Nem, nem. Hagyja, kérem. Köszönöm.

A leány csak ott térdelt tovább is előtte s nézett reá bús tekintetével. Veron még inkább megzavarodott és nem tudott ellentállni, mikor Biri a kezébe kerített czipőket kezdte húzni lefelé.

— Egészen fölázott és mint a jég, olyan hideg, — szólt Biri s ölébe véve a szegény kis lábakat, elkezdte azokat kezei közt melengetni . . . Akarja, hogy theát készítsek? Félek, meghütötte magát.

— Köszönöm. Nem kivánok semmit. Nyugodjék le kérem. Elég sokáig virrasztott már úgy is miattam.

— Oh, mi a virrasztást illeti, az nálam megszokott dolog. Ritkán alszom hajnal előtt.

És észrevéve, hogy rosszat vallott magára, hozzá tette — mentegetődzéskép:

— Serdülő leánykoromban géplány voltam egy nyomdában. Ott a munka éjfél után kezdődött. Akkor szoktam meg, hogy napköltekor menjek ágyba.

Egyszerre sajátságos, tömeges zaj hallatszott a fejök felett. Mintha a felső lakásban egyszerre húsz-harmincz ember taktusra verné a padlót fakalapá-

csokkal. Biri haragos elképedéssel nézett föl a menynyezetre.

— No, jó'czakát neked, éjszakai nyugalom! Hisz odafönn megint báloznak. És hogy éppen mostan! Hogy az ördög vinné el őket bálostól, mindenestől!

Elkezdte magyarázni Veronnak, hogy az emeleten egy szinésznő lakik, énekesnő a népszinháznál. Bőviben lehet a pénznek, mert minden hóban kétszer van estély lakásán. Ilyenkor az egész szinház itt tánczol s majd leszakad alattuk a padló.

Veron Szenczy Flórára gondolt. Talán ő is itt mulatott, a míg őt, Veront, a fátum oda vitte lakására . . .

Biri aggodalmas hangon tette azt az észrevételt, hogy Veron e zajban nem fog tudni aludni.

— De azért mégis csak meg kell azt próbálni. Foglalja el, kérem, a vetett ágyamat. Majd én a pamlagon vaczkolok magamnak.

Veron, a mint a fölcsipkézett, nagy, fehér ágyra nézett, szinte ijedten kezdett szabadkozni:

— Nem, nem. Ne csináljon alkalmatlanságot magának miattam. Én nem fogok lefeküdni. Nem tudok, nem birok aludni. Majd elüldögélek itt a pamlagon.

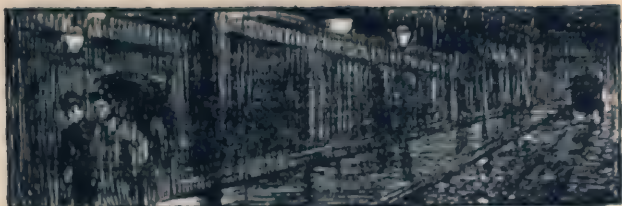
Biri lesütötte fejét és szégyenében elsápadt a rózsaszin rizspor alatt. Azt hitte, megértette a vonakodás okát. Hogyan is kivánhatta azt, hogy az ő ágyába befeküdjék egy nő. Egy *olyan* ágyba! Egy *ilyen* nő! . . . Nem érzett haragot az iránt, a ki őt így akaratlan megsértette. Sirni szeretett volna inkább, sirni önmaga és e fölött a jó, szép, szemérmes, nagylelkű lány fölött, akin az ő éles ösztöne

megérezte — a szerencsétlenséget, a szerelem nagy katasztrófáját: a bukást. Nem tudott semmit, de összetörve látta maga előtt Veront. Érezte, hogy ezt a katasztrófát ő nem tudja felfogni. A szegény, bukott teremtés úgy nézett Veronra, mint egy angyalra, a ki szeme előtt esett le az égből.

Nem merte többé megszólítani. Ott maradt a földön, a szőnyegen ülve. A lefekvésről hallani sem akart. Fejét odahajtá a pamlag végére s hiába akarta Veron, nem engedte, hogy ez a lábát kivonja öléből . . . Így ültek a világos szobában reggelig, míg Birit végre az álom elnyomta.

Fejük fölött hol megszünt, hol megujult a tánczoló lábak sűrű dobogása . . . Biri, noha el volt szomorodva, mégis odafigyelt a felülről sűrűn, tompán s mintegy permetezve lehulló hangokra, s a kopogások üteméből találgatta magában, hogy mit tánczolnak odafönn? . . . Ez csárdás, ez rezgő polka, ez négyes . . . És a valczerroham zajában elaludt csöndesen . . .

Veron, a mint az ablakon át betetszett a reggeli szürkület: csöndesen kivonta lábait az alvó lány öléből, fölhúzta czipőit, magára vette felső ruháját, párnát tolt Biri lecsüngő feje alá s betakarta őt egy gyapjúkendővel . . . Aztán magára hagyta.

XXII.

A mint Veron a sötétes kapualjból kifelé sietett: háta mögött nevén szólították:

— Veron! . . . Veron! . . .

Egy nő sietett utána — beburkolt fejjel, palástformájú, földig érő köpenybe burkolva. Szaladva érte be Veront, a kit a hang, a váratlan megszólítás megijesztett, de még inkább az, hogy a hozzászólott alakban fölismerte Szenczy Flórát . . . Hogy futott az éjjel ez elől a nő elől és ime egyszerre ott terem mellette! . . . Nem menekülhetett. Flóra karját az övébe fonta már.

— Jöjjön velem, édes. A kocsim a sarkon vár rám. Siessünk, míg észre nem vesznek. Szökőben vagyok, édesem. Ez az Ilka megbolondult. A fejébe vette, hogy vendégeit délig együtt tartja. Hiába beszéltem neki, hogy tizenegykor próba van. Az igaz, hogy kissé bekaptam magam is, de első a kötelesség. Ugy-e? . . . Tudja, pompásan mulattunk. Ilka még így nem tett ki magáért. Milyen vacsora, micsoda pezsgők! Rácz Pali húzta. Soha életemben nem tánczoltam ennyit. Azok odafönn még most is bomlanak.

És a mint a jégbehűtött pezsgőtől fátyolozott hangján össze-vissza fecsegett: Veront karjánál fogva vitte, ragadta, miglen odaértek a sarkon váró kocsihoz. Flóra előre akarta Veront bocsátani. Ez szabadulni akart.

— Köszönöm. Nem ülhetek föl. Haza megyek.

Flóra nem engedett. Elviszi házáig s leteszi a kapu előtt. Nem lehetett őt visszautasítani. Erőszakosan tolta Veront föl az ülésre.

A mint a fogat megindult, ismét rákezdte az otthagyott mulatság heves dicséretét. Töviről-hegyire elbeszélte, hogy mi minden esett meg. A mulatságos részeknél kaczagott s keztyüs keze hadonázásával szelet csapott a kocsiban, azt se tudta, úgyszólván, hogy ki ül mellette.

A sok táncz, a zene, a pezsgő — megzavarták kis fejét; most meg, tetejébe, a saját hangja nevetése részegítette meg.

Egy fordulónál, az ablakon kitekintve, egy munkást vett észre, a mint egy szinlapot ragasztott a sarokra. A szinlap a próbát juttatta eszébe, meg azt, hogy neki ma estére énekelnie kell. Most érezte csak, hogy hangja rekedtes. Az énekesnő megszeppent. Torka körül szorosabbra fogta a sálkendőt s a beszédet abban hagyta.

De nem tudott sokáig hallgatni. A fecsegés, a közlés vágya pezsgett, forrott benne s hiába szorította össze csacska száját: a szó kibuggyant rajta. A tartalmatlan, léha beszéd árja ismét vígan ömlött a nyugtalan nyelvről.

A gége végre megsokallta a dolgot. Adott olyan

hamis, rekedt hangot, hogy Flóra egyszerre a torkához kapott.

— Szent Isten! Ez kezdődő hurut . . .

És ijedt hangon kezdett lamentálni, hogy miért nem is ment haza már korábban. Tudhatta volna, hogy az ilyen kényes torok, a milyen az övé, megadja az árát a korhelykedésnek. Most már nem magasztalta estélyt adó kollégáját. Ráfogta, hogy azért itatta őt félig fagyott pezsgővel, hogy berekedjen tőle s ma ne tudjon énekelni. Ezért nem engedte, hogy hazamenjen egy órakor, a mikor ő . . .

Most, mint a ki hirtelen eszmél valamire, odafordult Veronhoz.

— Igaz, ni! Hisz' az éjjel, ön és Kanut . . .

De a mint Veron sápadt, álmatlan arczába, barna gyűrükkel övedzett, bágyadt szemébe nézett: nem tudta folytatni. Felindulás vett rajta erőt . . . Egy csapásra elfeledett mindent, a mi vele az éjjel történt, csak arra az egy mozzanatra emlékezett, a mi az éjjel, pillanatra megzavarta, aztán meg mulattatta, de a miről később tisztára megfeledkezett . . . A táncz izgalmából szólította ki a szobaleánya, titkolódzó képpel a fülébe súgva, hogy miféle vendégek vannak a lakásán. Flóra *akkor* elképedt e hírre. Tudta, hogy az nap van Kanut eljegyzése. Ő is meg volt hiva a Biás-ház estélyére. Nem ment oda, mert ez az eljegyzés boszantotta kissé. Ő is kaczérkodott a miniszter úrral és pedig Biáséknál kaczérkodott először. Nem akart szemtanúja lenni a Biás-leány győzelmének, a mi az ő veresége volt . . . És egyszerre csak hallja, hogy a boldog vőlegény, a kiről azt hitte,

hogy Biás Hajnal oldalán szépeleg, megjelenik az ő lakásán — a szép Bacsó Veronnal. Semmit sem értett a dologból, de tetszett neki, mulattatta, hogy Kanutot nem Hajnal mellett, hanem egy másik leány oldalánál tudja. Egészen olyan ez — gondolta magában — mint egy randevu — a barátné lakásán. És hogyha az: akkor legjobb őket nem zavarni. De, úristen, hogy jönnek ők *most* és *nálam* össze . . . Valaminek történni kellett! . . . Pár perczig ez a kérdés motoszkált kis fejében, aztán, hogy újból tánczba vitték, a keringőzéstől szédülő agyában egy darabig még kavargott e különös, nem érthető dolog. Könnyelmű madárszíve óhajtotta, hogy *az* legyen a dolog, a minek ő képzeli. Öt-hat valczer-forduló alatt egész regényt képzelt ki lázas, forró feje . . . A hetedik fordulónál azonban, elkapatva a táncz tüze, szenvedélye által, nem törődött többé az egész esettel.

Csak most, hogy az éjszakai izgalmak göze kipárolgott fejéből, akadt rá az éjszakai vizit visszamaradt emlékére. De a mint maga mellett ezt a halvány, szinte beteg arczot látta, elment a kedve attól, hogy Veront faggassa. Ám esküdni mert volna, hogy nagy dráma folyt le háta mögött az éjjel. A kiváncsiság majd megölte. A hallgatás majd megfojtotta . . . Mi történt? Mi hozta ő nála össze Veront és Kanutot? Mit keresett Veron korán reggel, egy dunaparti házban? . . . Egész raj kérdés tolult a nyelvére. Nehéz önmegtagadás volt mind visszanyelni.

Nem tudva, nem merve szólani Veronhoz, beérte azzal, hogy keztyüs kézzel fogta szomszédjának ke-

zét s a míg csak együtt voltak, hosszan és erősen szorongatta, mintha Veron ujjából akarta volna kisajtolni a lefolyt éj titkát.

A kocsi már megállt a ház előtt, a hol Veron lakott, a mikor ez, érezve, hogy szólnia kell valamit, néhány szóval elmondta, mint lett az éjjel hazátlan, mint keresett szállást a Flóra lakásán.

— De féltem, hogy alkalmatlan leszek. Elmentem máshova.

Érezve, hogy hazudik, elfordult, hogy pirulását elrejtse.

— Azt rosszul tette, édes. Szivesen megosztottam volna lakásomat. Haragszom, hogy kételkedett ebben . . . És ki volt az, a kiről föltette, hogy szívesebben láthatja önt, mint én láttam volna?

Veron meg volt e kérdéssel fogva. Bizony Birit csak nem nevezi meg. Csak most, hogy e kérdés *a nő* érzékenységét fölizgatta benne: gondolt arra, hogy hol töltötte az éjt? . . . Elborzadt magától. Hát már is odáig jutott, hogy meg nem nevezhető barátné szégyelt pártfogását kell eltagadnia! Már most mit csináljon? Igazán eltagadja, hol volt és hazudjon még egyet? Vagy bevallja, hogy egy bukott lány lakásán töltött egy fél éjszakát? . . . Azt mondta, hogy egy nőrokonánál volt . . . Most már nem pirult el. Belesápadt abba, hogy Bizony Birit rokonának vallotta . . . Mintha valami megbélyegző lett volna e szóban. Mintha leszállította volna őt Bizony Biri mellé . . .

XXIII.

Ettől a lánytól — *abhoz* a másikhoz nem térhetsz vissza többé! . . . Így szólott az erkölcsi ember Bacsó Kanutban, mikor a diadalmas szenvedély büszke, kéjes öröme és öntudata helyett mély lehangoltsággal, keserű önváddal telve távozott el Verontól.

A társasági ember azonban mást mondott . . . Vissza kell térned, különben botrány lesz. Azok az emberek, a kik a miattad megszégyenült Biás-házat alig rejtett megbotránkozással és suttogó kárörömmel hagyják oda ma éjjel: holnap elárasztják a várost. Budapest összes hírcsatornája tele lesz a dologgal. Nem szabad azt megengedned, hogy neved és azok nevei, a kik jóhírüket tehozzád kötötték, belekerüljenek a szenzáczió, a pletyka csatornahálózatába s meghurczoltassanak utczáról-utczára.

Inkább hazudjál, inkább játszál el akármilyen hitvány komédiát, de ne hagyd, hogy botrány legyen . . . Siess vissza s mentsd meg a látszatot, a társasági illedelmet. Ezzel, mint tisztességes úr, tartozol a társaságnak. Hogy, mint becsületes em-

ber, mivel tartozol te önmagadnak és a szenvedélyednek föláldozott leánynak: ezt később is tisztába hozhatod. Erről senki sem tud, de ha botrány lesz, attól viszhangzani fog az egész Budapest.

Kanut szót fogadott a társasági embernek. A botránytól való irtózat legyőzte benne az utálatot a hazugság iránt. Megadta magát a konvenczionális élet fegyelmének . . . Visszatért a Biás-palotába és száján a vétkes gyönyör csókjának nyomával, símán, ügyesen, okosan hazudott a nőnek, a kit ma éjjel nemcsak szóval csalt meg.

Kanut megdöbbent magától, hogy azután, a mi történt, ennyi színleléssel, ilyen számítással tud komédiázni. Mindenkit megcsalt e derült, tiszta nyugodtság. A társaság, mely már javában tánczolt s látszólag nem törődött a kimaradt vőlegénynyel: a visszatért nap hősét gyanakodó, fürkésző, vallató szemekkel szimatolta körül. De látva azt a miniszteri fejhordozást, azt a gavalléros, vidám fesztelenséget, a melylyel Bacsó a mulató ház hangulatába visszahelyezkedik: nem törődtek többé vele.

Csak egy-két nyelves, eladólányos dáma, a kik Biástól irigyelték a híres embert, bujt össze egy-egy sarokban s kommentálta szája ize szerint a vőlegénynek hosszas eltünését.

Biás papa elkomorult kissé, a mikor megtudta, hogy a vén Bacsó Péter nem engedte magát kiszabadíttatni. Félt, hogy ez az eset ártani fog Kanut miniszteri hírének. Most már oka és joga volt hozzá, hogy féltékeny legyen ez ember hírére. Szerelmes volt Kanutba, de hatalmát, nevét, s tekintélyét sze-

rette. Kanut parlamenti dicsőségének, neve varázsának s a hatalma morális erejének fanatikus bálványozója volt e kétesmultú milliomos. Számítás volt e rajongásban. Mialatt bálványozta e hatalmas férfi nagy jelentőségét: egyben spekulált arra, mint egy olyan tőkére, a mi ott van a keze ügyében. Kellett neki ez a tőke, ám csak úgy, ha igaz, érintetlen, szűz érték. Aranytiszta legyen az a nagyság, az a hírnév, a mit pompás, büszke kupolaként szánt a Biás-házra . . . Mikor Bacsó Péter esetét hallotta, meghökkent, hogy Kanut kompromittálva lesz. De látva Kanut gondatlan jó kedvét — ő is megnyugodott.

Hajnalt Kanut azzal áltatta, hogy az igazságot félig elmondotta neki. Ez a szép gyerek, a ki nagy, lángoló szemeinek néma panaszával fogadta a vőlegényt: elérzékenyült, a mikor hallotta, hogy egy szegény, elfogott öreg ügyében járt oda.

— Milyen nagy ember maga, hogy ennyire jószívű. Bocsássa meg, hogy én duzzogtam azalatt.

És, mert egyedül voltak abban a teremben, a hol ez a magyarázat történt: az ara szemérmes bizalmasságával, a szerelmes nő reszkető vágyával, égő arczának és nedves, szomju ajkának odakínálásával símúlt a kezét tartó vőlegényhez, hogy átvegye attól a kért bocsánatot és átadja a maga édes jutalmát a jólelkű, nagy embernek.

Kanut nem térhetett ki az oda kinált alkalomnak, de nem vitte rá a lelke, hogy ajakát érintse a leánynak, mikor még szája égett a ma éjjel rabolt vétkező csókoktól. Egy langyos, szinte ijedt csókkal

illette az arczához hajolt síma homlokot . . . A szenvedélyes, szép gyerek csalódottan, kiábrándultan vette föl nagy szemgolyóit: Hát ez a te csókod? Így szereted te Hajnalt? Te nagy, hideg ember! . . . Mondotta két fölvillanó szempár . . .

Kanut — megutálva magát a játék miatt, a mit e kedves, bájos teremtéssel űz, föllélegzett, midőn lépteket hallott közeledni feléjük. Fülöp belépte véget vetett a rosszúl indult idyllnek. A rokon csak egy pillantást vetett Kanutra és látta, hogy nem jött ide rosszkor. Látta Kanuton a hideg zavart, Hajnalon a megszégyenültséget és csalódottságot. Mindjárt tisztában volt, hogy ezeket most nem jó magukra itt hagyni. Az alatt az ürügy alatt, hogy a vendégek hiányukat érzik: visszavitte őket a legtelibb terembe és ott megvált a pártól.

Mialatt Fülöp csoportról-csoportra járdogált, folyton visszanézett rokona arczára. Nem tetszett neki sehogysem ez az arcz. A vén róka gyanakodni kezdett. Mióta megtudta Biástól, hogy Kanutot Veron vitte el magával: izgatott volt mindig. Egy pillanatig azt hitte, hogy Kanut többé nem fog visszatérni. És bár kinevette magát e félelem miatt: nem volt egy nyugodt pillanata mindaddig, míg rokonát újból nem látta . . . Most meg már a Kanut arcza kezdte háborgatni . . . Akármi legyek — gondolta magában — ha ez az ember jól érzi most magát. Engem ezzel a mosolylyal, e méltóságos jókedvvel nem lehet rászedni. Ez az ember olyan, mint a ki rossz fát tett a tűzre s az öntudat bántja.

És a mint így tanulmányozta távolról Kanutot,

egyszer csak hallja, hogy valaki háta mögött a körúti vállalatról diskurál hangosan:

— Egy krajczár nem sok, annyit sem kapnak vissza Erlingék a kauczióból. A szerződést ma bontották föl. Mondják, magas szószólókra számítottak Erlingék, de úgy látszik, megcsalódtak. A kauczió tisztára elveszett. De a dolognak még ezzel nincs vége. Hogy mi lesz, nem tudom, de lesz valami, azt mondják. Erlingék dühösek a magas patronusokra, a kik benne hagyták őket a csávában.

Fülöp nem láthatta, ki beszél, de a szóló úgy hangsúlyozott és oly sajátságos czélzatossággal beszélt, mintha szavait *neki* szánta volna.

Kivált a *magas szószólókra* való utalás volt nyomatékkal kiemelve — annyira, hogy Fülöp úgy érezte, mintha a beszélő e szavak után odalépne hozzá s vállára téve kezét, azt mondaná neki: Bacsó Fülöp úr, ez maguknak volt mondva!

A hang azonban elhallgatott és a szót mások vették át. Vitatni kezdték a körútépítést, mint üzletet, vállalatot. A pénzemberek száraz disputája, kápráztató számvetései nem érdekelték Fülöpöt. De azért folyton és feszülten figyelt. Várta, leste azt a hangot, mely az imént úgy hatott rá. De ez a hang nem szólott bele többé a vitába. És Fülöp esküdni mert volna, hogy az az ember, mialatt hallgat, ő reá néz folyton.

Csöndesen, mint a ki keres valakit, körülnézte magát. Nem messze tőle több budapesti *nagy háznak* összedugott, kopasz fejbúbja fénylett, izzadt a csillár meleg sugárzásában. Egy czigánybarna, patkány-

Fülöp nem láthatta, ki beszél.

szemű, eszes, hunczfut arczvonású, zömök ember állt a *bázak* gyürüjében s ragyogó, kicsi szemeivel barátságosan hunyorgatott Fülöp felé.

Fülöp meg volt győződve a felől, hogy ez az ember beszélt az imént a háta mögött. Az egykori huszárkapitány fölfortyant a fixirozó patkányszemek láttára. De jobbnak látta úgy tenni, mintha semmit nem venne észre. Átment a terem másik oldalára s Biás Leonával kezdett társalogni.

Mikor a lányt tánczra vitték s Fülöp összejött a házi úrral, félrevonta őt s odamutatott a patkányszemű vendégre:

— Mondd csak, ki az ottan?

Biás papa szőrös ábrázatán kellemetlen fintor mutatkozott.

— Észrevetted? . . . Persze, persze. Nem lehet az ilyen pofát nem venni észre.

Karon fogta Fülöpöt s átvitte a szomszéd terembe, a hol inkább magukra voltak.

— Ha már tudni akarod, hogy ki az az ember, neked, mint most már rokonomnak, bizalmasan megmondom. Az egy olyan firma, hogy kidobatnám innen, ha nem lenne szükségem rá. Ez az ember — egy *kopó,* a pénzpiacz legügyesebb kopója. Majd egyszer bővebben elmondom a természetrajzát. Most csak annyit, hogy a kopó a vállalatok- és pénzműveleteknél az, a mi a kém a háborúban. Piszkos mesterség, de szükséges. Ez az ember valamikor *firma* volt. A krachban a nyakát szegte. Azóta kopó. Nem tanácslom, hogy kezet fogj vele, de azt még kevésbbé, hogy valamikép megsértsd. Harapós kutya ez a

kopó: nem jó sem simogatni, sem fölingerelni. Szolgálni azonban nagyszerűen szolgál . . .

Visszamentek a nagy terembe. Fülöp azonban attól kezdve nem találta magát. Ez a kopó nagyon megzavarta. Akárhol állott, akárkivel beszélt: a kopót mindig nyomában érezte . . . Azonban a patkányszemű úr nem mozdult ki a nagy házak köréből, csak tündöklő, apró szemei követték folyton Fülöpöt . . .

Végre! . . . Végre ütött a távozás órája. Még csak a komédia végső szczénája volt hátra s a megutált alakaskodás véget ér . . . Kanutnak be kellett várnia, míg valamennyi vendég távozik. Minél üresebbekké lettek a fényes, nagy termek, annál családiasabb, szűkebb lett a kör Hajnalka és Kanut körül. Végre egészen en famille maradtak.

Oda künn már világosodni kezdett. Az inasok a csillárokat sorra oltogatták. A család a kis kék szalonba vonult.

Biás papa, híven a régi, jó szokáshoz, előhozatta az aranyabroncsos kis hordót s bucsúáldomást ittak, az édes, tüzes örmény szeszből. A lányok is bemártották nyelvük hegyét apjuk kedvencz italába. Fülöp, még mindig a kopóra gondolva, izgatottan hajtogatta föl pohara tartalmát s alig várta, hogy menjenek már innen. Kanut megőrizte a nyugodt derültség látszatát. Azonban igaz hangulatának e folytonos elnyomása rettentően kimeríté. Fülöp észrevette rokona tekintetében azt a fáradt, levert kifejezést, a mit a szinészek és a nagy játékosok szemében láthatni — egy nehéz, nagy szerep, egy döntő, utolsó kártyaparthie megjátszása végén . . .

Végre távozhattak. A vőlegény, ujján a karikagyűrűvel, száján a mátkacsók alig hűlő nyomával, s abban a tudatban ment a lépcsőn lefelé, hogy utána néznek . . . utána néz két szerelmes sötét szem. De nem fordult volna vissza egy világért. Lehajtott fejjel, sápadt, bűntudatos képpel, izgatottan sietett ki a házból, hol önérzete romjai fölött játszotta el a szerepet, a mely miatt megutálta magát.

— Mit akarsz? Szólt hidegen, szinte durván, mikor észrevette, hogy Fülöp, a kit siettében maga mögött hagyott, a kocsiba lépéskor megfogja a karját.

— Hozzád akarok menni. Beszélni valóm van.

Fülöp, ki hozzá volt szokva, hogy e lágyjellemű nagy embert tetszése szerint puhítsa és gyúrja: meg volt lepve nagyon, mikor Kanut élesen, kurtán vágott vissza:

— Sajnálom, de nekem egy csöpp kedvem sincs a beszélgetéshez. Aludni akarok. Gyere hozzám napközben.

Fülöp nem tágított.

— Ismersz: tudod, hogy nem fecsegni járok hozzád. A mit mondani akarok, az nagyon fontos mindkettőnkre.

— Eh, hagyj most békét nekem! Fontos rám nézve az, hogy legyen már egy nyugodt órám . . . Szervusz.

Azzal bevágta a kocsiajtót maga mögött és otthagyta Fülöpöt a kapualjban.

XXIV.

Mikor hazaért, leült íróasztalához és két hosszú levelet írt. Egyiket Veronhoz, másikat Biásnak. Mikor kész volt a levelekkel s elolvasta azokat: összetépte mindkettőt. Kezét időnkint homlokához nyomkodva járt alá s föl a szobában.

Várta, hogy lecsillapodjék, hogy leszűrődjenek hangulatában azok az izgató, zavaros hatások, a miket magában haza hozott s a mik akadályozták abban, hogy gondolatait rendbe szedje. Tiszta, nyugodt fővel akart áttekinteni helyzetén ... De minél tovább méregette szobája hosszát, annál mélyebbre tévedt a tépelődések, határozatlanságok útvesztőjében.

Végre — úgy, a mint volt, ledőlt a pamlagra s behunyt szemmel feküdt ott sokáig. Ideges fölindulása lassan-lassan zsibbadt tompultságba kezdett átmenni. A kimerült, álmatlan fizikum érvényesíteni készült pihenéshez való jogát. A gondolatok lázas czikázása fel-felakadt a nehézzé vált főben; az eszmélet el-elmaradozott ... De mikor Kanut már azon a ponton volt, hogy elvesse magától lelke, szíve minden gondját: egyszerre tisztán, érthetően

hallotta a hangot, melyen Veron utoljára szólt hozzá ma éjjel. Hirtelen föleszmélt s éles, feszült, szinte kínos éberséget érzett. Az éj emlékei, hatásai pedig újból megrohanták . . .

Nem birta tovább kiállani. Becsengette inasát, hogy segítsen átöltözni. Mikor ezzel készen voltak: az inas behozta a reggelit s a hirlapokat. Kanut gépiesen futotta át a laphasábokat s igyekezett megérteni, a mit elolvasott. Egyszerre — nevét olvasta a napi hírek rovatában. Az eljegyzési hír benne volt már a lapokban. Egy lap kivételével — valamennyi meleg hangon gratulált a miniszternek. Mint megannyi rejtett gúny — úgy hatott a miniszterre a hirlapok üdvözlete. Mintha leforrázták volna, úgy érezte magát, mikor a kormánylap ünnepi páthoszán végigszaladt tekintete.

Az a lap, a melyik egész hidegen szólt az eljegyzésről, egy rövid, de feltünően szedett czikket hozott «Miniszteri atyafiak» czímen — a lap élén. Kanut a czikket elolvasta és látta, hogy tendencziája ellene irányul. Nem volt megnevezve, de világos volt a vonatkozás. A támadásnak az volt a lényege, hogy Kanut az ő rokonságát «bedugdosta» államhivatalokba, olcsó kincstári bérletekbe és színekúrákba. «Az állam kosztosaivá tette — így szólt a czikk — azokat az urakat, a kik a leggazdagabb magyar püspökség föllakmározása által nem rég tanujelét adták élősdi étvágyuk temérdek voltának. Nem félünk ugyan attól, hogy e nagyétű miniszteri atyafiság magát a magyar államot is egészben fölfalja: de mi mindenesetre szükségesnek tartjuk,

hogy az állam megszabadíttassék olyan ingyen kosztosoktól, a kiknek a potya-kenyérhez egyetlen jogczímök az, hogy már megszokták az igyenélőséget.

Ebben a tenorban folyt tovább a támadás és azzal végződött, hogy — «a tárgyra, illetőleg a miniszter úrra magára még visszatérünk.» Kanut közönyösen vette az egészet, sőt a hangulatával élesen ellenkező, édeskés gratulácziók után szinte jól esett a czikk epés, hideg kiméletlensége.

De mikor eszébe jutott, hogy Kengyel Valér e lapnál dolgozik: a czikket mindjárt más szemmel nézte. Látta, hogy mély, ártó gyűlölet szól hozzá a sorokból. Mint valami hadüzenet: úgy hatott rá a czikk fenyegető hangja. «A miniszter úrra magára még visszatérünk . . .» A bosszúálló ellenség «mementó»-ja volt e fenyegető közhely . . . Kanut még egyszer és még harmadszor is elolvasta a czikket... Igen — gondolta elfogódva — ez valóságos gyűlölet, a legrosszabb minden gyűlölet közt: a testvérgyűlölet. Még csak ez hiányzott! . . .

Kanut, bár még messze volt a hivatalos óra, fölment a hivatalba és azzal az elhatározással feküdt neki a munkának, hogy agyondolgozza, aktákba öli minden rossz érzését. Mikor a miniszterium hivatalnokai fölszállingóztak: a miniszter már nyakig munkában ült s kétségbeejtette titkárját s a tanácsosokat azzal a nagy munkadühvel, a mivel rávetette magát a folyó ügyekre. Egy hét munkáját végezték el az nap délelőtt a miniszteriumban. Megeresztett gőzzel dolgozott a sokkerekű, bonyadalmas mechanizmus.

A nagy hajtókerék, a miniszter, veszekedett, lázas munkája magával ragadta az egész műhelyt.

Ez a több órán át tartó, túlhajtott erőgyakorlat, a munkaképességgel való e nagy visszaélés jó hatással volt Kanutra. Annyira kitombolta magát, hogy lecsillapult s mikor, délfelé elment a képviselőházba, halványságát leszámítva, semmi sem árulta el rajta az izgalmak között eltöltött éjszakát.

Csak akkor érezte ismét visszásnak helyzetét, mikor a házban eláraszták gratulácziókkal. Mindenkit meglepett a váratlan eljegyzés s mindenki egyetértett abban, hogy a miniszter — *jó parthiet csinált.* Gyönyörű egy gyerek az a Biás Hajnal! De az egy millió hozomány se kutya! . . . A ház nőtlen ifjúsága irigy szemmel nézett a deresfejű, boldog vőlegényre. A politizálásba belevénült agglegények bajszaikat pödörgették s kortársuk diadala remény gyanánt szikrázott redves, taplós sziveikbe. A miniszterek el voltak ragadtatva kollegájuk hőstette fölött. A kormányelnök, a kinek Kanut dédelgetett kegyencze volt, tréfásan szemére hányta, hogy alattomban, a kabinet háta mögött csinálta meg e fúziót.

— Engem hívnak vén rókának, de látom, hogy te még nagyobb róka vagy.

Kanut csak azon vette magát észre, hogy ez az ünnepeltetés, ezek a rokonszenves, derült szembenézések, e sok, kitünő ember kézfogása kezd neki jól esni. Hiusága fölébredt s mohón élvezte a pillanat diadalát. De ébren volt ám lénye nemesebbik fele is és szemére hányta jellemének gyöngeségét...

Komédiás, csaló vagy. Megcsalod ezeket az embereket is, a mint az éjjel megcsaltad *azokat!* . . . És Kanut, e belső szózatra, kezdett elhúzódni az üdvözlések elől.

Valaki nem jött gratulálni Kanuthoz. Apostol Máté, a mióta Kanut a házba belépett, belétemetkezett egy halom írásba s nem nézett föl többé. Ezt az erőltetett elmélyedést Kanut megértette. Az öreg haragszik, nem akarja észrevenni, nem akar róla tudni.

Mint a bűnös a szigorú itélő biróra, oly félve tekintett Kanut a szembeülő aggastyánra. Várta, hogy mikor tekint föl s mikor szegzi rá félelmes, szürke szemeit. Hiába volt nagy ember, miniszter: Apostollal szemben kicsinynek, súlytalannak érezte volt magát. Tudta, hogy ez az ember, ki az ő serdülő lelke első fejlődésének tanuja és vezetője volt, legjobban tudja: mi ő és mennyit ér? Már jó ideje, hogy Kanut nem mert Apostollal négyszemközt kerülni. Elidegenedett, félt ettől az egyenes, hatalmas jellemtől.

Ráfogta, hogy Apostol maga távolítja el őt magától. Az elidegenülés okát abban a merev, drákói szigorban kereste, melylyel Apostol szakadatlanul üldözte azt a politikát, a minek Kanut szolgálatában volt . . . De az igazi ok Kanutban volt magában. Az ingatag, a tévedő jellem ösztönszerű elhúzódása volt ez — a megalkuvást nem ismerő, faltörő kosként mindig egy irányban ható, szilárd erő elől.

Kanut föltételezte, hogy Apostol őt e pillanatban hazugnak, szavával és érzéseivel játszó, semmi em-

bernek, közönséges poltronnak tekinti. El volt rá készülve, hogy *jelenete* lesz a haragvó nagy moralistával. Várta ezt a pillanatot s azt hitte, hogy öreg barátját sikerül majd meggyőzni affelől, hogy ő, Kanut, nem annyira nyomorult, hanem inkább szerencsétlen.

Apostol azonban az egész ülés alatt úgy viselte magát, mintha ő rá nézve egy Bacsó Kanut nevű parlamenti lény nem léteznék többé. Rá se nézett a miniszter úrra . . . Mikor az ülés végén a kormányt interpellálta, tekintete úgy siklott át Bacsó helyén, mintha az ő széke üresen állana.

Kanut e néma, hideg megvetés által megalázva és elkeserítve — hagyta el a képviselőházat.

XXV.

Bacsó Pétert hazabocsátották. Semmi terhelő bizonyíték nem szólott ellene. Azonban egy halom szocziálista röpiratot, ujságot elkoboztak tőle. A hirlapok kiméletből a miniszter iránt, hallgattak az esetről. Csak a Kengyel lapja vett róla tudomást. Az öreg Bacsó maga kivánta ezt.

Azt is kikötötte, hogy hangsúlyozzák erősen a miniszterhez való atyafiságát. Kompromittálni akarta rokonát.

Veron, az első találkozásnál, azt mondotta apjának:

— Külön fogunk lakni, apám. Mindkettőnkre jobb lesz. A míg lakást találok magamnak: addig hagyjon meg a régi szobámban.

És azután jött-ment, tett-vett — a nélkül, hogy apjával törődött volna többé. Ha szólott is hozzá, ezt olyan hangon tette, mint a milyenen az utczán szól egy idegen a másik idegenhez, mikor egy utcza vagy egy házszám felől kér útbaigazítást. Az öreg elbámúlt e közönyös, száraz, idegen hang hallatára s megértette abból, hogy közte és lánya közt vége

van mindennek . . . Megsértettem — gondolta magában — megsértettem nagyon azzal, hogy *akkor* és *úgy* elutasítottam. Ha eltávozik, so'sem fog többé hozzám visszajönni. Jobb is. Egy ilyen vén csavargó, a milyen én vagyok, nem jó lakótárs egy olyan kisasszonynak, a ki hozzászokott a finomabb körökhöz. Nekem is jobb, ha magamra maradok. Csak akkor érzem szabadon magamat, ha nő nincs a közelemben. A szoknyasuhogás bántja fülemet s kihoz a sodromból. So'se kellett volna megházasodnom! Most nem lenne egy lányom, a kivel szemben nem találom magamat.

A mint az öreg összejött Valérral, tudatta vele, hogy a szoba ismét meg fog üresedni. Elfoglalhatja, hogyha kedve tartja.

Valér megköszönte az ajánlatot. Nem akart összeköltözni többé e rideglelkű, rossz apával. Az összeköttetést föntartotta vele, de a régi ragaszkodásnak vége volt. Különben is nem volt többé szüksége rá, hogy gyűlöletet tanuljon ez átkozódó modern prófétától. Elég volt már neki a saját, sötéten izzó, olthatatlan gyűlölködése is. E szenvedélyes, vad haraghoz képest, ő szerinte, csak duzzogás volt a szocziálista mormogó rossz kedve! . . .

Valér nyomról-nyomra követte Veront *azon az éjszakán.* Kivárta őt a rendőrségtől, elkisérte lakásáig, látta bemenni Szenczi Flórához. Várt, makacsul, várt ott is. Látta, hogy Kanut sok idő multán, egyedül tér vissza.

Volt valami a kapun kilépő férfi megjelenésében, magatartásában, a mi Valért akkor isszonyúan fel-

bőszítette. Nem tudott, még csak nem is sejtett semmit, de ösztöne már megérezte Kanutban a *diadalmas vetélytársat.* Arra gondolt, hogy elébe kerül az utcza legsötétebb helyén s mint egy kutyát, leüti őt. Visszatartott dühét azzal csitította, hogy: igen le fogja ütni úgy is, mint egy kutyát, az utczán, a nyilvánosság előtt, de hadd fusson most; el úgy sem menekül! ... *Akkor* már tudta, hogy hol sebezhető meg, hite szerint, halálosan e vértezett, nagy ember. Lesújthatott volna már korábban is rá. De egészen biztos, kiszámított, csalhatatlan vágást akart reá mérni. Be kellett várnia — a bizonyítékot. És akkor majd — rajta! ...

Alig tünt el Kanut az éj sötétében: egyszerre ablak-kicsapódás hallatszott. Veron hajolt ki az emelet egy ablakán s Kanut nevét kiáltá el ... Ez a sikoltó, kétségbeesett és kétségbeejtő, vádoló és könyörgő hang egy szóban elmondta azt az egész drámát, a mi ott benn történt ... Az éjszakába volt kikiáltva a titok, a bűn ... És bele volt kiáltva Valér lelkébe is. Az ácsorgó szerelmes azt hitte, hogy megőrül attól, a mi agyán keresztül villámlott. Összeszorította fogait égő fájdalmában, kegyetlen dühében. Valaki meg fog halni e gyötrelmes, gonosz pillanatért! ... Csak ez a sötét, kárörvendő vígasz tartotta fönn akkor ...

Jóval éjfélután vetődött vissza Valér a lap szerkesztőségébe. Az jutott eszébe, hogy megkezdi a támadást azonnal. Fölhajtja, fölijeszti a vadat, mielőtt lelőné. Hadd lássa, érezze, hogy boszú, veszély, ártalom környezi! Essék gyötrő szorongásba, gyáva

félelembe! Próbáljon menekülni és mint a megszorúlt vad, kitörni a körből és tapasztalja, hogy körül van fogva s hogy nincs szabadulás!

Valér megirta első támadását, a mit maga sem tekintett másnak, mint hadüzenetnek. Az öreg Bacsó vállat vont a czikkre.

— Vaktöltés! Puffan, nem sebez.

Valér csak ráhagyta. Az éles töltés akkor már ott volt a kabátja zsebében. De még kilőni nem lehetett akkor.

Bacsó Péter nem állhatta meg, hogy Valér czikkét oda ne tegye Veron asztalára. Hadd lássa, micsoda éhenkórász, rosszhírű népség az, a melylyel együttélt. Hadd ábránduljon ki az élősdi fajzatból! Lássa be, hogy nem volt valami nagy tisztesség ilyen emberekkel élni egy kenyéren!

A czikk szemébe tünt Veronnak s mikor elolvasta eltelt haraggal az irója iránt. A fájdalomra, szégyenre gondolt, a mit e czikk fölött Esztike és a nagyasszony érez. Hogy e kegyetlen, megalázó gúny alatt igazság is lappanghat: arra nem is gondolt... A mint így fölindult: megbántott érzései kimozdultak a fásult közöny alól. És mind az az elfojtott indulat, a mi huszonnégy óra óta forró lávaként reszketett a hideg külső alatt, most egyszerre rést kapott és kitört.

Indulattól sápadt arczczal mutatta oda apjának a czikket:

— Apám! Ki írta ezt?

Hangja élesen reszketett, mint a megütött kardpenge. Apja csak nézett rá. Nem látta még Veront

felindúltnak soha. Imponált neki e szikrázó-szemű lány, ez a lázadó hang. Gyönyörködött benne.

— Hogy ki írta? Gondolhatod . . . Valér.

— Hát ilyen aljasságra képes az az ember? A nyomorúlt, a gyáva! . . .

És mind az a gyűlölet, harag, a mi önmaga, az élet, a világ ellen élt tegnap óta e meghasonlott szívben: ebben a két szóban, ennek az egy embernek a fejére ömlött.

Bacsó, leánya hangjában, a magáéra ismert. Mily nagyszerűen tud e leány a hangjával gyűlölni. Szinte feketén jön ki szájából minden szó. Először vette észre, hogy van valami közös — benne és e nőben... Ah, hát mégis az én sötét, epés, szilaj vérem van ebben a leányban! Az engesztelhetetlen race kiüt az illedelmes, finom kisasszonyból . . . Azonban elkezdte védeni barátját.

— Nem vagyunk egy nézeten. Nem látok abban semmi aljasságot, hogy Valér ezt tette. Először is — a lap ellenzéki . . .

— Úgy! Tehát hivatásból mar, mint az eb.

Bacsónak tetszett a hasonlat. Ez a nyelv is az enyém — gondolta. Erő van benne. Milyen későn ismer rá az ember saját leányára!

— Igen. A hivatása az, hogy kutya legyen és marjon. Én is ezt csináltam egész életemben. De Valér nem csak hivatásból harap. Nála, Bacsó Kanuttal szemben, ez privát passzió is. Győlöli a minisztert, először azért, mert ez az ember — testvére.

Veron felindulása megdöbbenésre vált. Mint a ki

álmában beszél, a szavak összefolytak nyelvén, a mint mondá:

— Testvére? Kanut? Annak?

— Igen. Testvére. Apáról . . . És mi sem természetesebb, mint az, hogy az éhenkórász, a proletár fattyú — gyűlöli a törvényes, az előkelő testvért. Shakspere óta sok tragédiában szerepel e vérgyűlölet. Az élet kínálva-kínálja e motivumokat . . . Aztán van még egy nagy oka ennek a fiúnak, hogy, a mint ön mondta, *marja* azt a másik embert. Különös, hogy ön nem tud erről! Hát elkerülte figyelmét, hogy ez a harapós eb azért dühös, mert szerelmes önbe . . .

E váratlanul, czinikusan elárult szenvedély Veront megzavarta. Először azt az elfogódást érezte, a mi meglep minden nőt, mikor váratlan oldalról látja magát egy indulattól megközelítve. Elfogódása félelembe ment át. Új szerencsétlenséget sejtett az új szenvedély mögött . . . Megfordúlt és szó nélkül távozott. Nem ment haza késő estig. Apja napközben látta őt az utczán, a mint a házak kapuja előtt állt s olvasta a lakáshirdetőket.

Este a sok járástól fáradtan ért haza. Az öreg már ágyban feküdt. A múlt éjjel, a rendőrségi tanyán szemét se hunyta be. Öreg csontjai megérezték a hosszú virrasztást.

Veron tudatta apjával, hogy már talált lakást és hogy holnap költözni fog. Aztán sajátságos, ideges vidámsággal, feszült, nyugtalan mosolylyal tette hozzá:

— Ugy-e apám, azért mi jó barátok maradunk?

És, a mit rég nem tett, leült apja ágyának szélére, mintha bizalmas beszélgetést akarna kezdeni. Az öreg azonban alvásra volt hangolva. Kurtán válaszolt ki a paplan alól.

— Persze. Azok maradunk, a kik eddig voltunk.

Veron némán, sokáig nézett maga elé, mint a ki vár, csak vár valamire. Talán ő maga sem tudta, hogy mit vár ott? Talán egy jó szót, mely viszhangja legyen annak, mit e pillanatban érzett. A mint belépett az imént s a gyertya sárga visszfényében látta atyja sovány, lenyütt aggastyánarczát a párnaszöveten: megijedt, azt hitte, hogy az apja rosszúl van. Akkor látta, hogy a pipát most teszi le kezéből. Ez a reszkető csontkéz s a vén ember egész szánalmas, törődött alakja megindíták Veront. Olyan volt most hangulata, hogy nem tudott e kép előtt közönyösen maradni. Arra gondolt, hogy még is csak apja neki ez a szegény öreg, kit elhagyni készül. Mindkettőjük elhagyatottságának gondolatánál addig-addig időzött, míg elérzékenyült... Ha most apja egy jó szót intézett volna hozzá! . . .

Az öreg azonban nem mondott sem jó, sem rossz szót, hanem befordúlt a fal felé s úgy tett, mint a ki el van határozva nyomban elaludni.

Veron még egy ideig ott ült az ágy szélén s aztán lábujjhegyen ment a szobája felé. Az ajtóból visszafordúlt. Azt hitte, apja szólítja... Nem szólt: hortyogott az öreg. Az a rút, bántó hang olyan volt, mint egy mogorva, gúnyos visszautasítás.

Perczekig nézte igy a levelet.

XXVI.

Másnap Veron összepakolt, de nem költözött el. Harmad-, negyednap se mozdult. Mintha várt volna valamit, valakit. Ha otthon volt és lépteket hallott a folyosón, az ajtó előtt: szorongást érzett szíve táján.

Az időt, mikor a levélhordó a házban meg szokott fordúlni, bevárta volt mindig. És a nagyot csalatkozás kínos lehangoltsága fogta el, a mint a postás tovább ment az ajtó előtt.

Ilyenkor halvány s ridegségig feszűlt arczczal, senkire sem nézve, senkihez sem szólva, elsietett hazulról. Apja utána nézett s a fejét csóválta . . . Úgy megy — gondolta — mint a ki azt akarja nézni, hogy a Duna merre mélyebb? . . . Egy párszor az öreg ösztönszerűleg utána sietett, de látva, hogy nem *arra fele* megy, nem követte nyomát . . . Nem tudom, mi baja, nem tudom, mi lelte — okoskodott az öreg — de azt hiszem, az ostobaságok közt a legnagyobbat csak nem fogja elkövetni: nem megy a Dunának . . . És elkezdett foglalkozni azzal, a mit leányán észlelt. Veron ideges hangulatváltozásai,

ezek az érthetetlen, váratlan átugrások az ellágyulásból — a végletekig vitt elzárkozottságba, a felindultságból — a fásult közönybe: gondolkozóba ejtették az apát. Azonban inkább kiváncsi volt, mint aggodalmas. Nem kivánta leánya bizalmát megnyerni, de ha van titka, szerette volna kitalálni azt.

Veron még mielőtt Mármaros-Kesziből Budapestre indúlt: hirdetést tett közzé a lapokban. Ugy gondolkozott, hogy a míg elfoglalhatja a vidéken kinálkozó állást: addig, mint korábban, Budapesten nyelvórákat ad. Még föl sem jött Budapestre már egy csomó ajánlatot kapott — azoktól a házaktól, a kik a rokonszenves, intelligens nyelvmesternőt már előbb ismerték.

Azon a napon, mikor Veron először nem várta be a postát otthon, elhatározta, hogy fölkeresi a házakat, a hol óráira reflektálni készek. Azonban nem ment tovább az első háznál. Egy régebbi tanítványánál akarta folytatni az angol nyelvtanítást. De, noha a tanítvány maga volt a figyelem és bár Veron igyekezett összeszedni minden erejét, tudását: a tanítás nem ment sehogy. A tanítvány, egy tizenötéves, okos, szép kisasszony, csodálkozva nézett korábbi mesterére. Megütköző tekintete olyan formát fejezett ki, mintha nem ismerne rá e szórakozott, nervózus, beteges arczú nőben az egykori, derült, nyugodt, szép tanítónőre.

Veron maga is észrevette, hogy visszásan kérdez s hogy a tanítvány feleletét nem érti. Kínos erőfeszítéseket tett, hogy egész figyelmét a tárgyra

konczentrálja. De minél inkább erőlködött: annál jobban zavarba hozta a tanítványt s önmagát.

Kétségbeesve távozott el a kinnal, nehezen kihúzott óra végén. A tanítvány csudálkozó tekintete az utczán is üldözte . . . Szent isten! Hogy nézett rá e félig nagy leány! Mint egy őrültre, a kitől fél, vagy mint egy rossz nőre, a kit elitél . . . És tulozva mindazt, a mit az óra alatt magán és a leányon észlelt: belerögzítette magába a hitet, hogy ez a gyerekleány a lelkébe látott és megijedt tőle . . . Nem, nem megyek több helyre — tépelődött, önmagát gyötörve — nem megyek. Ugy érzem, mintha homlokomra lenne írva, hogy *mi* lettem, *mi* vagyok. Csak rám kell nézni és tudja mindenki . . . Ilyen arczczal, ilyen öntudattal nem lehet nékem emberek közt járni.

És lesütött fejjel, égő halántékokkal sietett haza. Otthon egy értesítő lapot talált, hogy ajánlott levél van a postán számára . . . Nagyot dobbant a szive . . . *Ez az a levél:* érezte, tudta.

Azonnal elment érte . . . Nem csalódott. Csakugyan az volt. A levélboritékon Kanut ismert, apró, nőies betűi: szép, lágy, erőtlen vonások.

Veron hazament, bezárkózott szobájába, a levelet asztalára tette és a feltöretlen kovertre bámúlt. Valami, talán egy félt bizonyosságtól való, sejtő rémület, visszatartá attól, hogy a boritékot azonnal feltörje.

Perczekig nézte így a levelet. Szemrehányás, panasz volt e bús nézésben. A levelet illette . . . . Hol késtél olyan végten sokáig? Vártalak . . . Nem

jöttél. A halálra itéltnek vannak olyan órái, mint a milyen napjaim, éjeim nekem voltak miattad .... És mégse jöttél! Kegyetlen voltál; gyötrődni engedtél ... Most már itt vagy. Mit rejtesz magadban? Szenvedtem, hogy nem jösz s most, hogy megérkeztél reszketek előtted ...

Veronon valami sivár rezignáczió kezdett erőt venni. Arra gondolt, hogy az, a ki ezt a levelet megirta, négy iszonyú gyötrelmes napon át hagyta őt a legborzasztóbb bizonytalanságban ... Hátha megőrültem volna ez iszonyú napok kétségei között! — emésztődött Veron magában. — Hátha megöltem volna magamat! Ő erre nekem elég, rettentően elég időt, módot engedett.

Mit várhat tőle, mit irhat neki az az ember, a ki a megőrülésnek és a meghalásnak ily hosszú alkalmát nyújtotta volt neki — kárpótlásul azért, a mit tőle elvett, a mit neki többé nem adhat vissza. Vajjon, ha fölbontja a levélborítékot, nem a haláláná is rosszabb lesz-e az, a mit abban talál.

Mindegy. Hirtelen leküzdte a levél iránt érzett ijedségét s feltépte a boritékot.

A levél rövid volt. Öt sor tiszta, nyugodt, gyöngybetűs írás csak. Látszott rajta, hogy sok eltépett fogalmazás után egy jónak talált forma van benne gonddal letisztázva.

Veron, a mint először átfutott a levélen, nem értette azt meg. Elolvasta másodszor ... s aztán a papir fölött mereven nézett a levegőbe, mint a ki nyitját, kulcsát keresi egy homályos kitételnek. Harmadszor is elolvasta. De nem ért egészen a végéig,

midőn hangosan élesen fölnevetett s különös módon kezdte rázni a fejét. Egyszerre falfehér lett az arcza, elejtette a levelet, kezével az asztal felé kapott s végig esett a szoba-padlón . . .

Bacsó Péter ott találta leányát elnyúlva a földön. Mellé térdelt, a derékfűzőt kibontotta, kezét a szív tájékára tette s érezte halk dobogását. . . . Elájult. Ez az egész. Anyai örökség — gondolta az öreg. Annak az idegei is felmondták a szolgálatot néha... És megtette azokat a praktikus és egyszerű ébresztési kisérleteket, a miket az anyánál elégszer gyakorolt. E közben észrevette a földön a levelet. Fölvette és olvasta.

Az arczába locsolt hideg víztől magához tért Veron. Felült, begombolta derekát s apja segítségével fölemelkedett. Bágyadtnak érezte magát, de tartása biztos volt.

— Jól teszi, ha lefekszik, — figyelmeztette apja. Majd aztán kinyitom az ablakot, hogy friss levegőt kapjon. Anyjával is így tettünk ilyenkor... Legyen nyugodt. Semmi baj sincs. Idegei rendetlenkedtek kissé.

Veron szabadkozott:

— Nem, nem akarok lefeküdni. Köszönöm. Most már egészen jól érzem magam. Elmegyek hazulról.

Apja ráhagyta.

— A hogy önnek tetszik.

És ott akarta hagyni lányát. Az ajtóban félig megfordult, s a nélkül, hogy Veronra nézne, a vállán át visszaszólt hozzá:

— Soha sem korlátoztam önt semmi tettében.

Nem voltam házizsarnok. Annyi szabadsága volt, a mennyit önmaga adott magának. Hogy élt azzal? Nem kérdezem. Felelősséggel csak önmagának tartozik. Most sem azért szólok, mintha érzéseinek birájáúl akarnám magam föltolni. Nem is szólnék, ha nem látnám, hogy ön négy nap óta sokkal idegesebb, semhogy a saját értelme tudna önnek jó tanácsot adni.

Fogadjon el tőlem egyet: ne emészsze magát anynyira — azért az emberért. Olvastam a levelet, a mit tőle kapott. Nem kérdezem, hogy mi az, a mit az az úr jóvá akar tenni. Csak annyit mondok, hogy szedje össze magát s nyugodjék bele a gondolatba, hogy nem ön az első és nem is az utolsó, a kinek jóvátevést igértek és a kit megcsaltak. Ne adja át magát se illuziónak, se kétségbeesésnek. Az életet úgy kell venni, a hogy van: piszkosan. Majd egyszer tisztára mossák — vérben. Addig úgy üljünk benne, a hogy lehet, eleinte tisztán, aztán besározva... Ne emészsze magát.

Veron az asztal mellé ült — háttal az apjának. Míg az öreg beszélt: felkönyökölt az asztalra és két tenyerébe fektette az arczát.

Bacsó átment a maga szobájába s a könyvtárhoz lépett, egy munkát keresett... De hiába nézegette sorra a sarkok föliratát, nem talált rá a kutatott könyvre. Mintha a betűk nem hagyták volna elolvastatni magukat. Hol semmit sem látott, hol meg kettősen is... Kápráznak a vén szemek — gondolta magában — kezdek már nem látni.

Hallotta, hogy Veron keresztülmegy a szobán s

elhagyja a lakást. Nem fordult meg, tovább keresett. Végre ráakadt az eldugott munkára. Felütötte s lapozgatni kezdett. A szeme egyre káprázott. Az öreg ember végig simította rajta tenyerét. A keze nedves lett szeméről... Bacsó Péter elbámulva nézte a szétmázolt nedvességet. Mi ez? A szemeim vizesek. Harmincz év óta nem sírtam... Hogy jutok most e könyezéshez?

Nevetni akart, de görcsös csuklás lett belőle. Torka összeszorult s szemei kidüledtek... Egyszerre földhöz vágta a könyvet s egész erejéből rádobbantott a padlóra.

— Az irgalmát! Az ember nem csalhatja meg magát. Hiába tettetem magam. Dühös vagyok. Sírni, ordítani, fojtogatni szeretnék... Meggyalázták a vérem! A vérem!... A nyomorult... a nyomorult!...

XXVII.

Veron azzal a szándékkal indult el hazulról, hogy Bacsó Kanuthoz megy... Igen, elmegy hozzá és megmondja neki, hogy nyomorultan szenved miatta... hogy e borzasztó négy nap alatt közel jutott a megőrüléshez. És a míg őt szédülten ragadta a kétség örvénye mélyebbre-mélyebbre: az alatt ő, Kanut, sorsára hagyta őt... És most, annyi tébolyító óra, nap és éjek után, most sincsen hozzá más szava, mint az, hogy «meg fogja találni a jóvátevés módját»... Irgalmas isten! *Meg fogja találni!* Hát *keresni* kell azt? Lehet-e más, mint *egy,* a jóvátétel?... Meg akarja őt ölni az az ember ez iszonyúan kétértelmű szavakkal?...

Mikor elért Bacsóék házához, a gondolatra, hogy szemközt fog állani *véle,* a ki széttépte lénye szűzi fátylát: egész testét elborítá a szemérem lángja. Túlhaladt a kapun... Neki, *neki* kellene *én hozzám* eljönni! És én menjek esedezni hozzá?! Így tegyem teljessé megaláztatásom?!... Egyszerre megfordult... Mit veszítek vele, ha meg is alázkodom! Gondolta oly keserű rezignáczióval, hogy a köny is kicsordult szemeiből... Elmegyek hozzá...

Akkor felnyilt a kapu és kigurult rajta Bacsó Kanut fogata. Veron futólag látta Kanut sápadt, megnyúlt képét, de a férfi őt nem vette észre.

— Hová ment az úr? kérdé Veron a kapust, a ki a bejáró küszöbéről a távozó fogat után nézett s ráköszönt Veronra.

— A mennyasszonyához. Minden nap kétszer várják ott a nagyméltóságát. Ha nem megy, mindjárt jön utána a hivogató levél. Az imént is levél jött utána s a nagyméltósága azonnal fogatott. Hja! Most neki parancsolnak...

Veron zúgó fejjel sietett el a háztól. Arcza ismét föllángolt. De most haragtól égett egész mivoltja... Tehát a míg ő naponkint százszor volt közel ahhoz, hogy beleőrüljön kétségébe, fájdalmába: ez az ember napjában kétszer volt a nőnél, a kihez csak hazugsága köti! *Így* és *ott* keresi hát a jóvátevés módját!... Oh, milyen árulás, mily nyomorult egy szinlelés ez! Vége, mindennek vége!...

Ment, ment, ment. Hová? Merre? Meddig? Nem tudta. Csak ment és egyre ment... Egész beleszédült már a nagy sietésbe. Öntudata mintha nem tudna vele lépés tartani, el-elmaradozott. Ilyenkor nem gondolt semmire. Mintha sem mögötte, sem előtte — nem lenne már semmi. Mintha önmaga is semmivé lett volna: testetlen, futó árnyékává önmagának.

Nem voltak gondolatai, nem voltak érzései. Pangott benne minden. Idegeinek, agyának, szivének kétségbeesett akcziói után beállott a túlfeszültség reakcziója: a teljes érzéketlenség.

Egyszerre ismét maga előtt látta azt az óriási, fekete, mozgó tükörlapot, mely azon gonosz éjszakán, Bizony Biri lakása előtt, úgy lebilincselte...

A Dunapartra került. A légszeszlámpákkal sűrün rakott partok közt álmos, mély, lassú mormolással lüktetett tova az óriási folyam. Ma nem volt oly haragos és lázas, mint akkor. Nem rázta hullámsörényét, nem nyögött és nem jajgatott.

A tavaszi áradás első rohama lezajlott. A Duna, a lázas galopp után, fáradtan, magát megadottan nyujtózkodott a széles ágyban.

Veron lefelé haladt a part mentén. Úgy tetszett neki, mintha lépést tartana a folyam is vele, mintha a mozgó hullámszemek ő reá néznének, a mormoló mélységek hozzá szólanának.

Minél távolabb haladt, a Duna annál jobban elfoglalta. Egyik oldalán a nagy világváros esti frivol lármája, kábító nyüzsgése, mely zaklatta, űzte s mely elől menekült, más oldalról a Duna, a beszélő mélységek, a fel-felnyiló, utána néző, elnyelő, nagy hullámszemek...

A város úgy hatott rá, mint valami eltaszító kar, a folyam mint egy integető hívás... A mint ment, ment, mindinkább közeledett a sötét folyam felé... míg egyszerre csak ott találta magát a rakpart alsó lépcsőzete fölött.

Megállott és átadta magát az igézetnek, a mely a folyó vízre sokáig néző embert megragadja. Egy darabig semmire nem gondolt, semmit nem érzett; csak nézett és egyre nézett... Aztán, hirtelen, mintha forgószél támadt volna fejében, mindaz a

rossz, keserű, sötét gondolat, a mi négy nap óta megkínozta, mintegy körben kezdett keringeni agyában. Ebben a momentumban egyszerre érezte mindazt, a mit négy nap óta egymásután átélt... A kínos érzések e fölkavarodásában teljesen magánkívül állott a vízparton.

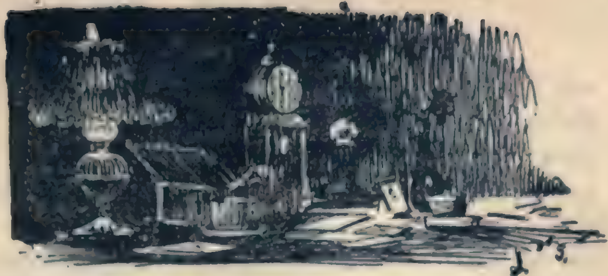
Aztán ismét magához tért, de ebben az öntudatban nem ismert a magáéra. Mintha kihült volna benne minden: jéghideggé vált egészen. Valami kemény, fagyos elhatározás vette hatalmába egész mivoltját... Elkezdett a lépcsőn lefelé haladni...

Már csak két lépcsőfok volt hátra. Akkor megállott. Szél támadt s Veron arczát megüté a nagy víztömeg hideg, nyers kipárolgása. Érzé a part mentén a kikötött csónakok, bárkák közt megszorult víz nehéz, állott szagát, a mélység iszapjának nedves lehelletét.

Visszahökkent s úgy érzé, mintha valami visszafelé húzná. Azonban egy másik, erősebb hatás ellenkező irányban, a folyam felé tolta. Átadta magát az utóbbinak... Behunyta szemeit. Sötétség vette körül. Hallotta, mint loccsan egyet-egyet lábai alatt a kőlépcsőhöz ütődött hullám... *Most még alattam hullámzik,* gondolta magában... Aztán felsóhajtott: Isten irgalmazz!...

Egy személyszállító gőzhajó haladt fölfelé a meder közepén. A hajó által okozott hullámzás hosszú, magas vízbarázdákat hajtott a partok felé. A víz felcsapott a lépcsőfokokra... Veron rémülten nyitotta föl szemét, mikor a víz hideg loccsanását érezte lábain. Irtózat fogta el. Meleg, életteli, ifjú

testének minden porczikájában félelmet és undort érzett a sötét, rút mélység, a hideg, szennyes iszap iránt... Mint valami tisztátalan, utálatos dologtól, úgy hátrált meg a folyamtól s támolygó léptekkel haladt föl a lépcsőn.

XXVIII.

Valaki szemközt jött vele. Veron ki akart térni az alaknak, de ez rá szólott:

— Veron kisasszony!

A Bizony Biri hangja volt: elcsodálkozott, megszeppent, fojtott hang. Veron belefogódzott a leány karjába, hogy össze ne essék.

— Vigyen el, vigyen el! rimánkodott neki...

Nem messze kellett menniök. A helytől egy hajításnyira lakott Bizony Biri. Karonfogva mentek. Veron fázott, fogai összeverődtek s a félelemláz, mely a vízparton kitört rajta, csak akkor csillapult, mikor Bizony Biri szobájában, egy karosszékben, magához térve, a fekete víztükör helyett a padlószőnyeg rózsáit látta lábainál.

Bizony Biri falhoz támasztott fejjel, összekulcsolt kezeit ölébe csüggesztve állott Veron előtt s szomorúan nézett rá.

— Néztem a vizet s szinte beleszédültem, szólt Veron s a mint végigsimítá homlokát, érezte hogy feje forró, keze jéghideg.

— Voltam én is úgy! — Biri hangja tompa, halk

volt. — Én is néztem a Dunát — sokszor, sokáig. Ha láttam: megijedtem tőle; ha behunytam a szemem: a víz-zúgás riasztott vissza. Azért lakom itt a Dunaparton, hogy közel legyek hozzá. Talán egyszer mégis megszokom és nem félek majd tőle.

Hallgattak mindketten. A két boldogtalan megértette egymást. Szó nem fejezte azt ki, a mit ők éreztek...

A kis oválasztalon, melyen a lámpa égett, czigarett-dobozok, regény-füzetek, keztyűk, s bonbonierek, hervadt mellbokréták közt egy csomó levélpapirt pillantott meg Veron.

Visszaeszmélt a levélre, a mi őt ma a folyam felé űzte. Gondolatai a levéllel kezdtek foglalkozni. Hirtelen arra határozta magát, hogy válaszol Kanutnak... Aztán nyomban mást gondolt. Nem. Elég lesz, ha levelét egyszerűen visszaküldi. Az az ember megérti ezt... Majd meg ahhoz kötötte magát, hogy az utolsó szó kimondásának joga őt — Veront — illeti. Föl kell még egyszer egyenesednie megalázottságából s kimondani a szót, mely visszautasít. Igen. Ezt fogja tenni. Ebben megnyugodott.

Engedelmet kért Biritől, hogy levelet írhasson. Az irással hamar elkészült. Kevés mondanivalója volt ahhoz az emberhez.

Veron azt akarta, hogy még ma megkapja a levelet Kanut. Majd átadja egy közszolgának — azzal, hogy ha a czímzettet nem találja otthon, akárhol van, menjen utána és juttassa kezéhez.

De a mint Veron menni készült, Biri nem bocsátá. Nem bízott Veronban. Elállta az ajtót:

— Ilyen felindultan nem engedhetem el...

A Dunától féltette. Az jutott eszébe, hogy egyízben ő is kétszer járt a Dunaparton — a vízbeugrás szándékával.

Veront meghatotta, hogy ez a leány, a ki neki semmije, senkije, aggódik miatta. De most olyan hangulat lepte meg, hogy ez a meghatottság nevetésben nyilvánult. Kín volt ezt a nevetést hallani. A kétségbeesett lény gúnykaczaja volt az önnönmaga felett... Hát senki sem félt engem, csak egy *ilyen* leány!...

— Ne tartson semmitől! Nem nézem a Dunát többé. Félek a víztől. Gyáva vagyok, ha látom... Ne féltsen engem!

Birit ez a nevetés legkevésbbé sem nyugtatta meg. Megfordította a kulcsot a zárban.

— Nem bocsátom semmi szín alatt el.

Veron egész közel ment hozzá, vállára tette két kezét s a szeme közé nevetett. Szép arczát eltorzította az erőszakos, görcsös kaczaj.

— Mit akar? Hát nem érti?... Hozzám fogható gyáva nincs több. Akartam, de nem tudok meghalni. Ha bele dobnának is a vízbe: úgy tennék, mint a kutya: kiúsznám a partra. Gyáva, nyomorult vagyok... nyomorult, nyomorult...

És átölelte Biri nyakát, arczát odaszorítá a bukott lány rizsporos képéhez s kaczagása — zokogásban, könyekben végződött... Biri versenyt sírt a vendégével.

Veron, a mint magához tért, mintha szégyelte

volna, hogy ennyire ellágyult, visszaerőszakolta magát az iménti hangulatba és ismét nevetett:

— Elhiszi már, hogy elég gyáva vagyok — ahhoz, hogy ne kelljen miattam aggódni.

Biri azonban még mindig nem volt eléggé megnyugtatva.

— Féltem önt. Ne menjen.

— Jó. Ha félt, hát menjünk együtt!

Biri kapott az indítványon, de hirtelen meggondolta magát.

— Még sokan járnak künn az utczán. Ártani fog önnek, ha velem látják együtt.

Veron ideges, bántó nevetése volt ismét a válasz ez új aggodalomra. Majdnem azt mondotta, hogy az ő dolga rosszabb már nem lehet. Dühös dacz szállta meg az iránt a világ iránt, melynek megitélésétől féltette őt e leány. Ez a felindulás abban nyilatkozott, hogy bizalmasává akarta tenni e világleányát.

— Akarja, hogy barátnéja legyek? Itt a kezem... Öleljük meg egymást... És most gyere velem. Add ide a karod!...

Veron erőszakkal vitte Birit magával.

Az utczasarkon ott találták a szolgát, a ki Biri megbizatásait szokta volt átvenni. Veron átadta neki a levelet és egy összeg pénzt, mely a szolga készségét odáig fokozta, hogy szaladva indult küldetése czélja felé.

Biri ekkor vissza akart térni, de Veron karon fogva vitte a lányt utczáról-utczára a belváros felé.

A siető két nő után sokan visszanéztek. A váczi-

Elkezdett a lépcsőn lefelé haladni.

utczán lépten-nyomon olyanokkal találkoztak, a kik Birit vagy személyesen, vagy hírből ismerték. Biri egy világért sem mert volna senkire ránézni. Halálos félelem fogta el, ha egy olyan alakot látott közeledni, a kinek joga volt őt megszólítani, vagy utána menni. Veron senkit, semmit nem látott. Szemtelenül konfidens tekintetek furódtak képébe, triviális megjegyzések repültek utána, az éjjeli Budapest szemérmetlen provokálása kisértette minden lépten-nyomon... De ő abból se látott, se hallott. Ugy járt az aszfalton, mint az alvajáró a háztetőn: veszélyek közt, a mikről nem tudott.

— Menjünk haza! — rimánkodott Biri minden pillanatban, Veront a népes utczákról a néptelen sikátorokra akarva vinni magával, hogy kikerüljék az éjjeli Budapest tolakodó szemtelenkedésit.

— Haza? Hol van az? Nekem nincs...

És Veron hurczolta Birit tovább, tovább... Végre kiálltak mind a ketten az eszeveszett rohanásban. Veron érezte, hogy erejével együtt a fejében, szivében tomboló láz is elhagyja. Mint a haláltól, úgy megijedt attól, hogy bekövetkezik a pillanat, mikor önmagát, helyzetét, lehiggadt eszmélettel, hideg fővel fogja tekinteni ismét.

Megállott és ezt kérdezte társától:

— Mondd csak! Vannak-e néha oly perczeid, mikor azt kivánod, hogy bár megőrülnél?

— Vannak.

— Mit szoktál tenni az ily gonosz pillanatok alatt?

Biri habozott. Szégyelt egész őszintén felelni. De végre színt vallott.

— Iszom. Az ital elkábít. Nem mindig, de legtöbbször. Az olyan teremtés, a milyen én vagyok máskép nem tud felejteni.

Egy elsőrendű szálló volt nem messze tőlük. Veron odaindult.

— Gyere! Taníts meg, hogy megy az?

Biri nem akart bemenni. Minél inkább elvesztette a fejét Veron, kisérő társa annál aggódóbb lett. A leány nem annyira az ő korlátolt, szűkös eszével, mint inkább rokonszenvő szive ösztönével kezdte megérteni, hogy mi történik Veronnal... Magán kívül van — gondolta magában — s ha magához tér, megátkozza ezt az órát s nem fog többé soha reám nézni, reám, a kinek szégyene, gyalázata ez átkozott estétől rátapad az ő hirére. A világ szeme előtt, órákon át hurczolom őt magammal — a sárban, az utczán, a melyben és a mely után élek... És a jószívü, rossz leány keserű szemrehányást tett magának ezért.

Nem akart a szállóba menni, de aztán arra gondolt, hogy jobb mégis, ha zárt falak közt van együtt Veronnal, mintha az utczán folytatják e feltünő szaladgálást. Engedett hát. Bementek egy külön szobába. Vacsorát és bort hozattak.

Biri, hogy elfoglalja magát, s hogy Veron túlizgatott figyelmét valami megnyugtató, prózai dologra ráterelje: kétségbeesett elszántsággal fogott az evéshez. Veron is vett tányérjába valamit, de a nélkül, hogy érintené, otthagyta.

Az asztal közepén, ezüst vederben, jég közé dugva, egy üveg pezsgő van. Veron mozdulatlan szemei az üvegre tapadtak... Ez hát az, a mitől az emlékezés — feled, a lélek — elbódul, a fájdalom — enyhül.

A szomszéd teremben czigánybanda muzsikált. A tánczzenének egy-egy rohanó üteme áttört a közfalon. A folyóson, az ajtó előtt siető léptek, közeledő, távozó vendégek lármája hallatszott s úgy tetszett, mintha minden erre járó ebbe a szobába akarna bejönni és csak a küszöbön határozná magát másra. A szálló harangja koronkint megkondult.

Veront ez az éles, erős kongás meg-megremegtette. Mint a kit mély álomból ráznak föl, úgy hatott rá ez az intő érczhang. Utóbb már szinte testi fájdalmat érzett, mikor a harang bezúgta a szállót.

Fölvette poharát s oda nyujtá némán Birinek. A leány, magáról itélve, azt hitte, hogy attól, a kinek a szive fáj, kegyetlenség volna egy pohár pezsgőt megtagadni. Nem is szólította a kiszolgáló pinczért, maga nyitotta föl szakértő kezekkel a flaskót s töltött mindkettőjüknek.

A könnyű, sárgás, csillogó nedv fehéren habzott a magas, vékony poharakban. Biri, jó példa okáért félig behunyt szemekkel — hosszan, lassan, szürcsölte az italt s nem vette el szájától, a míg volt a pohárban.

Aztán, a szénsav kellemes csípésétől nedvessé vált szemekkel nézett rá Veronra, s hogy mondjon valamit, elkezdte dicsérni a megizlelt pezsgőt.

— Pompás. Kóstolja csak.

Nem merte Veront tegezni. Érezte, hogy ők nem egymáshoz valók, hogy Veron csak *leszédült* ő hozzá.

Veron fölvette poharát, de alig érinti ajkaival az italt: a csipős jéghidegségtől egyszerre megrázkódott, arcza végtelen undort fejezett ki, erkölcsi és fizikai undort minden iránt, a mi benne és körülötte van... Letette a poharat. Sápadtan, megdöbbentő nyugalommal, de egész alakjában remegve, fölkelt a székéről:

— Bocsásson meg. Én hazamegyek.

XXIX.

Gridi Biás Máté zárt ajtók mögött értekezett azzal az emberrel, a kit Fülöpnek úgy mutatott be, mint házi «kopó»-ját. Az iroda tudta, hogy mikor a főnök a kopójával együvé zárkózik, valami erős dolog van készülőfélben: valami nyilt vagy valami titkos akcziója indul meg a háznak.

Ha a kopó az értekezés után a főnöktől az irodaszobákon keresztül távozott — egy barátságos szóra és egy kézfogásra megállva a helyettes, a főkönyvelő és a pénztáros osztályában: akkor gyanítani lehetett, hogy a ház nyilt mezőn készül fölvenni a harczot valamelyik rivális nagy czéggel. Ilyenkor a kopó nyilt arczú, derék bajtársként vonul végig az irodán, mint a ki a biztosra vett csata előtt kezet akar még egyszer fogni a hozzátartozókkal, mintegy tudatva velük, hogy ő is velük van s számíthatnak reá.

Ha pedig a kopó a hátsó ajtón, a folyosón keresztül távozott el a ház fejétől: akkor mérget lehetett rá venni, hogy megint valami csinos akna fog felrobbanni valahol, a ház valamely ellensége alatt.

Ma nem az iroda felé távozott a kopó. Szemébe húzva fényes czilinderét, halk, gyors, léptekkel sur-

rant le a hátsó lépcsőn. Ragyogó, patkányszemei megátalkodottan le, a földre néztek; beharapott alsó ajkai konok, erőszakos gondolkozásra mutattak... A kapuban egy perczre megállt és felhúzta széles vállait... A mit most tettem — gondolta magában — az vagy koloszális ostobaság, vagy az okosság egy ritka remeke volt. Annyi bizonyos, hogy rendkívüli dolgot cselekedtem...

A kopó jól spekulált. A hatás, a mit hátrahagyott, valami rendkívüli volt. Legelőször is abban nyilvánult, hogy Gridi Biás, a mint egyedül maradt, ráfordította a kulcsot arra az ajtóra, melyen át lányai bejöhettek hozzá.

Aztán megnyomta az irodába szóló villanyoscsengetyüt s elősiető helyettesének röviden tudtára adta, hogy senkinek sincs itthon... Akkor fölnyitotta mind a két ablakot s az egyikhez odaállva, egymásután többször nagyot s mélyet lélegzett be a beáramló friss légből.

Mert egy kissé fönnakadt a lélegzése az imént. A mint a kopó kitette lábát: a milliomos olyast érzett, mintha a levegő megvastagodott, a torka pedig megszűkült volna. A vérmes öreg ember mellét nyomta a zárt levegő. Megfult volna, ha ablakot nem nyit.

A nyitott ablaknál lassan lecsillapult. Csak széles, alsó ajka reszketett még mindig.

A bezárt ajtón valaki kopogott. Biás hallotta, de nem szólt.

— Papa! Szabad?

A bekérezkedő hang a kisebbik lányé volt.

— Nem lehet. El vagyok foglalva.

És, hogy ne hazudjék, fölnyitotta a kézi pénztárt, kivett egy csomó bankjegyet s a zsebébe tette. Igen — gondolta e közben — nincs hátra más, mint nyomban elutazni. Véget kell vetni egyszerre mindennek. Ha el nem utazunk: nem akadályozhatom meg, hogy ide ne jöjjön. És támadna köztünk egy kinos jelenet. A szemébe kellene mondanom, hogy kompromittált ember és én egy ilyen egyénnek, még ha miniszter is, nem adom a leányom. Egy kompromittált miniszter olyan, mint a hamis bankó: előbb-utóbb rájönnek, hogy nem igazi érték s kívülteszik a forgalmon. Hogy mondjam én ezt meg az ő szemébe! De kettőnk között a dolog csak eldőlne valahogy. Mi lenne azonban ezzel a gyerekkel? Azért, hogy Kanut kompromittált ember, nem fogja őt kevésbbé szeretni. A szerelmes nő szivével itél... És a dolognak az a bibije van, hogy én magam bolondítottam Kanutba ezt a leányt. Hogyan fogom vele most elhitetni, hogy ez az ember nem az, a minek mondottam! És ha megadja is magát: hogyan tudom én azt megakadályozni, hogy ne halljon Kanutról, ne lássa őt viszont s ne szenvedjen miatta...

Nem. Nincs itt más, mint eltünni Budapestről. Régen igérem már a gyermekeknek, hogy egy körutamra őket is elviszem. Azt mondom nekik, hogy üzleti dologban kell gyorsan útra kelni. Felkapom őket és vissza se hozom egy félesztendőn belül. Utközben aztán elmondom Hajnalnak, hogy miért utazunk. Lesz sírás, kesergés, de útközben az ilyesmi simábban folyik le, mint ha itthon tör ki. Ha aztán

a gyűrűt leadja ujjáról: a többi az idő és az élet dolga. A családunkbeli nők nem halnak bele a szerelmi búba! Mire visszatérünk: akkorra itthon is elfeledik a dolgot...

Már készült kiadni a rendelkezést az útrakészüléshez, mikor az a föltevés hökkentette vissza, hogy — hátha a kopó ez egyszer csalódott! Az öreg örmény sötét ábrázata elsárgult az ijedtségtől, hogy hátha egy gonosz mendemondának ült fel! Megrémült, hogy olyat talál tenni, a mit aztán megbánhatna.

Hogy is lehettem én ennyire hirtelen! Korholta önmagát. Egész életem számításból, kétkedésből s megfontolásból állott és most egyszerre elvesztem a fejem.

Biás csöngetett, előrendelte kocsiját s Erlinghez hajtatott... A két bankház, mint két barátságos hatalom élt egymás mellett a budapesti piaczon. Nemcsak nem zavarták egymás kalkulusait, de sőt, ha szükség volt rá, a nehezebb órákban szivesen állott egyik czég a másik mögé — tartaléknak.

Biás elhatározta, hogy a kopótól nyert megdöbbentő értesítésre nézve az Erling-ház budapesti fejétől kér informácziót. Nem kivánhatja ugyan tőle egy üzleti titok nyilt elárulását, de erre szükség nincs is. Úgy teszi föl a kérdést, hogy Erling feleletet adhat rá — a nélkül, hogy a ház titkát érintené.

Otthon találta a fiatal Erlinget. Biás, az üdvözlés után, kivette s megnézte óráját s így szólott:

— Háromnegyed óra mulva a bécsi vonat indul. Lehet, hogy el fogok e vonattal utazni. Én és

leányaim. Ez attól függ, hogy mily feleletet adsz te a kérdésre, mit hozzád intézek. Ebből láthatod, hogy sietős a dolgom. Ezért le sem ülök.

Erling látta Biásnak a rendesnél is sötétebb arczából, hogy nagyon komoly ügy hozta ide hozzá. A mint leányait említette Biás, gyanítani kezdte, hogy merről fú a szél; hidegvére daczára sem titkolhatta el, hogy a legkellemetlenebb érzések közt néz elébe annak.

Biás erősen a szeme közé nézett üzletbarátjának.

— Gondold, hogy a kérdést a Biás-ház intézi életbevágó üzleti dologban az Erlingek házához. Ahányszor ilyen kérdést intézett a két ház egymáshoz: a felelet őszinteségéhez soha sem fért kétség. Így lesz, úgy-e, most is?

Erling némán meghajtotta magát. Biás ismét azt érezte, a mit odahaza, mikor az ablakszárnyakat sietve fölszakította. A levegő ismét vastag és nehéz lett. Sietni kellett a kérdéssel, mert úgy érezte, mintha ez lenne az, a mi a torkát fojtogatja.

— Nos, hát a Biás-ház azt kérdezi az Erlingháztól, hogy üzleti tapasztalatai alapján minő véleménynyel van Bacsó Kanut üzleti hiteléről, megbízhatóságáról?

Erling tudta, hova czéloz az üzleti informáczió alakjába öltöztetett kérdés. Érezte, hogy a felelet alul kibújni nem szabad.

Megadta a feleletet, csakhogy kérdés alakban.

— Miért nem kérdezted ezt tőlem korábban?

Biás megértette. Tehát csakugyan! A kopó nem csalódott... A milliomos kivette zsebkendőjét s

megtörölte izzadó homlokát. A bizonyosság, a melyet keresett s a mit most megtalált, jobban hatott rá, mintsem gondolta. Le kellett ülnie . . . De mikor észrevette, hogy barátja úgy néz rá, mint egy gyámoltalan kárvallottra: megemberelte magát s igyekezett nyugton maradni.

— Még most se késő a rosszat megtudni. A míg a dolgon változtatni lehet: addig mindig elég korán van.

Aztán megint erőt vett rajta a lesújtott ember gyöngesége. Maga elé nézve melancholikusan csóválgatta fejét:

— Így megcsalódni! És ilyen emberben! Hát kiben lehessen bízni akkor? . . . Eh! Semmi közünk többé egymáshoz. Én tiszta értéket adok és csak tisztát fogadok el. A mi hamis: azon túl kell adni.

És mint a ki már félig rendbe hozott egy kétséges műveletet, megkönnyebbülten állott fel. Erling bizalmasan karon fogta vendégét:

— Most már megmondhatom, hogy az irántad való tekintet tartóztatta vissza házunkat a megtorlástól. Bátyám fel van ingerülve. Engem is nagyon bánt ez a perfidia. Drágán megfizettetni magát és nem szolgálni meg érte! Ez bizony nem szép üzleti eljárás. Bátyám csak alig volt visszatartható, hogy ki ne szolgáltassa őt az ellenzéki sajtónak, mely, egy véletlenül ejtett szó után, már sejtett valamit s bizonyíték után nyomoz napok óta. Én eddig megakadályoztam a hirlapi botrányt. Ezzel neked, házadnak tartoztam. Azonban, ha csakugyan megválto-

zik Bacsónak hozzád való viszonya: úgy vége minden kiméletnek.

Biás egy pillanatig valami szánalomfélét érzett az iránt az ember iránt, a kinek oly nagy szerepet szánt háza, családja jövőjében; de mikor arra gondolt, hogy e kompromittált ember bukása mennyire ártott volna háza hírnevének, ha ki nem derül idejében a titok: szánalma a csalódott és a bajból csak alig menekült önzés bosszus izgatottságába ment át. Azonban mégis így szólott Erlinghez:

— Köszönöm: hogy miattam kiméltétek eddig. Én nem állok többé utatokban. Tegyetek vele tetszésetek szerint. De egy szóm van még hozzátok. Ezen ember apja egykor barátom volt. A fia iránt is jó szívvel voltam mindig. Daczára, hogy csalódtam benne: nem nézhetem sorsát közönyösen. Azért arra kérlek, hogy — ha csak az elfogadott s meg nem szolgált összeg miatt akartok neki ártalmára lenni, úgy én hajlandó lennék . . .

Erling fejét rázta:

— Nem, nem az itt a fő. Egy milliót vesztettünk a fölmondott vállalaton. A kormány eltekintett minden méltányossági szemponttól. Pedig a szerződés a kiegyezést föltétlenül nem zárta ki. Csak jóakaratú magyarázat kellett volna hozzá, de erről szó sem volt. A kauczió-kérdésben, mondhatni ellenséges ridegséget kellett tapasztalnunk. Azt kell hinnünk, hogy szivesen láttak volna tönkre menni bennünket. — Nos — hát mi meg akarjuk mutatni, hogy a kölcsönt vissza tudjuk fizetni. Ha ütni kell: nekünk

is van módunk az ütésre. Ők nem kegyelmeztek: mi sem irgalmazunk.

Biás, ki tapasztalásból ismerte a pénzháború kegyetlenségeit: megértette, hogy az Erling-ház egy olyan elkeserített, végsőre elszánt ellenség, a melynek rohamát sem ő, sem más vissza nem tarthatja. Nem szólt tovább a dologról. Vette kalapját és búcsúzott Erlingtől.

A mint hazaért: levelet írt Kanutnak és azzal az utasítással adta át az irodafőnöknek, hogy csak akkor juttassa a czímzett kezéhez, mikor ő és leányai már útban vannak Páris felé.

Azzal bement a lányokhoz, fölriasztva, megörvendeztetve és meg is zavarva őket a váratlan utazás hirével.

XXX.

Exczellencziás Uram!

Soha nem hittem volna, hogy azt fogom tenni, a mire a viszonyok Exczellencziáddal szemközt rákényszerítenek. Fáj, midőn föl kell szólítanom Önt, hogy egymásnak adott szavunkat kölcsönösen vegyük vissza. E fölszólítás magyarázatát, kérem Uram, engedje el. Én sokkal egyszerűbb ember vagyok, semhogy a finom körülírások mesterségét érteném. De különben is — midőn felmondottnak tekintem a köztünk levő viszonyt: ezzel megszünt a jogom ahhoz is, hogy Exczellencziád tetteit mérlegeljem s azok fölött itéletet mondjak. Azonban a következtetést azokból magamra nézve levonom s visszaveszem elhatározásom szabadságát — leányom kezére nézve.

Midőn Exczellencziád viszonyunk e kényszerű megváltoztatásáról értesül: leányaimmal együtt már útban vagyok. Eltávozunk, hogy feledjünk és feledtessünk. Leányom ma még nem tudja, hogy miért viszem őt messze innen. A pillanat most nem alkalmas arra, hogy előtte a helyzetet őszintén föltárjam. Előbb el kell őt

arra készítenem. Ez az oka, hogy a jegygyűrűt ez alkalommal még vissza nem küldhetem.

Kivánom, hogy Exczellencziád könnyebben viselje el a dolgok változását, mint a milyennel viseli azt

az öreg gridi Biás Máté.

Kanut, a mint a végére ért e levélnek, semmit sem értett abból — csak azt, hogy meg van szégyenítve, hogy meg van alázva. Magyarázat nélkül visszaadták szavát s mint valami pestises betegtől menekülnek előle.

Napok óta emészti testét-lelkét a tépelődés, hogy mint bontakozzék ki a kétes helyzetből, melybe a becsületes ember s a lovagias férfiú önérzetének rovására, egyre jobban belebonyolódott. Ujján Hajnalka jegygyűrűjével, szivében egy diadalmas szenvedély lángoló emlékeivel: ott állt ez az energia híjjával levő, hamleti jellem a két leány között, egyikhez a társadalmi konvencziák s egy csomó, erős érdek szála, másikhoz szivének ösztönei s a kötelesség által oda csatoltan. Ez épp oly kínos, mint kislelkű belső küzdésnek, ime, egyszerre vége szakadt. A konvencziák, az érdekek szálait Biás keze széttszakítá. Öreg barátja visszaadta teljes szabadságát, de azzal egyben meg is alázta őt. — Adott szavát mintegy lábaihoz dobta. A levél hangja nem hagyott fönn kétséget Kanutban az iránt, hogy Biás nem tartja többé méltónak leánya kezére.

Kanut az *így* visszanyert cselekvési szabadságnak nem tudhatott örülni. A társadalmi ember öntudatára arczulcsapásként hatott ez a sértő visszautasítás.

A megszabadulás ily formája mélyen sérté hiúságát. A *ténynyel* magával meg volt elégedve, de a *forma* fellázította őt . . . Kiadni és így kiadni ő rajta, a miniszteren, egy Bacsó Kanuton! . . .

Felindulástól sápadtan ül kocsijába, hogy Biáshoz hajtasson és megtudja, hová utaztak? Írni akart Biásnak s magyarázatot kérni tőle . . . Csak mikor a Biás-ház előtt megállott a fogat: akkor gondolt arra, hogy ha kérdezősködik a háziaknál, nevetséges helyzetbe fog jutni . . . Egy vőlegény, a ki nem tudja, hogy jegyese hová utazott el! . . . Kérdezősködni: annyi lenne, mint a ház alárendeltje előtt bevallani, hogy faképnél hagyták. Ha a szeme közé nem is nevetnének, a háta mögött kikaczagnák.

Nem szállt ki a kocsiból. Elhajtatott a klubba. Az önérzetét folyton zaklató «miért»-et, e kínos, emésztő kérdést, el akarta némítani a klubbélet zajával. Azonban egy rosszul eltöltött másfél óra után kénytelen volt tapasztalni, hogy a kör megszokott szórakozásai rá nézve ma nem léteznek. Nemcsak lecsillapulni nem tudott, de sőt izgatottsága folyton növekedett — attól a föltevéstől, hogy ezek az emberek, a kikkel kezet fog, s a kikkel szóba áll, tudják már a dolgot. Minden suttogva ejtett szót, mit háta mögött mondott ki valaki, magára vonatkoztatott. Minden mosolyban, a melynek okát nem tudta, gúnyt láttatott vele a fölizgult képzelődés.

Nem birta tovább kiállni. Ott hagyta a klubbot s kihajtatott a városligetbe. A fő-kocsiuton ismerős fogatokat látott, a mint gazdáikra várakoztak. Kanut nem szeretett volna, mostani hangulatában, társaság-

beliekkel összetalálkozni. Fogatát ott állíttatta meg, hol a liget legelhagyottabb volt. Neki indult egy szűk gyalogútnak, mely a liget legcsöndesebb zugába vezetett. Az ösvény torkolatánál egy nyitott kocsi álldogált, ülésén egy levetett női felöltővel, melyet a gazdája melegnek talált a ligeti sétához. A mint Kanut elhaladt a kocsi mellett: a heliotrop czukorédes illata szállott felé a felöltőből. Mintha ismerős lett volna ez az illat előtte!

Minél inkább szűkült Kanut előtt az ösvény, mentül messzebb maradt mögötte a liget látogatott részének lármája: annál jobban önmagába mélyedt. Most már nyugodtabban gondolt helyzetére. A seb, a mit önérzetén ejtett Gridi Biás levele, sajgott ugyan még, de, mint a testi sebesüléseknél is meg szokott történni, nem találta azt olyan súlyosnak, mint első pillanatban. No bizony! Hány tisztességes férfival történt már hasonló. Egy szeszély, egy besúgás, egy félreértés hányszor vetett már véget hasonló viszonynak. A visszaküldött gyűrű dramolettje, mondhatni állandó műsordarab a társasági szinpadon. Jár ugyan vele mindig egy kis eclat, de hiszen ez minden olyannal együtt jár, a mi összeütközést jelent a konvencziókkal. Ilyen czímen lenni a nap hőse: senki számára, bizony nem mulatság, de mindig az embertől függ, hogy nagy dolognak veszi-e, vagy olyannak, a min egy kis filozófiával túlteheti magát.

Aztán, végre is, a födolog az, hogy vége van egy nem őszinte, kétértelmű helyzetnek, a mibe, mondhatni, akaratán kívül sodorták a viszonyok. Lehet, hogy Gridi Biás éles szeme fölfedezett valamit, em-

Kanut nem ült fel a diva mellé.

ber-ismerete talán rávezette, hogy ő, Kanut, egy titkolt indulat által lekötötten — nem tudja, nem tudhatja érzéseivel megközelíteni, körülvenni a leányt, kinek a gyűrűjét az újján viseli. Lehet, hogy Biás mindent kitalált és mint a gyors elhatározások, a tettek embere — sietett mindnyájukat megszabadítani a hamis irányban s aggasztóan fejlődő helyzetből.

És Kanut, a kire pár órával ezelőtt úgy hatott a Gridi Biás levele, mint egy arczulcsapás — rámérve büszkeségére, most szinte hálás elismeréssel gondolt az emberre, a kinek kezéből visszanyerte szabadságát.

Érzéseinek ez a fordulata őt magát is meglepte és bántotta is egyszerre . . . Hát ily állhatatlan, önérzetlen teremtés vagyok én! Így szólott magához . . . Abban a mi az imént föllázított, most örömmel megnyugszom. Hisz ez nemcsak következetlenség, de férfiatlanság és gyöngeség is egyben! Hát ilyen vagyok én? Ez hát az én karakterem? Mindig ilyen voltam, vagy most lettem csak ilyenné? . . . A visszás helyzet, a kénytelen képmutatás, e hozzám méltatlan, aláváló játék: ezek miatt jutottam önmagammal ily meghasonlásba . . . Így nyugtatta meg magát és azt gondolta hozzá, hogy jobbik én-jét újra feltalálja, a mint ismét arra tér, a merre szive, lelke érzései viszik.

Veronra gondolt s a kötelességre, a mi őt e nőhöz köti. Szenvedélyes megindulás fogta el a gondolatra, hogy átadhatja magát e kötelességnek, a mely rá nézve nem egyéb, mint birtokbavétele a

sóvárgott boldogság teljes gyönyörének ... Fölkeresi az imádott, drága nőt és azt mondja neki ... Kanut gondolatmenete itt beleütközött annak a helyzetnek az átértésébe, a mibe, mint visszautasított jegyes jutott — a nővel szemközt, a kinek a visszautasított kezet föl akarta ajánlani. Hisz ez annyi, mint megalázni a nőt, a kinek büszke szemérmét a bűnszerző alkalom izgalmában már összetörte. Most, ha őszintén lép elébe, azt kell majd neki mondani: Visszatértem hozzád, mert ki vagyok dobva onnan, a hova tőled mentem *akkor!* ... Igen, ezt kell mondania. Saját megaláztatását, szégyenét kell odakínálni: mert az ajtó elé tett vőlegény megtért szerelme megalázza azt, a ki nyújtja és azt is, a ki elfogadja.

Kanut el volt keseredve. Átkozta önmagát, hogy gyöngesége által oly helyzetbe sodortatta magát, melyből emelt fővel ki nem szabadulhat, csak megalázkodva, nyomorultan megalázkodva és éppen az előtt, a kinek szemében úgy akar feltünni, mint egy férfi, a ki szerelméhez és magához méltóan teljesíti nagy kötelességét.

A mint ez emésztő tépelődések közt elért az ösvény fordulójához, a ritkuló bokrok közt a túloldalról egy pad fehérlett át. A magános pihenő felé kanyarodott. A séta izgatta. Azt hitte, hamarább összeszedi magát, ha nyugton vesztegel e csöndes pihenőn.

Mikor közel ért a padhoz, akkor látta, hogy azon egy vérpiros napernyő és egy füzet hever. A forduló más oldalán könnyű, andalgó lépések alatt horzsolódott az ösvény homokja s a fák gyér csoport-

ján egy közeledő piros szoknya tűzként villogott át. Kanut látva, hogy a pihenő már okkupálva van, megfordult, hogy a merre jött, arra térjen vissza. De akkor már a piros toilette előbukkant a fordulónál s egy vidám, friss hang kiáltott a miniszternek:

— Kegyelmes uram! Halt!

Kanut megfordult és Szenczy Flórát látta maga előtt pipacsszinű, pompás tavasziban, legbájosabb mosolyával és egy vékony füzettel kicsi, keztyűs jobbjában.

Kanut, bár nem szivesen vette, hogy föltartóztatták, megfordult és csatlakozott a népszinház divájához, egészen elkábítva a pipacs-toilette lángoló szinétől és a heliotrop-illattól, mely a leányt körülözönlötte.

A szép leány pajkosan nevetett nagy földije szeme közé.

— Bocsásson meg, kegyelmes úr, ha talán országos gondok között háborgattam . . .

Kanut úgy tett, mintha nevetne.

— Oh, legkevésbbé. A magam gondját hoztam ki sétálni. Az országos otthon maradt.

— Nem úgy, mint nálam. Én kihoztam a hivatalos gondomat. Nézze. Szerepet tanulok. Odahaza nem ment a dolog. Kijöttem ide és nem is bántam meg. Ez a csöndes zug pompás tanulóhely.

Kanut mutatta, mintha érdekelné a diva szerepe. Megkérdezte, mire készül? Az énekesnő hálásan fogadta az érdeklődést. Megmutatta szerepkönyvét s magyarázni kezdte, hogy mit tart e szerepéről,

mit vár tőle, mi érdekes a szövegben és minők az énekrészek.

— Van egy szólam, egy kedves bohó dal, turbékolás a refrainje. Ez a gyöngye az egésznek.

És a mint egymás mellett haladtak, az énekesnő ideges, eleven kis arczát félig a miniszter felé fordította s a szerelmes-szöveg hangjához alkalmazkodott, epedő, csábos mimikával, félhangon kezdte a dalt énekelni — a turbékoló refrainnél kecsesen, hamisan nyujtogatva szép gömbölyű, fehér galambnyakát.

— Igazán kedves, nagyon kedves dalocska! — bókolt Kanut, mikor a diva már harmadszor turbékolt . . . Szeretett volna már szabadulni Flórától. Nem úgy volt hangolva, hogy élvezetet találjon e színpadi gerle turbékolásában.

Azonban a diva, elkapatva híres földijének dicsérete által, neki buzdult egyszerre és nemcsak a turbékoló szólót dudorászta el, hanem a többit is. Kanutnak végig kellett hallgatni az egész operettet. A boszszúság, a düh majd megette és még hozzá bókolnia és mosolyogni kellett.

Szerencséjére — esteledni kezdett. A bokrok között megmozdult a hűs, alkonyi levegő s hideg áramlatok járták be a sötétedő gyalogösvényt. Kanut ismerte az énekesnők speczialis gyöngéjét: a meghüléstől való túlzott aggodalmat. Erre spekulált, a mikor így szólott:

— Hüvösödik. És maga gyermekem, nagyon könynyen öltözött az esti sétához.

Flóra — látva, hogy lehellete meglátszik a levegő-

ben, megszeppent, kiesett a kaczér, tetszelgő szerepből s a dúdolással egyszerre fölhagyott.

— Igaza van, kegyelmes úr. Köszönöm, hogy figyelmeztet. A felöltőm a kocsiban van.

És összekapkodva holmiját, kocsijához kisértette magát. Kanut, a mint a felöltőt ráadta s fölsegíté az ülésre, nem fogadta el a mosolygó száj csábos unszolását, nem ült fel a díva mellé. A szép szirén egyedül ment haza — ingerülten, hogy kaczérsága nem fog e halvérű miniszteren.

Kanut pedig, — elküldve kocsiját, tovább folytatta a magános barangolást s csak mikor már a fák körvonalai sötéten mosódtak bele az est sűrű árnyékába: akkor indult gyalog vissza a városba.

Mint valami sértő, gúnyolódó kihivás, úgy csengett még most is a fülébe Szenczy Flóra turbékoló dala. Meggyűlölte a szinésznőt ezért a daláért. Pedig hát a szegény leány ártatlan volt e dologban. Mit tudta, hogy a míg ő turbékol, hallgatója dühöng magában. Sejtelme sem volt a felől, hogy a vidám frivol operette szomszédságában egy nagyon komoly dráma lépked! . . .

Kanut hazament. Otthon egy ember várt reá a portásnál — Veron levelével.

Kanut fölment szobájába s mialatt a levelet felbontá, lelkiismerete nehézzé lett nagyon. Most érezte, inkább mint valaha, hogy Veronnal szemben súlyosan vétkezett.

Néhány sor irásból állott csak a levél.

Uram! A mint ön átadott engem sorsomnak: úgy adom át én önt lelkiismeretének. Semmit nem várok ön-

tól. Vártam, hogy tegye kötelességét, e legkevesebbet, a mivel tartozik. Nem tette. Mit mondhatnánk mi ezután egymásnak? Én hallgatok, mint a halott, a kit megöltek.

Veron.

Kanut ma másodszor érezte magát megalázva. De mi volt az első megalázás a másodikhoz képest! Attól csak hiúsága szenvedett. Ez tüzes bélyegző vas gyanánt mély sebet égetett lelkébe . . . Érezte, hogy az itélet, a mit a levél szavai fejére olvasnak, meg van érdemelve. De a mint az első megrendülés kínos elfogódottsága véget ért: érzései követelően, lázasan, erélyesen tiltakoztak a levél végső, kétségbeesett kitétele ellen:

Nem, nem! Az utolsó szó nem ez! Nincs kimondva még az utolsó szó . . . És Kanutot, a minden oldalról visszautasított, megalázott embert, megkapta egy erős, heves remény s nem engedte, hogy elhagyja magát... Inkább az életem veszítsem el, mint őt!... Ebbe a gondolatba formálódott bele mindaz az indulat, a mi e pillanatban betöltötte lelkét . . . És készen volt az elhatározásával, hogy fölkeresi Veront. Határozzon köztük ez a találkozás! . . .

XXXI.

Valér tudta, hogy minden kimondott szó áthallatszik a másik szobába. Akarta is, hogy Veron hallja meg, a miket ő most mond. Azért jött ide, hogy ez ajtó előtt, mely mindannyiszor becsukódik, ahányszor ő idejön: kibeszélje magát. Hadd hallja meg odabenn az a lány! Hadd hallja s ha azt az embert még mindig szereti: reszkessen érte, hallva, hogy veszély csap le rá. Ha meg nem szereti, ha romlását kivánja: hadd tudja meg ő tőle, Valértól, hogy a nemezis keze föl van arra emelve, a ki romlása volt... Oh, ezért a pillanatért érdemes volt két évig gyötrődni. Mennyi kéj van benned, édes bosszúállás! A diadalmas szerelemnek nincs nagyobb gyönyöre, mint a mennyi megédesíti a gyűlölet kielégítésének rég sóvárgott pillanatát.

Valér, a ki egyenest a szerkesztőségből jött ide, az imént végzett munka lázától még mindig izgatottan, az erős felindulás miatt sápadtan ült az öreg Bacsó ágya szélén, a ki egy idő óta nagyon érezte a magas kor gyöngeségét s éjjelezés helyett ágyba kivánkozott.

A vén ember felkönyökölt az ágyban. A mit hallott, azt nem tudta nyugton, fekve kiállani. Föl volt izgatva ő is. Sok vihart látott vészmadárszemei villogtak.

Valér belső hevüléstől száraz nyelvvel beszélt, miközben saját szavai valami sajátságos fölmagasztosultságba ejtették. Egész testén jóleső, meleg borzongatás szaladt végig minduntalan. A kielégített gyűlölet, a diadalmas bosszú kéjérzete volt ez.

— Elég lett volna — magyarázta Valér a már megkezdett tárgyat — a tényt magát csupaszon, minden kommentár nélkül tenni közzé. Az agyonütés így is meg lett volna. Azonban Erling azt akarja, hogy ő provokálva legyen a nyilatkozásra. Nos, hát a holnapi czikkben provokálni fogom. Ez a czikk lesz a mennydörgés, a nyilatkozat a villámcsapás. Ez ugyan fordított sorrend, mert azt mondják, hogy a kit a villám megüt, a mennydörgést nem hallhatja. Bacsó miniszter azonban meg fogja hallani. És, mondhatom, nálunk miniszter ilyet még nem hallott... Nálam van a czikkről a kefelenyomat. Ha akarja, olvashatja.

Bacsó Péter átvátte az odakinált papirhasábot. Azonban öreg szemei nem tudták kibetűzni lámpafénynél a fakó betűket.

— Jobb lesz, ha ön felolvassa.

Mialatt Valér izgatottságtól akadozó nyelvvel s a czikk szenvedélyes tónusától lázas hangon eldeklamálta a holnapi vezérczikket: a benyiló ajtaja mögött, megdöbbenéstől sápadtan hallgatta Veron a kegyetlen támadás szavait. Világos volt előtte, hogy

Valér semmivé akarja tenni testvérét, Kanutot. A halálos gyűlölet okát ismerte már. Most magát e vad indulatot hallotta megnyilatkozni ez összezúzó, irgalmatlan vádbeszédben.

Elszorult a lelke. Érezte, hogy e halálos vád miatta történik. Ez az ember szereti őt s e boldogtalan indulat teszi kegyetlenné — és iszonyúan igazságtalanná. Mert Veron egy pillanatig sem kétkedett a felől, hogy Kanut nem tette azt, a mivel vádolják. A saját lelkében Kanut ellen szóló nehéz vád elhallgatott e perczben. A czikk, mely a pénzszerzés aljas módjának űzésével vádolta Kanutot, Veronban heves ellentmondást keltett! . . . Nem, nem. Aljas nem lehet e férfi. Aljas embert ő nem szerethetett. Csalódott benne; oka van gyűlölni, joga van átkozni, mert a mit férfi nő ellen legnagyobbat véthet: ő ellene azt vétette. De aljas nem lehet . . . És lelkében védelmére kelt a férfiúnak, a ki szivét összetörte...

Valér a czikk végére ért. A csendben, a mi a felolvasást követte, hallotta Veron atyja mormogását.

— Jól van. Meg vagyok elégedve. A czikk elején ugyan sok a felesleg, a teketória, de a vége olyan, mint a bunkócsapás. Ez az ember agyon lesz ütve. Gratulálok, öcsém! A remeked sikerült...

Veron nem figyelt tovább a két férfi szavaira. Eleget tudott — ahhoz, hogy fellázítva érezze magát az összeesküvéshez hasonló beszélgetés által. Apja és Valér úgy tüntek fel előtte, mint két czinkos, kik megállapodnak egy orvtámadás módjára nézve... És ő, a ki tegnap még azt irta Kanutnak,

hogy átadja őt lelkiismeretének: ma e czinkosokkal szemben pártjára kelt a czélbavett áldozatnak.

Nem, ennek az igaztalan, gonosz, gyilkos támadásnak nem szabad őt átengedni. Neki nem szabad nyugodtan nézni azt, hogy e füle hallatára lefolyt összeesküvés holnap mint tapos rá a leütött áldozatra. Ő nem akar, neki nem szabad bünrészesnek lenni ez alávaló komplótban. Pedig azzá lenne, ha eltürné hallgatagon, hogy Kanutot megtámadják.

Az volt első gondolata, hogy átmegy a férfiakhoz s közbeveti magát Kanut érdekében. De ha a diadalmas gyülölet hangjára gondolt, melyen Valér a czikket olvasta, lemondott arról, hogy ezt az embert ő fel tudja tartóztatni indulata rohamában. Aztán, a mint kivette, e támadás mögött Valérnál jelentékenyebb alakok lappangnak. Mit használ, ha ezt az embert visszatartaná is! Kanut ellenségei találnának másik eszközt.

Mit tegyen? Kihez forduljon? Habozásra nem volt sok ideje... Kanutnak mindenesetre még ma meg kell tudnia, hogy czélba vették s hogy vesztére törnek. Ki mondja meg neki?... Veron Fülöpre gondolt. Igen. Fölkeresi Fülöpöt s elmondja, a mit tud. Ennek az embernek helyén van az esze. Tudni fogja, mit kell, mit lehet tenni ilyen pillanatban.

Meg se várta, hogy Valér elmenjen. Magára vette felöltőjét s a mint már annyiszor tette, átsietett apja szobáján — a nélkül, hogy a férfiakkal szóba állott volna. Valér, a futtában váltott köszöntés után, elgondolkozva nézett a siető alak után... Vajjon hová mehet? Ilyen késő este!... Hallotta-e vajjon,

hogy mint lesz sárban meghurczolva az a név, a mit akkor éjjel oly vádolóan sikoltott Veron be az éjszakába és az ő, éjszakánál sötétebb lelkébe.

Veron a legközelebbi bérkocsi-állomásra sietett, fölült egy fogatra és Fülöphöz hajtatott.

Otthon találta. A férfi-cseléd nem akarta őt bebocsátni, csak mikor Veron beizente nevét. Fülöp krónikus fejszaggatástól kinzottan feküdt egy díványon. Veron beléptére fölemelkedett s fájdalmai daczára a leglovagiasabb figyelemmel fogadta a váratlan látogatót. Csak arra kért engedelmet, hogy az étherbe áztatott kendőt rajta tarthassa szenvedő félarczán.

— Ez az, a mi enyhíti kissé ezt az iszonyú kínt. E nélkül a falon zúznám szét fejemet, vagy kiugranék az ablakon az utczára.

És mialatt így szólott, látszott zavaros, lázas tekintetén, hogy nem tréfa, a mit mond. Iszonyúan szenvedett.

Veron megijedt. E gyötrődő embertől mit lehessen várnia! E, jómagával tehetetlen, éthertől és fájdalomtól elkábított beteg hogyan tudjon máson segíteni?!... Mindazáltal elmondta neki, hogy micsoda támadás készül Kanut ellen.

— Azért jöttem önhöz, hogy értesítse őt. Én nem hihetem, hogy igaz legyen az, a mivel vádolják. De mégis. Oly számítással és oly határozottan emelik e vádat, hogy félni kell ez emberektől. Élet-halálra megy ez a támadás. Én tudom.

Egészen fölösleges volt Fülöp előtt magyarázni, hogy mibe megy e támadás? Jobban tudta ő azt!

Azaz — csak ő tudta ... Eddig abban a hitben volt, hogy az Erling-féle százezer forint miatt legfelebb csak kellemetlen szczénája lesz Kanuttal. Elhatározta ugyanis, hogy a dolgot tudtára fogja adni. Nagyon itt az ideje. Egyszerüen megmondja neki majd: Én átvettem a százezer forintot. Mindkettőnknek szükségünk volt reá — abban az időben. Megosztoztunk rajta — bár tudtodon kívül. De miután e pénz közvetítési díj volt és miután e közvetítés nem történt meg részedről, nincs hátra más, mint visszaadni a pénzt. Gridi Biás egy milliójára könnyen kapni százezer forintot. Fizetünk és rendben van a dolog...

Így akarta Fülöp rendezni az ügyet. Arra nem számított, hogy Erling kiad rajta s hogy az ügy nyilvános támadás tárgya lesz ... De nem szabad azzá lenni! Csirájában el kell a botrányt fojtani. Különben Kanuttal együtt el fog veszni. Az önvédelem erélye megrázta az elcsigázott beteget. A társadalmi halál rémétől megborzadt e czinikus, rossz ember. Egész existencziáját fenyegetve látta e gyalázatos botrány által, mely nem hagyna fenn számára mást, mint csupasz életet, a tisztességes körökből kidobott földönfutó nyomorult életét... Nem, nem hagyja magát...

Eldobta az étheres szövetet. A fejszaggatásnál veszettebb, nagyobb ellenség ellen kell most védekezni ... Csengetett a szolgának, hogy hozza elő felöltőjét.

— Köszönöm, hogy figyelmeztetett. Ön jó, nagyon jó. Sem Kanut, sem én nem érdemeljük meg. Mi rosszak voltunk önhöz. És mégis — éppen ön ...

Veron sürgette.

— Siessen, uram. Vélem ne törődjék. A mit teszek, azt csak azért tettem, mert ha hallgatok, mint a támadók czinkostársa tüntem volna föl saját magam előtt.

Fülöp azonban mást gondolt magában: Azért tetted, mert félted Kanutot, mert szereted őt és mert a szived nem engedi meg, hogy tétlenül állj ott, a hol őt életveszélyek környezik. Azért sietsz, mert szived reszket miatta...

Fülöp már indulóban volt, mikor eszébe ötlött, hogy akármit, akárhogy végez is ma éjjel, arról értesíteni tartozik e leányt. A szeméből kiolvasta a ki nem mondott kivánságot, hogy — ne hagyja őt kétségben sokáig.

— Ön nem csalódott, kisasszony. Ez a támadás csakugyan félelmes. Annál inkább veszedelmes, mivel a vád — való. Igen, való és Kanut mégis ártatlan a dologban. De bármennyire ártatlan, olyan gonosz a helyzet, hogy ez a támadás elsodorná őt is. Ez nincs elég világosan mondva, de most többet nem mondhatok.

Fülöp reszkető kézzel kapott a fejéhez:

— Meg kell őrülnöm ettől a szaggatástól! Mintha tüzes harapófogókkal tépdesnék agyamat!... Várjon csak! Mit is mondtam az imént? A gondolat eltéved a fejemben. Nem csoda. Mintha forró hamu lenne az agyvelő helyén!... De nem ezt akartam én mondani... Igen. Én most elmegyek és ha útközben meg nem tébolyodom ettől a főfájástól: úgy elébe vágok a támadásnak. Nem hagyom Kanutot. Meg fogom menteni — a nélkül, hogy tudná, hogy vesztére törtek. Az ő tudtán kívül kell elintézni ezt

az egész alávalóságot. Csak a fejem birja ki! Csak addig! Azután nem lesz többé szükség reá. Én hát megyek. Ön is velem akar jönni? Hazamenni? Minek? Önt nyugtalanná tette ez az eset. Micsoda éjt tölthetne ön otthon! Ne menjen! Várjon be engem itt! Illendőségi aggodalmakon túl kell tenni magunkat ily pillanatokban. Aztán, bizhatik bennem, senki sem fogja megtudni, hogy ön itt volt nálam.

Fülöp megnézte zsebóráját.

— Másfél óra elég ahhoz, hogy eljárjak a dologban. Ha ennyi idő alatt nem sikerül bevágni a támadás utját: úgy elveszett a játszma. De sikerülni fog. Kanut nem veszíthet. Nem ő játszott itt hamis kártyákkal... Várjon reám itten kisasszony! Az ujjmutatása indít meg engem mostani utamra; kell, hogy az eredménynyel beszámoljak önnek...

Veron hajlott Fülöp szavára. Elhatározta, hogy itt várja be Fülöpöt. Nem értett meg mindent e megkinzott agyú ember zilált beszédéből, de annyit kisejtett abból, hogy Fülöp határozott czéllal indul az utnak s hogy ez ember jobban védi Kanutot, mint védené őt önmaga.

— Jó, várni fogok önre.

— Köszönöm.

Fülöp «forró hamutól» gyötrött fejjel és mint a részeg, bizonytalan léptekkel indult el utjára. Minden lépésnél tüzes villámok hasogatták agyvelejét. Hanem előrement. Vitte rossz lelkének erős energiája és soha nem vitte *jobb* irányba, mint e pillanatban — egészen ***más czél, más eredmény*** felé, a mint azt maga Fülöp gondolta.

XXXII.

Fülöp bérkocsiba ült, hogy Erlinghez hajtasson. De alig indult meg a fogat, Fülöp majdnem hogy felordított kínjában. A kocsi rázkódásától fejidegei, mintha szét akartak volna egyszerre szakadni. Le akart szállani, hogy az utat gyalog tegye meg. Igen, ha tudta volna megtenni! Hisz a kocsiig is alig tudott elvánszorogni.

Megmaradt a kocsiban. Két keze közé fogta szegény fejét, behunyta szemeit és a mint kínjai fokozódtak a robogás növekedésével: úgy nőtt benne az az a dühös vágy is, hogy benyuljon felöltője zsebébe, kivegye onnan a mindig magával hordott angol konstabulary-t s szétlője ezt az ő, tüzes gyötrelmektől összekínzott agyát.

Ki is vette a pompás kis revolvert, oda is illeszté nyilalló, lüktető halántékához, de csak azért, hogy a hideg aczéllal hűtse forró bőrét, mely száraz volt, mint a tüzhöz tett pergament.

Egész elkínozva, kába fejjel ért Erling lakására. A konstabulary-t elfeledte visszatenni zsebébe. Ugy lépett a kapú alá — revolverrel kezében, halálra

rémítve a kapust, ki látva gazdája barátjának formájából kikelt, fenyegető arczát és a fegyvercsőnek a lámpafénynél villogó aczélját, azt hitte, hogy Fülöp Erlinget halálra keresi. Ijedtében azt hazudta, hogy Erling nincs itthon, de biztosan tudja, hogy a kaszinóba ment... És a mint becsukta Fülöp mögött a kaput, rohant föl az urához — azzal a hírrel riasztva rá Erlingre, hogy Bacsó Fülöp revolverrel keresi.

Erling e hallomásra kissé elhalványult. Arra el volt készülve, hogy a holnapi támadás miatt erős összeütközésbe fog jönni Bacsóékkal. Valószinünek tartotta, hogy ezek az emberek kétségbeesetten védik majd magukat; de arra nem számított, hogy Fülöp, épen Fülöp fogja őt revolverrel keresni. Nem értette a dolgot. Csak nem őrült meg az az ember! Hiszen ha kell, daczára a történteknek, ő kész verekedni akármelyik Bacsóval. Mit jelent hát ez a revolveres vizit? Hiszen ha ez igaz, neki joga lenne a rendőrség figyelmét hívni fel az esetre. De nem... az lehetetlen, hogy egy Bacsó revolverrel akarjon egy ilyen ügyet elintézni. Ilyen ordináré erőszakosságra nem képes egy olyan ember, a ki a gavallérkülszint óvatosan megőrizte mindig... A kapus szeme bizonyosan káprázott...

Fülöp Erlingtől a kaszinóba hajtatott. Ott persze, nem találhatta. Kérdezősködött utána, de senki sem tudta, hol van, merre jár? Annyi bizonyos csak, hogy itten vacsorált. Aztán nyoma veszett.

Fülöp sokkal inkább izgatott volt, semhogy észrevehette volna, hogy megjelenése a kaszinóban szen-

záczíót keltett. Igaz, hogy ez nem nyilvánult szemet szúró jelekben. Ezek az emberek, a kik a társadalomnak a konveniencziákhoz legjobban hozzáidomított köreiből verődtek itt össze: semmit sem tesznek úgy, hogy feltűnést keltsenek. Most is, hogy Fülöp jelenléte felizgatta őket: a kaszinói termek feszült hangulatát csak éles szem vehette volna észre.

Fülöp beteg fejében a szemek zavarosnak látták a világot. Mint valami tüzes köd, úgy bántotta szemét a légszesz-lámpák intenziv lángolása. Nem vette észre, hogy a szemközt jövő ismerősök vagy kitérnek előle vagy szórakozott sietséggel haladnak el oldalánál. Nem látta, hogy a merre halad, mindenütt kiméletes, de hideg tartózkodás kerüli.

Már ott akarta hagyni a kaszinót, mikor a zárt folyosón, mely az ebéd után való lustálkodásra, füstölésre és emberszólásra sibaritai kényelemmel volt berendezve: összetalálkozott a kis Wollner Adussal.

Senki sem volt a heverő tanyán kettejükön kívül. Wollner megszólítá az átmenő Fülöpöt:

— Egy szóra, kérlek.

Fülöp megállott s idegesen fordult megszólítójához.

— Te vagy, alig ismerek rád. Szenvedek a fejemmel s alig látok a fájdalomtól. Mondd csak, nem találkoztál ma este Erlinggel.

— Nem találkoztam, de úgy hallom, hogy ma éjjel felutazik Bécsbe.

Fülöp megnézte óráját, Wollner szintén és mintha meg akarná Fülöpöt nyugtatni, ezt mondta:

— Csak egy óra mulva indul Bécs felé a vonat.

— Kimegyek az állomáshoz.

— Ez lesz a legjobb. Ott biztosan megtalálod. De a képedről látszik, hogy te nagyon rosszúl vagy. Akarod, hogy veled menjek?

Fülöp már el akarta fogadni ezt a szives ajánlatot, de hirtelen arra gondolt, hogy egy harmadik személy jelenlétében bajos lesz tárgyalni Erlinggel a kényes ügyet. Wollner észrevette Fülöp habozását s kitalálta, mire gondol?

— Tudom, mért keresed Erlinget... Tudja már az egész kaszinó. Kézről-kézre járt itt a holnapi czikk kefelenyomata. Hangulat-csinálás végett becsempészte valaki. Én, barátom, nem hiszek a czikknek. Ismerem Kanutot, nem képes ő ilyenre. Meg vagyok győződve, hogy e gyalázatos vád azok fejére hárul vissza, a kik támasztották. Tartoztam azzal, hogy neked ezt megmondjam. És azt hiszem, Erling is tartozik azzal, hogy ilyen pillanatban, mikor egy tisztességbe vágó vádban reá hivatkoznak, ne távozzék el innen. Veled megyek, hogy visszatartóztassuk. Lehet, hogy Erling nem is tud e támadásról.

Fülöpöt megrendítették Wollner Ádám szavai. A dolog nagyon rosszra fordult, ha már a czikk közkézen forog a kaszinóban. Kinek a keze keveri itt a kártyát?

Azonban Wollner félszemének fürkésző tekintete alatt Fülöp ismét magához tért. Érezte, hogy felelnie kell valamit e veszélyben is hű embernek.

— Köszönöm, Kanut nevében köszönöm, hogy *ilyen* perczben *így* viseled magad. Ez, Wollner ba-

rátom, nemesen van téve. Meg fogod látni, hogy nem csalódtál Kanutban.

— Nem kételkedtem egy perczig sem e felől. Hanem itt a kaszinóban a közvélemény egy része ellene van Kanutnak. Ellenségei vannak itt, a kik ezt az alkalmat föl akarják ellene használni.

— Kik azok és mit akarnak tenni?

— Annyit tudok csak, hogy Zányi Gábor a fő-hangulatcsináló s hogy a mint a czikk megjelent, indítványt fog tenni, hogy a kaszinó zárja ki Kanutot.

Fülöp egyszerre átlátta, hogy Kanutra nézve a nagyobb veszély *itt* rejlik. A hirlapi czikket, hogy ha meg is jelen, korrigálni lehet. Nem, egy perczig sem habozott az iránt, hogy magára vállalja egész súlyát a vádnak. Ő miatta ne bünhődjék Kanut. A lakolás őt illeti egészen. Kanutot neki kell tisztázni. Ő, Fülöp, ha elsodorja is a botrány piszkos árja, valahogy csak partra úszik mégis. Ő már kiállt sok kétségbeejtő, veszélyes helyzetet és megúszott már sok olyan örvényt, a mibe más menthetetlenül beléveszett volna. Nem hitte, nem akarta hinni, hogy épen az Erling százezer forintja szeghesse a nyakát. Első megrettenésében a legrosszabbat hitte. Most már reménykedett. Fortélylyal, elszántsággal és biztos pisztolylövésekkel sok falnak szorított ember kivágta már magát.

De Kanutot kívül kell vinni a támadás vonalán. Erre az emberre azután is szüksége lesz. Őt nem szabad átengedni. Ezzel tisztában volt... Azonban Zányi Gábor beavatkozása ketté vágta Fülöp minden tervét. Ezt az oldaltámadást veszélyesebbnek

találta magánál a főrohamnál. Ha Zányi megteszi indítványát a kizáratásra: Kanut el van veszve. Kitalálta, hogy Zányi nem azért siet úgy az indítványnyal, hogy Kanutot kigolyóztassa. Nyilvánvaló volt, hogy a gróf súlyosan akarja megsérteni Kanutot, mielőtt ez igazolhatná magát a kaszinó előtt. Kanutnak akkor verekednie kell megtámadójával. És ez annyi, mint biztosan meghalni. A kire Zányi pisztolyt emel, az többé nem számít. Nincs itt más mit tenni, mint megakadályozni, hogy Zányi megtegye a czélba vett indítványt. Elibe kell vágni... De hogyan? Akárhogy. A hogy lehet. *Minden áron.* És, a mi fő, azonnal.

Fülöp gyorsan határozott. Beteg agyának ideges fájdalmai, görcsei közt is érvényesült e kemény fő vakmerő erélye, mely tétova nélkül vág neki a czélnak — nem törődve a koczkáztatással.

— Itt van Zányi Gábor? — kérdezte Wollnertől.

— Igen. Egy kompániával az új kaszinópezsgőt kóstolják oda lenn.

— Gyere velem, kérlek.

XXXIII.

Lementek a kaszinó földszintjére. Ott egy külön teremben, a kaszinó szakértői szürcsöltek egy újfajtájú pezsgőt, hogy megállapítsák: megadható-e neki a kaszinói polgárjog.

A tanácskozás már igen előhaladt stádiumban lehetett, mert a jury-tagok szemei csillogtak, a fülek pirosabbak voltak, mint a dércsipett kecskerágó s a társalgás zajosan, öblösen keveredett össze a sűrű, meleg szivarfüsttel.

Fülöp és Wollner beléptét a társaság alig vette észre. Csak Zányi Gábor, a ki szemközt ült az ajtónak, figyelt rá az ujonérkeztekre. A mint Fülöp szemével találkozott tekintete: kitalálta, hogy ez az ember őt keresi, gondolta azt is, hogy mi okból? Sűrű, korán őszült szemöldöke alól éles, megvető szemekkel méregette Fülöpöt. Ezzel a rapirdöféshez hasonló tekintettel szokta kinézni környezetéből azokat, a kik neki nem tetszettek s a kik a félelmes lövő elől jobbnak látták idejében kitérni, mint ezzel a kegyetlen vércsetekintettel vizszintesen tartott pisztolycsövek fölött nézni farkasszemet.

Fülöp egyenest a grófnak tartott s megállott a

széke mellett. A többi asztaltársak csak most vették észre a jötteket. A társalgás egyszerre fennakadt. Fülöp váratlan előtoppanása úgy hatott a pezsgős hangulatra, mint a hirtelen jégeső a nyári légkörre! Lehűtötte egy momentum alatt. Mindnyájan tudták, hogy Zányi Gábor a legsértőbb módon készül fellépni Bacsó Kanut ellen. Mindnyájan olvasták a czikket és bár bebizonyítva nem látták a vádat, az a határozottság, a melylyel azt Zányi magáévá tette, úgy imponált nekik, hogy Kanut rovására itéltek a dologban.

Fülöp megjelenését olyan szemmel nézték, mint valami veszélylyel járó sportnak egy izgató epizódját. Az üldözött vadak, a Bacsók egyike, ime szemközt fordul a vadászszal, Zányi gróffal. Szemtől-szembe néz egymással Magyarország két legjobb lövője. Hatalmas egy pillanat! A hányan csak voltak: megfigyelő tehetségük erős összpontosítása mellett várták, a mi következik. Ezt a jelenetet érdemes éles vonásokban rögzíteni meg emlékezetükben. Irigyelt ember lesz, a ki magáról a hiteles szemtanú értesültségével mondhatja: Ott voltam...

Fülöp arczán nem látszott e perczben a fizikai fájdalom, vonásai inkább feszültek, mint gyűröttek voltak. Hanyagul támaszkodott egy szék karfájára s egész közönyösen nézett le Zányira. Csak a szemfehére látszott a rendesnél nagyobbnak. E sajátságosan megnőtt szemek Zányin kívül akárkit kihoztak volna sodrából. De a gróf nyugodtan szívta czigarettjét, gúnyosan mosolygott és bántó fölsemvevéssel fordult el Fülöptől.

— Azt mondják, szólt Fülöp vontatott, de nyugodt hangon, hogy te valamire készülsz Kanut ellen.

Zányi most oldalvást nézett Fülöpre s metszően válaszolt.

— Hogy mit mondanak? Nem tudom. Annyi bizonyos, hogy egy ember fölöslegessé vált a kaszinóban. Magamra vállaltam, hogy a maga helyén ezt konstatálni fogom.

Fülöp most még közömbösebb tónusból folytatta, csak a szemfehére nőtt egyre jobban.

— Jó. A ki fölösleges, azon túl kell adni. De azt hiszem, előbb be kell várni, hogy arra a valakire rábizonyúl-e, hogy csakugyan fölösleges? Be fogod ezt várni?

— Nem. A mit tudok, az nekem elég. Hogy elég lesz-e a kaszinónak is? Az már az ő dolga. Én megteszem az indítványt, mert tudom, hogy van rá okom.

Minél kihívóbbá, élesebbé vált a Zányi hangja, annál szenvtelenebb hangon beszélt Fülöp. Egy türelmes, flegmatikus kapaczitáló lassú hangján beszélt a pattogó nyelvű vérmes ellenféllel.

— Félre vagy vezetve. Nincsen reá okod. Kanutot rágalmazzák.

— Azt csak te mondod. Védelmezed, mivel atyádfia. Tedd a magadét, én is teszem a magamét.

Az az úr, a kinek széke karján tartotta kezét Fülöp, érezte a szék mozgásából, hogy a kéz erősen reszket.

— Csalódol. Akárhány gentleman van, a ki jót

áll Kanutért. Itt van Wollner. Ki korrektebb ő nála? Nos, ő is meg van győződve, hogy ez a vád képtelenség.

Wollner, ez a jó fiú, derék szíve által ösztönözve, nagy készséggel bizonyított.

— Képtelenség. Természetes, hogy az. Semmiről sem vagyok jobban meggyőződve, mint arról, hogy ezt a piszkos vádat utolsó betűig megczáfolja Kanut. Én ismerem ezt az embert, jobban, mint akárki.

Zányit láthatóan meglepte ez a heves védelem ép *ettől az embertől*. A mint Wollnerre nézett, pezsgőtől és a jelenet izgalmától tüzelő gutaütéses ábrázatára valami csufondáros kifejezés ült ki.

— Te ismered? *Te?* Jobban, mint akárki?

Wollnert kivéve — az egész szoba megértette e gúnyos hangsúlyozásban lappangó czélzatot. A társaság meg volt rőkönyödve. Ha ez a bortól és felindulástól megoldott nyelvű ember indiskrécziót enged meg magának s elárul valamit Wollnerné tragédiájának csak a férj előtt ismeretlen titkából! Akkor támad csak itt bonyolult csomó egy újabb drámához! Minden arczon látszott a meghökkenő várakozás feszültsége.

Zányi Gábornak már nyelve hegyén volt a szó, melylyel Wollner Ádámot iszonyuan lesújthatta volna — néven nevezve nem tudott szégyenét, a megsiratott és hiven meggyászolt feleség bűnét és bűntársát. És ez a bepezsgőzött, fölgerjedt, szájas ember ki is mondja talán azt a végzetes szót, ha Fülöp abban meg nem akadályozza — ráejtve kezét Zányinak vállára.

Zányi Gábort megfékezték.

Erre az illetésre, a mely nem volt erőszakos s a mely egészen puhán, mondhatni: barátságosan érintette a gróf hatalmas vállát: Zányi elfordult Wollnertől s a bámulástól mintegy kővé váltan nézett rá Fülöpre. Lehetséges-e, hogy valaki, akárki, ő rá tegye kezét! Szándékos sértés ez, vagy önkénytelen tolakodás?

— Mi ez? — kérdezte Fülöptől s a széles mellkasból fenyegetően szólt ki a mély, rekedt bikahang.

Fülöp kérdéssel felelt a kérdésre.

— Még egyszer kérdem: fogod-e azt a legkevesebb méltányosságot tanusítani Kanut iránt, a mivel gentleman tartozik egy tudtán kívül gyanus helyzetbe hozott gentlemannek.

— Most már elég volt. Hagyj nekem békét. Sem türelmem, sem időm ezzel a kérdéssel itten foglalkozni.

— Jó. Most már tisztába vagyok azzal, honnan fú Kanutra a *rágalom* szele.

Zányi vére a fejébe szaladt. Vállának egy mozdulatával lerázta magáról Bacsó Fülöp kezét. Most már világos volt előtte, hogy ezt az embert sértő szándék hozta ide hozzá. Fölpattant székéből és csattanó hangon rivalkodott rá Fülöpre:

— Magyarázatot kérek. Ki itten a rágalmazó?

Fülöp, a ki sérteni, súlyosan, a lehető legsúlyosabban akarta Zányit sérteni, kereste a legerősebb szót, a mivel az elevenig vághat.

— A rágalmazó az, a ki kolportál egy be nem bizonyított vádat egy gentleman felől. Ez a kofák

rágalma. Zányi Gábor gróf, a mit ön tesz, azt a piaczon szokták cselekedni.

Mindenki fölkelt helyéről, hogy ha az inzultus túllépi a szóbeliség határát, közbeléphessenek. Fülöp azonban megfordult. Azt hitte, eleget mondott, bár úgy találta, hogy szavait az enyhébbek közül válogatta.

Azonban Zányi Gáborra már e szavak is úgy hatottak, mint az ostorsuhogó a telivér csődörre. Sokkal több vér ömlött rá agyára, sem hogy rá tudta volna kényszeríteni magára azt a gavalléros önmérsékletet, a mely az ingerültség hevében is eltalálja a pillanatot, a mikor szorosra kell fogni az indulat fékét s a vezetés dolgát rábízni a segédekre. Zányi vérmes természete kirugott a tarthatatlanná vált helyzetek elfogadott kényszerformáiból. A helyett, hogy segédek után nézne, a sértés visszasértésének férfiatlan módjához fordult. Utána kiáltott a távozó Fülöpnek:

— Az mondja ezt, a ki még ma sincs egészen tisztázva a vád alól, hogy egy családi banda élén meglopott egy püspököt.

Fülöp hirtelen megfordult. Képének mind a két fele piros volt, mintha két oldalról arczul csapták volna. Egy kurta, dühös, rekedt kiáltást hallatott, gyors kézmozdulattal nyúlt az asztal felé s a következő perczben loccsanás hallatszott s Zányi Gábor nem látott a szemét, arczát elfutó pezsgőtől...

A képen öntött embert e meggyalázó tettlegesség magánkívül ragadta. Nyakánál fogva kikapott egy teli pezsgős üveget a hütő vederből s azzal akart

Fülöpre rohanni. Ha azzal a palaczkkal főbe vágja Fülöpöt, emberhalál történik. A társaság azonban a két ember közé rohant. Fülöpöt a teremből kitolták, Zányi Gábort megfékezték.

A gróf vörös arcza szinte feketére vált a vértolulás folytán; vértől sűrűn elfutott szemfehére nedves volt a ki nem elégített, tehetetlen düh erőszakos könyétől. Szürke, gondosan nyirt bajuszáról mellére csepegett a ráloccsantott sámpányi. Mialatt a jóbarátok kicsavarták kezéből az üveget: a lefogott ember fuldokolva hörögte:

— Megölöm a gyalázatost... megölöm... eresszetek...

Egy flegmatikus úr, a ki a dulakodásban sem veszté el hidegvérét, nyugodtan szólt közbe:

— Helyes. Öld meg. De ne itt.

Rá akarták a grófot beszélni, hogy nevezze meg segédeit és hagyja el a kaszinót. De a magából kikelt, iszonyúan felindult férfival lehetetlen volt értelmesen beszélni. Megkékült szájjal nevezte meg, hogy kiket akar segédekül. Aztán hozzátette:

— Állítsátok elém azt az embert azonnal, ma, még az éjjel. Én nem tudom a holnapot bevárni. Én nem tudok hazamenni és ezzel a leöntött orczával lefeküdni. Nem látjátok, hogy a guta környékez. A dühöm, a vérem háromszor megölne, ha holnapig kéne várakoznom.

Megpróbálták lecsillapítani. A segédek a formák betartásának szükségét hangsúlyozták előtte. Minél komolyabb az eset, annál szigorúbban kell a formát betartani. A formákért a segédek felelősek. Be kell

várni a holnapi napot. Itt, a kaszinóban, nem lehet lövéseket váltani. Zányin nem fogott semmi okos beszéd.

— Mondom, hogy reggelig megfojt a dühöm, ha várakoztattok. Ha ti nem akartok nyomban intézkedni, majd találok másokat, a kik a dolgot a kezükbe veszik. Átmegyek a Kammonba s rábizom az ügyet két jogászgyerekre. De én még ma éjjel verekedni akarok.

Mit volt tenni! A két segéd, látva ezt a felindulástól kékbe játszó képet, elhitték, hogy ez az ember addig le nem csillapul, a míg meg nem mérkőzik. Ennek vagy ölnie kell, vagy megöletnie. Különben megfúl a saját epés, forró vérében.

Utána mentek Fülöpnek, megtették a kihívást és tudatták vele, hogy tekintettel a sértés rendkívüli voltára, felük nem várhat holnapig. Szokatlan ugyan, hogy ilyen ügyek ennyire gyors tempóban és hozzá — éjjel intéztessenek el, de azért a szabályok teljes betartása mellett, egészen korrektül lehet a dolgot így is lejáratni.

Fülöp ráhagyta.

— Annál jobb. Én hozzájárulok.

És fölkérte Wollnert, hogy vegye maga mellé egy ismerősüket s cselekedjék belátása szerint. Azzal visszament az emeleti folyosóra s ledőlt egy divánra. Ugy érezte, mintha fejszaggatása valamivel alább hagyott volna. De egy idegszál, mely halántékát keresztezte, még mindig tüzesen, tompán lüktetett fejében.

A hogy ez a kóros ideg vibrált, abban a tempóban rezegett jobb szeme is. Ez az önkénytelen, sajátságos szemmozgás aggasztotta Fülöpöt, kivált mikor látta, hogy szempillája egyre jobban szaporázza.

Ez rosszkor jött — gondolta magában; — ha el nem múlik, mikorra kiállok: kétséges, hogy fogok-e, tudok-e megbomlott szemmel a lövésnek biztos irányt adni... Eh! Hát balkézzel fogok majd lőni... Egyébiránt — a czélzással nem tudom, hogy leszünk. Fogalmam sincs, micsoda világítás mellett történik meg a kiállás. Ugyan jó, hogy hozzá gyakoroltam magam: lámpavilágítás mellett czélba lőni. Ez egészen más, mint nappal czélt találni... Nagyon bolond ez az éjszakai párbaj! Amerikában, a hóbortos yankeek közt megjárja, de nálunk! Csak nem fognak égő lámpást tenni a fejünkre! Hol is olvastam csak, hogy két ellenfél így állt ki éjszaka a gyöpre? Az egyik elesett... Ki fog most elesni? Mert annyi bizonyos, hogy egyikünk ott marad... A gróf előnyben van, mert nekem a fejem sincs egészen rendben. Azaz, hogy ez kiegyenlítődik, mert, a mint észrevettem, a gróf kissé bekapott. Csakhogy, ha az ember tizenöt lépés distáncziáról belenéz egy töltött pisztoly csövébe: akkor hamar kijózanul... Ugyan kinek a pisztolyait adják majd a kezünkbe? Vajjon hányszor lövünk?... Nini! A fejem kezdi jól viselni magát! Csak ez az egy ideg motoszkál még kissé... Mintha álmos lennék! Két éjszaka nem hunytam be e rossz fej miatt a szemem. Nem lenne csoda, ha az álom elnyomna.

El is nyomta nemsokára... És mikor a segédek, nem sokkal több, mint fél óra múlva, fölkeresték felüket: ott találták — végig nyúlva az alacsony divánon, a mint nyitott szájjal, félrebillent fővel, édesdeden szundított. Eleinte azt hitték, szimulál,

oly hihetetlennek tünt fel előttük, hogy valaki aludni tudjon akkor, mikor egy óra mulva Zányi Gábor pisztolya előtt fog állani. De mikor karjánál fogva megrázták Fülöpöt s látták a felnyilt szemekben az első álom kábult, szinte bamba tekintetét, elhitték, hogy aludott.

A segédek röviden értesíték Fülöpöt, hogy a dolog elő van készítve: indulhatnak azonnal. A kocsi már lenn vár. Utközben majd megállanak egyik segéd lakásánál s lehozzák a pisztolyokat. Ugyanezt teszik Zányi segédei. Odakünn aztán sorshúzás dönt, hogy melyik pisztolyt használják. Orvosokat is útközben szednek föl. Aztán kimennek a Duna-partra, a Margit-sziget közelébe. Ott van Wollnernek egy nagy, elkerített telke, a mit a rajta levő, rég nem dolgozó gyárral együtt vett meg. A gyárban fognak felállani. Egy kaszinó-szolga már előrement, hogy a telekfelügyelőt értesítse és a helyet a mérkőzéshez hozzákészítse.

Már indulni akartak, mikor az egyik segédben aggodalom támadt:

— Valamire nem gondoltunk! Már az első lövésváltást meghallja az egész környék. A czirkáló rendőrség is bizonyára kiváncsi lesz, hogy ki lövöldöz éjjel egy elhagyatott gyárban. A második golyóváltás előtt már ott lesz a nyakunkon.

Fülöp, midőn a segédje szivaránál a magáét meggyújtotta, megnyugtatáskép ezt válaszolta:

— Légy csak te nyugodt! Nem lesz ott szükség második lövésre...

XXXIV.

Zányi és segédei az ellenfélnél jóval később értek ki az elhagyott gyárba. Az orvost, a kihez először hajtattak, nem találták otthon. Át kellett kanyarodni a tizedik utczába s ott csengetni föl egy másik, ismert párbajorvost. Ezt az ágyból húzták ki. Az orvos meg volt rőkönyödve, a mikor megtudta, hogy párbajhoz hívják.

— De, uraim, ki hallott ilyet? Éjjel verekedni! Nem vagyunk Amerikában.

— Hja! Ez rendkívüli eset — magyarázta az egyik segéd. A másik segéd, Géczi Gyuri, a ki meg volt elégedve, hogy ez az éjféli párbaj nem nélküle esik meg, siettette az orvost.

— Lelkem, doktor. Ne sokat teketóriázzék, hanem pakolja össze szerszámjait. Jól felszerelve jőjjön, mert a kik most verekednek, nem értik a tréfát s olyan kárt fognak tenni egymásban, a minek a kireperálása dolgot fog adni önnek.

Mikor a doktor meghallotta, hogy kik verekednek: hirtelen nagy respektus támadt benne a történendő dolgok iránt. Nem is tett több kifogást, villámgyorsan felöltözött s annyi kötést, műszert és

karbolos gyapotot nyalábolt össze, hogy elég lett volna egy tábori kórháznak.

— Indulhatunk, uraim.

Zányi az utczán, kocsiban várta őket.

Tíz percz mulva megálltak egy gyár előtt, átgázolták a sötét, gazos udvar bokán felül érő, szotyogó sarát, derékig nőtt, sűrű dudvabozótjait s akkor vették észre, hogy nem jó helyen járnak. A gyárban egy lelket sem találtak. Nem a Wollner telkén voltak.

A gróf káromkodni kezdett. Géczy Gyuri viaszgyufákat gyujtogatott, hogy a szuroksötétben a bejárathoz visszataláljanak. Ezzel azt érte el, hogy mindenki látta, hová lép, csak ő nem. A keztyűbőrczipő megmerült az egyenetlen talaj esővizes tócsáiban. Az elpuhult, kényes agglegény nedvesnek érezve selyemharisnyáit, — megrémült s a lábában szunyadó köszvényre gondolva — ettől fogvást nem találta többé nagy kedvét az éjféli párbajban.

Végre, hosszas kutatás után, mely alatt kétszer is belebotlottak egy ődöngő rendőrbe: megérkeztek a helyszinre.

Wollner felügyelője bevezette őket a gyár földszintjére, egy magas, keskeny, hosszú helyiségbe, a hajdani gépházba. A vakablakok párkányára helyezett két kézilámpa világa mellett látni lehetett az elpusztult gyár rozsdás, nagy halottját: a félig földbe ágyazott, hosszú lokomobilt, szegekkel kivert vasbordái fölött vastag porszemfedővel. A helyéből kiemelt, óriási hajtókerék oldalt dőlt a géphullára, mint a hogy a czimeres pajzsokat támasztják a lovagi

Látta, hogy a két orvos mellette térdel.

szárkofághoz. A terem egyik végében két vaskazán nyúlt fel egymás mellett a boltozatig, a másik végében beomlott pinczebejárat sötét torka ásított.

Fülöp, az orvos és a két segéd akkor már elunták a várakozást; leültek az emeletbe vivő vaslépcső fokára s szivarjaikat szíva — figyelmeztették egymást a fal tövében sűrűn következő lyukakra, a mikből a gyár mostani lakói, a patkányok villogó szemmel leskelődtek ki háborítóikra. Egyik-másik odahagyta rejtekét s villámgyorsan iramlott végig a fal tövében s lebukkant a pinczelejárat fekete torkába.

Fülöpöt az egész gyárban ez a gödör érdekelte leginkább. Le nem tudta venni szemét ez ásító sötét lyukról, mely különös módon kiváncsivá tette. Nem állhatta meg, hogy oda ne menjen és bele ne nézzen a tátongó üregbe. Látni: semmit sem látott, de valami átható, émelyítő, rothadt szag csapott fel a mélységből. Valami dög lehetett odalenn; az infícziálta meg a levegőt. Fülöp undorodva hagyta ott a gödröt s erősen kezdte szívni szivarját, hogy ellensúlyozza a förtelmes szagot.

Szerencsére — a gyár valamennyi ablaka rendre ki volt tördelve s deszkadarabokkal csak úgy tél-túl beszögezve. A Duna felől jövő hűs, erős áramlat éles légvonatokban hajtott át a helyiségen s felfrissíté a gyár dohos, nehéz levegőjét. Ez a természetes ventilláczió azonban Géczy Gyurit mindjárt, a mint belépett, a legrosszabb hangulatba dönté! Csak ez kellett még neki! Ez a beretvaéles, fütyülő légjárás! Hisz ez keresztül járná a jegesmedve bőrét is.

Az önző, gyáva szibarita nem törődött azzal, hogy e helyütt nemsokára embervér fog csurogni, talán patakban ömleni; nem azzal, hogy ez a hűs légvonat talán egy átlőtt szívű ember végső lehelletét fogja pár percz múlva magával sodorni. Csak magáért aggódott. Fázva hajtotta föl kabátja gallérját. Nem szólt semmit, de belsejében kegyetlenül leszidta «a két bolondot», kiknek éjjel jött kedvük lövöldözni egymásra. Mindjárt kikeresett azonban egy zugot, a hol a légjárás nem volt olyan éles s ott beszélte meg a segédekkel, hogy a fölállítás mi módon történjék.

A helyiség hossza ép megfelelt a czélnak. Azonban a terem formája olyan volt, hogy az egyik félt okvetlenül a gödör elé kellett állítani. Igaz, hogy onnan öt lépés avance-et tehet, a ki oda jut, de párbaj-babona szerint nem a legjobb előjel, ha valaki mögött ásott gödör tátong. Azonban a gödröt nem lehetett az útból félre tenni. És, a párbaj-babona daczára, mégis csak ott kellett az egyik helyet kipéczézni. A másik a két vaskazán közt volt kijelölve. A lámpákat úgy helyezték a vakablakokba, hogy világuk odavetődött erre a két pontra.

Míg a segédek elkészültek, Zányi a lokomobil mellett állva — izgatottságában vonalakat karczolt pálczája hegyével a vastetem poros hátára. Fülöp háttal állott a grófhoz s egy csöppet sem szívta sebesebben szivarját, mikor hallotta a vas töltővesszők tompa ütődését a csőbe nyomott töltésen. Azonban, szemközt állva a gödörrel, kellemetlen,

hideg érzés borzongott végig a gondolatra, hogy talán neki kell oda állania az üreg szájához. Nem volt babonás, csak ebben az egyben.

A sorshúzás azonban a grófot állította a gödör szélére s babonás segédei, mikor felük, pisztolylyal kezében, elfoglalta helyét, úgy néztek reá, mint a ki megásott sírja szélén áll. A gróf, a ki semmit sem adott rossz előjelekre, teljes nyugalòmmal foglalt állást a kijelölt helyen. Ez a vérmes izgága, a ki egy órával ezelőtt még tombolt dühében, e pillanatban visszanyerte azt az átkozott, számító, kegyetlen hideg vért, a mivel már annyi embert küldött másvilágra.

Az alatt a pár percz alatt, míg a párbaj utolsó formaságai megtörténtek s mialatt a párbajt intéző segéd, Géczy Gyuri elreczitálta az előlépésekre, a lövések idejére, számára vonatkozó megállapodást: Zányi egy tekintettel áttanulmányozta az előtte álló tért s tisztában volt azzal, hogy e mellett a nyomorult világítás mellett czélzásról szó alig lehet. Az ember alig látja a gombot a pisztolycső végén. Itt «kapásból» kell lőni. Elhatározta, hogy nem mozdul helyéből. Egészen oldalt állt s úgy helyezkedett el, hogy természetes lendülettel kinyújtott jobb karja a lövés perczében magától beleessék a kivánt irányba.

Fülöp — abban a megkönnyebbülésben, hogy nem kell a gödör szélére állnia, szinte vígan helyezkedett a két kazán közé. A pisztoly hideg agya kellemesen hűtötte tenyerének lázas melegségét. Az a csöndes, futó láz, a mi a fejszaggatások után mindig végigszaladt rajta: éreztette ugyan jelenlétét most

is, de különben egészen nyugodt volt és sohasem bízott karjában, szemében úgy, mint e pillanatban.

Zányi erős, roppant alakja, a lámpa félvilágításában is, elég szembeötlő körvonalakban vált ki a sötét fal hátteréből. Határozott, jó czélpontnak látszott Fülöp előtt. Mint minden párbajánál, Fülöp most is elhatározta, hogy a lehető legközelebbről teszi meg a lövést.

Az első jeladásra, gyors, biztos járással, öt lépést tett előre s nyomban reá, oldalt fordúlva, a gyakorlott kéz nyugodt biztonságával vette czélba ellenét.

Ugyanabban a perczben Zányi karja is vizszintes állást vett. Fülöp czélzás közben látta a lámpafényt hidegen megcsillanni az ellene emelt pisztoly aczélcsövén, a nélkül, hogy ez a villanó érczfény számítása biztosságában megzavarta volna... De abban a perczben, mikor a pisztoly ravaszának az elhatározó nyomást készült ép megadni: mint valami tüzes villám, úgy czikkázott át fején a pillanatra visszatért, görcsös idegroham... Tetőtől talpig megrázkódott s ebben a heves megrendülésben csaknem öntudatlanul lőtte ki fegyverét.

Fülöp saját pisztolya durranásától nem hallotta a másik lövést s azt hitte, hogy csak ő maga sütötte ki fegyverét. Zányi majdnem egyszerre lőtt Bacsóval. Fülöp, a mint a légvonat a lőporfüstöt elkapta előle, látta, hogy Zányi lebocsájtott fegyverrel áll helyén s mereven néz ő reá... Miért nem lő ez az ember?... tűnődött magában, miközben szeretett volna a falhoz rohanni s fájós fejét összezúzni

rajta, a miért miatta elhibázta a lövést... Soha biztosabban nem czéloztam, mint most — gondolta — és ez az átkozott fejgörcs az elhatározó perczben félrevitte a kezem... De mit akar ez a Zányi? Mire vár, miért nem lő? Miért bámul úgy reám? E gondolatok az alatt czikkáztak át kínlódó agyvelején, mialatt a durranásoktól a levegő még reszketett... Fülöp azonban azt hitte, hogy a lövés óta már perczek múltak el... Nem értve a Zányi késedelmezését, a bejáratnál csoportosult segédekhez akart fordulni...

Egyszerre, a mint e türelmetlen mozdulat folytán ép szemközt volt a lokomobil hajtókerekével, úgy tetszett neki, mintha a kerék fölszaladt volna a boltozat felé s mintha magával vitte volna az egész nagy gépházat... A mi előbb egy színvonalon állott a fejével, most azt mindet maga fölött látta. A falak tövén elvonuló, fekete patkánylyukak egy vonalba estek az arczával. Nem értette, hogy mi történt vele... Egyszerre sok, sok lábat látott nem messze magától, a mint felé szaladtak. Csodálkozott, hogy csak a lábakat, a czipőket látja, az embereket hozzá — nem... Ekkor, mert nyomást érzett mellében, nagyot akart lélegzeni, de orra, szája tele lett sűrű, nehéz porral... Mi ez? Hiszen én a földön fekszem! Hogy estem el? Miért? Csak nem vagyok tán meglőve? De hisz én Zányit nem is láttam lőni! Lehetetlen, hogy lelőttek volna! Akkor fájna valamim, de nem érzek semmit. Csakhogy mégis itt fekszem a földön... Elájultam talán?...

Akkor látta, hogy a két orvos mellette térdel,

feléje hajlik és kezdik őt vetkőztetni, mialatt Wollner a fejéhez kuporodott, hóna alá nyúlt s ülőhelyzetbe hozta.

— Mit csináltok velem? Kérdezte Wollnertől. Állítsatok talpra. Elszédültem. Ez az egész. Folytassuk a párbajt.

És a mint ezt mondta, Wollnerre nézett s erőlködött, hogy fölkeljen. Ekkor valami sajátságos, szúró bizsergést érzett a jobb lágyéka táján, aztán valami különös, bugyborékoló hangot hallott, mire valami meleg szaladt szét a ruhája alatt... Oda akart nézni, a hol az orvosok kotorásztak rajta, de hirtelen, mintha az egész gyárat megperdítették volna: forogni kezdett körülötte a terem. Szédülni érezvén fejét, bele akart fogódzni Wollner Ádám karjába, de abban a perczben, mintha valami nehéz, fekete takarót borítottak volna rá és az egész környezetre; eltünt előle minden... Elvesztette eszméletét...

Az orvosok fölemelve a csak kissé véres inget, a has jobb oldala fölött akadtak rá a parányi sebre. A mint Fülöp eléjult: megfordították fektében és megállapíták, hogy a golyó bennmaradt a testben. Wollner látva, hogy a seb csak alig vérzik, azt az észrevételt tette, hogy a sérülés nem épen súlyos.

Azonban a két orvos nagyon komoly képpel fogott hozzá a seb bekötéséhez. Mikor készen voltak vele, kijelenték, hogy a sebesültet hordágyon kell haza vinni. Hogyha kocsin viszik: nem jut élve hazáig.

XXXV.

Attól fogvást, hogy Bacsó Gergely atyafisága kicsöppent a püspöki dús Eldorádóból: a familia nem hagyott békét a miniszter-rokonnak. Úgy tekintették magukat, mint a püspökség boldogtalan árváit, Kanutot pedig, mint természetes és törvényes gyámjukat. Elvárták, megkövetelték tőle, hogy gondjukat viselje s az elveszett javakért kárpótolja őket.

Ez azonban egy miniszter hatalmát is fölülmúló feladat volt. Egy ország ügyeit könnyebb volt vezetni, mint az atyafiság kedvében járni. Ez a hoppon maradt, koldus úri népség úgy viselte magát, mint valami trónvesztett dinasztia, melynek javait az új rendszer elkobozta. A püspöki atyafiság révén fölvett «méltóságos» czímről ép oly kevéssé akartak letenni, mint az ahhoz illő nagyszabású igényekről.

Bacsó Bénit Kanut elhelyezte egy kincstári erdőfelügyelőségbe. Azt hitte, egyszer és mindenkorra lerázta nyakáról. Az állás igen tisztességes volt és jó fizetés járt vele. Azonban Béni úr, hogy a rangot fentartsa, úgy bánt a kincstári erdőkkel, mint egykor a püspökségi fákkal. E gazdálkodás folytán,

hogy nagyobb baj ne legyen, Béni úrnak le kellett köszönni, Kanutnak pedig az okozott károkért szép összeget fizetni.

Ekkor végkép le akarta venni kezét a méltatlan atyafiról. Azonban Béniné, két leányával és sógornőjével, oly szivet rázó szczénát rögtönzött a miniszteriumban, hogy Kanutnak engednie kellett és tovább portálni Bacsó Béni urat.

A hatlányos Dóri visszakerült ismét egy kincstári bérletbe, a honnan azonban folyton szökőben volt, családostul együtt. A pusztai élet nem izlett többé a váregyházi rangos szereplés mámorába belekóstolt családnak. Ugy érezték magukat künn a szabad földön, mint a deportáczióra itélt szigetlakók. Panaszkodtak, sírtak és adósságot csináltak a szomszédos kisvárosban, melyet sűrűn látogattak, hogy a pusztai élet szürke egyhangúságáért kárpótolják valamikép magukat. Dóriné többet volt a székváros első hoteljében, mint a tanya baromfi-udvarában, sűrűbben látogatta a kisvárosi szinház páholyát, mint az otthoni veteményes kertet, jobban ösmerte a város főutczájának kirakatait, mint saját éléstárának belső világát. Miután Dóri papa sem volt jobb az asszonynál, egy év alatt tönkre tették a bérlett birtokot és magukat is. Kanut csak nagy erőfeszítéssel és áldozattal tudta őket kirántani a bajból.

A többi Bacsó is csak így csinálta rendre. Az ingyenéléshez szokott, püspökségi naplopókkal Kanut mindenütt csúfot és kárt vallott. És többet költött rájuk, mintha mindnyájan az ő pénzén kosztoltak, ruházkodtak volna. De nem volt rá mód, hogy sza-

Egyszerüen elállta a bejárást.

baduljon tőlük. A mint le akarta rázni nyakáról az élősdi fajzatot: a Bacsó asszonyok s leányok mind nyakára jöttek s jobban győzték könynyel, zokogással, mint Kanut ellenállással. Mindig «utolsó» segítségért jöttek könyörögni. És három hónap mulva ismét azzal jöttek: Tönkremegyünk, meghalunk, ha nem könyörülsz.

Azon a reggelen, a melynek éjszakáján Kanutot Veron levele nem hagyta aludni: mintha összebeszéltek volna, majdnem valamennyi Bacsó egyszerre jött fel a fővárosba. A miniszterium a szó szoros és taktikai értelmében *meg volt szállva* a Bacsók hadától. Mindvalamennyi lamentálni, könyörögni — és pumpolni jött ide. A megszálló sereg — többnyire asszonyokból állott, a kik ennek a családi hadjáratnak minden csinját-binját, a sarczolás összes, biztos eszközeit s Kanutnak minden gyöngéjét alaposan kitanulták.

Először történt ezuttal, hogy ezekhez az atyafisági gyöngékhez nem férhettek hozzá. Nem akartak hinni füleiknek, a mikor hallották, hogy Kanut őket *nem fogadja* magánál. Talán nem jól jelentettek, nem értette meg ő nagyméltósága, hogy kik várakoznak az előszobában! . . . Született csetneki Porhányi Laeticia még egyszer beküldte a miniszteri ajtónállót, hogy őt, külön, még egyszer és teljes titulussal jelentse be a kegyelmes úrnak.

Azonban az ajtónálló újfent csak azzal tért vissza, hogy a miniszter ő kegyelmessége senkit sem fogad — sem ma, sem holnap, nem még holnapután sem. És látva, hogy született csetneki Porhányi

Laeticia oly formájú készületeket tesz, mintha be akarna törni a miniszteri szobába: a határozottan utasított szolga — egyszerűen elállta a bejárást.

A meglepetéstől elkábult, hiuságukban sértett, várakozásukban csalódott Bacsók — méregtől fojtogatva, rossz sejtelemtől sápadtan, vert seregként vonultak le a palota lépcsőjén. Ez az elutasítás megdöbbenté mindnyájukat. A családi pókok, kik az atyafiságos érdekeknek finoman és erősen font szálaival másfél év alatt úgy begubanczolták a miniszteri, kövér legyet, hogy azt hitték, többé nem szabadul s ellenállás nélkül engedi kiszivatni magát: most arra ijedtek föl, hogy a megfogott légy kitört a hálóból.

Azonban a családi pókok nem adták föl a reményt, hogy legyüket újra hatalmukba kerítik . . . Csalódik Kanut, ha abban bizakodik, hogy egykönnyen szabadul! . . . És a nemes atyafiak, kik a pokol fenekére kivánták egymást, mikor a miniszteri előszobában váratlanul összetalálkoztak: most, a közös veszély érzetében összedugták fejüket és ligát kötve Kanut ellen, azt határozták el, hogy addig nem fog közülök egy se hazamenni, a míg Kanutot kézre nem kerítik és meg nem puhítják.

Egyelőre megszállták a képviselőházat, hogy ha Kanut mutatkozni talál, rajta üthessenek. De Kanut az nap nem ment az ülésre s így a lesben álló csapat hosszú orral hagyta el a házat — a guerilla-hadjáratot más napra halasztva.

Kanut ezuttal föltette magában, hogy lerázza nyakáról a drágalátos rokonságot. Abban az elkesere-

dett, nyomott hangulatban, a mibe a tegnapi események ejtették, kétszeresen átérezte mindazt, a mit ez emberek együtt s külön-külön ellene vétettek. De hogy is lehettem annyira együgyű — szólott önmagához — hogy kész prédául adtam oda magam! Okulhattam volna Bacsó Gergely esetén. Olyan nép ez, a mely minél többet kap, annál többet követel. Először a kisujjamat kérték és ime, csaknem egészen megettek! . . .

A Bacsó-atyafiság, hogyha tudta volna, mint van ma hangolva a hatalmas rokon: máskorra halasztja a kombinált rohamot. Most vesztébe rohant. A kezes, jó, nagytürelmű rokon helyett — egy önmagával, mindenkivel meghasonlott, keserű, elszánt emberre akadtak, a kivel többé nem lehet *elbánni*.

Kanut, a mint lerázta rokonait magáról, nem is törődött velük azután. Hogy a tegnapi erős izgalmak után összeszedje magát: egész napon át keményen dolgozott. Késő este volt, a mikor hazament.

Holzknecht Poldit ott találta az előszobában, egészen megviselten a hosszú várakozás alatt.

A mint Kanut betoppant: a börze-adjutáns elfeledte nyomban, hogy két óra óta ül az előszobában, lerágva mind a tíz körmét az óriási türelmetlenségben. Széles vigyorgással köszönt elébe a miniszter úrnak:

— Kegyelmes uram, istenáldás van rajtunk!

Kanut, ki hű, okos emberének még a régi napokból származó bizalmaskodását elnézéssel tűrte: mosolygott a közös istenáldás ilyen bemondásán.

— Talán jó ujsága van számomra, Poldi?

— A legjobb ujság kegyelmes úr! Pénz, még pedig sok pénz. Ilyen napunk még nem volt a börzén! Az aranybornyut a szarvánál fogtuk meg.

Holzknecht meg volt elégedve magával, hogy ily plasztikai hasonlatba foglalta bele a miniszter szerencséjét, mely az utóbbi veszteségek után, váratlanul dús gyümölcsöket hozott.

Mikor odabenn az elszámolás megtörtént s a siker ujra átélvezésébe belekábult Holzknecht exaltáltan beszélt a kápráztató új kilátásokról: Kanut véget vetett a felhevült börze-próféta csillogó jóslatainak:

— Kifárasztott a játék, Poldi. Ideje, hogy visszavonuljak. A mi üzlet még függőben van: azt bonyolítsa le. Én nem játszom tovább.

Holzknecht Poldit e szóra ájulás környezte. Most vonulni vissza, most, mikor az aranyeső éppen hullóban van! Lehetetlen! Azt ő nem engedi . . . És a mi rábeszélő tehetség adva van egy coulissiernek, azt mind előszedte, hogy Kanutot lebeszélje:

— Kegyelmes uram! Hisz egy lépést sem kell tennie: a pénz magától gurul a lábához.

Beszélhetett annak! A mai Bacsó Kanut nem a tegnapi volt. A visszás helyzetek által megzavart, nyugtalan s az ellentétes czélok közt habozó ember átengedte helyét a férfinak, a ki csak egy czélt ismer s a felé tör egész erélyével. Abban az elhatározásban, mely tegnap óta uralkodott rajta s mely őt Veron felé vitte: egyetlen, szilárd akarattá tömörült minden vágya, összes életczélja. A szerencse hajszolásának izgalmas és koczkáztató játéka nem vonzotta többé. Más, nagyobb, életbevágóbb játszma

bilincselte őt le, a szenvedély hatalmas játszmája, a min vagy mindent megnyer, vagy mindent elveszít. Egész mivoltát, lényét rátette arra . . .

A coulissier, mintha megértette volna végre, hogy mi ment végbe Kanutban, nem csillogtatta többé aranyesős prófécziáit. Sejtette, hogy azt a papiros bálványt, a minek ő papja s a minek az egykori hívő, a miniszter hátat fordít: egy erősebb és hatalmasabb bálvány győzte most le. Azt hitte, gridi Biás Hajnal rejtőzik a háttérben. A börze még nem tudta, mi történt . . . Holzknecht ugyan nem birta börzeészszel fölfogni, hogy a ki egy bank-király vejévé készül lenni, miért akar búcsúzni, a szerencse országától, a melybe, úgyszólván, beleházasodik! De megadta magát. A szerelem árfolyama nagyobb, mint az arany-rentéé! Gondolta magában, a mint távozóban volt a minisztertől.

Kanut, kezei közt egy jelentékeny összeggel, azonnal arra gondolt, hogy anyagi viszonyainak tisztázását megkezdje. A lekötöttség legszorosabb szálaiból azonnal ki kell bontakozni. A mint szabadabb mozgást nyer: a teljes fölszabadulás munkájához is hathatósabban hozzá láthat . . . És — üzetve az anyagi szabadság vágyának lázától: azonnal bele akart fogni a dologba . . .

Előszedte könyveit. Számításokat tett, míg végre egészen tiszta, pozitiv kép állott előtte, mely vagyoni helyzetét világosan feltüntette. A perspektiva, bizony elég komoly vala, de nem kétségbeejtő. Most, hogy közvetlenül szeme közé nézett a bajnak, nem találta azt oly fenyegetőnek, mint korábban hitte. A ki-

bontakozás lehetségesnek látszott, nagy önmegtagadás, rideg következetesség, roppant türelem révén bár, de csak hogy így is.

Egy egész szabatos, részletes programmot dolgozott ki magának. Az éjfél már elmult s Kanut még mindig asztalánál ült, hogy újból meg újból revizió alá vegye s latolgassa tervének minden egyes részletét. Nem volt szabad hibáznia. Egy tévedés, egy helytelen tétel megzavarhatná az egész, nagy tervet. Egy megtévedt, vagy egy szélhámos pénzügyminiszter csinálhat hamis budgetet: akkor legfölebb a csalódott ország vakarja a füle tövét, a zárszámadásoknál . . . Más baj nem történik. De ha ő téved: ő lakol, ha félre lép: nem tudni, hol áll meg? Tiszta munkát akart.

Egyszerre csak, anélkül, hogy szólította volna, belép az inasa. Látszott a ficzkó képén, hogy a míg virrasztó ura parancsait várta, az előszobában elnyomta az álom, s hogy valami váratlanra ébredt. Hüledező pofával, dadogva szólt urához:

— Kegyelmes uram, Bacsó Fülöp úr inasa van itten.

— Mit akar?

— A kegyelmes úrért szalajtották ide.

— Én érettem? Miért?

— Fülöp úr, azaz, hogy nem ő, hanem Veron kisasszony, a ki ott van most Fülöp úrnál, hivatja nagyméltóságodat.

Kanut azt hitte, hogy az inas részeg s nem tudja, mit beszél. Nem értett és nem hitt semmit a hallott szavakból, de mégis meg volt zavarodva Kanut. Élesen nézett a ficzkó szeme közé.

— Magadnál vagy fiú?

— Igenis, kegyelmes úr. De, esedezem, nem csoda, ha az embert az ilyen hír egy kicsit megzavarja. Nem is tudom, mondtam-e már, hogy Fülöp urat meglőtték az éjjel. Méltóztassék sietni, mert a végét járja.

Fülöpöt meglőtték! . . . . Kanutot nem kötötte ugyan erősebb érzés, még csak rokonszenvező indulat sem a vakmerő, hideg, zárkózott emberhez, de atyjafia volt mégis és szerencsétlenségének váratlanul betoppanó híre megdöbbentette őt. Azt hitte, valami véletlen baleset történt rokonával. A míg a fogatot előkészítették, Fülöp inasát fogta vallatóra.

Ettől azonban csak annyit tudott meg, hogy urához, a ki beteg fővel őrizte a szobát, késő este fölment Veron s pár perczre rá Fülöp, fájós feje daczára, távozott hazulról. A kisasszony pedig ott maradt, hogy visszavárja. Fülöpöt éjfél után, hordágyon hozták vissza eszméletlen állapotban, véresen, meglőve. Mikor a sebet a két doktor ujra bekötözte, a sebesült magához tért és beszélt a kisasszonynyal. Ekkor az egyik úr, ki együtt jött az orvosokkal, elsietett, hogy közjegyzőt hozzon . . .

Kanutot ez az elbeszélés még inkább megzavarta. Nem értve az összefüggést a hallott tények közt, nem tudta, mit gondoljon? Csak két körülmény ragadta meg figyelmét: maga a szerencsétlenség és az, hogy Veron valami különös szerepet vitt abban. Mi hozhatta így össze Veront és Fülöpöt? Miből, hogyan fejlett ki e véres, tán halálos végű dráma? . . .

XXXVI.

A miniszter úgy találta rokonát, a hogy legutoljára látta őt: abban a kabátban, ugyanazon egykedvűségben és azzal a fáradt, mozdulatlan, kiélt arczczal. Nem látszott meg rajta, hogy az ő meleg vére piroslott a mosdóedényben, a mit akkor vittek ki, mikor Kanut belépett. Egyenesen ült a nagy karosszékben, két keze unatkozva babrált a nagy peluche-takaró bolyhában, a mely a sebesültet derékig eltakarta.

Észre sem vette, hogy Kanut belépett. Behunyt szemmel hallgatta a kerületi közjegyzőt, a ki hangosan olvasott egy fogalmazványt, a mit az imént írt s a miben egy nyilatkozat hiteles voltát igazolta aláírásával és pecsétjével.

Kanut megállt az ajtóban, a míg a közjegyző elkészült az olvasással. Wollner, a két orvos és egy idegen úr hallgatva, csoportban álltak Fülöp közelében. Az egyik orvos «munka« közben levetett kézelőit gombolta, a másik folytonos éber figyelemmel nézett rá Fülöpre, hogy el ne szalaszsza az «érdekes eset» egy mozzanatát sem. Veron, ki sápadtabb volt, mint maga a sebesült, egy asztalhoz

Fülöp elhallgatott.

támaszkodott. Meg kellett fogódznia, hogy össze ne roskadjon. A napok óta tartó testi, lelki izgalmak annyira megtörték, hogy alig birta elviselni az utolsó felindulást, a mit akkor érzett, mikor maga előtt látta a hordágyat és azon, véresen, Fülöpöt. A meglőtt ember láttára megrendült, de még mindig volt annyi ereje, hogy az első ápolást, az első gyógyszert, a mi utolsó is volt, ő nyujtsa a sebesültnek. Ereje most már fogyóban volt. Kanut beléptekor nagy erőfeszítést tett, hogy összeszedje magát.

A közjegyző készen volt az olvasással. Fülöp fölnyitotta szemeit s meglátva Kanutot, intett neki, hogy lépjen közelébb. A környezet kitalálta, hogy a sebesült egyedül kiván maradni Kanuttal; átmentek mindnyájan a szomszéd szobába. Veron is megindult, de Fülöp utána szólott:

— Kérem, maradjon itt . . . Egy ügyem van még rendezetlen, önöknek, kettőjüknek kell segíteniök, hogy elintézzem ezt is. Jöjjenek közelebb. Üljenek le, kérem. Ha így jobbról, balról állanak mellettem: melodrámai csoportot képezünk. Egész életemben óvatosan kerültem mindent, mi melodrámai; most sem akarok ilyen szczéna középpontja lenni.

Azaz — hogy nem ezt akartam mondani. Nem rólam, hanem önökről van szó. Azt a sokat, a mit mondani szeretnék: találják ki abból a kevésből, a mit elmondhatok. Ugy érzem, mintha eszméletem minden pillanatban újra itt akarna hagyni. Most még világos a fejem s szavaimnak van értelmük. Ha észreveszik, hogy zavarossá válik a beszédem, szólítsák az orvost.

Kanut, neked azt kell megmondanom, hogy a hátad mögött, a te rovásodra piszkos egy üzlet ment végbe közelébb. Az eset az, hogy én átvettem azt a pénzt, a mit te visszautasítottál: az Erling-féle proviziót. Kinálták: elfogadtam. A mi még ennél is rosszabb, ennek a szennyes pénznek, gondolom, felét oda adtam neked. Te nem tudtad, hogy az miféle pénz! Én hallgattam, mert azt hittem, hogy a mit Erling akar, magától be fog következni úgy is és a csúnya üzlet az én titkom marad.

Másképp történt biz' ez. Ép ellenkezője annak, a mit vártam. A körúti vállalat sorsának eldöntését értem. Most — a kaucziójuk elvesztése miatt föl-ingerült Erlingék te rajtad akarják bosszújokat tölteni. Kanut, te holnap nyilvánosan meg leszesz támadva, hogy borravalót fogadtál el és megcsaltad azokat, a kiktől azt elfogadtad ... Ő tőle (Fülöp Veronra mutatott) tudtam meg, hogy mi készül holnap ellened.

És e támadás útját be akartam vágni. Rá akartam birni Erlinget, hogy a czikket vonassa vissza. Fölvilágosítottam volna, hogy a dologban neked semmi részed s hogy én rászedtelek mind a kettőtöket. Mialatt őt kerestem, Zányi Gábor véletlenül utamba került s én belébotlottam. Hogy mi történt köztünk, azt később talán, megtudod. Az ostoba véletlen Zányinak kedvezett s én most már az ördögé vagyok.

Ez azonban mellékes. A fő az, hogy ha már én elpusztúlok, legalább te szabadúlj abból a hinárból, a mibe magammal belerántottalak.

Ott, az asztalon van egy nyilatkozat, hiteles okmány; abban én az Erling-ügy valódi állását megvilágosítom. Reggel fog megjelenni a támadás ellened: te az esti lapokban már tisztázhatod magadat. Nyilatkozatom elég igazolás. Mindenki hinni fog egy olyan ember szavainak, a ki egy golyóval az oldalában, válóban van az élet minden hazugságaitól.

Nekem, Kanut, már nem sok időm van itt. De mielőtt harmadikat csengetnek: még mondanék valamit. Lásd: az én egész életem egy hosszú hazugság volt; kevés olyat tettem, mondottam, a mit nem tenni és nem mondani jobb nem lett volna. Ha én tőlem hallod, el is hiheted, hogy haszontalan egy élet az ilyen! . . .

Ismersz, tehát tudod, hogy nem a megtért, a másvilágtól megszeppent bűnös beszél belőlem. Nem, nem azért beszélek, hogy egy ostoba élet végén egy még ostobább, késői bánatot szimuláljak előtted. Csak az utolsó, nagy hazugságnak tudatától kivánok megszabadulni. Ez az egy rossz érzés úgy fekszik rajtam, mint valami malomkő. Lehet, hogy ez a lelkemre súlyosodó nyomás nem egyéb, mint az a négy lat ólom, a mit Zányi belém bocsátott. Lehet, hogy csak ez nyom. Nem tudom, de érzem, hogy a halál sokkal rosszabbul esnék, ha ki nem mondanám, a mi nyelvemen van . . . Pedig a halál úgy is rosszul esik. Nem tagadom. Az élet, még ha hazugan is éltük át, oly valami jó, a mi jó marad akkor is, ha visszaélünk vele . . . Milyen lehet akkor, ha nem meghamisítottan s nem egy csaló, egy tolvaj gyáva, szorongó öntudatával élvezzük örömét.

Kanut! Ne légy te is tolvaj és csaló . . . . Ne csald meg magadat, ne lopd el a boldogságot önmagadtól és attól, a kivel azt megosztva birhatod . . . Tudom, hogy értesz, de azért mindent ki kell most mondanom.

Fülöp elhallgatott, fáradt tekintete Kanut kezére szállott, mely mintegy megbocsátóan nyugodott a a sebesült férfi térdén, a peluche-szöveten. Mit is tehetett volna mást Kanut! Szemrehányást tegyen egy olyan embernek, a ki halni készül! . . . Fülöp szeme a jegygyűrűt kereste. Az aranykarikát nem látta a gyűrűs ujjon. Elbámult elébb s aztán különös jó kedve támadt. El akarta nevetni magát, de a hang a torkán akadt. Szólani készült Kanuthoz, de a gondolatot elveszté fejéből . . .

Fülöp úgy érezte, mintha valami sürü, nehéz massza tömné el teste ama részét, a hol meg volt sebesülve; ezt a feszült, hideg, tompa tömöttséget először csak a seb környékén érezte, aztán mindinkább tovaterjedt az s lábait, mintha ólommal lettek volna töltve, nem birta többé megmozdítani. Ez a gyilkos, rettentő bénaság elkezdett fölfelé emelkedni benne s a mint tova terjedt-terjedt: valami hideg, metsző kín járt előtte mindig . . . És e közben meg-meglebbent előtte az a nehéz fekete takaró, a mi künn a gyárban már egy ízben ráborult . . . Öntudata még egyszer visszatért:

— Érzem, hogy az én dolgom kezd kritikusra fordúlni. Már nem sokáig csevegek önökkel. Pedig — ez a jól irányzott lövés, mintha bölcscsé tett volna; telítve vagyok okos és jó eszmével. Rossz csont lé-

temre tisztes aggastyánnak érezem magamat, a ki végső perczeiben följegyezni való intelmek közt veszen búcsút övéitől . . . A tisztességes meghalás becsvágyát érzem magamban. Adják meg, kérem, a mi ehhez szükséges: adják meg a nyugalmat . . .

Az én nyugalmam az lenne, ha látnám, hogy önök ismét azok egymásnak, a mik voltak akkor, mikor az én semmirekelő intrigáim még nem választák el önöket egymástól . . . Veron, Kanut! Önök rászedettjei egy önző vén róka alávaló furfangjának. Ez a róka oldalba-lőve, végét járva, itt fekszik most előttük s nem sokára árokba lesz dobva. Előbb azonban — arra kéri . . . arra kéri önököt, hogy fogják meg egymás kezét még egyszer és ne bocsássák el többé soha, soha . . .

Nem, nem itt előttem. Ez melodráma lenne. Semmi jelenet, semmi gesztus, semmi frázis! Minek? Csak igérjék meg, hogy megteszik . . . Ne szóljanak, csak nézzenek rám. Így. Ez elég . . . Igen. Most már nekem is végképen elég — nemsokára . . . A fekete takaró alá kerültem ujra . . . Hova lettek önök? Vagy úgy! Ez már a végnek optikai csalódása . . . Itt vannak, tudom . . . Kanut, támaszd meg a fejem . . . Lehúz . . .

Fülöp feje oldalra billent s arczán valami sárga világosság kezdett szétterjedni, vonásai kinyúltak . . . Kanut visszahelyezé a szék támlájára a hanyatló fejet. Veron, megrémülve a sebesült ember arczának elváltozásától, az ajtóhoz sietett, hogy beszólítsa az orvosokat.

Fülöp homályosodó szemekkel nézett a lány után

s szája mozgásáról látni lehetett, hogy mondott valamit. De már csak magának beszélt . . . E különös, *rossz*, de *nem egészen gonosz élet* utolsó szavát nem hallotta senki . . . Mire az orvosok beléptek: a sebesültnek nem volt többé szüksége rájuk. Beállott az agónia.

XXXVII.

Bacsó Dóriné a reggeli lapot tépte először össze, azután a batiz-zsebkendőjét . . . akkor pedig szétnézett, hogy nem esnék-e valami *eleven* is a keze ügyébe. Ujjai szétnyiltak s befelé görbültek. Reszkető Mária Terézia-tokája alatt a düh fojtogatta. A méreg úgy elfutotta, hogy sírni sem tudott . . . Végre hanghoz jutott:

— A piszkos . . . a piszkos! . . . E két szóban süvöltött ki belőle a meggyülemlett indulat.

«A piszkos» azonban nem a lapnak szólott, mely született csetneki Porhányi Laeticia férje családjának híres fejét, a minisztert, a nyilvánosság pellengérén vesszőzte — a becstelenség vádjával. A «piszkos» — Kanut volt. De ő sem azért, mert Dóriné *elbitte* felőle, hogy zsebrevágta a százezer forintot; hanem azért, mert az atyafiságnak, különösen pedig Dórinénak, nem adott belőle . . . Ez a nagyravágyó, úri koldusnő három hónap óta zaklatja Kanutot, hogy pénzt csikarjon tőle — egy angol hintóra, a min a megye székhelyén akart vakítani. És Kanut egyre azt felelte neki, hogy nincsen pénze magának sem. Im — most kisül, hogy a hozzá fukar rokon-

nak ép három hónap alatt százezer forint olvadt el a kezén . . .

Dóriné összekapdosta a szétszakított ujság rongyait s rohant azzal az atyafisághoz. A Bacsó hölgyek és urak jó része, a szinházak, orfeumok, késői vacsorák által megviselten, még paplan alatt volt. Onnan ugrottak ki, mikor Dóriné rajtuk ütött a friss Hiób-hirrel: Bacsó Kanut ellen megsemmisítő vád van fölemelve . . . Hej, kiment az álom erre valamennyi Bacsó szeméből. Először is magára gondolt az élősdi, egoista fajzat:

— Mindnyájunkat tönkre tett! . . . Sopánkodott, Kanutot vádolva, a megrémült népség.

— Oh, ha csak tönkre tett volna: — izgatott a hírhordó asszonyság — de meg is gyalázott valamennyiünket. Lemoshatlan piszok tapad reánk. Ujjal fognak minden Bacsóra mutatni. Kanut nyakig esett a sárba és mindnyájunkat maga után rántott.

A család egyszerre beleélte magát az ártatlanul kompromittált ember szerepébe. A becsületével volt nagyra mindenik. A püspökség kifosztásában leginkább kompromittált Bacsó lamentált leghangosabban.

— Lássák, én előre tudtam, hogy ezzel az emberrel mi még meg fogjuk járni. Könnyelmű, pazar volt teljes életében. Ugy élt, mint egy zászlós úr, a míg mi, a család becsületének fentartói, a vidéken rongyoskodtunk. Bárcsak meghagyott volna minket ebben a mi egyszerű, de tisztes rongyos mivoltunkban! Ő szélhámoskodott, de bűnei számláját mi fizetjük — nevünk becsületes hirével.

Az indignálódott atyafiság családi tanácsra gyűlt össze, hogy Kanuttal, a hozzájok nem méltó rokonnal, megtagadjanak minden közösséget. Akkor vették Fülöp halálának hirét. Más körülmények közt e hír nem gyakorolt volna reájuk nagy hatást. Tőlük bizony felfordulhatott volna Fülöp akárhogy és akármikor... De most a halálhír konsternálta őket. Ugy tekintették Fülöpöt, mint a család szeplőtlen hirnevének martyrját, mint a Kanut vétke véres áldozatát.

Csoportosan mentek a halottas házhoz. Ugy viselték ott magukat, mint a kik büszkék a halottra, a ki a név becsületéért ontotta ki vérét. Mímelték a könyét titkoló, kevély gyászt s hivalkodtak Fülöp holttestével .... A ravatalra tett, óriási családi koszorú csalagján ez a felirat állt: *A becsület bátor védőjének — a Bacsók családja.*

Mikor Kanut, a maga koszorújával megjelent a ravatalnál: a rokonság tüntetőleg húzódott el tőle. Kanut észrevette, hogy honnan fú a szél. Az a királynői fejtartás, melylyel született csetneki Porhányi Laeticia ott hagyta őt a gyászszobában — a nélkül, hogy a miniszter jelenlétét észrevenné: megértette Kanuttal, hogy a családi patkányok a sülyedőnek hitt hajóról sietnek elmenekülni . . . Hagyta, hogy fussanak. Nem törődött a nyomorultakkal. De mikor Fülöp viaszsárga arczára nézett, eszébe jutott, a mit ez az összecsukott, szintelen száj mondott egykor neki: borzasztó egy nép a Bacsó atyafiság! . . . Ugy tetszett neki, mintha a halottszáj köré jéghideg gúnymosoly lenne kövesedve, a mely

neki ezt mondja: Ugy-e igazam volt? Ez a nép borzasztó! . . .

Kanut a halottól a képviselőház ülésébe sietett. Ott kézre adták az esti lapokat, a mik a rendkívüli eset miatt, ma korábban jelentek meg. Fülöp nyilatkozatát mindenik lap hozta. A ház arczulatáról le lehetett olvasni, hogy senki sem kétkedik a vallomás őszinteségében. Az élettel, világgal, istennel leszámolt ember szavai hitelre találtak. Megdöbbenve gondolt mindenki a terítőn feküvő halottra, a ki szemfödő gyanánt vonta magára a becstelenség igaznak ismert vádját, hogy ezzel az utolsó tettével visszaadja becsületét egy ártatlanul meghurczoltnak . . .

A karzat, mely parlamenti botrányra lesett éhesen: megcsalódottságában leejté az állát, mikor látta, hogy Bacsó beléptére nem tör ki a vihar. Egy hang sem szólott, egy ököl sem emelkedett föl a levegőbe. Több képviselő odament a miniszterhez, hogy kezet fogjon vele. Apostol, az ellenzék vezére, pláne — mellé telepedett s nem mozdult el onnan az ülés végéig.

Kanuttal majdnem egy időben lépett be Valér a házba. Az irói karzat munkás népsége félbe hagyta a jegyezgetést s csodálkozva bámult a kartársra. Tudták mindnyájan, hogy a szenzácziós czikkeknek Valér az irója. Megütődtek rajta, hogy a mai nagy felsülés után és *éppen itt* a házban — meri magát mutatni. Egy pár napig bizony elbujhatott volna.

Valér látta, hogy bámulják, de nem vette észre kartársai tekintetében a gúnyt és a rosszalást. Azt

hitte, hogy e bámulat *a nap hősének* szól. És ő ennek képzelte most magát... Semmit sem tudott arról, hogy mi történt tegnap óta, hogy a czikkben kilőtt éles töltés Fülöpöt találta.

Mikor az éjjel a vén Bacsótól megvált, nem birt hazamenni. Érezte, hogy ma éjjel lehetetlen lehunynia szemét. Lázas volt és ideges, mint az olyan vadász, aki először készül hajtásra, a hol veszedelmes, nagy vadra fog lőni... Virrasztani akart, csakhogy nem egyedül. Nem vallotta ugyan be magának, de úgy állt a dolog, hogy lelkiismeretében még erősebb láz volt, mint idegeiben. Egész mostanáig hideg vérrel czélzott Kanutra és most, a mint megnyomta a ravaszt s utjára küldé a golyót: megrendült a várható hatástól. Ezt a hatást ő kiszámította és mégis visszadöbbent attól...

Fölkereste Bizony Birit. Rossz óráiban ez a czéda lény volt virrasztó társa sokszor. Áttombolt vele ismét egy őrült, vad éjszakát. Sápadtan, vérerektől elfutott szemekkel, izgalmaktól eltompultan jött Valér a csata szinhelyére. Diadalát jött élvezni. Álmos, dagadt szemeit gonosz, utálatos kiváncsisággal hordozta szét a csatatéren. Várta, hogy mindenki bámulja, várta azt a szenzácziót, ami megillet egy olyan támadót, a ki levert egy nagy minisztert... Akkor a szomszédja, egy ismerős ujságiró, rászólott a félig még mámoros emberre:

— Egy felsülés még nem a világ, kollega! Jobb lövők is elhibázzák a lövést.

Valér nem értette a gúnyolódó vigasz czélzatos szavait; de mikor látta, hogy Kanut jelen van s hogy

a képviselők kezet fognak vele: az éjszakai mámort kifújta fejéből egy ijedt sejtelem.... Valami nem úgy sült el, amint tervezve volt. Valami történt — a miniszter javára. Ez az ember nincs tönkre téve. Itt van, fönhordja a fejét, kezet fognak vele: mintha mi sem történt volna. Ez az ember nem erkölcsi halott... Valér kijózanultan ugrott föl helyéről. Mint a kit kergetnek, rohant a lap szerkesztőségébe... Konsternálva találta az egész személyzetet. Mintha csak rá lestek volna: a mint a lábát betette, mindenki rajta rontott.

— No, te szép csávába vitted bele a lapot! Mi vagyunk agyonütve, nem a minisztered...

Mikor Valér megérté, mi történt, hogy a kilőtt golyó Kanut helyett Fülöpöt találta s hogy a merész játszmát a miniszter ellen a lap elvesztette: szó nélkül megfordult s lehorgasztott fejjel hagyta el az irodát. A kudarcz végkép megsemmisítette. Mindaz, a mit eddig magáról tartott, nevetségesnek, fonáknak tünt föl. Azt hitte magáról, hogy őt a sors Kanut fátumának rendelte, hogy az ő erős, kegyetlen boszuállásában nagy erkölcsi erők nyernek végrehajtást. Most, hogy felsült: képzelgőnek, ostobának, egy semminek tünt fel maga előtt... Kétségbe volt esve, csakhogy kétségbeesése hasonlított az olyan nőéhez, a kinek valami utálatos pletykát torkára forrasztanak. Gyáva, férfiatlan keserűségében csaknem sírva fakadt.

Nem tudta miért, de csak elment Bacsó Péterhez. Az öreg csúnya mosolyra szélesíté fogatlan száját, a mint Valér belépett. Hát még e vén mizantrop,

saját czinkosa is nevet az ő rovására!... Nem tudott szóhoz jutni, úgy bántotta ez a fogadtatás. Végre is csak ennyit szólott:

— Rosszul ütött ki. Megmenekült... Oly panaszos, rezignált hangon mondotta ezt a pár szót, mintha vigasztalást várna elvbarátja részéről.

Bacsó Péter közönyös maradt a kárvallott hangra. Csak úgy a pipája szopókáján keresztül válaszolt:

— Tudom! itt volt.

— Kicsoda?

— A miniszter. A lányomat kisérte haza s egész tisztelettel feleségül kérte.

Valér azt hitte, gonosz tréfát űz vele az öreg.

— Mit beszél? Bolondit?

— Dehogy. A dolog komolyabb, mint az ön támadása. Ön, barátom, vaktöltéssel lőtt s az elevenen maradt miniszter urnak első dolga volt eljönni hozzám s vőül ajánlkozni.

— És mit válaszolt neki?

— Csak annyit, hogy megmutattam neki a revolvert, a mivel lelőttem volna, mint egy kutyát, az utczán, azon a napon, a melyen Gridi Biás lányát feleségül veszi. Az, hogy Veront elveszi-e vagy nem: a leányom dolga; de hogy a vérem meggyalázója egy golyót kapjon a bordái közé: ez a dolog én rám nézett volna...

Valér lerogyott egy székre... Ha mindent megnyert az az ember, akkor ő mindent elvesztett. A teljes kudarcz tudata erős fizikai fájdalomként hatotta át egész valóját. Szive, a beteg anyától örökölt kóros szív, nem birta meg az erős felindulást:

görcsöt kapott s Valér félájultan esett a hozzá siető öreg ember karjaiba.

Bacsó Péter, a mint átkarolta a dűlő testet, lenézve Valér finom, halvány, nőies arczába, a sajnálat és a kicsinylés hangján így monologizált:

— Gyönge jószág vagy te, fiatal barátom! Nem születtél te élethalál harczra...

XXXVIII.

Megvolt mindene Kanutnak, a mit nagy becsvágya, követelő szíve kivánt.

Állása a miniszteriumban szilárdabb volt, mint valaha. A méltatlan megrohanás után úgy viselte magát mindenki iránta, mintha erkölcsi kárpótlással tartoznának neki a kiállott bántalom fejében.

A támadó lap úgy tett, mint a párducz, a mely az ugrást elhibázva, a kiszemelt préda háta helyett a földön szedi össze magát, a honnan aztán behúzott farkkal, röstelkedve sompolyog vissza a sürübe. Valér hirlapja is ekép oldalgott el a felsülés után s retiráda közben némi kárpótláskép nagyot karmolt Erlingéken, a helytelenül informálókon.

A Bacsó-atyafiak még a lapnál is jobban megjárták. A saját kezükkel verték meg magukat. Azt tették, hogy kitagadták a családból Kanutot. Irásban tudatták vele, hogy mint nevök kompromittálóját, nem tekintik többé atyafinak. A hóbortos manifesztumot aláírták mindnyájan. Még arra is felszólíták a kirekesztett atyafit, hogy változtassa meg a nevét, mert különben nekik kell új nevet venni föl, hogy ne emlékeztesse őket semmi a régi közösségre.

A családi interdiktum már kezében volt Kanutnak, a vértagadásig puritán Bacsó-nép akkor tudta meg a fordulatot, mely Kanut előnyére változtatott a dolgon. Most látták, hogy bolond módra tettek. Próbálták megfordítani a családi köpenyeget, csakhogy már késő volt. Kanut nem hagyta rászedetni magát. A kitagadó okmánynyal minden közeledésnek elvágta az útját. Az atyafiság végre meggyőződött, hogy a hátuk mögött elégetett hidon nem lehet többé visszavonulniok. Leforrázva hagyták oda a fővárost. Kanut örökre megszabadult tőlök.

Megszabadult Kanut egyéb nyügöktől is. Anyagi lekötöttségének legszorosabb szálait egymásután oldotta föl. Azzal az összeggel, a melyet néhai szenvedélye tárgyának, a börze Istennőjének bőségszarva alúl hozott számára a hűséges Holzknecht Poldi: rendezni kezdé vagyoni helyzetét. Holzknecht, a ki e munkában segített Kanutnak: a hideg, nyugodt, skrupulózus számítóban alig ismert rá az egykor lázas, heves játékosra.

Első dolga az volt Kanutnak, hogy a Biásházzal rendbe hozta pénzbeli dolgait. A ház könyvéből töröltette nevét. Erről és Kanut egész helyzetének megváltoztatásáról az öreg Biás Londonban értesült. A vén örmény őszintén örvendett, hogy néhai barátjának fia az Erling-féle hinárból becsülettel kigázolt. De sokkal inkább ismerte Kanutot, semhogy a gyűrű-visszakérésben foglalt megalázó sértés után a kibékülést megkisértse. Átkozta önmagát s a «kopó»-t, a ki miatt hamis nyomra jutott. Elkeseredetten vitte tovább leányait. Hajnalka csak, ott valahol messze,

Álkarolta a gyönyörű alakot.

Gibraltár környékén tudta meg, hogy ő már nem menyasszony többé. Innen egész Nápolyig boldogtalan volt és meg akart halni. Megtette, hogy másfél napig nem evett. De a mint a madeirába áztatott, első piskótát bele tudták beszélni: mindjárt megjött az életkedve is és már harmadnapra egész vigasztalódva fogyasztá el azt az egy lágy tojást, a mit egy nyalka, fiatal, házasulandó bécsi bankár főzött neki a Vezuv hátán, a pokolkürtő lángjánál. Csak Palermóban sírt még egy keveset, mikor Kanut s Veron egybekelésének hire hozzá jutott.

Igen... hogy semmije se hiányozzék a miniszternek: övé lett az imádott teremtés, a kinek birása becsesebb volt előtte, mint maga az élet. És — különös — ez az ember, a kinek sikere napja a delelőn fénylett, a ki a legszebb, legjobb nő szerelmét birtokolta: ez az ember — *boldog nem volt*... Mindene megvolt és valaminek mégis hiányát érezte. Nem tudta, hogyan, miért: de kielégítettnek nem érezte magát.

Bántotta valami, de — hogy mi? Azt hiába kutatta. A hányszor ez a tárgytalannak látszó, fonák érzés lehangolta Kanutot: felesége oldalán akart attól szabadulni. És a *férj* megkapta, élvezte mind azt az édes gyönyört, a mit szép ifjú *feleség* odaadása nyujthat. De a férjben a *férfi*, az odaadás boldog perczében is érezte, hogy a karja közt tartott *nő* lelkében van valami, a mi hozzá idegen.

Kanut most arra a megdöbbentő tapasztalatra jött, hogy a minek hiányát úgy sinli: az Veron lényének egy része, a mi mintegy *el van tagadva* előtte.

Érezte, hogy ez a nő nem az övé teljesen. A feleség — magát odaadja egészen, de a nő visszatart, eltitkol magából valamit... Kanutra nézve Veron — egy félig megfejtett talány volt, melynek ki nem talált része őt nyugtalanná tette. És ebben a nyugtalanságban volt valami megalázó.

Kanut kénytelen volt bevallani magának: hogy szenved — a felesége miatt. Csakhogy Veron is szenvedett ez alatt. Az igazság az volt, hogy hiába akart a legodaadóbb, jó feleség lenni; nem tudta lényét egészen átengedni. Szívének egy titkos zuga — hideg és elzárt maradt férje előtt mindig... És nem tőle függött, hogy ez *ne igy* legyen.

Hasztalan volt minden: a feleség nem tudta a nővel elfeledtetni, a mit ez a férj, mint szerető vétkezett ellene. A feleség megbocsátott volna, de a nő, a szemérmes, a büszke nő, Kanut minden közeledésekor ama brutális legyőzőre gondolt, a ki összetépte *akkor* lénye szűzi fátylát. És nem tudott leküzdeni magában bizonyos hideg ellenszenvet az iránt, ki rablómódra vette el tőle azt, a mit szerelmes nő egy boldog percz édes hevében önkényt odaenged. Mindketten bünhödtek azért a vétkes óráért, az áldozat talán még inkább, mint a bűntevő maga.

Kanut tehát megértette, hogy mi megy végbe Veron lelkében. Megértette, hogy vannak büszkeségükben és szemérmükben végtelenül érzékeny oly lények, a kik, habár akarnák is, egy dolgot nem nem tudnak sem elfeledni, sem megbocsátani. És minél inkább megértette mindezt, annál jobban hitte, hogy feleségének mindig lesz egy olyan gon-

dolata, a mi ő rá nézve — vád. E gondolat, ama rossz órának szégyenletes, kárhozatos gondolata: mindig ott lesz közte s a felesége közt.

Ez a tudat mindinkább lehangolta Kanutot. Csaknem kétségbe kezdett esni, a mikor látta, hogy bármint akarják mind a ketten: nem tudják azt eltávolítani, a mi gonosz, hivatlan vendégkép szivük közé lopódzott.

Apostol, a ki veséjébe látott Kanutnak, észrevette a titkolt bánatot. Vallatóra fogta aggastyán szíve kedvenczét.

— Boldog vagy?

Kanut nem tudta áltatni e hozzá hű és bölcs, jó öreget, sóhajtva válaszolt:

— Boldognak kéne lennem és mégsem vagyok az.

Apostol fürkésző, lélekig ható szemekkel, hosszan nézett a miniszterre és akkor így szólott:

— Ha nem vagy boldog: úgy benned van a hiba...

Igen... bennem van a hiba, gondolta Kanut, attól kezdve mindig, a hányszor azt tapasztalta, hogy élő szemrehányást képez a helyrehozhatlanúl megbántott nő szemében... Mily hosszú a bűnhödése egy pillanatnyi véteknek!... Vajh — lesz-e vége valaha?!...

Vége lett... Esztike és Zányi esküvőjéről tértek haza Veron s Kanut... Az esküvő egy szép, őszi estén, minden lakodalmi csődület, czifczoma nélkül, pár jó ember jelenlétében, mérsékelt számú viaszgyertyáktól gyöngén világított templomban ment végbe. Zányi okoskodása az volt, hogy ő nem mint

gróf, hanem mint a zeneakadémia egy szerény tanára házasodik: sem módja, sem oka zajos, költséges esküvői hűhókra. Esztike szintén nem akart nagystilű» lakodalmat. Így egész csöndben, csak úgy entre nous, keltek tehát egybe. Az esküvő után nyomban elutaztak Mármaros-Keszibe. Veron s Kanut az esküvőről hozott benyomásaikat cserélték ki otthon. A boldogságról beszéltek, a mi vár a két hű, ifjú szeretőre.

Kanut a maga boldogságára gondolt és arra, a mi abból hiányzik. E gondolat leverte. Vétkesnek és csalódottnak érezte magát ismét. Abból, a mit Veron Esztike boldog szerelméről mondott, e néma vád szemrehányását fejtette ki önmagára nézve: Én *olyan boldog* nem lehetek véled, mert a mi szerelmünknek mindig lesz egy titkolt szégyene egy örök bánata... Igen — gondolta magában — Veron lelkében ott lesz mindig ez a vádló, titkos panasz.

Olyan lehangolt lett, hogy nem tudott maradni. Azt mondta, a klubba várják. Szinte zavartan búcsuzott el a feleségtől.

Veron, a kit tegnap óta egy titkos, édes sejtelem szállott meg, egy *uj boldogság* előérzete: visszaszólítá a távozó embert... A mint Kanut az ajtóban megfordult: meglepte őt nejének arcza. Ezt a kifejezést nem látta még rajta. Végtelen szelídség, sajátszerű titokzatosság és valami gyöngéd lelkesültség szólott hozzá a szép, okos arcz lágy vonásaiból.

— Maradjon itthon... kérem!...

A hang is oly szelid, titokzatos és lelkesült volt. Kanutnak lelkéig hatott e csodálatos hang. Így még

nem szólt hozzá soha Veron ... Oda ment nejéhez, a ki némán, soká nézett reá olyan tekintettel, a mi *több* volt, mint egy férjét marasztó nő szerető nézése ... Kanut soha nem látta ily szépnek ez aszszonyt ... Átkarolta s magához vonta a gyönyörű alakot. Veron hozzásimult egészen s fejét férje vállára hajtá:

— Ne hagyjon *ma* egyedül. Mondani valóm van ...

És abból, a mit akkor este mondott urának: megértette az, hogy ez a nő most már egészen az övé ... Az uj érzés, az anyaság édes, titkos sejtelme mindent feledtetett, mindent megbocsátott ...

TARTALOM.

Lap

A püspök atyafisága. Második kötet 1

KÉPJEGYZÉK.

		Lap
1.	Fülöp és Hajnalka elhaladtak a búvócska előtt	6
2.	Kissé be voltak kapva mind a ketten	26
3.	Sietve akarta ott hagyni a leányt	41
4.	Kanut visszatántorodott a mellét ért lökéstől	69
5.	Veron undorodva sietett el onnan	91
6.	Szaladt, a míg szuszszal birta	104
7.	— Akarja, hogy eltávozzam?	129
8.	Fülöp nem láthatta, ki beszél	152
9.	Perczekig nézte így a levelet	171
10.	Elkezdett a lépcsőn lefelé haladni	179
11.	Kanut nem ült fel a diva mellé	205
12.	Zányi Gábort megfékezték	227
13.	Látta, hogy a két orvos mellette térdel	237
14.	Egyszerüen elállta a bejárást	242
15.	Fülöp elhallgatott	252
16.	Átkarolta a gyönyörű alakot	269

